

**Bryssel den 19 december 2024
(OR. en)**

17045/24

**SOC 925
EMPL 623
EDUC 456
ECOFIN 1521**

FÖRSLAG

från:	Europeiska kommissionens generalsekreterare, undertecknat av Martine DEPREZ, direktör
inkom den:	18 december 2024
till:	Thérèse BLANCHET, generalsekreterare för Europeiska unionens råd
Komm. dok. nr:	COM(2024) 701 final
Ärende:	FÖRSLAG TILL GEMENSAM SYSSELSÄTTNINGSRAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN OCH RÅDET

För delegationerna bifogas dokument – COM(2024) 701 final.

Bilaga: COM(2024) 701 final

EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 17.12.2024
COM(2024) 701 final

**FÖRSLAG TILL GEMENSAM SYSSELSÄTTNINGSRAPPORT
FRÅN KOMMISSIONEN OCH RÅDET**

Innehållsförteckning

HUVUDBUDSKAP I RAPPORTEN	3
KAPITEL 1. ÖVERSIKT ÖVER ARBETSMARKNADSTRENDER OCH SOCIALA TRENDER, FRAMSTEG AVSEENDE MÅLEN FÖR 2030 OCH VIKTIGA ÖVERGRIPANDE RESULTAT RÖRANDE SOCIAL KONVERGENS	27
1.1 Viktiga trender på arbetsmarknaden	27
1.2 Centrala sociala trender	30
1.3 Framsteg rörande EU:s överordnade och nationella mål för 2030	33
1.4 Viktiga övergripande resultat från det första steget av landsanalysen avseende social konvergens	39
KAPITEL 2. SYSSELSÄTTNINGSPOLITISKA OCH SOCIALA REFORMER – MEDLEMSSTATERNAS ÅTGÄRDER OCH RESULTAT	47
2.1 Riktlinje 5: Stimulera efterfrågan på arbetskraft	47
2.1.1 Nyckelindikatorer	47
2.1.2 Åtgärder som vidtagits av medlemsstaterna	61
2.2 Riktlinje 6: Öka arbetskraftsutbudet och förbättra tillgången till arbetsmarknaden och möjligheterna till livslångt förvärvande av färdigheter och kompetens	64
2.2.1 Nyckelindikatorer	65
2.2.2 Åtgärder som vidtagits av medlemsstaterna	93
2.3 Riktlinje 7: Förbättra arbetsmarknadens funktion och göra den sociala dialogen mer ändamålsenlig	102
2.3.1 Nyckelindikatorer	102
2.3.2 Åtgärder som vidtagits av medlemsstaterna	119
2.4 Riktlinje 8: Främja lika möjligheter för alla, främja social inkludering och bekämpa fattigdom	124
2.4.1 Nyckelindikatorer	124
2.4.2 Åtgärder som vidtagits av medlemsstaterna	156
KAPITEL 3. FÖRSTA STEGET AV LANDSANALYSEN	162
Belgien	164
Bulgarien	166
Tjeckien	168
Danmark	170
Tyskland	172
Estland	174
Irland	176
Grekland	178

Spanien.....	180
Frankrike	182
Kroatien.....	184
Italien	186
Cypern	188
Lettland.....	190
Litauen.....	191
Luxemburg	193
Ungern.....	195
Malta	197
Nederländerna	199
Österrike.....	201
Polen	203
Portugal	205
Rumänien	207
Slovenien.....	209
Slovakien.....	210
Finland.....	212
Sverige.....	214

HUVUDBUDSKAP I RAPPORTEN

Europeiska kommissionens och rådets gemensamma sysselsättningsrapport granskar sysselsättningssituationen i unionen och genomförandet av riktlinjerna för sysselsättningen, i linje med artikel 148 i EUF-fördraget. Rapporten innehåller en årlig översikt över de viktigaste utvecklingstendenserna när det gäller sysselsättningen och den sociala situationen i unionen samt över medlemsstaternas senaste politiska åtgärder i enlighet med riktlinjerna för deras sysselsättningspolitik¹, och anger de prioriterade områdena för politiska åtgärder. Rapporten lägger stor vikt vid genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter, framför allt genom tematiska rutor om pelarens olika principer mot bakgrund av de socioekonomiska utsikterna och de senaste politiska initiativen. I kapitel 1 i rapporten ges en översikt över viktiga sysselsättningstrender och sociala trender samt över framstegen med EU:s överordnade och nationella mål för 2030. Där redovisas också övergripande resultat som bygger på analysen av riskerna för en uppåtgående social konvergens. I kapitel 2 analyseras utmaningar och politiska åtgärder i medlemsstaterna för var och en av de fyra riktlinjerna för sysselsättningen. Kapitel 3 innehåller en analys för varje medlemsstat utifrån principerna i ramen för social konvergens². Analysen är förenlig med artikel 148 i EUF-fördraget. Den följer också artikel 3.3 b i förordning (EU) 2024/1263 om en effektiv samordning av den ekonomiska politiken och om multilateral budgetövervakning, enligt vilken kommissionens övervakning av genomförandet av riktlinjerna för sysselsättningen inom den europeiska planeringsterminen omfattar en ram för identifiering av riskerna för den sociala konvergens³. Att ta itu med de utmaningar som identifieras i den gemensamma sysselsättningsrapporten kommer att bidra till att uppnå en uppåtgående social konvergens, stärka unionens satsning på en rättvis grön och digital omställning och bidra till att möta de demografiska förändringarna. Det kommer också att bidra till att uppnå målen för hållbar utveckling och till att genomföra jämlikhetsunionens strategier⁴. På grundval av kommissionens förslag och efter utbyten i de berörda rådgivande kommittéerna i rådet kommer den slutliga texten till rapporten att antas av rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor).

I rapporten övervakas framstegen mot EU:s överordnade mål för 2030 rörande sysselsättning, kompetens och fattigdomsminskning, vilka välkomnades av EU:s ledare vid det sociala toppmötet i Porto och av Europeiska rådet i juni 2021. EU är på god väg att uppnå sitt överordnade mål för sysselsättningsgraden senast 2030, trots den ekonomiska avmattningen, medan det krävs betydande ytterligare insatser för att nå EU:s överordnade mål för kompetens och fattigdomsminskning:

¹ Europeiska unionens råd antog den senaste uppdaterade versionen av riktlinjerna för sysselsättningen i november 2024, [EUT L, 2024/3134, 13.12.2024](#).

² Efter diskussioner i rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) i juni 2023 om en ram för social konvergens och [huvudbudskap, som utarbetats av sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd](#) på grundval av det [arbete som utförts av den särskilda gemensamma arbetsgruppen för sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd](#) från oktober 2022 till maj 2023.

³ I skäl 8 i samma förordning anges dessutom följande: ”Som en del av sin integrerade analys av sysselsättningsutvecklingen och den sociala utvecklingen inom ramen för den europeiska planeringsterminen bedömer kommissionen riskerna för den uppåtgående sociala konvergens i medlemsstaterna och övervakar framstegen med genomförandet av principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter på grundval av den sociala resultattavlan och principerna i ramen för social konvergens.”

⁴ Jämställdhetsstrategin för 2020–2025, EU:s handlingsplan mot rasism 2020–2025, EU:s strategiska ram för romers jämlikhet, inkludering och deltagande 2020–2030, jämlikhetsstrategin för hbtqi-personer och strategin för rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2021–2030.

- EU:s sysselsättningsgrad uppgick till 75,3 % 2023, vilket bara är 2,7 procentenheter från målet på 78 % senast 2030. De flesta medlemsländer gjorde ytterligare framsteg mot sina nationella sysselsättningsmål 2023, medan fem redan hade uppnått eller överträffat sina mål.
- När det gäller kompetens gjordes endast begränsade framsteg i EU i fråga om vuxnas deltagande i utbildning. Andelen ökade från 37,4 % 2016 till 39,5 % 2022, vilket fortfarande är långt från det överordnade EU-målet på 60 %. Majoriteten av medlemsstaterna tappade också mark i strävan efter att uppnå sina nationella mål. Detta visar på behovet av betydande ytterligare insatser, i linje med ambitionen att Europa ska förbli konkurrenskraftigt, innovativt och inkluderande i samband med den gröna och den digitala omställningen och den åldrande befolkningen.
- Antalet personer som löper risk för fattigdom eller social uteslöt var omkring 1,6 miljoner lägre i EU 2023 än 2019, trots covid-19-krisen, höga energikostnader och inflation. Detta är fortfarande långt ifrån EU:s överordnade mål på minst 15 miljoner senast 2030. I nästan hälften av medlemsstaterna ökade antalet personer i riskzonen, vilket pekar i motsatt riktning jämfört med ambitionerna i de nationella målen. Mot bakgrund av detta kommer insatserna att behöva intensifieras betydligt under återstoden av årtiondet.

Kombinerat med de sammanhållningspolitiska fonderna stöder genomförandet av reformerna och investeringarna i medlemsstaternas återhämtnings- och resiliensplaner en rättvis, inkluderande och hållbar tillväxt. Utöver det stöd som ges till politiska ingripanden på respektive politikområde av Europeiska socialfonden+ (ESF+), Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf), Fonden för en rättvis omställning (FRO) och instrumentet för tekniskt stöd främjar faciliteten för återhämtning och resiliens unionens ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållning genom att förbättra medlemsstaternas konkurrenskraft, motståndskraft, krisberedskap, anpassningsförmåga och tillväxtpotential och främja skapandet av arbetstillfällen av god kvalitet genom relevanta reformer och investeringar. På detta sätt bidrar faciliteten också till genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter⁵. Sammanlagt omkring 162,5 miljarder euro som har avsatts till medlemsstaterna bidrar till de sociala utgifterna, vilket motsvarar ungefär 25 % av de sammanlagda beräknade utgifterna⁶. Hittills har kommissionen betalat ut omkring 269 miljarder euro inom ramen för faciliteten i form av bidrag, lån och förfinansiering. Av de 7 129 delmål och mål som ingår i de 27 återhämtnings- och resiliensplanerna förväntas 2 201 bidra till socialpolitiken (omkring 31 %). Av de 1 742 delmål och mål som hade uppnåtts den 14 november främjar 505 socialpolitiken (omkring 30 %). Som en del av analysen av de politiska insatserna omfattar den gemensamma sysselsättningsrapporten också ett urval av åtgärder som stöds genom EU-finansiering, särskilt faciliteten för återhämtning och resiliens, ESF+, Eruf, FRO och instrumentet för tekniskt stöd. Alla dessa stöder tillväxt- och sysselsättningsutsikterna samt den sociala och ekonomiska sammanhållningen och motståndskraften i unionen.

Den gemensamma sysselsättningsrapporten 2025 innehåller landsspecifika analyser som bygger på principerna i ramen för social konvergens, i enlighet med artikel 3.3 b i förordning (EU) 2024/1263. Med hjälp av befintliga verktyg (den sociala resultattavlan och

⁵ Förordning (EU) 2021/241 om inrättande av faciliteten för återhämtning och resiliens, EUT L 57, 18.2.2021, s. 17.

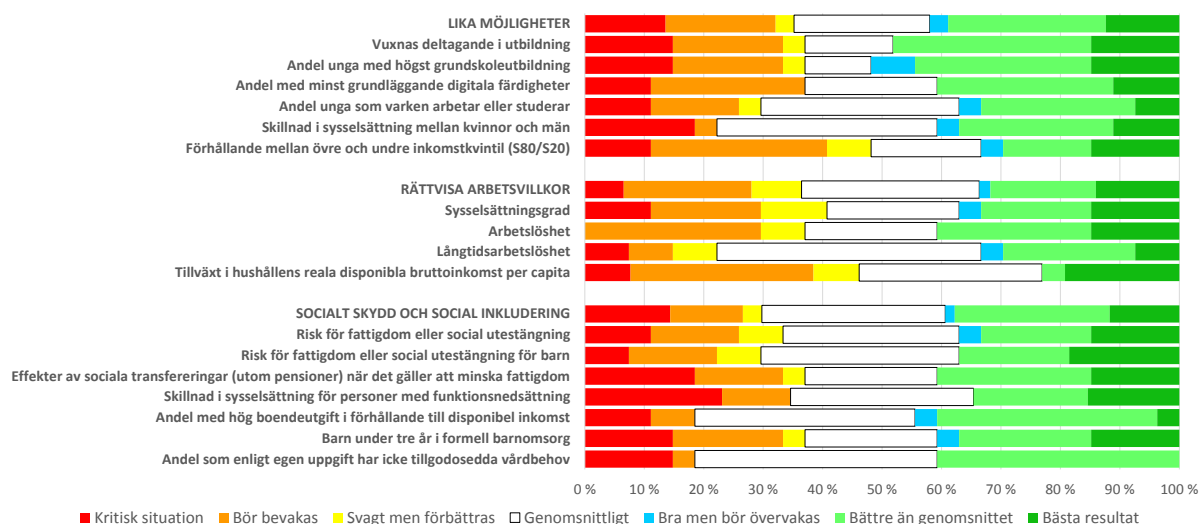
⁶ De sociala utgiftskategorierna definieras och tillämpas enligt den metod som kommissionen i samråd med Europaparlamentet och medlemsstaterna har fastställt i delegerad förordning (EU) 2021/2105.

den överenskomna trafikljusmetoden för den gemensamma sysselsättningsrapporten) analyseras medlemsstaternas utmaningar i fråga om arbetsmarknad, kompetens och socialpolitik för att identifiera de potentiella risker för uppåtgående sociala konvergens som kräver djupare analys i ett andra steg. Sammantaget pekar förstastegsanalysen på grundval av ramen för social konvergens på följande:

- i. Fortsatt uppåtgående konvergens på arbetsmarknaden 2023, samtidigt som sysselsättningsresultaten för underrepresenterade grupper fortfarande behöver förbättras.
- ii. Vissa förbättringar på EU-nivå när det gäller kompetens, även om riskerna för en uppåtgående konvergens kvarstår på detta område.
- iii. En i stort sett stabil andel personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning på EU-nivå, medan vissa risker för uppåtgående konvergens kvarstår när det gäller sociala resultat.

En mer detaljerad andrastegsanalys (med hjälp av en bredare uppsättning kvantitativa och kvalitativa uppgifter) kommer att genomföras av kommissionen i fråga om de länder för vilka potentiella risker för den uppåtgående sociala konvergensen identifieras i det första steget. Dessa länder är Bulgarien, Estland, Spanien, Italien, Litauen, Ungern och Rumänien, som var med i det andra steget även förra året, samt Grekland, Kroatien och Luxemburg, som är med för första gången i år. För Grekland beror detta på vissa försämringar eller i stort sett stabilitet på nivåer som fortfarande ligger långt från EU-genomsnittet på det sociala området (andel av befolkningen i hushåll med hög boendegift i förhållande till den disponibla inkomsten, personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov, risk för fattigdom eller social utestängning – både totalt sett och bland barn, effekter av sociala transfereringar när det gäller att minska fattigdom, inkomstskillnader), fortsatta utmaningar på arbetsmarknaden för kvinnor och ungdomar samt ett lågt och försämrat deltagande av vuxna i utbildning. För Kroatiens del kommer andrastegsanalysen att handla om kompetens (lågt och försämrat deltagande av vuxna i utbildning, en betydande försämring av andelen vuxna med åtminstone grundläggande digitala färdigheter), den totala sysselsättningsgraden som trots förbättringar fortfarande är lägre än EU-genomsnittet och den fortsatt svåra sysselsättningssituationen för personer med funktionsnedsättning samt vissa utmaningar på det sociala området (effekter av sociala transfereringar när det gäller att minska fattigdom, inkomstskillnader). För Luxemburgs del kommer andrastegsanalysen att handla om den senaste tidens betydande försämring av vissa sociala indikatorer (risk för fattigdom eller social utestängning – både totalt sett och bland barn, effekter av sociala transfereringar när det gäller att minska fattigdom) och den fortsatt höga andelen med hög boendegift i förhållande till den disponibla inkomsten, den senaste tidens försämrade utveckling på arbetsmarknaden (arbetslöshet och långtidsarbetslöshet, skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning) samt minskningen av andelen vuxna med åtminstone grundläggande digitala färdigheter, även om statistiken fortfarande ligger långt över EU-genomsnittet. En mer detaljerad analys redovisas i kapitel 3 i rapporten för vart och ett av de 27 medlemsländerna.

Utmaningar i fråga om sysselsättning, kompetens och sociala frågor i EU:s medlemsstater per huvudindikator i den sociala resultattavlan

Anmärkning: Det saknas uppgifter för vissa indikatorer för vissa länder – se tabell 1.4.1 i avsnitt 1.4. Förklaringar av indikatorerna finns i bilaga 6.

Trots det svaga ekonomiska läget under 2023 var arbetsmarknadsresultaten i genomsnitt fortsatt starka i EU, med en fortsatt stabil sysselsättningstillväxt. Sysselsättningsgraden i EU nådde en ny rekordnivå på 75,3 % 2023 (en ökning med 0,7 procentenheter från 2022) och ökade ytterligare till 75,8 % under andra kvartalet 2024. Den årliga tillväxttakten på 1,1 % innebar en återgång till genomsnittet före covid-19 (2013–2019), efter den snabba återhämtningen efter pandemin 2022 (+2,3 %). Samtidigt sjönk arbetslösheten i EU till en rekordlåg nivå på 6,1 % under 2023 och nådde 5,9 % i september 2024. Medan minskad arbetslöshet var den främsta drivkraften för sysselsättningstillväxt före covid-19-pandemin, har låga arbetslöshetsnivåer flyttat fokus till tillväxt i arbetskraften som den främsta källan till sysselsättningsvinster. Under 2023 förklarades cirka 90 % av sysselsättningstillväxten av en ökning av arbetskraften. Detta berodde till stor del på arbetstagare i den mest aktiva åldern (25–54 år) med högskoleutbildning, varav många var tredjelandsmedborgare, samt på äldre arbetstagare med gymnasial utbildning eller högskoleutbildning. Sysselsättningstillväxten var också högre i sektorer där det råder stor brist på arbetskraft, t.ex. IKT och byggverksamhet. Detta kan tillskrivas både ett växande arbetskraftsutbud och ett växande antal arbetstillfällen inom dessa sektorer med hög efterfrågan. Sammantaget observerades en konvergens i sysselsättningsgraden mellan medlemsstaterna, även om betydande regionala skillnader kvarstår i många medlemsstater. I rådets senaste slutsatser behandlas frågor om tillgång till stödtjänster och arbetsförmedlingar för att främja social inkludering av personer som löper risk för fattigdom, däribland romer, genom att minska den territoriella ojämlikheten⁷.

⁷ Godkänd av [rådet \(sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor\)](#) den 2 december 2024.

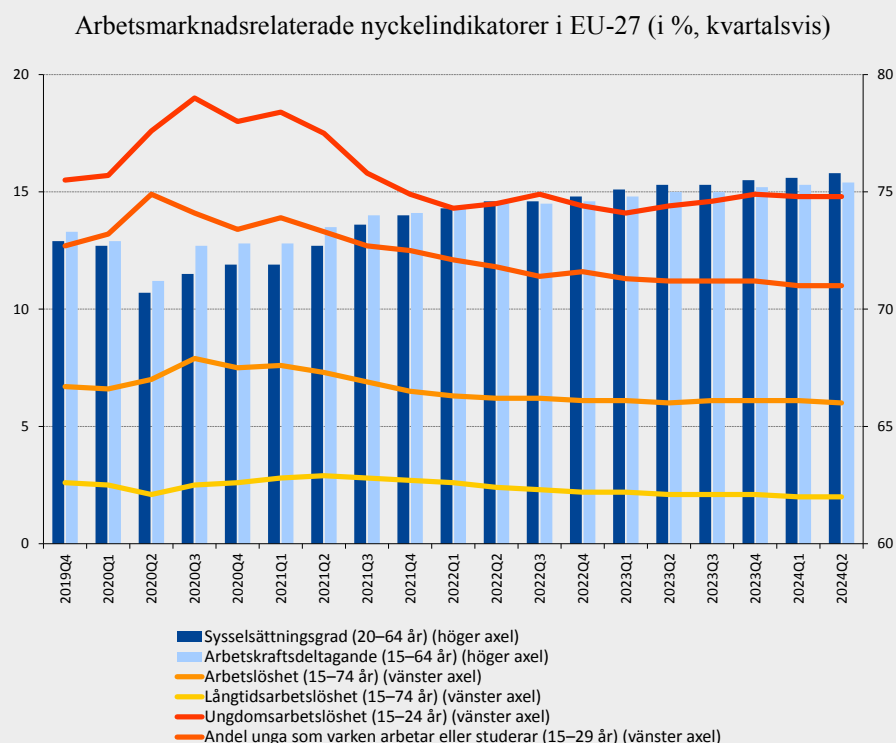
En stabil arbetsmarknad trots långsammare ekonomisk tillväxt

75,8 % sysselsättningsgrad (20–64 år) under andra kvartalet 2024 (+0,5 procentenheter på årsbasis)

75,4 % arbetskraftsdeltagande (15–64 år) under andra kvartalet 2024 (+0,4 procentenheter på årsbasis)

6,0 % arbetslöshet (15–74 år) under andra kvartalet 2024 (oförändrad jämfört med föregående år)

14,8 % ungdomsarbetslöshet (15–24 år) under andra kvartalet 2024 (+0,4 procentenheter på årsbasis)

Källa: Eurostat [[lfsi_emp_q](#)], [[une_rt_q](#)], [[une_ltu_q](#)] och [[lfsi_neet_q](#)]. Säsongrensade data, ej kalenderkorrigerade.

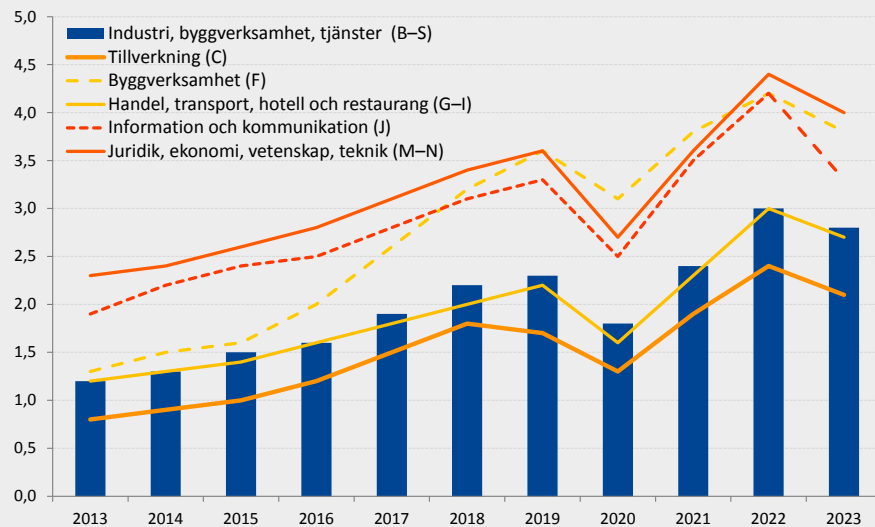
Arbetsproduktivitetstillväxten i EU är långsam. Arbetsproduktivitetens tillväxttakt var i genomsnitt cirka 1,4 % per år före 2007, men sjönk till 0,8 % mellan 2010 och 2019 och ytterligare till 0,7 % 2023. Den är därför fortfarande strukturellt låg och riskerar att undergräva EU:s globala konkurrenskraft och dess resultat när det gäller framtida tillväxtpotential, skapande av arbetstillfällen och levnadsstandard. Den främsta faktorn bakom den låga arbetsproduktivitetstillväxten är den svaga tillväxten i total faktorproduktivitet. Bland de grundläggande orsakerna till detta lyfter Mario Draghis rapport om EU:s framtida konkurrenskraft fram betydande luckor i EU:s högteknologiska specialisering, innovation och investeringar, särskilt jämfört med USA. Fragmenteringen av den inre marknaden och komplexiteten i regelverken nämns också som viktiga faktorer. Bristen på arbetskraft och kompetens fördröjer införandet av ny teknik och ökar kostnaderna, vilket ytterligare minskar efterfrågan på arbetskraft. Såsom betonas i rapporten om EU:s framtida konkurrenskraft är det viktigt att anpassa utbildningssystemen till de föränderliga kompetensbehoven, särskilt för den dubbla omställningen, och att prioritera vuxenutbildning och yrkesutbildning för att stärka konkurrenskraften. Att minska administrativa hinder, regel- och rapporteringsbördan, främja innovation och stödja effektiva kollektivförhandlingar kan bidra till att säkerställa produktivetsvinster och upprätthålla lönetillväxt och konkurrenskraft.

Bristen på arbetskraft är fortsatt stor i unionen

Vakansgrad i EU efter näringsgren (i %, årssuppgifter)

Minst 3 %
vakansgrad inom
juridik, ekonomi,
vetenskap och
teknik,
information,
kommunikation
och
byggverksamhet
under 2023

20 % högre
arbetskraftsbrist
under 2023 jämfört
med 2019

Anmärkning: Näringsgrenar enligt Nace rev. 2: B-S (industri, byggverksamhet och tjänster (utom förvärvsarbete i hushåll och verksamhet vid internationella organisationer, utländska ambassader o.d.), C (tillverkning), F (byggverksamhet), G-I (parti- och detaljhandel, transport, logi och livsmedelstjänster), J (informations- och kommunikationsverksamhet), M-N (verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik).

Källa: Eurostat [[jvs_a_rate_r2](#)].

Bristen på arbetskraft och kompetens minskar men är fortfarande betydande i EU. Att komma till rätta med den är avgörande för att öka EU:s konkurrenskraft, innovationsförmåga och inkluderande och hållbara tillväxt. Under det senaste årtiondet har bristen på arbetskraft och kompetens ökat i alla medlemsländer. Även om den säsongsjusterade vakansgraden minskade från 2,9 % under första kvartalet 2023 till 2,4 % under andra kvartalet 2024, vilket återspeglar en svagare ekonomisk tillväxt och mer dämpade förväntningar på nyanställningar, ligger den fortfarande långt över genomsnittet på 1,7 % före pandemin (2013–2019). Bristen på arbetskraft beror på demografiska förändringar, efterfrågan på ny kompetens kopplad till den tekniska utvecklingen och den dubbla omställningen (inklusive ingenjörsmässig, teknisk, vetenskaplig, operativ och övervakande kompetens)⁸ samt dåliga arbetsvillkor i vissa sektorer. Bristen rapporteras av företag i alla storlekar och sektorer och är särskilt ihållande inom vårdsektorn, utbildning, STEM-områden (särskilt IKT), byggverksamhet, transport och vissa servicebaserade yrken (t.ex. kockar och servitörer). Brist på arbetskraft kan visserligen vara ett tecken på en potentiellt stark ekonomi och ge arbetstagarna möjlighet att förhandla fram bättre löner och arbetsvillkor. Samtidigt, och särskilt när den är utdragen, hindrar den emellertid produktiviteten och innovationsförmågan, försvagar EU:s konkurrenskraft, skapar flaskhalsar för tillväxten och hämmar framstegen med den gröna och den digitala omställningen. Samordnade och förstärkta åtgärder på EU-nivå, i medlemsstaterna och på regional nivå, som även inbegriper arbetsmarknadens parter och andra relevanta intressenter, är avgörande för att hantera dessa brister. I mars 2024 lade kommissionen fram en handlingsplan⁹ för att hantera bristen på arbetskraft och kompetens, som utarbetats i nära samarbete med arbetsmarknadens

⁸ Se UNIDO, "[What are green skills?](#)", 2023.

⁹ Se Europeiska kommissionen, "[Commission sets out actions to tackle labour and skills shortages](#)", 2024 (inte översatt till svenska).

parter. Handlingsplanen bygger på de många initiativ som redan har tagits och innehåller nya åtgärder som EU, medlemsstaterna och arbetsmarknadens parter kommer att vidta eller bör vidta för att ta itu med bristen på arbetskraft och kompetens. Det handlar bland annat om åtgärder för ett ökat deltagande av underrepresenterade grupper i arbetslivet, stödja kompetens och utbildning, förbättra arbetsvillkoren samt främja rättvis rörlighet inom EU och komplettera den rörligheten genom att locka till sig talanger från länder utanför EU.

Löneökningarna i EU var fortsatt stabila under 2023, men varierade kraftigt mellan medlemsstaterna. Den årliga ökningen av den nominella ersättningen per anställd nådde rekordhöga 6,1 % (på 12-månadersbasis) i EU, efter att ha legat på 4,9 % 2022, i ett läge med fortsatt hög inflation och strama arbetsmarknader. Den minskade sedan till 5,0 % under andra kvartalet 2024 i takt med att inflationen dämpades. Efter en betydande nedgång (–3,7 %) under 2022 började reallönerna öka under andra halvåret 2023 och nådde 2,4 % (på 12-månadersbasis) under andra kvartalet 2024. Denna återhämtning berodde på sjunkande inflation och fortsatt stabila nominella löneökningar. Trots dessa förbättringar på senare tid ligger reallönerna 2024 fortfarande under nivåerna före pandemin i genomsnitt i EU och i åtta medlemsstater (Tjeckien, Danmark, Finland, Italien, Frankrike, Tyskland, Grekland och Sverige). Höjningar av den lagstadgade minimilönen uppvägde i stort sett förlusten av köpkraft för minimilöntagare i de flesta medlemsstater. Höjningarna berodde främst på de rutinmässiga årliga uppdateringarna i januari 2023 och januari 2024, tillsammans med betydande justeringar under de båda åren. Införlivandet av direktivet om tillräckliga minimilöner¹⁰ kommer att vara avgörande för att trygga köpkraften för lågavlönade och för att förebygga och bekämpa fattigdomsrisker bland anställda, samtidigt som incitamenten att arbeta stärks. Direktivet innehåller också åtgärder som syftar till att uppmuntra kollektivförhandlingar samt förbättra mekanismerna för genomförande och tillsyn i medlemsstaterna.

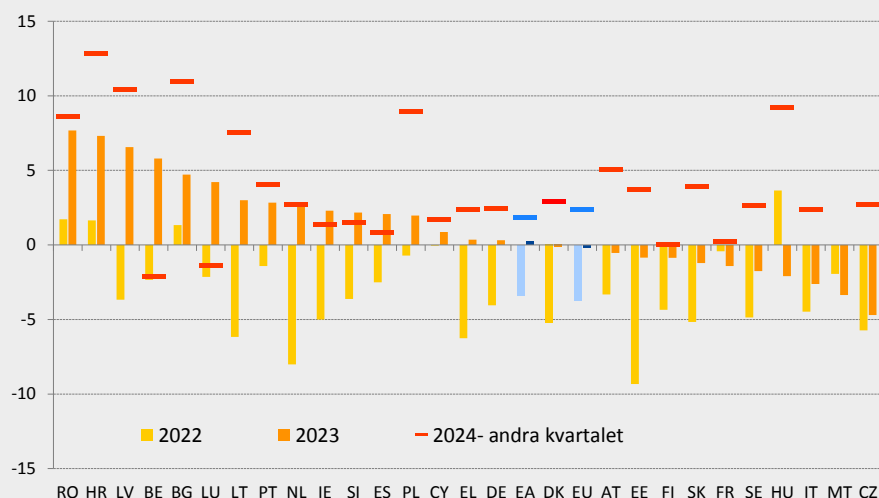
¹⁰ Europaparlamentets och rådets direktiv 2022/2041 av den 19 oktober 2022 om tillräckliga minimilöner i Europeiska unionen, EUT L 275, 25.10.2022, s. 33.

Reallönerna vänder uppåt, men har inte återhämtat sig från tidigare års nedgångar

Den nominella ersättningen per anställd ökade med 6,1 % under 2023 och med 5 % under andra kvartalet 2024

Ändå minskade reallönerna med 0,2 % under 2023 och ökade med 2,4 % under andra kvartalet 2024.

Realbruttolön per anställd (årlig förändring i %, 2022, 2023 och andra kvartalet 2024)

Källa: Europeiska kommissionen, databasen Ameco, nominella bruttolöner och löner per anställd [hwwdw]; deflator för harmoniserat konsumentprisindex [prc_hicp_midx]. För andra kvartalet 2024: beräkningar från GD Sysselsättning, socialpolitik och inkludering, baserade på uppgifter från Eurostat, löner [namq_10_gdp], total sysselsättning (enligt nationella beräkningar) [namq_10_a10_e] och harmoniserat konsumentprisindex [prc_hicp_midx].

Fattigdomen bland förvärvsarbetande minskade något i EU 2023, men drabbade fortfarande en av tolv arbetstagare, och var betydligt högre för atypiska arbetsformer. Totalt sett minskade andelen till 8,3 % 2023 från 8,5 % 2022, och var lägre jämfört med ett årtionde tidigare och strax före covid-19-pandemin. Fattigdomen bland förvärvsarbetande minskade i nästan hälften av medlemsstaterna 2023, trots att många av dem drabbades av hög inflation och betydande reallönesänkningar 2022. Detta tyder på att medianinkomsterna i dessa länder sjönk kraftigare än inkomsterna för de arbetande fattiga, som fick stöd av uppdateringar av minimilöner och sociala transfereringar. Tidiga beräkningar från Eurostat tyder på att fattigdomen bland förvärvsarbetande kommer att ligga kvar på en stabil nivå 2024 (med avseende på 2023 års inkomster). Liksom tidigare år var fattigdomen bland förvärvsarbetande i EU betydligt högre bland tredjelandsmedborgare och personer födda utanför EU (22,5 % respektive 18,5 %), lågutbildade arbetstagare (18,4 %), deltidsanställda och visstidsanställda (12,6 % för båda) samt hushåll med underhållsberättigade barn (10,0 %). Fattigdomen bland förvärvsarbetande var högre för personer med atypiska anställningar (visstidsanställda, deltidsanställda, egenföretagare), även om sociala förmåner spelade en relativt sett viktigare roll för att minska deras risk för fattigdom. De sociala förmånernas täckningsgrad varierade stort mellan medlemsstaterna och för olika kategorier av arbetstagare. Egenföretagare som löpte risk för fattigdom före sociala transfereringar var de som hade lägst sannolikhet att få sociala förmåner, med en täckning på 12,7 % 2023 i EU. När det gäller formellt skydd¹¹ fanns det våren 2023 fortfarande luckor i femton medlemsstater för minst en grupp av arbetstagare med atypisk anställning i minst en gren av det sociala skyddet, vilket oftast var arbetslöshetsförmåner, sjukpenning samt förmåner vid moderskap.

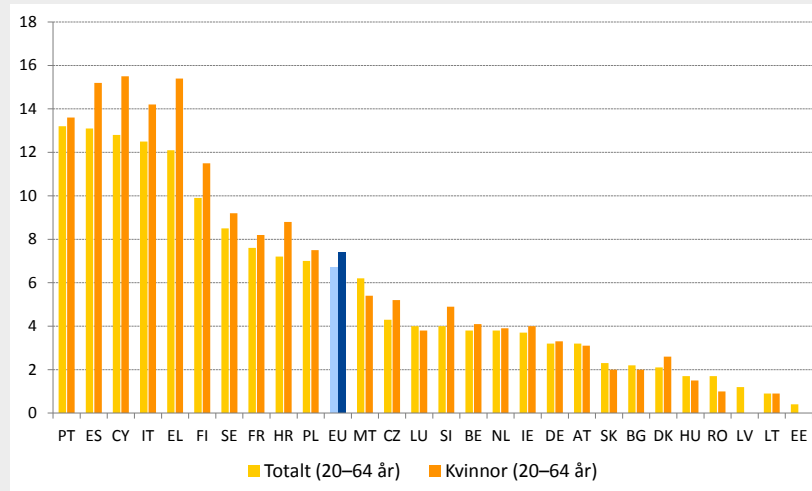
¹¹ Med formellt skydd avses en situation där personerna i en grupp inom en viss gren av det sociala skyddet (t.ex. ålderdom, sjukdom, arbetslöshet, moderskap) enligt befintlig lagstiftning eller kollektivavtal har rätt att delta i ett system för socialt skydd som omfattar en viss gren.

Det finns stora skillnader mellan medlemsstaterna i fråga om ofrivillig visstidsanställning, som förekommer mer bland kvinnor

Ofrivilligt visstidsanställda som andel av det totala antalet anställda (20–64 år) (i %, 2023)

12,3 % av arbetstagarna (20–64 år) hade en visstidsanställning under 2023 i EU

7,4 % av kvinnorna (20–64 år) hade en ofrivillig visstidsanställning (jämfört med 6,2 % för män)

Källa: Eurostat [[lfsa_etgar](#)] och [[lfsa_etgar](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

Även om flexibilitet värderas högt av vissa arbetstagare kan en segmentering av arbetsmarknaden som kvarstår över tid ha en negativ inverkan på den sociala rättvisan. För vissa grupper, särskilt unga och högutbildade, kan visstidsarbete och deltidsarbete underlätta inträdet på arbetsmarknaden och kompetensutvecklingen samt ge större flexibilitet och balans mellan arbete och privatliv. Ihållande skillnader mellan arbetstagare i fråga om anställningstrygghet och arbetsvillkor (ofta med konsekvenser för tillgången till socialt skydd) skapar dock klyftor som tenderar att öka ojämlikheten. Framför allt är visstidsanställningar förknippade med större otrygghet när de inte fungerar som en språngbräda mot fastare anställningar. Den otrygghet som följer av detta bidrar också till sämre arbetsvillkor i vissa sektorer och yrken med stor och ihållande brist på arbetskraft. Mot bakgrund av den höga sysselsättningen i EU minskade andelen arbetstagare med visstidsanställning av alla anställda något (från 12,9 % 2022 till 12,3 % 2023), med stora variationer mellan medlemsstaterna (från över 15 % i vissa till under 3 % i andra). I vissa medlemsstater är andelen visstidsanställningar fortfarande hög, samtidigt som andelen som övergår till tillsvidareanställning är låg. Visstidsanställningar fortsätter också att vara mer utbredda bland unga och kvinnor. År 2023 hade dessutom mer än hälften av de visstidsanställda ofrivilligt sådana avtal i EU, med en liten minskning jämfört med 2022 (och återigen betydande skillnader mellan medlemsstaterna), samt en större andel bland kvinnor. Samtidigt ökade andelen deltidsanställningar något i EU 2023. Trots förbättringar är andelen ofrivilliga deltidsanställningar fortfarande betydande i flera medlemsstater. Segmenteringen på arbetsmarknaden kan bl.a. åtgärdas genom skräddarsydda aktiva arbetsmarknadsåtgärder som uppmuntrar till övergångar uppåt i arbetslivet, och även genom incitament för arbetsgivare att anställa och behålla arbetstagare.

Digitala arbetsplattformar utgör en allt viktigare del av EU:s ekonomi och skapar arbetstillfällen, men medför också särskilda utmaningar, särskilt när det gäller arbetstagarnas anställningsstatus. Mellan 2016 och 2020 ökade intäkterna från EU:s

plattformsekonomi nästan femfaldigt, och mer än 28 miljoner människor uppskattades arbeta via digitala arbetsplattformar 2020, och antalet bedöms växa stadigt¹². Majoriteten av dessa personer är äkta egenföretagare, medan 5,5 miljoner uppskattades vara felaktigt klassificerade som egenföretagare. Mer än hälften av de personer som arbetar via plattformar tjänar mindre än minimilönen¹³. Mot denna bakgrund syftar direktivet om förbättrade arbetsvillkor för plattformsarbete¹⁴ bland annat till att ta itu med frågan om falskt egenföretagande på digitala arbetsplattformar genom att underlätta en korrekt bestämning av anställningsstatusen genom en rättslig presumtion för anställning. Dessutom ger direktivet både anställda och plattformsarbetare som är egenföretagare nya rättigheter som säkerställer mer transparens, rättvisa och ansvarsskyldighet i fråga om algoritmisk verksamhetsledning. Direktivet stärker också den sociala dialogen och kollektivförhandlingarna.

Snabba framsteg inom artificiell intelligens (AI) och annan digital teknik, bl.a. dataanalys, virtuella världar, cybersäkerhet, kvantdatorer, molntjänster och kantdatorsystem, leder till djupgående förändringar på arbetsmarknaden som kräver noggrann övervakning och lämpliga politiska åtgärder. Detta förväntas påverka arbetstillfällenas kvantitet och kvalitet samt arbetstagarnas livskvalitet. Även om nyligen genomförda studier¹⁵ bekräftar att den huvudsakliga nettoeffekten på sysselsättningen på kort sikt kan vara positiv, vilket ökar efterfrågan på den kompetens som behövs för utveckling och användning av AI, bör sysselsättningsvinsterna försiktigt balanseras mot AI:s potential att ersätta rutinjobb¹⁶. Till skillnad från tidigare utveckling när det gäller automatisering kan generativ AI dessutom få betydande konsekvenser för högutbildad arbetskraft. Därtill kan automatisering genom AI-driven avancerad robotteknik få stor inverkan på produktionsprocesser och tjänsteleveranser, samtidigt som arbetsprofiler förändras och behovet av digitala, analytiska och mjuka färdigheter ökar¹⁷. I detta sammanhang syftar EU:s förordning om artificiell intelligens¹⁸ (som trädde i kraft i augusti 2024) till att säkerställa att AI är pålitlig, säker och i linje med EU:s grundläggande rättigheter.

Distansarbete erbjuder möjligheter som mer självständighet och flexibilitet. Samtidigt kan den nya arbetsmodellen som bygger på hybrida arbetsformer också främja kulturen med ”ständig uppkoppling”, vilket kan leda till frekventa extra och oförutsägbara arbetstider som kan vara skadliga för arbetstagarnas balans mellan arbete och privatliv, hälsa och välbefinnande. Det finns belägg för att stressfaktorer som

¹² Europeiska kommissionen, [Arbetsdokument från kommissionens avdelningar, Sammanfattning av konsekvensbedömningsrapporten: Följedokument till förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om bättre arbetsvillkor för plattformsarbete](#), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2021.

¹³ Europeiska kommissionen, [Study to collect evidence on the work conditions of platform workers](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹⁴ [Europaparlamentets och rådets direktiv \(EU\) 2024/2831 av den 23 oktober 2024 om förbättrade arbetsvillkor för plattformsarbete](#), EUT L, 2024/2831, 11.11.2024.

¹⁵ Se Albanesi, S., Da Silva, A., Jimeno, J., Lamo, A. och Wabitsch, A., [New technologies and jobs in Europe](#), ECB Working Paper No. 2023/2831, 2023, och Hayton, J., Rohenkohl, B., Christopher, P., Liu, HY, [What drives UK firms to adopt AI and robotics, and what are the consequences for jobs?](#), University of Sussex, 2023.

¹⁶ Europeiska kommissionen, [Artificial Intelligence:Economic Impact, Opportunities, Challenges, Implications for Policy](#) (Discussion Paper 210) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹⁷ Eurofound, [Human-robot interaction: What changes in the workplace?](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹⁸ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1689 av den 13 juni 2024 om harmoniserade regler för artificiell intelligens och om ändring av förordningarna (EG) nr 300/2008, (EU) nr 167/2013, (EU) nr 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 och (EU) 2019/2144 samt direktiven 2014/90/EU, (EU) 2016/797 och (EU) 2020/1828 ([förordning om artificiell intelligens](#)), EUT L, 2024/1689, 12.7.2024.

arbetsintensitet, störningar i arbetslivet och arbete på fritiden påverkar alla arbetstagare, men att effekten är större för arbetstagare som distansarbetar än för dem som arbetar i arbetsgivarens lokaler. Ångest, känslomässig trötthet, utmattning på grund av långvariga virtuella möten och isolering är några av de mest rapporterade psykiska hälsoproblemen bland distansarbetare¹⁹. För att minska riskerna i en kultur med ”ständig uppkoppling” kan ”rätten att inte vara uppkopplad” bidra till att dra tydligare gränser mellan yrkesliv och privatliv och därmed bidra till arbetstagarnas hälsa, säkerhet och balans mellan arbete och privatliv. Mot denna bakgrund, och efter en resolution från Europaparlamentet om att lägga fram ett lagstiftningsförslag om rätten att inte vara uppkopplad och en EU-lagstiftningsram för distansarbete²⁰, inledde kommissionen en studie för att samla in bevis och analysera mervärdet och effekterna av potentiella politiska alternativ för ett initiativ om distansarbete och rätten att inte vara uppkopplad, och inledde ett formellt samråd i två steg.

Medan ungdomsarbetslösheten återigen ökar i majoriteten av medlemsländerna på grund av svagare ekonomisk tillväxt, fortsätter andelen unga som varken arbetar eller studerar att minska, dock med könsskillnader och utmaningar för unga med invandrarbakgrund. Ungdomsarbetslösheten (15–24 år) har sakta men säkert förbättrats sedan toppnivån under covid-19-pandemin och låg kvar på 14,5 % 2023, vilket var oförändrat jämfört med föregående år i en situation med svagare ekonomisk tillväxt. Medan ungdomsarbetslösheten fortsatte att sjunka i länder med mycket höga nivåer, vilket bekräftar en konvergerande trend i EU under de senaste fem åren, började den stiga igen i många andra länder. Samtidigt är ungdomsarbetslösheten fortfarande mer än dubbelt så hög som den totala arbetslösheten, och den är särskilt utbredd bland lågutbildade ungdomar och ungdomar födda utanför EU. Positivt är att andelen unga som varken arbetar eller studerar fortsätter att minska, till 11,2 % 2023. Denna tendens går i linje med ungdomars ökade deltagande på arbetsmarknaden och visar vissa tecken på konvergens i hela EU. Fortfarande är andelen unga som varken arbetar eller studerar högre (med 2,4 procentenheter) för kvinnor än för män och för personer födda utanför EU jämfört med inrikes födda (med 9,3 procentenheter). Allt detta understryker behovet av fortsatta åtgärder för att hantera de strukturella utmaningar som hindrar unga från att göra framsteg på arbetsmarknaden, särskilt mot bakgrund av den gröna och den digitala omställningen, den utbredda bristen på arbetskraft och kompetens samt de långsiktiga risker som en försenad integration på arbetsmarknaden innebär för ungas karriärmöjligheter. Mot denna bakgrund ger den förstärkta ungdomsgarantin stöd till unga som varken arbetar eller studerar genom att erbjuda sysselsättning av god kvalitet, vidareutbildning, lärlingsplatser eller praktikplatser inom fyra månader efter det att ungdomarna blivit arbetslösa eller avslutat sin formella utbildning²¹.

¹⁹ Europeiska kommissionen, *Study exploring the social, economic and legal context and trend of telework and the right to disconnect, in the context of digitalisation and the future of work, during and beyond the COVID-19 pandemic* (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

²⁰ P9_TA (2021)0021, [Europaparlamentets resolution av den 21 januari 2021 med rekommendationer till kommissionen om rätten att inte vara uppkopplad](#) (2019/2181(INL)).

²¹ [Rådets rekommendation](#) av den 30 oktober 2020 om en väg till jobb – en förstärkt ungdomsgaranti och om ersättande av rådets rekommendation av den 22 april 2013 om att inrätta en ungdomsgaranti, 2020/C 372/01, EUT C 372, 4.11.2020, s. 1.

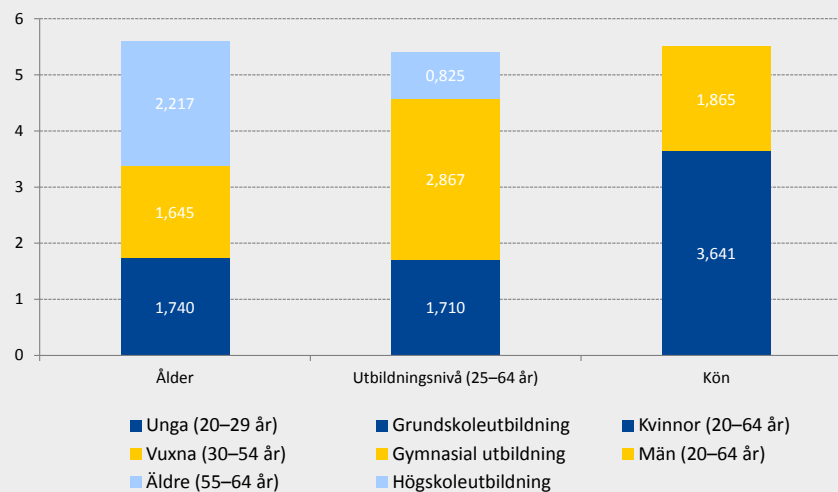
Skräddarsytt stöd kan stärka deltagandet på arbetsmarknaden för underrepresenterade grupper i EU

Olika befolkningsgruppers potentiella bidrag till det totala arbetskraftsdeltagandet i EU 2030 (i miljoner)

Om de medlemsländer där **andelen av arbetskraften i specifika undergrupper är lägre än EU-genomsnittet** skulle **öka arbetskraftsdeltagandet till EU-genomsnittet för respektive undergrupp** fram till 2030, skulle

- ytterligare **3,6 miljoner kvinnor**,
- **2,9 miljoner personer med gymnasieutbildning**
- **och 2,2 miljoner äldre arbetstagare**

vara på arbetsmarknaden.

Anmärkning: Simulering av arbetskraftsdeltagandet i EU 2030 om de medlemsstater där andelen av arbetskraften per undergrupp ligger under genomsnittet når upp till EU-genomsnittet för undergrupperna, och motsvarande andelar för de andra undergrupperna antas förbli konstant. Denna beräkning bortser från överlappningar och eventuell dubbelräkning mellan grupper och bör inte förväxlas med en prognos.

Källa: Beräkningar från GD Sysselsättning, socialpolitik och inkludering, baserade på uppgifter från Eurostat och prognoser för EUROPOP2023.

Sysselsättningsgraden bland äldre har ökat avsevärt sedan 2009, men det finns fortfarande stora skillnader mellan medlemsstaterna. Trots den senaste tidens förbättringar förväntas den åldrande befolkningen öka det ekonomiska beroendet i EU och negativt påverka den långsiktiga konkurrenskraften och den ekonomiska tillväxtpotentialen om inga politiska åtgärder vidtas. År 2045 kommer det för var tionde pensionär endast att finnas 16 arbetstagare, vilket är en minskning från 22 år 2022, och denna siffra kan sjunka ytterligare till 14 år 2070²². Mot bakgrund av de åldrande samhällena blir äldre människors deltagande på arbetsmarknaden och ett aktivt åldrande särskilt viktigt, inte minst med tanke på den stora bristen på arbetskraft. År 2023 uppgick sysselsättningsgraden bland äldre (55–64 år) till 63,9 %, vilket var nästan 20 procentenheter högre än 2009, med en större ökning av sysselsättningsgraden bland kvinnor. Även om ökningen i sysselsättningen bland äldre var mer än fyra gånger högre än för befolkningen i den mest aktiva åldern (25–54 år) var deras sysselsättningsgrad fortfarande 18 procentenheter lägre, vilket visar att det finns stort utrymme för ytterligare framsteg. Den tillväxt som noterades berodde främst på att fler behöll sina jobb, snarare än på nyanställningar, som var fortsatt låga under denna period. Framför allt tenderar äldre med högre utbildningsnivå att stanna kvar längre på arbetsmarknaden, medan äldre med lägre utbildning är mer benägna att lämna arbetsmarknaden i förtid. Dåliga arbetsvillkor – både fysiska och psykologiska – är viktiga faktorer som leder till

²² Europeiska kommissionen, [2024 Ageing Report](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

förtidspensionering och som också hindrar återinträde på arbetsmarknaden²³. Dessutom är sjukdom eller funktionsnedsättning viktiga skäl till att man står utanför arbetsmarknaden, vid sidan av omsorgsansvar, arbetsplatsrelaterade faktorer och institutionella hinder, t.ex. socialförsäkrings- och pensionsbestämmelser, som måste åtgärdas för att möjliggöra ett större deltagande på arbetsmarknaden, i linje med den demografiska verktygslådan.

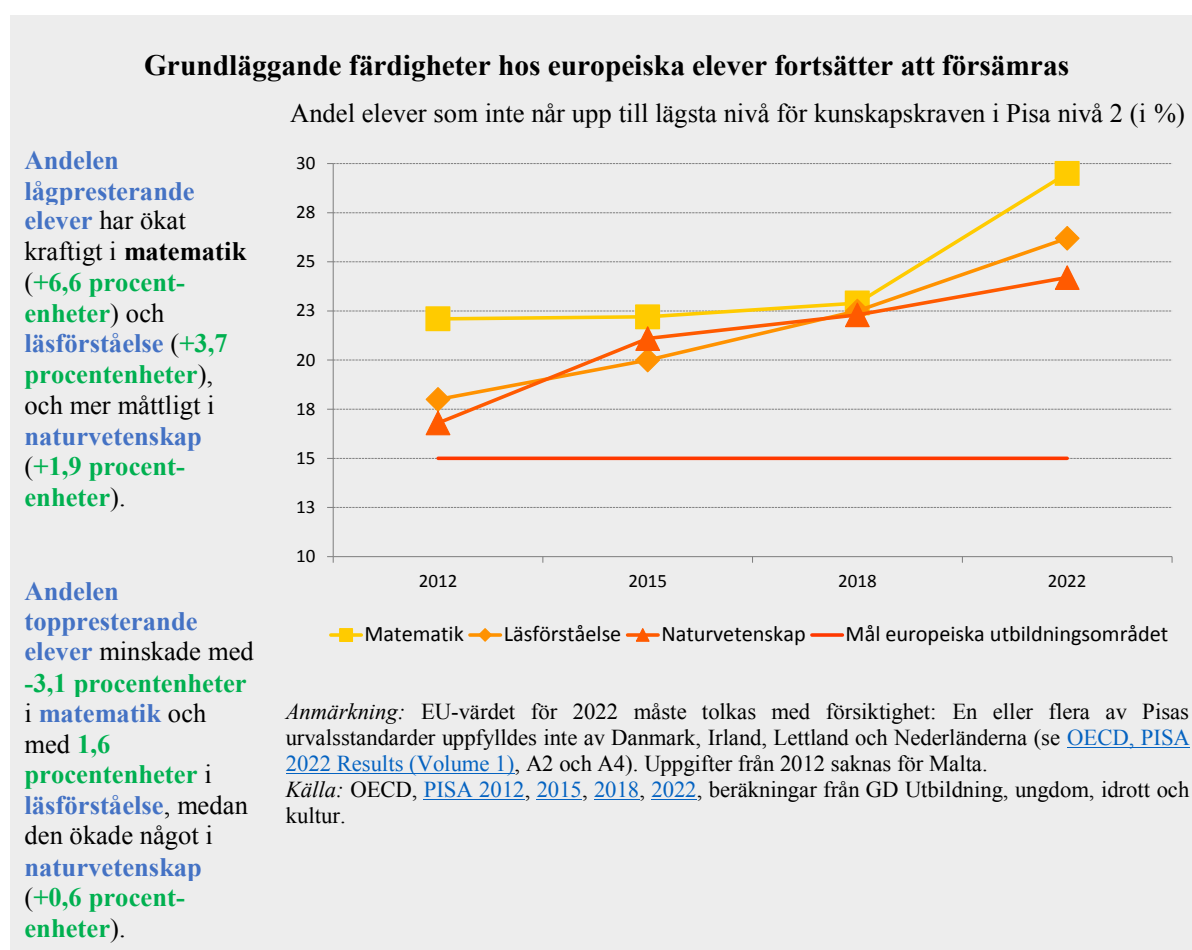
Skillnaderna i sysselsättning och löner mellan kvinnor och män bidrar till ihållande ojämlikhet mellan könen på arbetsmarknaden med endast blygsamma tecken på konvergens. År 2023 var skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män i EU 10,2 procentenheter. Denna skillnad har minskat något under de senaste åren, vilket återspeglar en större ökning av sysselsättningen för kvinnor, men den är fortfarande betydande och uppvisar stora skillnader mellan medlemsstater och regioner. Med tanke på att deltidarbete är vanligare bland kvinnor (nästan fyra gånger vanligare än bland män) ökar skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män när man tar hänsyn till detta (till 15,7 procentenheter ”i heltidsekvivalenter”). Skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män är ännu större för personer med barn, där föräldraskap påverkar kvinnors karriärer mer än mäns. I de flesta länder visar sig detta i både lägre sysselsättningsgrad och högre deltidarbete bland kvinnor. Även om löneskillnaderna mellan kvinnor och män har minskat under det senaste årtiondet är den fortfarande betydande i de flesta medlemsstater. Löneklyftan låg på 12,7 % i genomsnitt för EU 2022. Löneklyftorna beror bl.a. på könsskillnader i ekonomiska verksamheter och yrken, underrepresentation av kvinnor i ledande befattningar, överrepresentation i deltidsanställningar och visstidsanställningar, svårigheter att förena arbete med omsorgsansvar samt diskriminering och icke-transparenta lönestrukturer. Med tiden leder dessa inkomstskillnader (som förvärras av avbrott i yrkeslivet för vård och omsorg) till betydande pensionsklyftor mellan kvinnor och män. Det finns därför utrymme för varaktiga politiska åtgärder för att undanröja hinder för kvinnors deltagande på arbetsmarknaden, bland annat genom att förbättra tillgången till förskoleverksamhet och barnomsorg till överkomliga priser och av god kvalitet samt långvarig vård och omsorg till överkomliga priser och av god kvalitet, liksom skattesystemets funktion för att skapa bättre incitament. Åtgärderna ska genomföras i linje med målen i EU:s jämställdhetsstrategi 2020–2025, rådets rekommendationer om förskoleverksamhet och barnomsorg (inklusive de nya Barcelonamålen) och om tillgång till långvarig vård och omsorg till överkomliga priser och av god kvalitet²⁴.

Försämringen av de grundläggande färdigheterna bland europeiska elever riskerar tillsammans med den ihållande lärarbristen att påverka arbetsproduktiviteten, konkurrenskraften och den sociala sammanhållningen. Grundläggande färdigheter är en förutsättning för att människor ska kunna fungera i och bidra på ett meningsfullt sätt till samhället och ekonomin och fortsätta att utbilda sig senare i livet. De stöder arbetsproduktiviteten och den innovationstakt som krävs för den digitala omställningen. Resultaten från OECD:s program för internationell utvärdering av elevprestationer (Pisa) 2022 visade att nästan en av tre 15-åringar saknar grundläggande färdigheter och inte når upp till den lägsta kompetensnivån i matematik, och en av fyra underpresterar i läsförståelse och naturvetenskap. I dag är EU längre ifrån sitt mål för det europeiska området för utbildning om att högst 15 % av 15-åringarna ska ha otillräckliga resultat senast 2030. Nedgången har varit

²³ Se Eurofound, [Keeping older workers engaged: Policies, practices and mechanisms](#) (inte översatt till svenska), Eurofound's arbetsdokument, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

²⁴ [Rådets rekommendation av den 8 december 2022 om förskoleverksamhet och barnomsorg: Barcelonamålen för 2030, 2022/C 484/01](#) och [rådets rekommendation av den 8 december 2022 om tillgång till långvarig vård och omsorg till överkomliga priser och av god kvalitet, 2022/C 476/01](#).

störst i matematik (–6,6 procentenheter sedan 2018). Toppresultaten har också sjunkit över hela linjen, och den försämrade trenden gäller hela den socioekonomiska fördelningen. Detta pekar på stora utmaningar när det gäller utvecklingen av grundläggande färdigheter. Samtidigt har ojämlikheten i utbildning ökat ytterligare, eftersom det är mycket vanligare att elever i mindre gynnade grupper underpresterar. Nästan hälften (48 %) av de mindre gynnade eleverna underpresterar i matematik, efter en betydande ökning från 38,2 % 2018. I detta sammanhang hotar den ihållande bristen på kvalificerade lärare i hela EU, som förvärrats under de senaste åren av bland annat covid-19-pandemin, att ytterligare försvåra arbetet med att förbättra ungdomars grundläggande färdigheter. Samtidigt visar resultaten från den internationella dator- och informationskompetensstudien (ICILS) 2023 att 43 % av 13–14-åringarna saknar eller endast har begränsade digitala färdigheter. Dessa senaste tendenser belyser behovet av förnyade och förstärkta insatser som bygger på befintliga initiativ och ytterligare främjar genomförandet av rekommendationen om vägar till en framgångsrik skolgång²⁵.

Samtidigt som statistiken för unga med högst grundskoleutbildning, högskoleutbildade och arbetsmarknadsresultat för dem som tagit examen från yrkesutbildning har förbättrats, kvarstår utmaningar i utbildningssystemen, t.ex. regionala skillnader, klyftor mellan könen, social ojämlikhet och ett otillräckligt utbud av utexaminerade

²⁵ [Rådets rekommendation av den 28 november 2022 om vägar till en framgångsrik skolgång](#) och om ersättande av rådets rekommendation av den 28 juni 2011 om politiska strategier för att minska andelen elever som lämnar skolan i förtid, 2022/C 469/01.

från STEM-områden. Andelen unga med högst grundskoleutbildning har minskat något i EU sedan 2022 och uppgick 2023 till 9,5 % av 18–24-åringarna (2,3 procentenheter lägre än för tio år sedan). Det finns dock inga tecken på uppåtgående konvergens mellan medlemsstaterna. Det är mycket mer sannolikt att unga män lämnar skolan med högst grundskoleutbildning. Det senaste årtiondets positiva trend fortsätter för flickor, men verkar ha avstannat för pojkar. Dessutom är det mer sannolikt att unga som är födda utanför EU, unga romer och unga personer med funktionsnedsättning lämnar skolan med högst grundskoleutbildning. EU är på god väg att nå sitt mål för andelen personer med högskoleutbildning, efter öknings i alla medlemsländer utom tre under de senaste fem åren. År 2023 hade 43,1 % av 25–34-åringarna i EU en eftergymnasial examen, vilket gör det till den vanligaste utbildningsnivån bland unga vuxna (även om unga kvinnor har en mycket högre sannolikhet att ha en eftergymnasial examen än män). Könsskillnaderna i fråga om ämnesval kvarstår (t.ex. domineras utbildning och hälsa av kvinnor och IKT och teknik av män). Eftersom det fortfarande är svårt för ungdomar från mindre gynnade miljöer att få tillgång till högre utbildning riskerar redan befintliga socioekonomiska skillnader att förstärkas. Eftersom andelen personer med högskoleutbildning ökar är det viktigt att öka flexibiliteten och arbetsmarknadsrelevansen inom den högre utbildningen för att komma till rätta med kompetensbristen, särskilt inom STEM-områdena. Sysselsättningsresultaten för nyutexaminerade från yrkesutbildningar fortsatte att förbättras i hela EU. Fyra av fem nyutexaminerade från yrkesutbildningar hade jobb och nästan två tredjedelar fick någon form av arbetslivserfarenhet under 2023, vilket innebär att deras sysselsättningsgrad var högre än för nyutexaminerade från yrkesutbildningar utan sådan erfarenhet (84,8 % jämfört med 71,5 %). Det finns dock fortfarande stora skillnader mellan länderna, både när det gäller arbetsplatsförlagt lärande och sysselsättningsutsikterna för dem som tagit examen från yrkesutbildningar.

Att förbättra vuxnas färdigheter är avgörande för produktiviteten, konkurrenskraften och för att bevara den sociala sammanhållningen och öka inkluderingen på arbetsmarknaden samtidigt som man stöder den dubbla omställningen, men deltagandet i vuxenutbildning varierar markant mellan medlemsstaterna och befolkningsgrupperna. En Eurobarometerundersökning från maj 2023 om små och medelstora företag²⁶ visade att mer än hälften av de små och medelstora företagen rapporterade svårigheter att hitta arbetstagare med rätt kompetens och att ungefär en fjärdedel av dem (26 %) angav att detta var ”ganska svårt”. Nästan två tredjedelar hindras av detta i sin allmänna affärsverksamhet. Samtidigt visar färskt resultat från OECD:s program för internationell utvärdering av vuxnas kompetens²⁷ att läs- och skrivkunnigheten bland vuxna (15–64 år) förbättrades i fem av de 20 deltagande medlemsstaterna under det senaste årtiondet, medan den stagnerade eller minskade markant i en majoritet av dem (tolv medlemsstater). Resultaten vad gäller räknefärdigheter ger en något mer positiv bild, eftersom prestationerna ökade i tio medlemsstater, medan kunskaperna hos den vuxna befolkningen stagnerade eller minskade markant i endast sex av medlemsstaterna. År 2023 låg dessutom tio av de deltagande medlemsstaterna betydligt över eller runt genomsnittet i fråga om förmågan till adaptiv problemlösning. Med tanke på bristen på arbetskraft och

²⁶ Se Europeiska kommissionen, *Flash Eurobarometer 529 – Skills shortages, recruitment and retention strategies in small and medium-sized enterprises* (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2023.

²⁷ OECD, *Do Adults Have the Skills They Need to Thrive in a Changing World?: Survey of Adult Skills 2023* (inte översatt till svenska), OECD Skills Studies, OECD Publishing, Paris, 2024. Hämtad efter offentliggörandet den 10 december 2024.

kompetens samt den åldrande befolkningen, är det därför viktigt att främja ett brett deltagande i vuxenutbildning för att se till att kompetensen hos EU:s arbetskraft hålls uppdaterad. De senaste siffrorna från undersökningen om vuxenutbildning visar dock endast en liten ökning av vuxnas deltagande i utbildning (utom handled utbildning på arbetsplatsen) under de senaste tolv månaderna, från 37,4 % under 2016 till 39,5 % under 2022 för EU, med stora skillnader mellan medlemsstaterna. Även framstegen inom digitala färdigheter har varit långsamma överlag, och med stora skillnader mellan länderna. Trots att mer än 90 % av EU:s befolkning använde internet minst en gång i veckan 2023²⁸ var det bara 55,6 % som hade åtminstone grundläggande digitala färdigheter, vilket bara var en blygsam ökning från 2021 (53,9 %). Med nuvarande takt kommer endast 59,8 % av de vuxna att ha åtminstone grundläggande digitala färdigheter i slutet av årtiondet, vilket är långt under EU:s mål på 80 %²⁹. Deltagande i livslång kompetensutveckling är särskilt viktigt för personer med låga kvalifikationer (dvs. högst grundskoleutbildning), arbetslösa, personer som står utanför arbetsmarknaden och den äldre befolkningen, som är de som skulle behöva det mest. Mot denna bakgrund efterlystes i den europeiska kompetensagendan för 2020 en kraftig ökning av kompetenshöjning och omskolning. I rådets rekommendation om individuella utbildningskonton från juni 2022 beskrivs dessutom hur medlemsstaterna kan kombinera finansiellt och icke-finansiellt stöd på ett effektivt sätt för att ge vuxna möjlighet att utveckla sina färdigheter under hela sitt yrkesliv³⁰. På grundval av rådets rekommendation från juni 2022 om en europeisk strategi för mikromeriter har mikromeriter också en viktig roll i detta sammanhang, eftersom de kan stimulera arbetstagares och arbetssökandes deltagande i riktad kompetenshöjning och omskolning³¹.

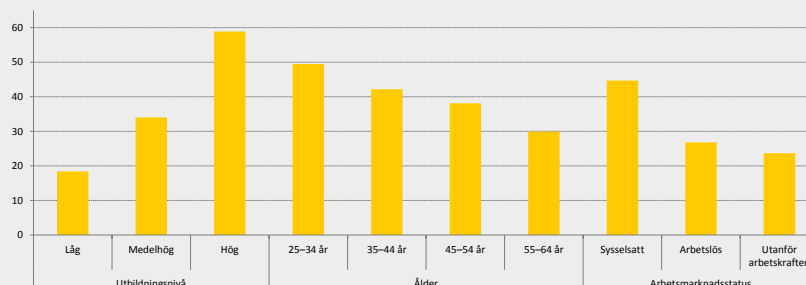
Deltagandet i vuxenutbildning kännetecknas av stor variation mellan olika befolkningsgrupper

58,9 % av de högutbildade **vuxna** deltog i utbildning varje år, jämfört med endast **18,4 %** av de lågutbildade vuxna

Endast **26,8 %** av de **arbetslösa** deltog i utbildning varje år, jämfört med **44,7 %** av de **anställda**

Nästan varannan ung vuxen (25–34 år) deltog i utbildning varje år, jämfört med **mindre än en tredjedel** i åldersgruppen 55–64

Vuxnas deltagande i utbildning under de senaste tolv månaderna per undergrupp (25–64 år, utom handled utbildning på arbetsplatsen, i %)

■ Undersökningen om vuxenutbildning 2022 (exkl. handled utbildning på arbetsplatsen)

Anmärkning: I oktober 2024 enades sysselsättningskommitténs indikatorgrupp om att kompetensmålet ska följas upp med hjälp av undersökningen om vuxenutbildning, men att handled utbildning på arbetsplatsen för närvarande inte ska beaktas.

Källa: Eurostats [särskilda utdrag av uppgifter om vuxnas deltagande i utbildning under de senaste tolv månaderna med undantag för handled utbildning på arbetsplatsen, från undersökningen om vuxenutbildning](#).

²⁸ Se Europeiska kommissionen, [Digitalisation in Europe – 2024 edition](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

²⁹ [Se bilagan till meddelandet från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén om läget för det digitala decenniet 2024](#) (COM(2024) 260 final).

³⁰ [Se rådets rekommendation av den 16 juni 2022 om individuella utbildningskonton, 2022/C 243/03](#).

³¹ [Se rådets rekommendation av den 16 juni 2022 om en europeisk strategi för mikromeriter för livslångt lärande och anställbarhet, 2022/C 243/02](#).

Hushållens reala disponibla bruttoinkomst började åter öka i EU under 2023 och 2024, vilket hjälpte hushållen att återfå köpkraft och förhindra ökad fattigdom. Totalt sett växte hushållens realinkomster snabbare än BNP från och med andra kvartalet 2023, vilket vände den avtagande trenden de två föregående åren. Medan ersättningen till egenföretagare har ökat i måttlig takt, ökade ersättningen till anställda snabbare under fjärde kvartalet 2023 och första kvartalet 2024. Detta kompenserade mer än väl effekten av skatter, som började hämma inkomstillväxten i slutet av 2023 efter att ha bidragit positivt under föregående år, framför allt till följd av tillfälliga inflationsrelaterade åtgärder. Sociala förmåner netto gav ett visst positivt bidrag under första halvåret 2024.

Andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning minskade något i EU 2023, bl.a. tack vare beslutsamma politiska åtgärder för att mildra de negativa sociala effekterna av de höga levnadskostnaderna, men utmaningar kvarstår med betydande skillnader mellan olika regioner. Fortfarande riskerade ungefär en av fem personer att drabbas av fattigdom eller social utestängning 2023 i EU, medan det totala antalet minskade med omkring 1,6 miljoner jämfört med 2019 (jämfört med ett mål för 2030 på minst 15 miljoner). Det fanns en stor variation mellan och inom medlemsstaterna och stora skillnader mellan olika befolkningsgrupper, med högre fattigdomsrisker för barn, äldre, personer med funktionsnedsättning, personer födda utanför EU och romer. Eurostats snabbstatistik av 2023 års inkomster visar att andelen personer som löper risk för fattigdom var oförändrad i EU i genomsnitt och i de flesta medlemsländerna. Arbetslöshet var fortfarande en viktig orsak till fattigdom, medan sociala förmåner inte nådde alla behövande hushåll. Effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom minskade något 2023, med vissa skillnader mellan medlemsstaterna, vilket understryker vikten av att ytterligare stärka insatserna för att säkerställa ett tillräckligt inkomststöd och ett tillräckligt skydd. Trots förbättringar under senare år är minimiinkomststödet i praktiskt taget alla medlemsstater i allmänhet inte tillräckligt för att lyfta människor ur fattigdom. Genomförandet av rådets rekommendation om minimiinkomst som säkerställer aktiv inkludering i alla medlemsstater är avgörande för att ta itu med denna utmaning³². Energifattigdomen (mätt som andelen människor som inte kan hålla sitt hem tillräckligt varmt) ökade för andra året i rad under 2023 i EU. Ökningen var lägre än under

³² [Rådets rekommendation om tillräcklig minimiinkomst som säkerställer aktiv inkludering, 2023/C 41/01.](#)

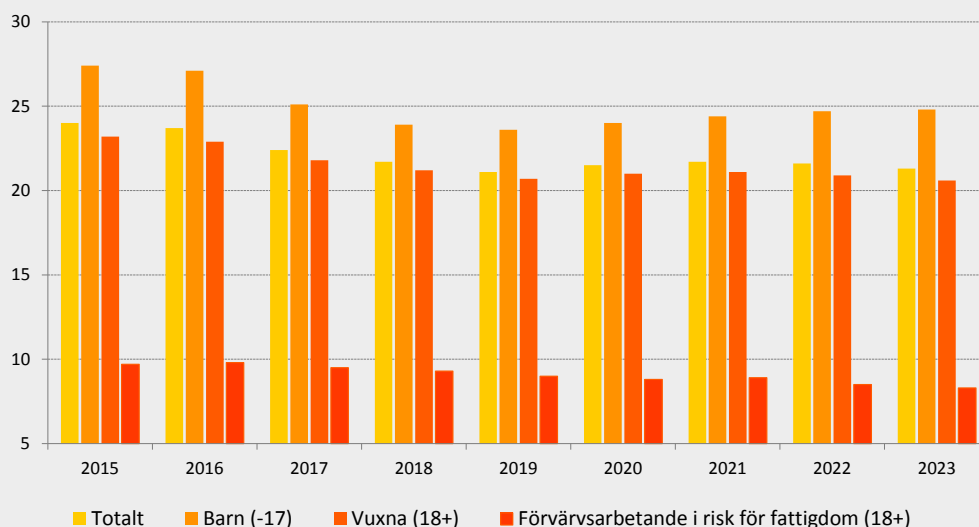
2022, samtidigt som energiprischocken var betydligt högre vintern 2022 jämfört med vintern 2021, vilket tyder på att de exceptionella stödåtgärder som EU och dess medlemsstater har vidtagit faktiskt dämpade effekterna. Fördelningspolitiska konsekvensbedömningar av reformer och investeringar är särskilt viktiga för att ta hänsyn till effekterna på fattigdomsrisker och inkomstskillnader och ge förhandsinformation till beslutsfattarna.

Fattigdom och social utestängning varierar kraftigt mellan olika åldersgrupper – barn löper ofta störst risk och även förvärvsarbetande drabbas

Andel som löper risk för fattigdom eller social utestängning – totalt och per åldersgrupp under och över 18 år; andel fattiga bland förvärvsarbetande (18+) (i %)

En av fem personer och ett av fyra barn löpte risk för fattigdom eller social utestängning i EU år 2023

En av tolv förvärvsarbetande löpte risk för fattigdom i EU år 2023

Anmärkning: Avbrott i serien för 2020. Uppskattade värden för 2015–2019 för förvärvsarbetande (18 år eller äldre) som löper risk för fattigdom.

Källa: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], [[ilc_li02](#)] och [[ilc_li04](#)], EU-Silc.

Andelen barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning i EU var i stort sett oförändrad, medan antalet minskade marginellt 2023, samtidigt som situationen för personer med funktionsnedsättning försämrades ytterligare. För första gången sedan covid-19-pandemin minskade antalet barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning något i EU under detta år (19,9 miljoner jämfört med cirka 20 miljoner 2022). Nästan vart fjärde barn i EU riskerade fortfarande att drabbas av fattigdom eller social utestängning. Det totala antalet ökade med 0,6 miljoner jämfört med 2019, vilket är ett steg bort från EU:s mål för 2030 om en minskning med minst 5 miljoner. Att lyfta barn ur fattigdom och social utestängning är avgörande för att hjälpa dem att förverkliga sin fulla potential i samhället och på arbetsmarknaden och bryta cirkeln med fattigdom som går i arv. Genomförandet av den europeiska barngarantin³³ i alla medlemsstater är avgörande i detta avseende. Risken för fattigdom och social utestängning är fortsatt hög även för personer med funktionsnedsättning. Andelen som löper risk för fattigdom eller social utestängning för dessa personer (28,8 % år 2023) var 10,8 procentenheter högre än för resten av befolkningen 2023. Den alltjämt stora skillnaden i sysselsättningsgrad mellan personer med funktionsnedsättning och personer som inte har en funktionsnedsättning och den större sannolikheten för att de

³³ [Rådets rekommendation \(EU\) 2021/1004 av den 14 juni 2021 om inrättande av en europeisk barngaranti](#), EUT L 223, 22.6.2021, s. 14.

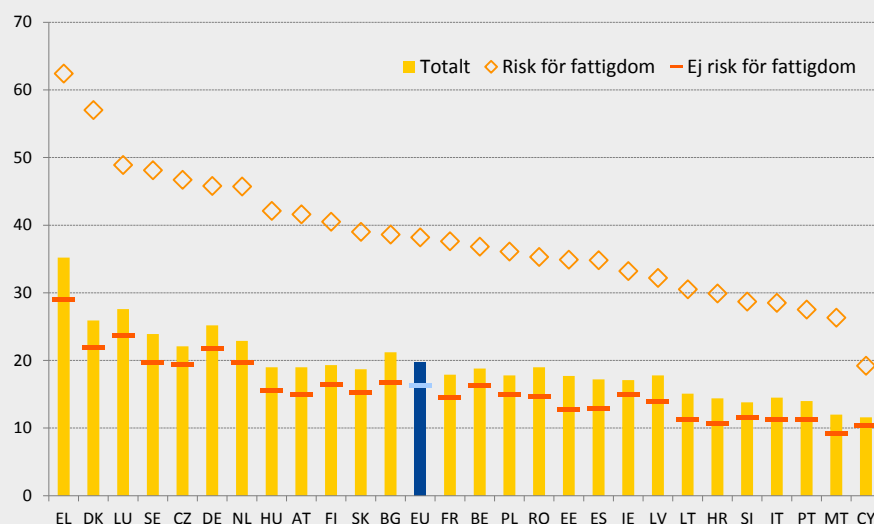
förstnämnda lämnar skolan med högst grundskoleutbildning hänger nära samman med deras dokumenterade högre fattigdomsrisk..

Fattiga hushåll lägger en betydande andel av sin disponibla inkomst på boendekostnader, med stora variationer mellan medlemsstaterna

Andel av hushållens disponibla inkomst som utgörs av boendekostnader, 2023
(i %)

År 2023 lägger hushållen i **mer än en tredjedel av medlemsstaterna omkring eller mer än en femtedel av sin disponibla inkomst på boendekostnader**

Hushåll som löper risk för fattigdom betalade dubbelt så höga boendekostnader i nästan alla medlemsstater

Källa: Eurostat [ilc_md01].

Tillgång till subventionerat boende eller bostadsbidrag av god kvalitet för dem som behöver det är en viktig prioritering för EU. Tillgången till bostäder är grundläggande för skyddet mot fattigdom och social utestängning, för tillgången till utbildning och sysselsättning samt för den arbetsrelaterade rörligheten inom medlemsstaterna och på EU:s inre marknad. Boendekostnaderna tynger EU-hushållens budgetar och drabbar särskilt hårt dem som redan löper risk att hamna i fattigdom. Boendekostnaderna ansågs vara en ”ekonomisk börda” för nästan hälften av hushållen i EU 2023. Samtidigt levde så många som 8,9 % av EU:s befolkning i ett hushåll där de totala boendekostnaderna utgjorde mer än 40 % av hushållets totala disponibla inkomst, dvs. hade alltför höga boendekostnader. Denna siffra uppgick till 33,5 % för personer som redan befinner sig i riskzonen för fattigdom. Hyres- och fastighetspriserna ökade snabbare än inkomsterna, vilket försämrade tillgången på boende till rimlig kostnad, särskilt i EU:s storstäder. I många länder är inte heller utbudet av subventionerat boende tillräckligt för att täcka behoven, med ett minskande bestånd och långa väntelistor. De viktigaste hindren för investeringar i subventionerat boende är övergripande hinder inom byggsektorn, t.ex. tillståndsförfaranden och markanvändning, budgetbegränsningar, tillgång till finansiering och tillgång till kvalificerad arbetskraft. Slutligen, som den mest akuta utmaningen när det gäller tillgång till bostäder, förvärrades hemlösheten ytterligare av de ökade levnadskostnaderna. Svårigheter att hyra under de senaste tolv månaderna uppgavs av mer än en fjärdedel av de personer i åldern 30–54 år som löper risk för fattigdom eller social utestängning. Medlemsstaterna har redan infört olika reformer och investeringsprogram, både lagstiftande och andra, för att göra det lättare att få tillgång till boende till rimlig kostnad och öka det subventionerade bostadsbeståndet. EU-medel kan stödja genomförandet av dessa reformer och investeringar.

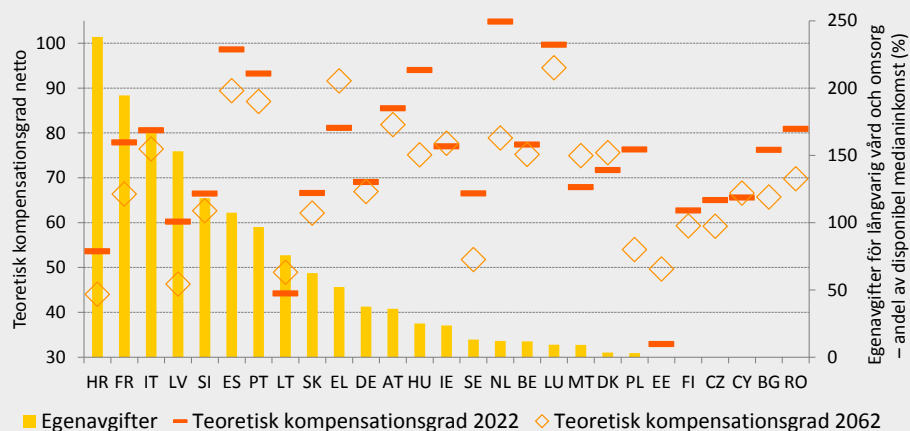
Kostnaderna för långvarig vård och omsorg förväntas öka ytterligare, samtidigt som kompensationsgraden för pensioner förväntas minska

I en femtedel av EU:s medlemsstater

översteg kostnaderna för långvarig vård och omsorg den disponibla medianinkomsten för personer i behov av vård och omsorg

Förväntade minskningar av kompensationsgraden för pensioner kommer sannolikt att förvärra bördan av höga kostnader för långvarig vård och omsorg

Teoretisk nettokompensationsgrad för pensioner 2022 och 2062 (män, procentenheter); egenavgifter för långvarig vård och omsorg i hemmet som andel av disponibel medianinkomst (i %)

Anmärkning: De teoretiska kompensationsgraderna gäller för medelinkomsttagare med en 40-årig karriär som slutar vid pensionsåldern, 2022 och 2062. Egenavgifter för långvarig vård och omsorg är för en person med stora behov, efter det att offentligt stöd har betalats ut. Se anmärkningar till diagrammet i ruta 7 för mer information om metoden.

Källa: Kommissionens egna beräkningar, baserade på uppgifter från OECD och medlemsstaterna. 2024 års rapport om pensionernas tillräcklighet och OECD-analys baserad på OECD:s frågeformulär om socialt skydd för långvarig vård och omsorg, SHARE (omgång 8, 2019, utom PT, som avser omgång 6, 2015) och TILDA (omgång 3, 2015).

Moderniseringen av de sociala trygghetssystemen kan bidra till en ekonomisk tillväxt för alla, med ett socialt skydd och sociala tjänster som är tillräckliga och hållbara. Trots vissa förbättringar under de senaste åren varierar tillgången till socialt skydd fortfarande mellan medlemsstaterna. Genomförandet av rådets rekommendation från 2019 om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare bör stärkas för att ta itu med kvarstående strukturella utmaningar³⁴. Det är därför viktigt att säkerställa transparens och förenkling när det gäller tillgången till socialt skydd. Digitala lösningar kan bidra till att förbättra transparensen, effektiviteten och ändamålsenligheten i tillgången till socialt skydd, men det finns ett behov av att avvärja de ökade riskerna med en digital klyfta. I ett åldrande samhälle krävs en bred policymix för att säkerställa att pensioner och långvarig vård och omsorg är tillräckliga och finanspolitiskt hållbara. Detta innebär investeringar i ett aktivt och hälsosamt åldrande, ett förlängt arbetsliv och stöd till anpassade och flexibla arbetsformer, vid sidan av effektiva pensionssystem och system för långvarig vård och omsorg. Socioekonomisk ojämlikhet, liksom ökningen av atypiska arbetsformer, utgör också växande utmaningar i takt med den ökande livslängden. Medan kompensationsgraden för pensioner³⁵ förväntas minska under de kommande fyra årtiondena, förväntas behoven av långvarig vård och omsorg öka. Tillräckliga pensioner kommer i allt högre grad att förutsätta längre karriärer. Samtidigt skulle lägre pensioner också göra det svårare att täcka egenavgifterna för långvarig vård och omsorg. Dessa utgifter kan vara mycket höga för personer med stora vårdbehov, och variationen mellan EU-länderna är stor. På längre sikt beräknas den

³⁴ [Rådets rekommendation av den 8 november 2019 om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare, 2019/C 387/01.](#)

³⁵ Den teoretiska kompensationsgraden mäter en hypotetisk pensionärs pensionsinkomst under det första året efter pensioneringen jämfört med dennes inkomster omedelbart före pensioneringen.

demografiska utvecklingen leda till en ökning med 6,6 miljoner människor som potentiellt är i behov av långvarig vård och omsorg fram till 2050³⁶, vilket kommer att förvärra de nuvarande strukturella utmaningarna när det gäller tillgänglighet, överkomlighet och kvalitet för långvarig vård och omsorg. Mot denna bakgrund uppmanas medlemsstaterna i rådets rekommendation om tillgång till långvarig vård och omsorg till överkomliga priser och av god kvalitet³⁷ att säkerställa adekvat långvarig vård och omsorg samt sysselsättning av god kvalitet och rättvisa arbetsvillkor inom vårdsektorn, tillgodose arbetstagarnas kompetensbehov och samtidigt stödja informella vårdgivare. I rådets slutsatser från juni 2024 om tillräckliga pensioner³⁸ bekräftas behovet av att fortsätta med ytterligare reformer, bland annat genom att förbättra deltagandet på arbetsmarknaden, tillgången och bidragen till sociala trygghetssystem för alla, och stärka hälso- och sjukvård samt långvarig vård och omsorg till överkomliga priser och av god kvalitet. I rådets slutsatser om de utmaningar för finanspolitisk hållbarhet som åldrandet medför bekräftas dessutom behovet av att ytterligare ta itu med de ekonomiska och budgetmässiga konsekvenserna av åldrandet, bland annat genom att anta sunda offentliga finanser, öka produktiviteten samt arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden och anpassa pensionssystemen liksom systemen för hälso- och sjukvård samt för långvarig vård och omsorg³⁹.

En väl fungerande social dialog och kollektivförhandlingar är avgörande för att förbättra arbetsvillkoren och minska bristen på arbetskraft. Vid toppmötet mellan arbetsmarknadens parter i Val Duchesse den 31 januari 2024 undertecknade kommissionen, det belgiska ordförandeskapet och de branschövergripande arbetsmarknadsparterna en ”trepartsförklaring för en blomstrande social dialog”. Förklaringen innebär ett förnyat åtagande om att stärka den sociala dialogen på EU-nivå och gemensamt bemöta de viktigaste utmaningarna när det gäller våra ekonomier och arbetsmarknader⁴⁰. Regelbunden dialog och samråd med organisationer i det civila samhället är också avgörande för att få till stånd en politik som är verkningsfull och inkluderande. Det civila samhället spelar en nyckelroll i kampen mot social utestängning och ojämlikhet och när det gäller politik som rör underrepresenterade och utsatta grupper, vilket erkänns i La Hulpe-förklaringen 2024 om framtiden för den europeiska spelaren för sociala rättigheter. På EU-nivå deltar arbetsmarknadens parter och organisationer i det civila samhället aktivt i den europeiska planeringsterminen, med regelbundna åsiktsutbyten och tematiska diskussioner om områden av särskild relevans.

Medlemsstaterna bör vidta åtgärder för att komma till rätta med de utmaningar i fråga om sysselsättning, kompetens och socialpolitik som konstateras i denna rapport. I synnerhet, i linje med riktlinjerna för sysselsättningen:

- Förbättra vuxnas kompetenshöjning och omskolning för att ta itu med bristen på arbetskraft och kompetens, anpassa sig till den föränderliga situationen och utsikterna på arbetsmarknaden samt främja den gröna och den digitala omställningen – bland

³⁶ Enligt framskrivningarna i referensscenariot. Se Europeiska kommissionen, GD Ekonomi och finans (2024), *2024 Ageing Report – Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2022–2070)* (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå.

³⁷ Se 2022/C 476/01.

³⁸ Se rådets slutsatser om tillräckliga pensioner av den 20 juni 2024, 11398/24.

³⁹ Se rådets slutsatser av den 14 maj 2024, 9159/24.

⁴⁰ Se [Tripartite Declaration for a Thriving European Social Dialogue](#).

annat genom att integrera användningen av verktyg för kompetensinventering; stärka tillhandahållandet av individuella utbildningsrättigheter, såsom individuella utbildningskonton; och främja utvecklingen, genomförandet och erkännandet av mikromeriter – i linje med rådets rekommendationer om individuella utbildningskonton och om en europeisk strategi för mikromeriter.

- Stärka den aktiva arbetsmarknadspolitiken och de offentliga arbetsförmedlingarnas kapacitet och effektivitet – bland annat genom att investera i digital infrastruktur, digitala tjänster, förbättrad karriärvägledning, rådgivningstjänster, kompetensinventering och utbildning av personal – i syfte att stödja skapandet av arbetstillfällen och övergångar av god kvalitet.
- I linje med nationell lagstiftning och/eller praxis och med full respekt för arbetsmarknadsparternas roll och oberoende, främja en löneutveckling som minskar förlusten av köpkraft, särskilt för låginkomsttagare, samtidigt som man främjar en uppåtgående social konvergens, med beaktande av produktivitetsutvecklingen, skapande av arbetstillfällen av god kvalitet och säkerställande av konkurrenskraften.
- Säkerställa tillgången till stödsystem som utformats för att bevara och vidareutveckla humankapitalet genom tillhörande kompetenshöjning och omskolning, för att vid behov stödja rättvisa omstruktureringsprocesser, underlätta övergången till nya jobb och bidra till moderniseringen av ekonomin.
- Ge stöd till de arbetstagare och hushåll som påverkas mest av de ekonomiska och sociala konsekvenserna av anpassningen till klimatförändringarna och ny grön och digital teknik, särskilt till utsatta arbetstagare och hushåll – bland annat genom effektiva arbetsförmedlingar och utbildningsåtgärder; väl utformade, målinriktade och tidsbundna sysselsättningsprogram, anställnings- och övergångsincitament; tillräcklig inkomsttrygghet med en strategi för aktiv inkludering; och främjande av entreprenörskap, i linje med rådets rekommendation om säkerställande av en rättvis omställning till klimatneutralitet.
- Främja rörlighet inom EU och överväga att locka till sig kvalificerade arbetstagare från tredjeländer. Därtill säkerställa respekt för och efterlevnad av arbetsrättsliga och sociala rättigheter och kanalisera tredjelandsmedborgare som kommer till EU genom lagliga migrationsvägar till bristyrken, med stöd av en effektiv integrationspolitik, i fullständig komplementaritet med tillvaratagandet av talanger inom unionen.
- Anpassa arbetsmarknadslagstiftningen och skatte- och bidragssystemen för att minska segmenteringen och klyftorna mellan könen på arbetsmarknaden och främja skapandet av arbetstillfällen av god kvalitet, däribland en möjlig minskning av skattekillen, särskilt för låginkomsttagare, utan att hindra övergången till arbetstillfällen med högre lön och en övergång från beskattning av arbete till miljöskatter.
- Säkerställa hälsosamma, säkra och välanpassade arbetsmiljöer.
- Främja kollektivförhandlingar och social dialog, i linje med rådets rekommendation om att stärka den sociala dialogen, tillsammans med ett snabbt och meningsfullt deltagande av arbetsmarknadens parter i det relevanta beslutsfattandet på EU-nivå och nationell nivå, även i samband med genomförandet av medlemsstaternas återhämtnings- och resiliensplaner och inom ramen för den europeiska planeringsterminen.
- Förbättra ungas utsikter på arbetsmarknaden – bland annat genom att främja en inkluderande yrkesutbildning och högskoleutbildning av hög kvalitet; riktat stöd från arbetsförmedlingar (bestående av mentorskap, vägledning och rådgivning); och

lärlings- och praktikprogram av hög kvalitet, i linje med den förstärkta ungdomsgarantin.

- Stödja rättvisa, kvalitet och arbetsmarknadsrelevans inom den högre utbildningen samt automatiskt erkännande av kvalifikationer för att åtgärda kompetensbrist och kompetensglapp, bland annat genom att öka antalet utexaminerade inom vissa STEM-ämnen, minska klyftorna mellan könen och ge universiteten möjlighet att bidra till förändring i den gröna och den digitala omställningen.
- Säkerställa icke-diskriminering, främja jämställdhet, förbättra integreringen av ett jämställdhetsperspektiv och stärka kvinnors och mindre gynnade gruppers deltagande på arbetsmarknaden genom att främja lika möjligheter och likvärdig karriärutveckling, säkerställa lika lön för lika eller likvärdigt arbete, insyn i lönestrukturerna och främja möjligheten att förena arbete, familj och privatliv – bland annat genom tillgång till högkvalitativ vård och omsorg (förskoleverksamhet och barnomsorg samt långvarig vård och omsorg) samt familjerelaterad ledighet och flexibla arbetsformer för föräldrar och andra informella vårdgivare, i linje med den europeiska strategin för vård och omsorg.
- Främja lika möjligheter för barn för att åtgärda den stora barnfattigdomen och på bästa sätt utnyttja EU:s resurser och de nationella resurserna. Påskynda genomförandet av den europeiska barngarantin, bland annat genom att tillhandahålla förskoleverksamhet och barnomsorg av god kvalitet till överkomliga priser och genom att åtgärda lärarbristen och problemet med andelen unga med högst grundskoleutbildning. Stödja tillgången till utbildning av god kvalitet för barn och ungdomar från mindre gynnade grupper och avlägsna områden, förbättra deras inlärningsresultat samt främja utbildningen på alla kvalifikationsnivåer.
- Anta omfattande åtgärder för att förbättra elevernas grundläggande färdigheter och mer allmänt utvecklingen av nyckelkompetenser (inbegripet övergripande färdigheter) och ta itu med strukturella utmaningar som är kopplade till utbildningssystemens resultat och rättvisa – bland annat genom effektiva metoder för undervisning, lärande och bedömning samt genom att stödja lärares och skolledares yrkesutövning, främja stödjande lärandemiljöer, erbjuda riktat stöd till mindre gynnade skolor och elever, och genom att ta itu med lärarbristen och göra läraryrket mer attraktivt (även genom att skapa attraktiva karriärramar, stödja lärare under hela deras karriär och på lämpligt sätt stödja lärare i mindre gynnade områden, på landsbygden och i avlägsna områden).
- Öka de digitala färdigheterna och den digitala kompetensen hos elever och vuxna i alla åldrar, förbättra kritiskt tänkande och mediekunskap och utöka reserven av personer med digital kompetens på arbetsmarknaden genom att utveckla digitala utbildningssystem med stöd av viktiga funktioner såsom höghastighetsuppkoppling i skolorna, utrustning och lärarutbildning, samt ge institutionerna stöd med sakkunskap om digitalisering med särskild inriktning på inkludering och minskning av de digitala klyftorna.
- Sörja för ett fullgott och hållbart socialt skydd för alla, i linje med rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd; förbättra skyddet för dem som inte omfattas i tillräcklig utsträckning, såsom arbetstagare med atypiska anställningar, inbegripet arbetstagare som utför plattformsarbete samt egenföretagare; förbättra förmånernas tillräcklighet, möjligheten att överföra rättigheter och tillgången till tjänster av god kvalitet samtidigt som de offentliga finansernas hållbarhet garanteras samt effektivt stödja integrationen på arbetsmarknaden för dem som kan arbeta.

- Utveckla och stärka minimiinkomstsystem som ger tillräckligt stöd och tillämpa en strategi för aktiv inkludering, i linje med rådets rekommendation om tillräckliga minimiinkomster som säkerställer aktiv inkludering samt främja tillgången till väsentliga tjänster, inbegripet energi, särskilt för låginkomsthushåll och utsatta hushåll.
- Bedöma fördelningseffekterna av reformer och investeringar på olika befolkningsgruppers inkomster, i linje med meddelandet om bättre bedömning av fördelningseffekter av medlemsstaternas politik.
- Ge alla barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning fri och effektiv tillgång till hälso- och sjukvård, förskoleverksamhet och barnomsorg samt till utbildning och skolbaserade aktiviteter, såväl som faktisk tillgång till hälsosam kost och adekvata bostäder; i linje med den europeiska barngarantin och de därmed förknippade nationella handlingsplanerna.
- Stödja tillgången till bostäder av god kvalitet och till överkomlig kostnad, subventionerat boende eller bostadsbidrag i lämpliga fall; bekämpa hemlöshet som den mest extrema formen av fattigdom; främja renoveringen av bostäder och subventionerat boende samt integrerade sociala tjänster.
- Investera i kapaciteten hos hälso- och sjukvårdssystemet, bl.a. när det gäller förebyggande vårdtjänster och primärvårdstjänster, samt kapaciteten på folkhälsoområdet, samordning av vård, hälso- och sjukvårdspersonal och användning av e-hälsa och AI; i förekommande fall minska egenavgifterna; förbättra tillgången till hälso- och sjukvård; samt främja bättre arbetsvillkor samt kompetensutveckling och omskolning av hälso- och sjukvårdspersonal.
- Stärka tillhandahållandet av hållbar långsiktig vård och omsorg till överkomliga priser och av god kvalitet, i linje med rådets rekommendation om tillgång till långvarig vård och omsorg av god kvalitet och till rimlig kostnad.
- Säkerställa inkluderande och hållbara pensionssystem som möjliggör tillräckliga inkomster under ålderdomen och rättvisa mellan generationerna.

Finansiering från EU, bland annat genom ESF+, Eruf, FRO, instrumentet för tekniskt stöd och faciliteten för återhämtning och resiliens för stödberättigade investeringar och reformer, hjälper medlemsstaterna att intensifiera sina politiska åtgärder på dessa områden.

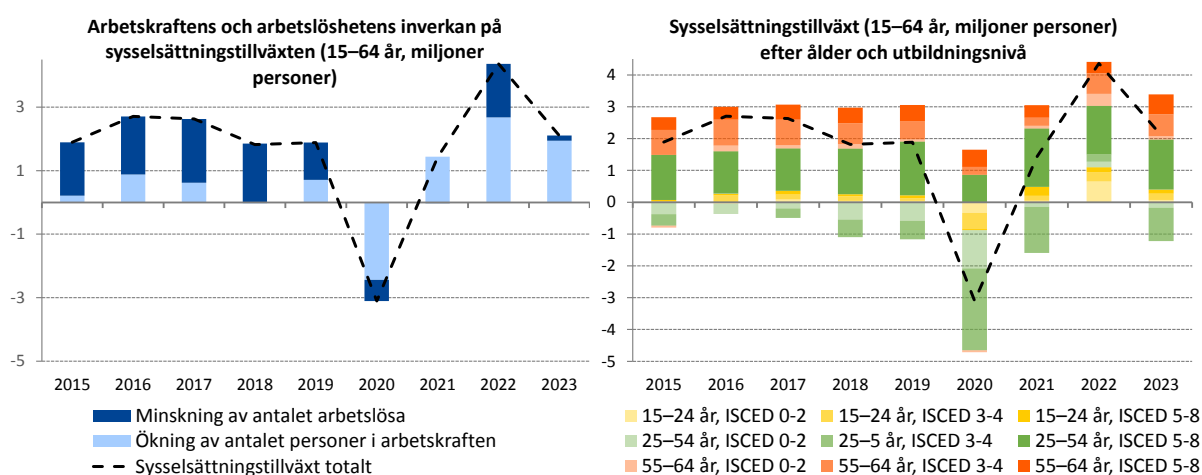
KAPITEL 1. ÖVERSIKT ÖVER ARBETSMARKNADSTRENDER OCH SOCIALA TRENDER, FRAMSTEG AVSEENDE MÅLEN FÖR 2030 OCH VIKTIGA ÖVERGRIPANDE RESULTAT RÖRANDE SOCIAL KONVERGENS

1.1 Viktiga trender på arbetsmarknaden

Trots den utmanande ekonomiska miljön under 2023 fortsatte sysselsättningen i EU att växa stadigt i de flesta sektorer, om än långsammare än den anmärkningsvärda tillväxten under föregående år. Sysselsättningen ökade med 2,4 miljoner personer till totalt 217,5 miljoner. Mot denna bakgrund nådde sysselsättningsgraden (åldersgruppen 20–64 år⁴¹) en ny rekordnivå på 75,3 % och ökade ytterligare till 75,8 % under andra kvartalet 2024. Den årliga tillväxttakten på 1,1 % innebär en återgång till genomsnittet före covid-19 (2013–2019), efter den snabba återhämtningen efter pandemin 2022 (+2,3 %). Sysselsättningstillväxten var relativt balanserad mellan sektorerna och låg på mellan 0,9 och 1,7 % för de flesta sektorer, med några få undantag. IKT-sektorn växte med 4,3 %, vilket återspeglar dess starka långsiktiga trend och den pågående digitala omställningen. Sysselsättningen inom industrin stagnerade däremot i stort sett (+0,1 %). Jordbrukssektorn hade den kraftigaste nedgången med 1,9 %, vilket ligger i linje med den långsiktiga trenden. Efter att ha förlorat nästan 18 % av sina anställda under covid-19-krisen växte hotell- och restaurangsektorn med 5,6 % under 2023 och överskred därmed för första gången sin sysselsättningstopp före pandemin, medan byggsektorn ännu inte helt har återhämtat sig till nivåerna före finanskrisen, trots det ökade fokuset på bostäder och gröna renoveringar. Framöver väntas sysselsättningstillväxten uppgå till 0,8 % under 2024, 0,6 % under 2025 och 0,5 % under 2026⁴².

Figur 1.1.1: Sysselsättningstillväxten 2023 drevs av en ökning av arbetskraften bland högutbildade och äldre arbetstagare

Sysselsättningstillväxt (15–64 år) uppdelad efter ökning av antalet personer i arbetskraften och minskning av antalet arbetslösa samt efter ett tvärsnitt av åldersgrupper och utbildningsnivåer

Källa: Egna beräkningar baserade på uppgifter från Eurostat [[lfsa_agan](#)], [[lfsa_ugan](#)] och [[lfsa_egaed](#)].

I ett läge med historiskt låg arbetslöshet och en krympande befolkning i arbetsför ålder drevs sysselsättningstillväxten främst av en växande arbetskraft, med stora bidrag från

⁴¹ I kapitel 1 används alltid åldersgruppen 20–64 år för indikatorn ”sysselsättningsgrad”, om inte annat anges.

⁴² Baserat på [Europeiska kommissionens höstprognos 2024 \(15 november 2024\)](#).

tredjelandsmedborgare och äldre arbetstagare. Efter en rekordlåg nivå 2022 sjönk arbetslösheten⁴³ i EU med 0,1 procentenheter till 6,1 % på årsbasis 2023 och uppgick till 5,9 % i september 2024. Medan minskad arbetslöshet var den främsta drivkraften för sysselsättningstillväxt före covid-19-pandemin (2015–2019), har låga arbetslöshetsnivåer flyttat fokus till tillväxt i arbetskraften som den främsta källan till nuvarande och framtida sysselsättningsvinster. År 2023 förklarades omkring 92 % av sysselsättningstillväxten i åldersgruppen 15–64 år av en ökning av arbetskraften (jämfört med mindre än 8 % på grund av lägre arbetslöshet). Denna ökning berodde till stor del på arbetstagare i åldern 25–54 år med högskoleutbildning, varav många var tredjelandsmedborgare, samt på äldre arbetstagare (55–64 år) med gymnasial utbildning eller högskoleutbildning (se figur 1.1.1). Detta ligger i linje med en ökande professionalisering och en gradvis omfördelning av sysselsättningen till högkvalificerade yrken. Samtidigt kvarstår betydande regionala skillnader inom medlemsstaterna, med genomgående lägre sysselsättningsgrad i de yttersta randområdena och i många landsbygdsområden.

Arbetsmarknadsresultaten för underrepresenterade grupper har stadigt förbättrats, men det finns fortfarande stort utrymme för förbättringar. Äldre arbetstagare, ungdomar och lågutbildade samt kvinnor, tredjelandsmedborgare och personer med funktionsnedsättning har fortfarande en sysselsättningsgrad och ett arbetskraftsdeltagande (i åldern 15–64 år) som ligger långt under respektive EU-genomsnitt (75,3 % och 75,0 % 2023). Dessutom är arbetslösheten bland unga, lågutbildade och tredjelandsmedborgare ungefär dubbelt så hög som EU-genomsnittet. Förbättringar kan dock noteras i nästan alla grupper. Befolkningen i åldern 55–64 år, som har vuxit snabbare än någon annan åldersgrupp under de senaste två årtiondena, har sett en snabb ökning av deltagandet på arbetsmarknaden till 67,0 % år 2023, delvis till följd av ökad förväntad livslängd, förbättrad hälso- och sjukvård och högre pensionsålder. Deras sysselsättningsgrad ökade också till 63,9 % 2023, och deras andel av den totala sysselsättningen nästan fördubblades (från 10 % år 2003 till nära 20 % år 2023). Ungdomars (15–24 år) arbetskraftsdeltagande (41,2 %) och sysselsättningsgrad (35,2 %) återgick 2023 till nivåerna före finanskrisen 2008, och andelen unga som varken arbetar eller studerar (15–29 år) nådde en ny rekordlåg nivå på 11,2 %. Skillnaderna mellan könen när det gäller deltagande och sysselsättning fortsatte dessutom sin långsiktiga nedåtgående trend 2023 och ligger nu på 10,4 respektive 10,2 procentenheter totalt, men är fortfarande mer än dubbelt så stora för tredjelandsmedborgare och lågutbildade. Personer med högskoleutbildning har den överlägset högsta sysselsättningsgraden (86,3 % 2023) och fortsätter att bidra väsentligt till sysselsättningstillväxten⁴⁴, eftersom deras andel av befolkningen växer. Sysselsättningsgraden ökade dock på alla utbildningsnivåer 2023, och klyftan mellan sysselsättningsgraden för personer (25–64 år) med hög respektive låg utbildning minskade till fortfarande betydande 28,0 procentenheter. De senaste två åren har vi sett en ovanligt stor ökning av antalet tredjelandsmedborgare i EU:s arbetskraft, varav nästan tre fjärdedelar är ukrainare⁴⁵ och 40 % högutbildade. Detta stod för mer än hälften av ökningen av arbetskraften under 2022 och 2023, trots att tredjelandsmedborgare fortfarande bara utgör 6,7 % av befolkningen i arbetsför ålder (en ökning från 5,7 % under 2021). Deras

⁴³ I kapitel 1 används alltid åldersgruppen 15–74 år för indikatorn ”arbetslöshet”, om inte annat anges.

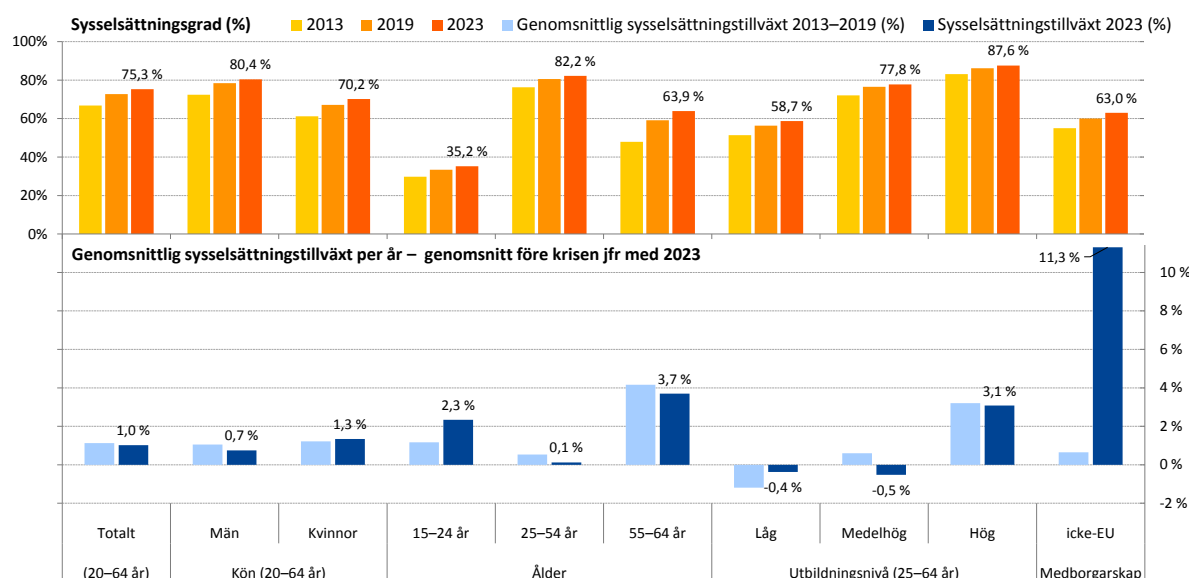
⁴⁴ En sysselsättningstillväxt på +3,1 % för högkvalificerade jämfört med –0,5 % för medelkvalificerade och –0,4 % för lågkvalificerade 2023. ”Lågkvalificerade” avser personer med högst grundskoleutbildning (ISCED 0–2). ”Medelkvalificerade” avser personer med gymnasieutbildning och eftergymnasial utbildning utom högskoleutbildning (ISCED 3–4).

⁴⁵ Enligt uppskattningar, se ruta 1 i Europeiska kommissionen, *Labour market and wage developments in Europe 2024* (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

arbetskraftsdeltagande steg till 68,5 % och deras sysselsättningsgrad uppgick till 63,0 %. Samtidigt ökade skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning något med 0,1 procentenheter under 2023 (4,1 procentenheter större för män än för kvinnor), efter en rekordlåg nivå på 21,4 procentenheter under 2022.

Figur 1.1.2: Arbetsmarknadsresultaten förbättrades för de mest underrepresenterade grupperna

Sysselsättningsresultat i EU-27 efter kön, åldersgrupp, utbildningsnivå och medborgarskap

Källa: Eurostat [[lfsa_ergaeden](#)], [[lfsa_egaed](#)] och [[lfsa_egan](#)].

Andelen visstidsanställda och deltidsanställda ligger kvar långt under nivåerna före pandemin, men det gör även antalet arbetade timmar per person. Under 2023 ökade det totala antalet arbetade timmar med 0,9 %, vilket var något lägre än ökningen på 1,1 % i den totala sysselsättningen, och den långsiktiga nedgången i antalet arbetade timmar per anställd fortsätter (med sektorn för jordbruk, skogsbruk och fiske som det främsta undantaget). Denna trend beror främst på ett minskande antal arbetade timmar i heltidsjobb. Andelen deltidsanställda (20–64 år) ökade visserligen till 17,1 % 2023, men ligger kvar på historiskt låga nivåer. År 2023 uttryckte 15,2 % av de deltidsanställda en önskan om att arbeta fler timmar, en minskning från 16,0 % år 2022 och 22,5 % för tio år sedan. Deltidsanställningar är fortfarande 3,6 gånger vanligare för kvinnor än för män, även om det är mindre sannolikt att de är ofrivilliga för kvinnor (13,3 % jämfört med 20,8 % för män 2023). Samtidigt sjönk andelen visstidsanställningar till den lägsta nivån någonsin 2023 (10,6 %), vilket främst drabbade lågkvalificerade arbetare, personer med lägre eller icke yrkesinriktad (gymnasial) utbildning och tredjelandsmedborgare. En majoritet (54,9 %) av alla visstidsanställda hade sådana avtal eftersom de inte kunde få en fast anställning.

Bristen på arbetskraft och kompetens är fortsatt hög och hämmar produktivitetstillväxten och konkurrenskraften, även om den ekonomiska avmattningen, förbättrad kompetensmatchning och ökad invandring av tredjelandsmedborgare i arbetsför ålder har bidragit till att minska bristen i viss utsträckning. Som mest under 2022 rapporterade mer än en tredjedel av företagen i EU att brist på arbetskraft var en faktor som begränsade deras produktion⁴⁶. Även om denna andel

⁴⁶ [Den europeiska konjunkturundersökningen](#), oktober 2024.

minskade under 2023 låg den kvar på 18 % i oktober 2024 och fortsätter därför att utgöra en utmaning för den europeiska konkurrenskraften. Antalet lediga platser nådde en topp på 3,0 % under 2022, sjönk sedan till 2,8 % under 2023 och ytterligare till 2,4 % under andra kvartalet 2024, vilket återspeglar en svagare ekonomisk tillväxt och mer dämpade förväntningar på nyanställningar. Antalet lediga platser är fortfarande nästan dubbelt så högt som för tio år sedan, men vissa faktorer som ligger bakom bristen på arbetskraft verkar vara på väg att försvinna. Sjunkande vakanser vid stabil arbetslöshet kan tyda på högre matchningseffektivitet, som stöds av minskningar i både utbildningsrelaterade glapp (mätt genom makroekonomiskt kompetensglapp⁴⁷ och överkvalificering) och sektorsvisa glapp (mätt genom variansen i de sektorsvisa vakanserna). Det kan dock också vara en cyklisk utveckling eftersom vakanser vanligtvis reagerar snabbare på den ekonomiska utvecklingen än arbetslösheten. År 2023 var det sektorer med vakanser över genomsnittet (hotell- och restaurangtjänster, IKT, byggverksamhet, administrativ service samt fria yrken och vetenskaplig och teknisk verksamhet) som noterade de största nedgångarna i dessa vakanser, medan gruvdrift och energiförsörjning fortsatte att ha de lägsta vakanserna. Inflödet av tredjelandsmedborgare i arbetsför ålder bidrog också till att minska bristen på arbetskraft och kompetens 2023. Många av dessa brister på arbetskraft och kompetens är dock av strukturell karaktär och beror på en förändrad efterfrågan på arbetskraft till följd av den dubbla omställningen och en åldrande befolkning, och måste hanteras genom riktade åtgärder för kompetens, ökat deltagande i arbetslivet, arbetskraftens rörlighet och migrationspolitik⁴⁸.

Löneökningarna var fortsatt stabila under 2023, även de på grund av brist på arbetskraft, men överträffades ändå av inflationen. På en stram arbetsmarknad ökade den nominella ersättningen per anställd med 4,9 % under 2022 och 6,1 % under 2023. Ökningen lyckades dock inte hålla jämna steg med inflationen, vilket ledde till reallöneförluster på 3,7 % under 2022 och 0,2 % under 2023⁴⁹. Framöver väntas reallönerna öka med 2,1 % under 2024⁵⁰ till följd av fortsatt disinflation och (gradvis sjunkande men fortfarande stabila) nominella löneökningar. Reallönerna skulle dock i genomsnitt ligga kvar 1,1 % under 2019 års nivåer 2024 (jämfört med 3,3 % 2023). Under de senaste två åren har minimilönerna ökat snabbare än inflationen i nästan alla medlemsländer, vilket har lett till att fattigdomen bland förvärvsarbetande (18–64 år) har minskat något till 8,3 % 2023 (med avseende på 2022 års inkomster). Detta verkar dock inte ha lett till mindre fattigdom, eftersom den materiella och sociala fattigdomen bland anställda (18–64 år) ökade från 7,2 % under 2021 till 9,1 % under 2023.

1.2 Centrala sociala trender

Hushållens reala disponibla bruttoinkomst började åter öka i EU under 2023 och tilltog ytterligare 2024. Totalt sett växte hushållens inkomster snabbare än BNP från och med andra kvartalet 2023, vilket vände den avtagande trenden under 2021 och 2022. Medan ersättningen till egenföretagare fortsatte att öka i måttlig takt ökade ersättningen till anställda snabbare under fjärde kvartalet 2023 och första kvartalet 2024 och var fortsatt stabil under andra kvartalet 2024. Efter att ha bidragit positivt till inkomstillväxten under de tre första kvartalen

⁴⁷ Se Europeiska kommissionen, [Analytical web note – Measuring skills mismatch](#) – 7/2015 (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2015.

⁴⁸ Se [handlingsplanen mot brist på arbetskraft och kompetens, som lades fram av Europeiska kommissionen i mars 2024](#).

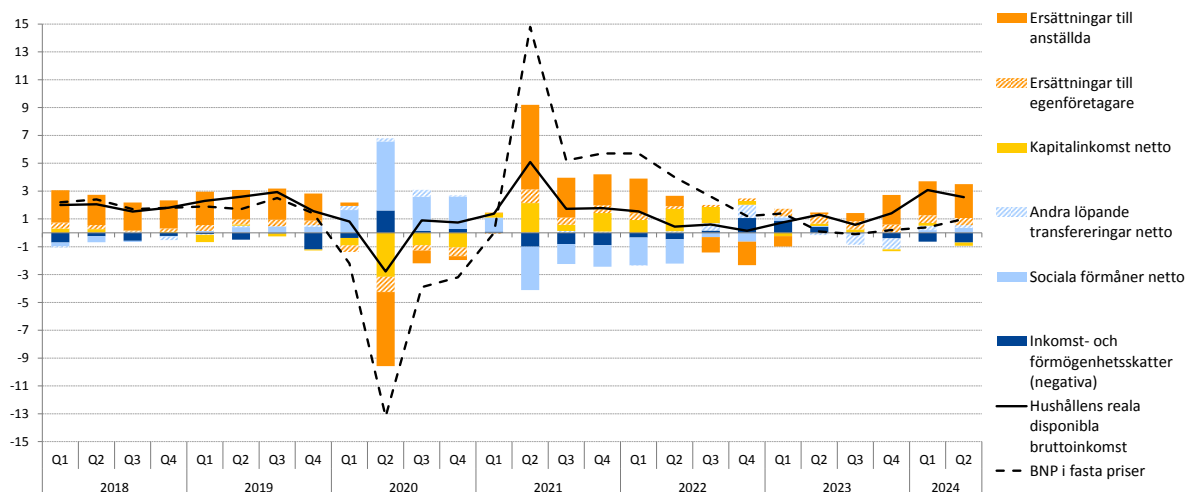
⁴⁹ Med HIKP som deflator.

⁵⁰ Enligt [Europeiska kommissionens höstprognos 2024](#).

2023 hade skatterna en negativ effekt under fjärde kvartalet 2023 och första kvartalet 2024, medan sociala förmåner netto gav ett något positivt bidrag.

Figur 1.2.1: Hushållens reala disponibla bruttoinkomst började åter öka 2023 och accelererade i början av 2024

Tillväxt av hushållens reala disponibla bruttoinkomst och dess viktigaste komponenter och real BNP-tillväxt (EU-27, kvartalsvis tillväxttakt på 12-månadersbasis)

Anmärkning: Beräkningar från GD Sysselsättning, socialpolitik och inkludering. Hushållens nominella disponibla bruttoinkomst har deflaterats med användning av prisindex för hushållens slutliga konsumtionsutgifter. Tillväxttakten i hushållens reala disponibla bruttoinkomst för EU har uppskattats som ett viktat genomsnitt av medlemsstaternas värden för de som hade tillgängliga kvartalsuppgifter på grundval av ESA2010 (totalt 95 % av hushållens disponibla bruttoinkomst i EU).

Källa: Eurostat, nationalräkenskaper [[nasq_10_nf_tr](#)] och [[namq_10_gdp](#)]. Ej säsongrensade.

Fattigdomen minskade något i EU under 2023. Andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning uppgick till 21,3 %, en minskning från 21,6 % och 21,7 % under 2022 respektive 2021, och fortsatte därmed sin i stort sett nedåtgående trend sedan 2015. Denna ytterligare förbättring återspeglar ändamålsenligheten i de beslutsamma politiska åtgärder på EU-nivå och nationell nivå som syftar till att mildra de sociala effekterna av höga energipriser och levnadskostnader. Under 2023 försämrades två av de tre delindikatorerna för risk för fattigdom eller social utestängning för EU. Andelen personer som löper risk för fattigdom minskade med 0,3 procentenheter till 16,2 % (med avseende på 2022 års inkomster), medan Eurostats snabbstatistik för inkomsterna 2023 visade på en övergripande stabilitet⁵¹. Andelen personer som lever i hushåll med mycket låg arbetsintensitet minskade också med 0,3 procentenheter 2023, till 8,0 % (baserat på sysselsättning under 2022). Andelen personer som lever i allvarlig materiell och social fattigdom låg däremot kvar på i stort sett samma nivå, 6,8 %, jämfört med 6,7 % under 2022. Slutligen minskade effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom något i EU 2023. Med 34,7 % var fattigdomen dock fortfarande högre än nivåerna före pandemin, även om det fanns stora variationer mellan medlemsstaterna. Det finns också fortsatt stora skillnader i fattigdom inom medlemsstaterna, och vissa regioner har genomgående en högre andel personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning än genomsnittet för landet eller EU.

⁵¹ [Flash estimates of income inequalities and poverty indicators for 2023 \(FE 2023\)](#).

Barnfattigdomen var i stort sett oförändrad, men fortfarande högre än fattigdomen för befolkningen som helhet. År 2023 var andelen barn som löpte risk för fattigdom eller social utestängning 24,8 %, vilket bara var en liten ökning från 24,7 % år 2022. Barnfattigdomen som har ökat i EU sedan 2020 ligger därmed på en stabil nivå och det absoluta antalet fattiga barn har minskat. Alla tre delindikatorer för risk för fattigdom eller social utestängning var i stort sett stabila. Andelen barn som löper risk för fattigdom uppgick till 19,4 % (med avseende på 2022 års inkomster), efter en marginell ökning från 2022 (+0,1 procentenheter), och Eurostats snabbstatistik om inkomsterna 2023 tyder också på fortsatt stabilitet. Andelen barn som lever i allvarlig materiell och social fattigdom låg kvar på 8,4 %, medan andelen barn som lever i hushåll med mycket låg arbetsintensitet var stabil på 7,5 % (baserat på sysselsättning under 2022).

Fattigdomen bland förvärvsarbetande minskade något för andra året i rad, men drabbade fortfarande en av tolv förvärvsarbetande, och vissa grupper drabbades oproportionerligt hårt. Andelen arbetstagare som löper risk för fattigdom minskade med 0,2 procentenheter till 8,3 % 2023 (med avseende på 2022 års inkomster). Detta var lägre än tio år tidigare och än nivåerna före covid-19-pandemin (9,1 % under 2013 och 9,0 % under 2019, i förhållande till 2012 respektive 2018 års inkomster). Fattigdom bland förvärvsarbetande påverkar dock vissa grupper av arbetstagare mer än andra. År 2023 var fattigdomen betydligt högre bland lågutbildade (18,4 %), deltidsanställda (12,6 %), visstidsanställda (12,6 %), personer födda utanför EU (18,6 %) och tredjelandsmedborgare (22,5 %). Hushåll med underhållsberättigade barn löpte också större risk att drabbas av fattigdom bland förvärvsarbetande (10,0 %) jämfört med hushåll utan underhållsberättigade barn (6,8 %).

Vissa grupper fortsatte att löpa betydligt större risk för fattigdom eller social utestängning än befolkningen i stort. Andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning var fortsatt mycket hög för personer födda utanför EU (39,2 %) och personer med funktionsnedsättning (28,8 %), vilket ligger långt över EU-genomsnittet (21,3 %). Romer tenderar också att löpa mycket större risk för fattigdom⁵². Å andra sidan minskade andelen äldre (över 65 år) som löper risk för fattigdom eller social utestängning något på EU-nivå 2023, till 19,7 %. Denna förbättring berodde på en minskning av andelen äldre kvinnor, som dock fortfarande är betydligt högre än andelen män (22,1 % jämfört med 16,6 %).

Inkomstskillnaderna förblev i stort sett stabila, men energifattigdomen ökade för andra året i rad. Förhållandet mellan övre och undre inkomstkvintil (S80/S20) var i stort sett stabilt på 4,72 under 2023 (baserat på 2022 års inkomster) och väntas vara oförändrat 2024 (baserat på 2023 års inkomster)⁵³. Inflationen drabbade låginkomsthushåll och lägre medelinkomsthushåll oproportionerligt hårt, eftersom de spenderar relativt sett mer på grundläggande utgifter som energi och livsmedel, men riktade inkomststödsåtgärder och justeringar av sociala förmåner och skatter i medlemsstaterna har dämpat potentiella ökningsar av inkomstskillnader och fattigdomsrisker. Å andra sidan ökade andelen personer som inte kan hålla sina hem tillräckligt varma med 1,3 procentenheter 2023, till 10,6 % (+3,7 procentenheter jämfört med 2021), och är fortfarande betydligt högre för personer som löper risk för fattigdom, på 22,2 % (+2,1 procentenheter sedan 2022).

⁵² Se Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter, [Roma in 10 European countries – Main results – Roma survey 2021](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2023.

⁵³ [Snabbstatistikens experimentella resultat](#), med avseende på inkomståret 2023.

Tillgången på boende till rimlig kostnad är fortfarande en utmaning i EU. År 2023 levde 8,8 % av EU:s befolkning i hushåll där de totala boendekostnaderna översteg 40 % av den totala disponibla inkomsten, vilket är en ökning med 0,1 procentenheter från föregående år och en minskning med 2,8 procentenheter jämfört med för tio år sedan. Andelen personer som har alltför höga boendekostnader är mer än dubbelt så hög för hushåll med ensamstående i arbetsför ålder (24,4 %) och mer än tre gånger så hög för personer som löper risk för fattigdom (33,5 % år 2023). Utländska EU-medborgare (dubbelt så hög andel) och tredjelandsmedborgare (2,5 gånger så hög andel) påverkas också i hög grad. Medan andelen trångbodda bostäder totalt sett låg kvar på 16,8 % i EU 2023, ökade den till 29,6 % samma år för personer som löper risk för fattigdom.

1.3 Framsteg rörande EU:s överordnade och nationella mål för 2030

Målen för sysselsättning, kompetens och fattigdomsminskning utgör en drivkraft för politiska åtgärder inom de relevanta politikområdena på EU-nivå och i medlemsstaterna. Dessa tre överordnade EU-mål lades fram av kommissionen i mars 2021 som en del av handlingsplanen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter:

- i) En sysselsättningsgrad på minst 78 % av befolkningen i arbetsför ålder.
- ii) En andel vuxna som deltar i utbildning på minst 60 % varje år.
- iii) En minskning av antalet personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning med minst 15 miljoner jämfört med 2019, varav minst 5 miljoner barn⁵⁴.

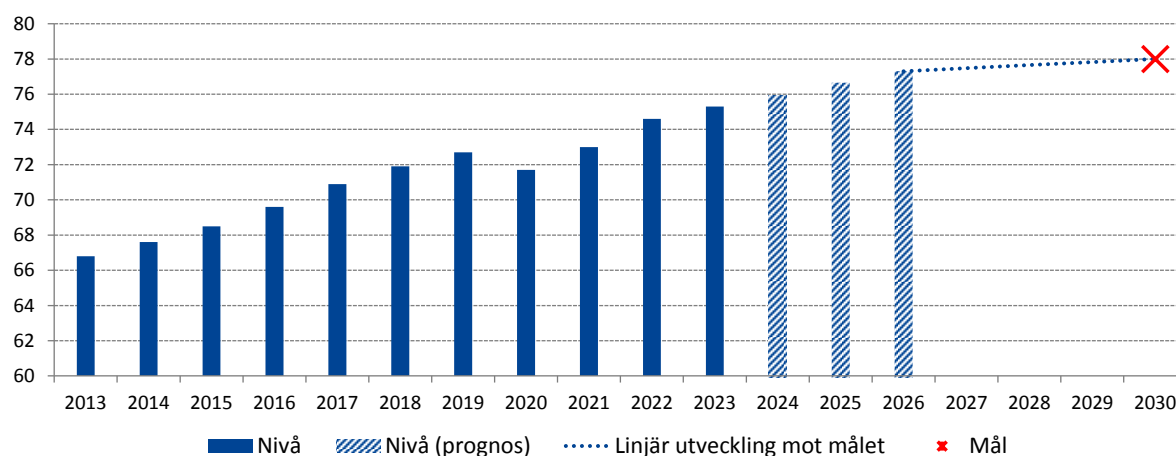
Medlemsstaterna välkomnade dessa mål vid det sociala toppmötet i Porto i maj 2021, liksom Europeiska rådet gjorde i sina slutsatser från juni 2021. Alla medlemsstater lade fram sina nationella mål inom de tre områden som bidrar till EU:s respektive överordnade mål. Handlingsplanen för pelaren innehöll också kompletterande mål på EU-nivå för att minska skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män, öka tillhandahållandet av formell förskoleverksamhet och barnomsorg, minska andelen unga som varken arbetar eller studerar, öka andelen vuxna med åtminstone grundläggande digitala färdigheter, minska andelen unga som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning och minska barnfattigdomen. De flesta medlemsstater fastställer ytterligare kompletterande nationella mål inom (några av) dessa områden och/eller inom ytterligare områden, efter bedömning. I detta avsnitt beskrivs framstegen mot EU:s tre överordnade och nationella mål för 2030.

Trots en ekonomisk avmattning var sysselsättningstillväxten stabil under 2023 och EU är fortfarande på god väg att nå sitt överordnade mål för sysselsättningsgraden 2030. Efter att ha ökat till 75,3 % under 2023 är EU:s sysselsättningsgrad endast 2,7 procentenheter från målet på 78 % 2030, och ökade ytterligare till 75,8 % under andra kvartalet 2024. Med tanke på den nivå som nåddes 2023 och Eurostats senaste demografiska prognoser skulle EU endast behöva en genomsnittlig årlig sysselsättningstillväxt på 0,4 % för att nå sitt nuvarande mål för 2030, jämfört med det betydligt högre genomsnittet på 1,1 % per år före pandemin (2013–2019) (se figurerna 1.3.1 och 1.3.3). Enligt kommissionens höstprognos 2024 väntas sysselsättningen också öka mer än de nödvändiga 0,4 % i EU under de kommande tre åren, dvs. med 0,8 %, 0,6 % och 0,5 % under 2024, 2025 respektive 2026. EU gör således för närvarande goda framsteg mot sitt mål för sysselsättningsgraden 2030.

⁵⁴ Se Europeiska kommissionen, [Handlingsplan för den europeiska pelaren för sociala rättigheter](#), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2021.

Figur 1.3.1: EU är på god väg att nå sitt överordnade mål för sysselsättningsgraden till 2030

Sysselsättningsgrad i EU-27 och EU:s överordnade mål för 2030 (20–64-åringar, i % av befolkningen)

Anmärkning: Värdena för 2024, 2025 och 2026 baseras på kommissionens prognoser för sysselsättningstillväxt från hösten 2024 samt på den beräknade befolkningstillväxten och tillväxten av befolkningen i arbetsför ålder i Eurostats befolkningsprognoser för 2023.

Källa: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)]; prognos för sysselsättningstillväxt, [Europeiska kommissionens höstprognos 2024](#) och [Eurostats befolkningsprognoser, Europop 2023](#).

De flesta medlemsstater gjorde ytterligare framsteg mot sina nationella mål för sysselsättningsgraden 2023⁵⁵. För fem länder var den sysselsättningsgrad som uppnåddes 2023 redan högre än respektive nationella mål för 2030 (se figur 1.3.2). Dessa länder är Slovakien (+1 procentenhet jämfört med det nationella målet), Nederländerna (+1 procentenhet), Irland (+0,9 procentenheter), Estland (+0,8 procentenheter) och Sverige (+0,6 procentenheter), medan Danmark föll tillbaka till något under sitt mål för 2030. Av de 22 länder som fortfarande hade avvikelser från sina nationella mål för 2030 lyckades 18 minska dessa avvikelser under 2023. De största insatserna som fortfarande krävs är för Belgien (med en avvikelse på 7,9 procentenheter från sitt ambitiösa mål för 2030), Italien (6,7 procentenheter), Rumänien (6,0 procentenheter) och Spanien (5,5 procentenheter). I mer än hälften av medlemsstaterna var sysselsättningstillväxten lägre än genomsnittet före pandemin (2013–2019) (se figur 1.3.3)⁵⁶, mot bakgrund av högre sysselsättningsgrad och en krympande befolkning i arbetsför ålder. För ett stort antal länder (20) ligger dock den årliga sysselsättningstillväxten kvar på minst den genomsnittliga årstakt som krävs för att nå det nationella sysselsättningsmålet⁵⁷. Endast i Tjeckien, Rumänien, Bulgarien, Belgien, Ungern och Finland låg sysselsättningstillväxten 2023 under både genomsnittet före pandemin och

⁵⁵ I oktober 2022 enades sysselsättningskommitténs indikatorgrupp om en metod för övervakning av framstegen mot de nationella sysselsättningsmålen inom ramen för den europeiska planeringsterminen. Detta avsnitt har utarbetats på grundval av den överenskomna metoden. Se sysselsättningskommitténs [årliga rapport om sysselsättningssituationen 2023](#) och [verktyget för bedömning av sysselsättningssituationen 2023](#) (inte översatt till svenska).

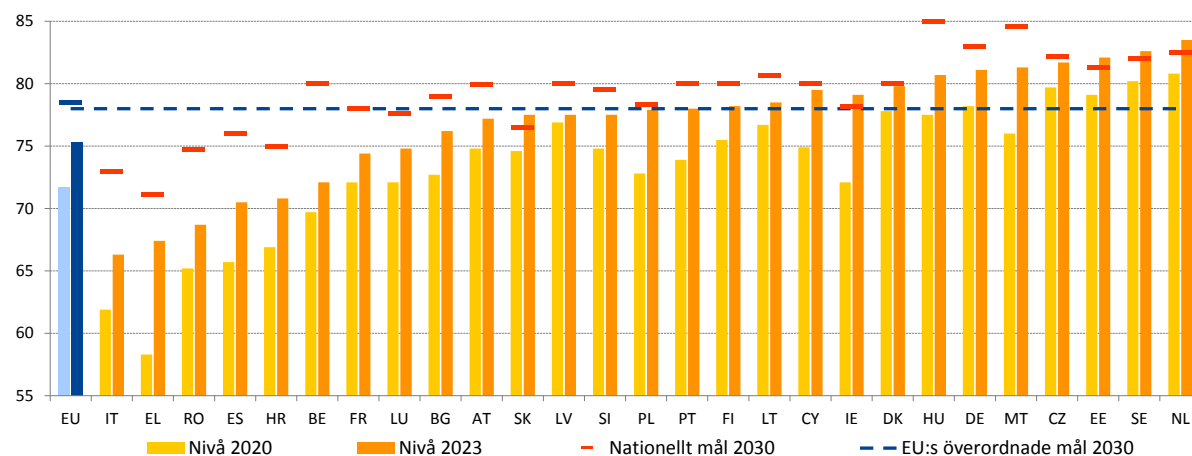
⁵⁶ På grund av befolkningsminskningen anses majoriteten av medlemsstaterna behöva en lägre årlig sysselsättningstillväxt än under perioden före krisen för att nå sina nationella mål. Se sysselsättningskommitténs [årliga rapport om sysselsättningssituationen 2024](#) (inte översatt till svenska).

⁵⁷ För vissa medlemsstater är en sådan minimitillväxt av sysselsättningen negativ, vilket återspeglar en beräknad minskning av befolkningen i arbetsför ålder och/eller det faktum att deras nationella mål redan har uppnåtts.

den genomsnittliga årstakt som krävs för att nå de ambitiösa målen, även om Finland är mycket nära båda dessa mål och Tjeckien redan nästan har nått sitt mål.

Figur 1.3.2: De flesta medlemsstater gjorde ytterligare framsteg mot sina nationella mål för sysselsättningsgraden 2023

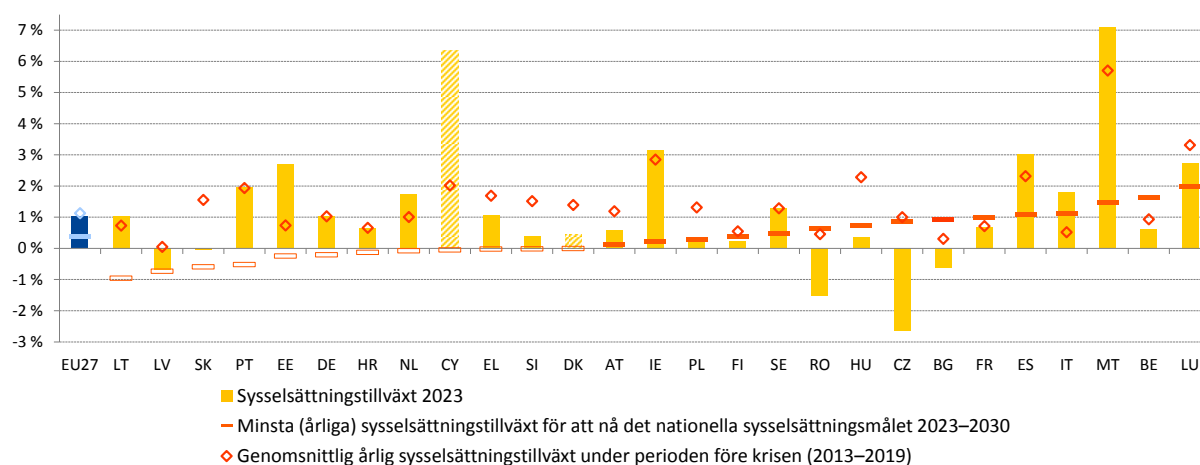
Sysselsättningsgrad (2020 och 2023, 20–64-åringar, i % av befolkningen); nationella mål och EU-mål för 2030

Källa: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)] och tabellen om de nationella målen för 2030 i bilaga 1.

Figur 1.3.3: I två tredjedelar av medlemsstaterna var sysselsättningstillväxten 2023 på rätt väg för att nå det nationella målet för 2030

Sysselsättningstillväxt under 2023 jämfört med den genomsnittliga årliga sysselsättningstillväxten under 2013–2019 och den minsta årliga sysselsättningstillväxt som krävs för att nå målet för 2030 när det gäller den nationella sysselsättningsgraden

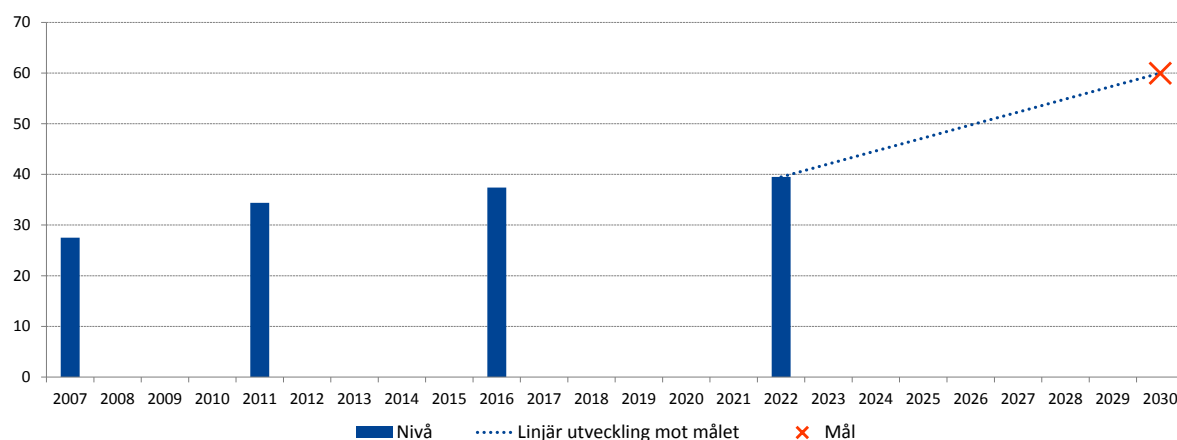

Anmärkning: Avbrott i serien för DK och CY 2023 (indikeras av skuggade kolumner).

Källa: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], [Europop 2023](#), baserat på verktyget för bedömning av sysselsättningssituationen [2024](#).

Figur 1.3.4: Fler vuxna deltar i utbildning, men för att nå EU:s överordnade mål för 2030 krävs nya insatser

Vuxnas deltagande i utbildning under de senaste tolv månaderna i EU-27 och EU:s överordnade mål för 2030 (25–64 åringar, i %)

Anmärkning: 2007 års undersökning om vuxenutbildning var en pilotstudie med ett stort urval som genomfördes på frivillig basis i alla medlemsstater utom Irland och Luxemburg mellan 2005 och 2008. På grundval av detta genomfördes justeringar i nästa omgång. Från och med 2011 stöds undersökningen om vuxenutbildning av en europeisk rättsakt och genomförs därför obligatoriskt i alla medlemsstater⁵⁸. Avbrott i serien 2011 för EU, FR och HU, 2016 för IE, LU och SE och 2022 för FR, IT och RO.

Källa: Eurostats [särskilda utdrag av uppgifter om vuxnas deltagande i utbildning under de senaste tolv månaderna med undantag för handledd utbildning på arbetsplatsen, från undersökningen om vuxenutbildning](#).

Det gjordes vissa begränsade framsteg mot det överordnade målet om vuxenutbildning, och det krävs därför betydande och snabbare insatser för att nå målet senast 2030. Nya uppgifter från undersökningen om vuxenutbildning visar en ökning av andelen vuxna som deltagit i utbildning under de senaste tolv månaderna (utom handledd utbildning på arbetsplatsen) i EU från 37,4 % 2016 till 39,5 % 2022 (se figur 1.3.4)⁵⁹. Denna mycket svaga uppåtgående trend kommer att behöva påskyndas avsevärt för att EU:s kompetensmål på 60 % ska kunna nås till 2030. Detta är avgörande med tanke på att Europa måste ha en arbetskraft som kan anpassa sig till de förändrade kompetensbehoven, minska bristen på kompetens och arbetskraft och förbli konkurrenskraftigt, innovativt och inkluderande i samband med den gröna och den digitala omställningen och de demografiska förändringarna.

Majoriteten av medlemsstaterna tappade mark i strävan efter att uppnå sina nationella mål för vuxenutbildning för 2030. År 2022 hade Sverige, Ungern och Rumänien redan överträffat sina respektive nationella mål, medan Slovakien kom nära men låg fortfarande under målet (se figur 1.3.5). Rumänien, som har haft den lägsta andelen vuxna som deltar i utbildning i EU, har fastställt ett relativt lågt men ändå ambitiöst mål för 2030. Målet överträffades 2022, vilket innebar den största ökningen i EU från 2016 (+229 %, men detta kan också bero på avbrottet i serien). I 24 länder låg andelen vuxna som deltar i utbildning däremot kvar under målen för 2030, och Slovenien, Cypern, Kroatien, Polen och Italien är de länder som hade de största skillnaderna (mer än 31 procentenheter). Av dessa 24 länder var

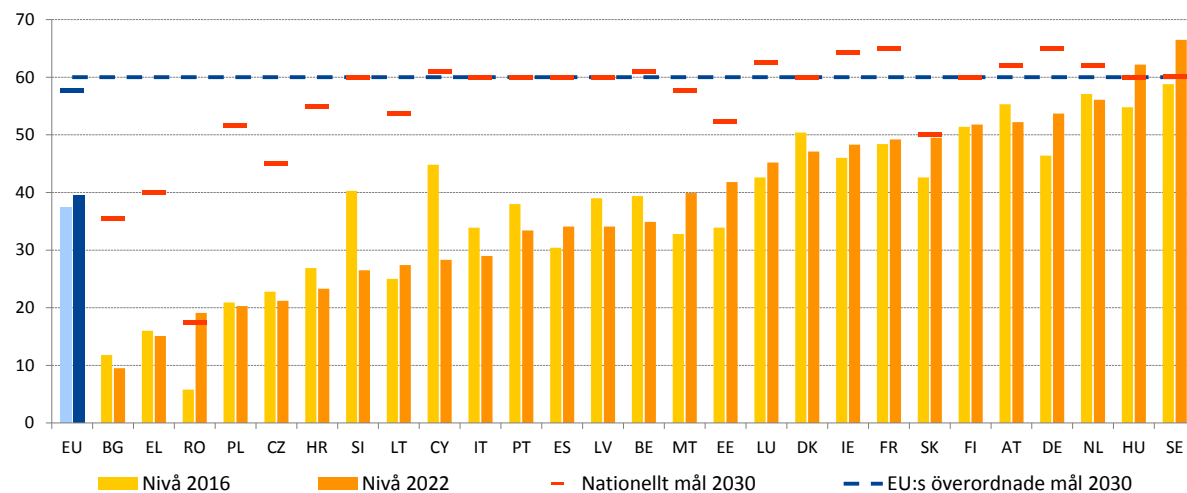
⁵⁸ I kommissionens förordning (EU) [nr 823/2010](#) fastställs genomförandeåtgärderna för den grundläggande rättsakten (Europaparlamentets och rådets förordning (EG) [nr 452/2008](#)) för 2011 års undersökning om vuxenutbildning.

⁵⁹ I september 2024 nådde sysselsättningskommitténs indikatorgrupp en preliminär överenskommelse om övervakningsramen för kompetensmålet, med hjälp av uppgifter från undersökningen om vuxenutbildning, utom handledd utbildning på arbetsplatsen. Se även den [årliga rapporten om sysselsättningssituationen 2024](#) (inte översatt till svenska).

det bara tio som gjorde framsteg mot sina mål (jämfört med 2016), framför allt Estland (+23 %), Malta (+22 %), Slovakien (+16 %), Tyskland (+16 %) och Spanien (+12 %). Dessutom är deltagandet i allmän och yrkesinriktad utbildning ofta betydligt lägre i de yttersta randområdena, avlägsna områden och landsbygdsområden.

Figur 1.3.5: Det krävs betydande insatser på medlemsstatsnivå för att uppnå de nationella målen för vuxenutbildning till 2030

Vuxnas deltagande i utbildning under de senaste tolv månaderna i EU-27 och medlemsstaternas nationella mål för 2030 (25–64-åringar, i %)

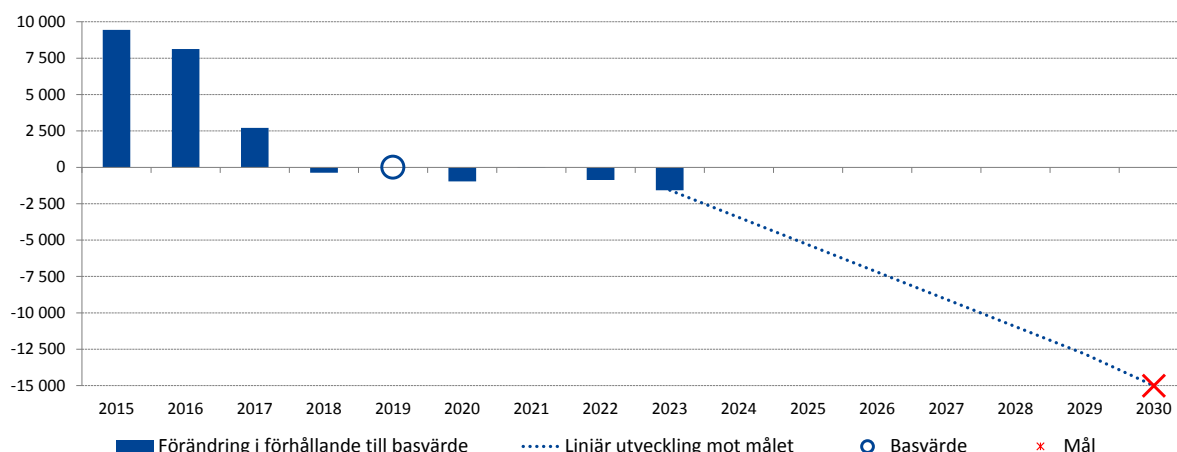
Anmärkning: Avbrott i serien 2016 för IE, LU och SE och 2022 för FR, IT och RO.

Källa: Eurostats [särskilda utdrag av uppgifter om vuxnas deltagande i utbildning under de senaste tolv månaderna med undantag för handledd utbildning på arbetsplatsen, från undersökningen om vuxenutbildning](#), och tabellen över de nationella målen för 2030 i bilaga 1.

Fattigdomen minskade trots en utmanande socioekonomisk situation, som präglades av covid-19-krisen, höga energikostnader och inflation. År 2023 hade antalet personer som löpte risk för fattigdom eller social utestängning minskat med 703 000 jämfört med 2022 och med 1 571 000 jämfört med basåret 2019 (se figur 1.3.6). Denna senaste avläsning av uppgifterna innebär en minskning för andra året i rad, efter en period av stabilitet under 2018–2021. För att uppnå EU:s överordnade mål för 2030 om att minska fattigdomen med minst 15 miljoner kommer det dock att krävas en betydande acceleration under resten av årtiondet.

Figur 1.3.6: Antalet personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning i EU har minskat sedan 2019, men det krävs fortfarande betydande insatser för att uppnå EU:s mål för 2030

Förändring av nivån i EU-27 avseende personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning med avseende på basåret 2019 och EU:s relaterade överordnade mål för 2030 (hela befolkningen, i tusental personer)

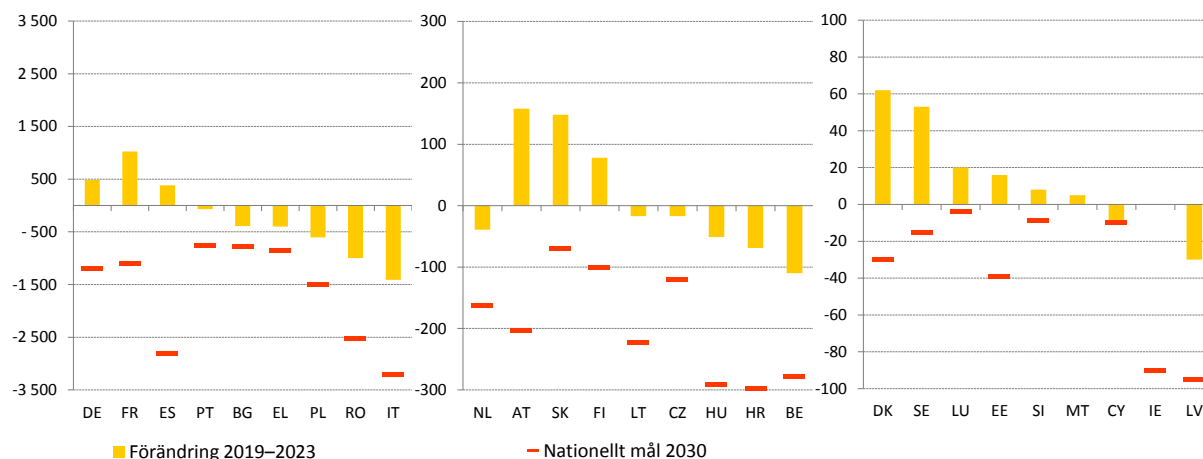

Anmärkning: Beräkningarna baseras på en serie utan avbrott, med ett uppskattat värde för 2019 och omräkningar baserade på värdena för den europeiska delen av Frankrike i stället för värdena för Frankrike 2022 och 2023, för att ligga i linje med basåret 2019.

Källa: [Årsrapporten för 2024 från kommittén för socialt skydd](#).

Figur 1.3.7: Endast omkring hälften av medlemsstaterna har gjort vissa framsteg mot sina nationella mål, och det krävs ytterligare insatser

Förändringar av antalet personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning under perioden 2019–2023 och de nationella målen för 2030 (hela befolkningen, i tusental personer)

Anmärkning: Avbrott i serien för 2020 för FR, IE, DK och LU, för 2021 för LU, och för 2022 för FR och LU. DK och DE uttrycker sina nationella mål för fattigdomsminskning som en minskning av antalet personer som lever i hushåll med mycket låg arbetsintensitet, [vilket förväntas leda till en minskning av antalet personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning under årtiondet]. DE uttrycker sitt nationella mål jämfört med 2020 som referensår. FR fastställde sitt nationella mål med hänvisning till den europeiska delen av Frankrike, och övervakningen är anpassad till detta geografiska område. HU uttrycker sitt nationella mål för fattigdomsminskning som en minskning av den materiella och sociala fattigdomen för barnfamiljer [vilket kan översättas till en minskning av antalet personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning om rådande omständigheter kvarstår]. MT uttrycker sitt nationella mål för fattigdomsminskning som en minskning av andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning, i form av procentenheter (dvs. -3,1 procentenheter).

Källa: Eurostat [[ilc_pecs01](#)] och tabellen över de nationella målen för 2030 i bilaga 1.

Framstegen mot de nationella målen varierar avsevärt mellan medlemsstaterna. Sedan 2019 har bara omkring hälften av medlemsstaterna registrerat framsteg mot sina nationella mål för 2030. En tredjedel av dessa länder (Belgien, Bulgarien, Cypern, Tjeckien, Grekland, Italien, Lettland, Polen och Rumänien) är i stort sett på väg att nå sina nationella mål och har uppnått en framstegstakt på en tredjedel eller mer. Å andra sidan har nästan hälften av länderna (Österrike, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Tyskland, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Slovakien, Slovenien, Spanien och Sverige) haft en försämring och rört sig i motsatt riktning (se figur 1.3.7)⁶⁰. Dessutom ökade antalet barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning med 583 000 i EU mellan 2019 och 2023. En positiv utveckling noterades dock i 13 länder (Belgien, Bulgarien, Estland, Irland, Grekland, Kroatien, Cypern, Malta, Portugal, Rumänien, Slovenien, Finland och Sverige), bland de 21 länder som fastställt kompletterande mål för att minska barnfattigdomen⁶¹. En motsatt trend noterades för Österrike, Tjeckien, Frankrike, Tyskland, Luxemburg, Polen, Slovakien och Spanien.

1.4 Viktiga övergripande resultat från det första steget av landsanalysen avseende social konvergens

I det första steget av landsanalysen undersöks utvecklingen på arbetsmarknaden, kompetensutvecklingen och den sociala utvecklingen i varje medlemsstat i syfte att upptäcka potentiella risker för den uppåtgående sociala konvergensen som kräver ytterligare analys i ett andra steg. I kommissionens förslag till en gemensam sysselsättningsrapport 2025 ingår en sådan landsspecifik förstastegsanalys som bygger på principerna i ramen för social konvergens, efter pilotprojektet i den gemensamma sysselsättningsrapporten 2024⁶². Analysen är förenlig med artikel 148 i EUF-fördraget. Analysen följer också artikel 3.3 b i förordning (EU) 2024/1263 om en effektiv samordning av den ekonomiska politiken och om multilateral budgetövervakning, där det anges att kommissionens årliga övervakning av genomförandet av riktlinjerna för sysselsättningen, som en del av den europeiska planeringsterminen, omfattar framstegen med att genomföra principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter och dess överordnade mål, via den sociala resultattavlan och en ram för identifiering av riskerna för den sociala konvergensen⁶³. Ramens förstastegsanalys baseras på den sociala resultattavlans huvudindikatorer och identifierar *potentiella risker* för en uppåtgående social konvergens (se metodrutin i slutet av

⁶⁰ För övervakning av EU:s och medlemsstaternas mål för fattigdomsminskning, samt en förklaring av avbrotten i serierna och relaterade justeringar av uppgifterna, se även [årsrapporten för 2024 från kommittén för socialt skydd](#).

⁶¹ Ett mål för minskning av barnfattigdomen fastställdes av Belgien, Bulgarien, Tjeckien, Tyskland, Estland, Irland, Grekland, Spanien, Frankrike, Kroatien, Cypern, Luxemburg, Malta, Österrike, Polen, Portugal, Rumänien, Slovenien, Slovakien, Finland och Sverige. Se [årsrapporten för 2024 från kommittén för socialt skydd](#) för övervakningen av dessa mål.

⁶² Efter diskussioner i rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) i juni 2023 om en ram för social konvergens och [huvudbudskap, som utarbetats av sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd](#) på grundval av det [arbete som utförts av den särskilda gemensamma arbetsgruppen för sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd](#) från oktober 2022 till maj 2023. Rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) uppmanade vid sitt möte i februari 2024 sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd att undersöka vilken inverkan den ovannämnda pilotanalysen har på deras verksamhet och på den europeiska planeringsterminen 2024.

⁶³ I skäl 8 i förordningen klargörs dessutom följande: ”Som en del av sin integrerade analys av sysselsättningsutvecklingen och den sociala utvecklingen inom ramen för den europeiska planeringsterminen bedömer kommissionen riskerna för den uppåtgående sociala konvergensen i medlemsstaterna och övervakar framstegen med genomförandet av principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter på grundval av den sociala resultattavlan och principerna i ramen för social konvergens.”

detta avsnitt för ytterligare detaljer). För att fastställa om det finns *faktiska utmaningar* för den uppåtgående sociala konvergensen och vilka nyckelfaktorer som ligger bakom dessa utmaningar, följer en andrastegsanalys som bygger på en bredare uppsättning kvantitativa och kvalitativa belägg och redogör för de åtgärder som medlemsstaterna har vidtagit eller planerar att vidta för att ta itu med utmaningarna. I detta avsnitt presenteras de viktigaste övergripande rönen från det första steget av landsanalysen på grundval av ramen för social konvergens (se kapitel 3), med angivande av vilka länder som behöver analyseras ytterligare i det andra steget.

Det första steget av landsanalysen visar på en generellt sett stabil utveckling på arbetsmarknaden med uppåtgående konvergens, medan områdena kompetens och socialpolitik uppvisade mer begränsade förbättringar och även risker för uppåtgående konvergens. Tillämpningen av trafikljusmetoden i den gemensamma sysselsättningsrapporten på huvudindikatorerna i den sociala resultattavlan gör det lättare att identifiera utmaningar som är av särskild betydelse för genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter (se bilagorna 6 respektive 2). Genom att sammanställa signalerna från indikatorerna i den sociala resultattavlan land för land (se rutan i slutet av detta avsnitt för ytterligare metodförklaringar) kan man göra en övergripande utvärdering av de potentiella risker för den uppåtgående sociala konvergens som EU och dess medlemsstater står inför. En sammanfattning av de viktigaste övergripande resultaten ges nedan (se även tabell 1.4.1 och figur 1.5.1).

- **Den uppåtgående konvergensen på arbetsmarknaden kvarstod totalt sett 2023, men det behövs fortfarande förbättringar när det gäller sysselsättningsresultaten för underrepresenterade grupper.** Totalt sett ökade sysselsättningsgraden i EU, men tillväxten var långsammare och ojämn mellan medlemsstaterna, med nedgångar i fem länder med genomsnittliga till goda resultat. Några av de länder som hade resultat under genomsnittet halkade också efter ytterligare, vilket ledde till vissa skillnader i sysselsättningsresultaten. Detta framgår av åtta situationer som är ”kritiska” (röd) eller ”bör bevakas” (orange) i olika medlemsstater (baserat på den överenskomna metoden i den gemensamma sysselsättningsrapporten). I genomsnitt förbättrades arbetslösheten och långtidsarbetslösheten något och uppvisade en konvergenstrend, tack vare förbättringar i de länder som hade sämst resultat. Arbetslösheten ökade icke desto mindre i tolv medlemsstater 2023, och totalt åtta av dem ”bör bevakas”. Trots förbättringar fortsatte arbetsmarknadsresultaten för personer med funktionsnedsättning, kvinnor och ungdomar att släpa efter. Sex medlemsstater befinner sig i en ”kritisk situation” när det gäller skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning och fem medlemsstater när det gäller skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män. Ytterligare tre länder (respektive ett land) befinner sig i en situation som ”bör bevakas”, med liten eller ingen uppenbar konvergens för båda indikatorerna. Andelen unga (15–29 år) som varken arbetar eller studerar förbättrades men är fortfarande hög, med begränsad konvergens 2023 då de länder som presterar bäst försämrades marginellt medan de som presterar sämst gjorde blygsamma framsteg.
- **Trots små förbättringar på EU-nivå kvarstår riskerna för en uppåtgående konvergens när det gäller kompetens, vilket kan förvärra utmaningarna i fråga om anställbarhet, arbetsproduktivitet, konkurrenskraft samt brist på arbetskraft och kompetens om inte de politiska insatserna intensifieras avsevärt.** De fyra huvudindikatorerna i den sociala resultattavlan som rör kompetens (barn under tre år i formell barnomsorg, unga med högst grundskoleutbildning, vuxnas deltagande i utbildning, och personer som har åtminstone grundläggande digitala

färdigheter) uppvisade överlag blygsamma förbättringar på EU-nivå. Det fanns dock fortfarande stora skillnader mellan medlemsstaterna. Skillnaden mellan de länder som hade bäst och sämst resultat när det gäller vuxenutbildning och digitala färdigheter översteg t.ex. 55 procentenheter, medan skillnaden när det gäller deltagande i förskoleverksamhet och barnomsorg var över 70 procentenheter. Det har inte heller funnits några tecken på konvergens, utan de länder som uppvisar goda resultat förbättras snabbare medan de som uppvisar sämre resultat halkar efter ytterligare. Denna utveckling återspeglas i det stora antalet länder som befinner sig i en situation som är ”kritisk” eller ”bör bevakas” (9–10) för var och en av de fyra ovannämnda indikatorerna. Detta understryker vidden av den utmaning som medlemsstaterna står inför, från tidig utbildning till livslångt lärande och anpassning av arbetskraften till de förändrade kompetensbehoven på arbetsmarknaden i samband med den dubbla omställningen samt för att säkerställa produktivitet, konkurrenskraft och tillväxt för alla.

- **Även om fattigdomen minskade något på EU-nivå 2023 låg den fortfarande över de nivåer som rådde före covid-19-pandemin, och vissa fattigdomsrelaterade indikatorer visade på tilltagande divergens mellan medlemsstaterna.** Hushållens disponibla bruttointkomst per capita ökade i genomsnitt 2023, även om skillnaderna mellan medlemsstaterna fortsatte att öka och tio av dem bedömdes som ”bör bevakas” eller ”kritiska”. Effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom minskade något 2023, men var fortfarande högre än 2019, och nio länder befann sig i en situation som var ”kritisk” eller ”bör bevakas” i detta avseende. Andelen barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning var i stort sett oförändrad, men för befolkningen som helhet hade andelen ännu inte återgått till nivåerna före pandemin. Dessutom fortsatte andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning att konvergera, medan andelen barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning fortsatte att utvecklas olika i olika medlemsstater. Sju respektive sex länder befinner sig i en situation som är ”kritisk” eller ”bör bevakas” när det gäller andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning respektive andelen barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning. När det gäller inkomstskillnader (mätt som förhållandet mellan övre och undre inkomstkvintil) skedde en viss konvergens, som främst berodde på förbättringar i de länder som hade sämst resultat. Inkomstskillnaderna är dock fortfarande stora i vissa medlemsstater, och flera länder som presterar genomsnittligt har försämrats under 2023, vilket innebär att elva länder befinner sig i en situation som är ”kritisk” eller ”bör bevakas” enligt denna aspekt. Slutligen ökade andelen av befolkningen i hushåll med hög boendeutgift i förhållande till den disponibla inkomsten och andelen personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov något, med betydande skillnader, och fem medlemsstater befinner sig i en situation som är ”kritisk” eller ”bör bevakas” för båda indikatorerna.

I det första steget av landsanalysen identifieras tio medlemsstater som kräver en djupare andrastegsanalys mot bakgrund av de utmaningar som framgår av huvudindikatorerna i den sociala resultattavlan och som signalerar potentiella risker för en uppåtgående social konvergens. Dessa risker, som lyfts fram i kapitel 3 i denna rapport, bedöms med hjälp av den metod för ramen för social konvergens som beskrivs i de tillhörande huvudbudskapen från sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd och den underliggande arbetsgruppsrapporten (se rutan i slutet av detta avsnitt). De berörda medlemsstaterna är Bulgarien, Estland, Spanien, Italien, Litauen, Ungern, Rumänien, Grekland, Kroatien och Luxemburg. Av dessa medlemsstater befann sig de sju förstnämnda i

det andra steget även föregående år, medan de tre sistnämnda befinner sig i det andra steget för första gången i år⁶⁴ (se kapitel 3 för den underliggande analysen). För alla dessa länder identifierades potentiella risker för uppåtgående social konvergens i samband med utmanande situationer inom ett stort antal politikområden, medan försämringar över tid spelade en viktig roll för Bulgarien, Estland, Spanien, Litauen och Luxemburg inom ett mindre antal politikområden. De indikatorer som signalerar potentiella risker för en uppåtgående social konvergens för de flesta av de ovannämnda länderna är andelen unga som varken arbetar eller studerar, förhållandet mellan övre och undre inkomstkventil, den totala andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning, andelen barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning och skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning, följt av vuxnas deltagande i utbildning, andelen av befolkningen som har åtminstone grundläggande digitala färdigheter och effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom. För dessa tio medlemsstater kommer en djupare andrastegsanalys att utföras av kommissionens avdelningar.

⁶⁴ För Grekland beror detta på vissa försämringar eller i stort sett stabilitet på nivåer som fortfarande ligger långt från EU-genomsnittet på det sociala området (andel av befolkningen i hushåll med hög boendegift i förhållande till den disponibla inkomsten, personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov, risk för fattigdom eller social utestängning – både totalt sett och bland barn, effekter av sociala transfereringar när det gäller att minska fattigdom, inkomstskillnader), fortsatta utmaningar på arbetsmarknaden för kvinnor och ungdomar samt ett lågt och försämrat deltagande av vuxna i utbildning. För Kroatiens del kommer andrastegsanalysen att handla om kompetens (långt och försämrat deltagande av vuxna i utbildning, betydande försämring av andelen vuxna med åtminstone grundläggande digitala färdigheter), den totala sysselsättningsgraden som trots förbättringar fortfarande är lägre än EU-genomsnittet och den fortsatt svåra sysselsättningssituationen för personer med funktionsnedsättning samt vissa utmaningar på det sociala området (effekter av sociala transfereringar när det gäller att minska fattigdom, inkomstskillnader). För Luxemburgs del kommer andrastegsanalysen att handla om den senaste tidens betydande försämring av vissa sociala indikatorer (risk för fattigdom eller social utestängning – både totalt sett och bland barn, effekter av sociala transfereringar när det gäller att minska fattigdom) och den fortsatt höga andelen med hög boendegift i förhållande till den disponibla inkomsten, den senaste tidens försämrade utveckling på arbetsmarknaden (arbetslöshet och långtidsarbetslöshet, skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning) samt minskningen av andelen vuxna med åtminstone grundläggande digitala färdigheter, även om statistiken fortfarande ligger långt över EU-genomsnittet. En mer detaljerad analys redovisas i kapitel 3 i rapporten för vart och ett av de 27 medlemsländerna.

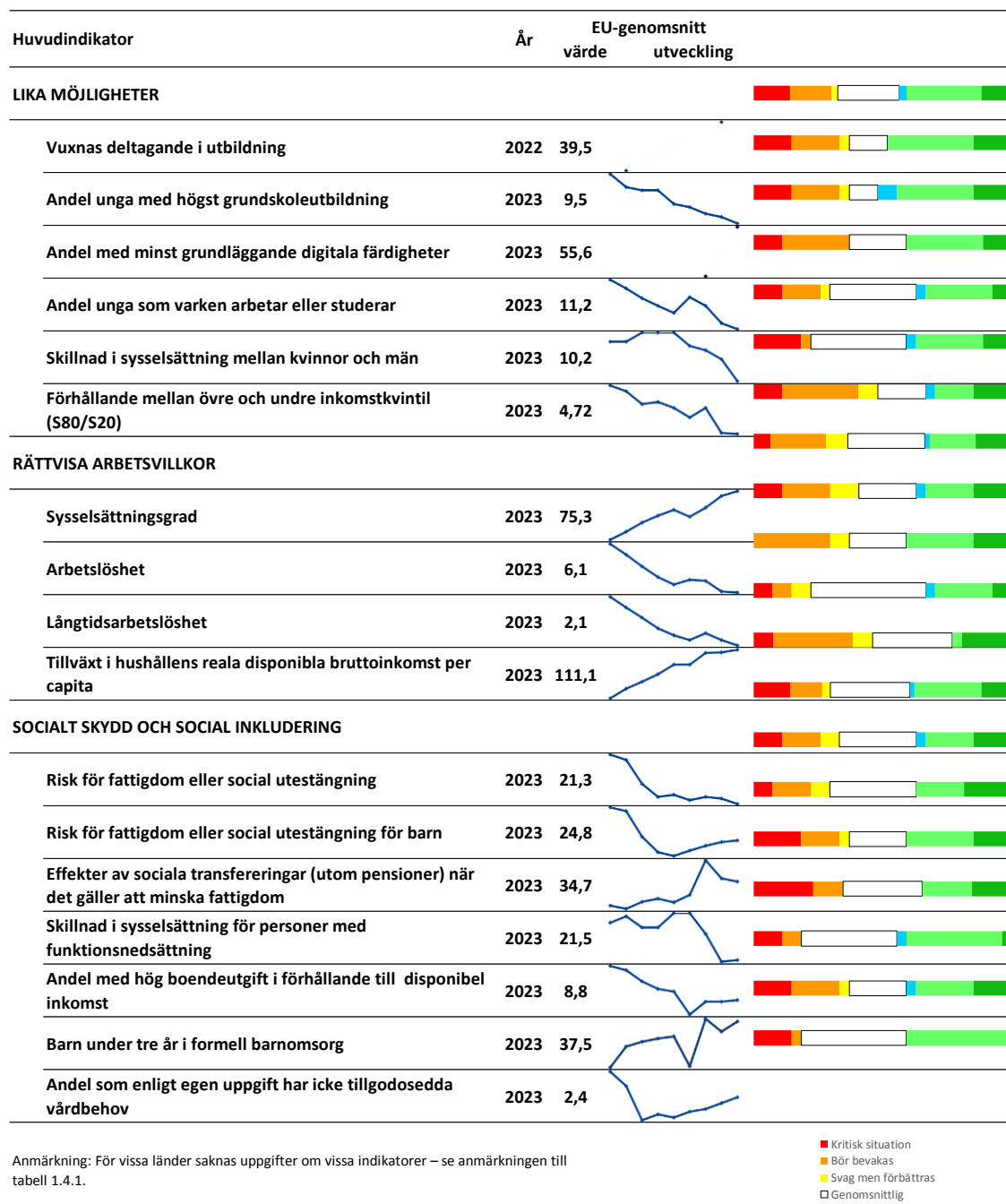
Tabell 1.4.1: Den sociala resultattavlan: översikt över medlemsstaternas utmaningar per huvudindikator

		Bästa resultat	Bättre än genomsnittet	Bra men bör övervakas	Genomsnittlig	Svag men förbättras	Bör bevakas	Kritisk situation
Lika möjligheter	Vuxnas deltagande i utbildning (under de senaste tolv månaderna, utom handled utbildning på arbetsplatsen, i % av befolkningen 25–64 år)	2022 DE, HU, NL, SE	DK, EE, IE, FR, LU, MT, AT, SK, FI		BE, ES, LV, PT	RO	HR, IT, CY, LT, SI	BG, CZ, EL, PL
	Unga med högst grundskoleutbildning(i % av befolkningen 18–24 år)	2023 EL, HR, IE, PL	BE, BG, CZ, EE, LU, NL, SE, SK	LT, SI	AT, FR, LV	IT	CY, DK, FI, MT, PT	DE, ES, HU, RO
	Andel personer som har minst grundläggande digitala färdigheter(i % av befolkningen 16–74 år)	2023 FI, IE, NL	AT, BE, CZ, DK, EE, ES, HU, SE		DE, EL, FR, LT, MT, PT		CY, HR, IT, LU, LV, SI, SK	BG, PL, RO
	Andel unga som varken arbetar eller studerar (i % av den totala befolkningen 15–29 år)	2023 NL, SE	DE, DK, IE, MT, PL, PT, SI	LU	AT, BE, CZ, EE, FI, HR, HU, LV, SK	IT	BG, ES, FR, LT	CY, EL, RO
	Skillnad i sysselsättning mellan kvinnor och män (i procentenheter)	2023 EE, FI, LV	CY, DK, FR, HR, IE, PT, SE	LT	AT, BE, BG, DE, ES, HU, LU, NL, SI, SK		PL	CZ, EL, IT, MT, RO
	Förhållande mellan övre och undre inkomstkvintil (S80/S20)	2023 BE, CZ, FI, SI	DK, IE, NL, PL	SK	AT, CY, DE, FR, LU	BG, IT	EE, EL, ES, HR, HU, MT, PT, SE	LT, LV, RO
Rättvisa arbetsvillkor	Sysselsättningsgrad (i % av befolkningen 20–64 år)	2023 CZ, EE, NL, SE	CY, DE, HU, MT, PL	DK	BG, IE, LU, LV, PT, SK	EL, ES, IT	AT, FI, FR, LT, SI	BE, HR, RO
	Arbetslöshet (i % av arbetskraften 15–74 år)	2023 CZ, DE, MT, PL	BG, CY, HR, HU, IE, NL, SI		AT, BE, LV, PT, RO, SK	EL, ES	DK, EE, FI, FR, IT, LT, LU, SE	
	Långtidsarbetslöshet (i % av arbetskraften 15–74 år)	2023 DK, NL	AT, DE, EE, IE, MT, PL	CZ	BE, BG, CY, FI, FR, HR, LT, LV, PT, RO, SE, SI	EL, ES	HU, LU	IT, SK
	Tillväxt i hushållens reala disponibla bruttointkomst per capita (2008=100)	2023 HU, LT, MT, PL, RO	HR		CY, DE, DK, IE, LU, LV, PT, SI	EL, ES	BE, CZ, EE, FI, FR, NL, SE, SK	AT, IT
Socialt skydd och social inkludering	Andel som löper risk för fattigdom eller social utestängning (i % av den totala befolkningen)	2023 CZ, FI, NL, SI	AT, CY, DK, IT, PL	SK	BE, DE, FR, HR, IE, MT, PT, SE	BG, RO	EE, HU, LT, LU	EL, ES, LV
	Risk för fattigdom eller social utestängning för barn (i % av befolkningen 0–17 år)	2023 CZ, DK, FI, NL, SI	BE, CY, EE, HR, PL		AT, DE, IE, LT, LV, MT, PT, SE, SK	IT, RO	EL, FR, HU, LU	BG, ES
	Effekter av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom (procentuell minskning av andelen personer som löper risk för fattigdom)	2023 BE, DK, FI, IE	AT, CZ, DE, FR, IT, NL, SK		CY, HU, LT, PL, SE, SI	BG	EE, LU, LV, MT	EL, ES, HR, PT, RO
	Skillnad i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning (i procentenheter)	2023 ES, IT, PT, SI	EE, FI, FR, LV, MT		AT, CY, CZ, DE, EL, NL, SE, SK		HU, LU, RO	BE, BG, HR, IE, LT, PL
	Andel med hög boendekost i förhållande till disponibel inkomst (i % av den totala befolkningen)	2023 CY	AT, BG, FI, HR, IE, IT, LT, PL, PT, SI	SK	BE, CZ, EE, ES, FR, HU, LV, NL, RO, SE		DE, MT	DK, EL, LU
	Barn under tre år i formell barnomsorg (i % av befolkningen under tre år)	2023 FR, LU, NL, SE	BE, CY, ES, MT, PT, SI	DK	EE, EL, FI, HR, IT, LV	HU	AT, BG, DE, IE, LT	CZ, PL, RO, SK
	Andel som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov (i % av befolkningen över 16 år)	2023	AT, BE, BG, CY, CZ, DE, HR, HU, LU, MT, NL		DK, ES, FR, IE, IT, LT, PL, PT, SE, SI, SK		RO	EE, EL, FI, LV

Anmärkning: Uppdatering i november 2024. Det näst sista värdet för indikatorn om vuxnas deltagande i utbildning avser 2016 och kategoriseringen bygger på förändringen från det året till 2022. Eftersom uppgifter för indikatorn om andelen individer som har minst grundläggande digitala färdigheter samlas in vartannat år, bygger kategoriseringen på förändringen från 2021 till 2023. För Bulgarien saknas uppgifter om tillväxt i hushållens reala disponibla bruttointkomst per capita. Avbrott i serierna och andra anmärkningar redovisas i bilagorna 3 och 4.

Figur 1.4.1: Översikt över sysselsättning, kompetens samt sociala trender och utmaningar per huvudindikator i den sociala resultattavlan

EU-genomsnitt, trender och fördelning av medlemsstater med en särskild kategorisering enligt den gemensamma sysselsättningsrapporten för varje huvudindikator, även aggregerat för de tre kapitlen inom pelaren

Metod för identifiering av potentiella risker för den uppåtgående sociala konvergensen i det första steget av landsanalysen avseende social konvergens

Analysen bygger på befintliga verktyg som har utarbetats tillsammans med medlemsstaterna under de senaste åren, och som i synnerhet baseras på den sociala resultattavlan och den så kallade trafikljusmetoden⁶⁵. Det första steget av landsanalysen bygger på den sociala resultattavlans samtliga huvudindikatorer. Var och en av indikatorerna granskas på grundval av trafikljusmetoden i den gemensamma sysselsättningsrapporten, som fastställer medlemsstaternas relativa situation, uttryckt i standardavvikelser från medelvärdet av både den absoluta nivån på indikatorvärdena och förändringen jämfört med året innan (se bilaga 4 för tekniska detaljer). Resultaten sammanfattas i en av sju möjliga kategorier för varje indikator för landet i fråga ("bästa resultat", "bättre än genomsnittet", "bra men bör övervakas", "genomsnittlig", "svag men förbättras", "bör bevakas" och "kritisk situation"). Detta motsvarar färgskalan från grönt till rött.

Var och en av huvudindikatorerna i den sociala resultattavlan bedöms för att fastställa om de leder till potentiella risker för den uppåtgående sociala konvergensen, och därmed om ytterligare analys behövs i ett andra steg⁷⁹. Med "kritisk situation" avses medlemsstater som får mycket sämre resultat än EU-genomsnittet för en specifik indikator och där situationen försämras eller inte förbättras tillräckligt jämfört med året innan. En situation markeras som "bör bevakas" i två fall: a) När medlemsstaten får sämre resultat än EU-genomsnittet för en specifik indikator och situationen i landet försämras eller inte förbättras tillräckligt snabbt, och b) när resultatet i fråga om nivåer ligger i linje med EU-genomsnittet men situationen försämras mycket snabbare än EU-genomsnittet. Ytterligare analys i ett andra steg anses vara motiverad för medlemsstater för vilka sex eller fler huvudindikatorer i den sociala resultattavlan är rödmarkerade ("kritisk situation") eller orangemarkerade ("bör bevakas") i den senaste utgåvan av den gemensamma sysselsättningsrapporten. Ett ytterligare skäl till att anse att situationen kräver ytterligare analys uppstår när en indikator som röd- eller orangemärkas (som förklarats ovan) också uppvisar två på varandra följande försämringar i sin kategorisering. Ett exempel på detta är en förändring från "genomsnittlig" till "svag men förbättras" i den gemensamma sysselsättningsrapporten 2024, följt av en ytterligare försämring till "kritisk situation" i den gemensamma sysselsättningsrapporten 2025. Detta skulle räknas som ytterligare en "markering" mot minimitröskelvärdet på sex markeringar totalt. Om till exempel ett land i den gemensamma sysselsättningsrapporten 2025 har fem huvudindikatorer i den sociala resultattavlan som markerats som röda eller orange, och en av dem uppvisar två på varandra följande försämringar i de gemensamma sysselsättningsrapporterna 2024 och 2025, anses landet ha totalt sex markeringar i 2025 års rapport (fem röda/orange signaler från indikatorerna i 2025 års rapport + en av dem med två på varandra följande försämringar). Som en följd av detta skulle en ytterligare analys krävas även i ett andra steg. Alla avbrott i serier och problem som rör uppgifternas kvalitet och tolkning beaktas vid utvärderingen av det totala antalet markeringar som ska räknas in i tröskelvärdet.

Huvudindikatorerna i den sociala resultattavlan och utvärderingen av dem bygger på de senaste uppgifter som finns tillgängliga vid stoppdatumet för uppgifterna⁶⁶. När relevanta uppgifter för att bedöma kategoriseringen saknas för ett visst land används

⁶⁵ Se [huvudbudskapen från sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd](#), som grundar sig på [rapporten från den gemensamma arbetsgruppen för sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd om införande av en ram för social konvergens i den europeiska planeringsterminen](#) (inte översatt till svenska).

⁶⁶ Stoppdatum för uppgifterna är den 4 november 2024 för den gemensamma sysselsättningsrapporten 2025.

motsvarande kategorisering från föregående utgåva av den gemensamma sysselsättningsrapporten (i förekommande fall) för att fylla i den information som saknas. Om indikatorn saknar värden både i den senaste utgåva *och* föregående utgåva räknas inte kategoriseringarna med i det vägledande tröskelvärdet på sex markeringar för andrastegsanalysen.

KAPITEL 2. SYSSELSÄTTNINGSPOLITISKA OCH SOCIALA REFORMER – MEDLEMSSTATERNAS ÅTGÄRDER OCH RESULTAT

2.1 Riktlinje 5: Stimulera efterfrågan på arbetskraft

I detta avsnitt behandlas genomförandet av sysselsättningsriktlinje 5, enligt vilken medlemsstaterna rekommenderas att skapa förutsättningar för att öka efterfrågan på arbetskraft och skapa arbetstillfällen, i linje med pelarens princip 4 (aktiva arbetsmarknadsåtgärder) och princip 6 (lön). Avsnitt 2.1.1 fokuserar på den viktigaste utvecklingen på arbetsmarknaden, där även effekterna av den höga inflationen och levnadskostnaderna återspeglas. I avsnitt 2.1.2 redogörs för de åtgärder som medlemsstaterna har vidtagit på dessa områden, med särskild tonvikt på politik som syftar till att öka sysselsättningen och skapa arbetstillfällen i ett läge med brist på arbetskraft och kompetens.

2.1.1 Nyckelindikatorer

EU:s arbetsmarknad var fortsatt stark 2023, med en måttlig men fortfarande stabil sysselsättningstillväxt trots den senaste tidens ekonomiska avmattning. Över två och en halv miljon fler arbetstagare var sysselsatta jämfört med 2022, vilket innebär att antalet uppgick till 217,5 miljoner. Sysselsättningsgraden (åldersgruppen 20–64 år) uppgick till 75,3 % 2023 (en ökning med 0,7 procentenheter jämfört med 2022) och nådde en rekordhög nivå på 76,0 % under andra kvartalet 2024, vilket innebär att EU:s överordnade mål om en sysselsättningsgrad på minst 78 % senast 2030 är inom räckhåll⁶⁷. Sysselsättningstillväxten avtog totalt sett (från 2,0 % 2022 till 1,2 % 2023) men var fortsatt stabil, trots ett svagt arbetskraftsdeltagande. Sysselsättningsgraden ökade i de flesta medlemsländer, och särskilt kraftigt i Cypern, Malta, Italien, Spanien, Polen och Grekland (figur 2.1.1). En minskning noterades däremot i Österrike, Finland, Danmark, Slovenien och Litauen. Rumänien, Belgien och Kroatien befinner sig i en ”kritisk situation”, med en sysselsättningsgrad som ligger kvar på relativt låga nivåer (under 72,5 %) och öknings jämfört med förra året som är särskilt låga för de två förstnämnda länderna. Frankrike, Österrike, Finland, Slovenien och Litauen ”bör bevakas”, efter antingen förbättringar under genomsnittet från relativt låga nivåer (för Frankrike) eller nedgångar från nivåer över genomsnittet (för de övriga fyra länderna). Å andra sidan uppnådde Nederländerna, Sverige, Estland och Tjeckien ”bästa resultat”, med en sysselsättningsgrad på över 80 %. På det hela taget kan man notera en konvergens av sysselsättningsgraden mellan medlemsstaterna. Betydande regionala skillnader kvarstår dock i många medlemsstater (se figur 5 i bilaga 5), även i de yttersta randområdena.

Sysselsättningstillväxten gynnades av en växande arbetskraft och var starkare i sektorer med relativt stor brist på arbetskraft. Efter covid-19-pandemin har sysselsättningen sedan 2020 ökat med 9 miljoner människor tack vare en samtidig ökning av arbetskraften med 6,9 miljoner och en minskning av arbetslösheten med 2,1 miljoner. Under 2023 skapades flest nya arbetstillfällen inom sektorer som handel, transport samt hotell- och restaurangtjänster⁶⁸. Sysselsättningstillväxten var generellt sett högre i sektorer med betydande brist på arbetskraft. Detta kan tillskrivas både ett växande arbetskraftsutbud och ett växande antal arbetstillfällen inom dessa sektorer med hög efterfrågan. Att det fortfarande råder brist på arbetskraft i sektorer med hög sysselsättningstillväxt tyder dessutom på att det

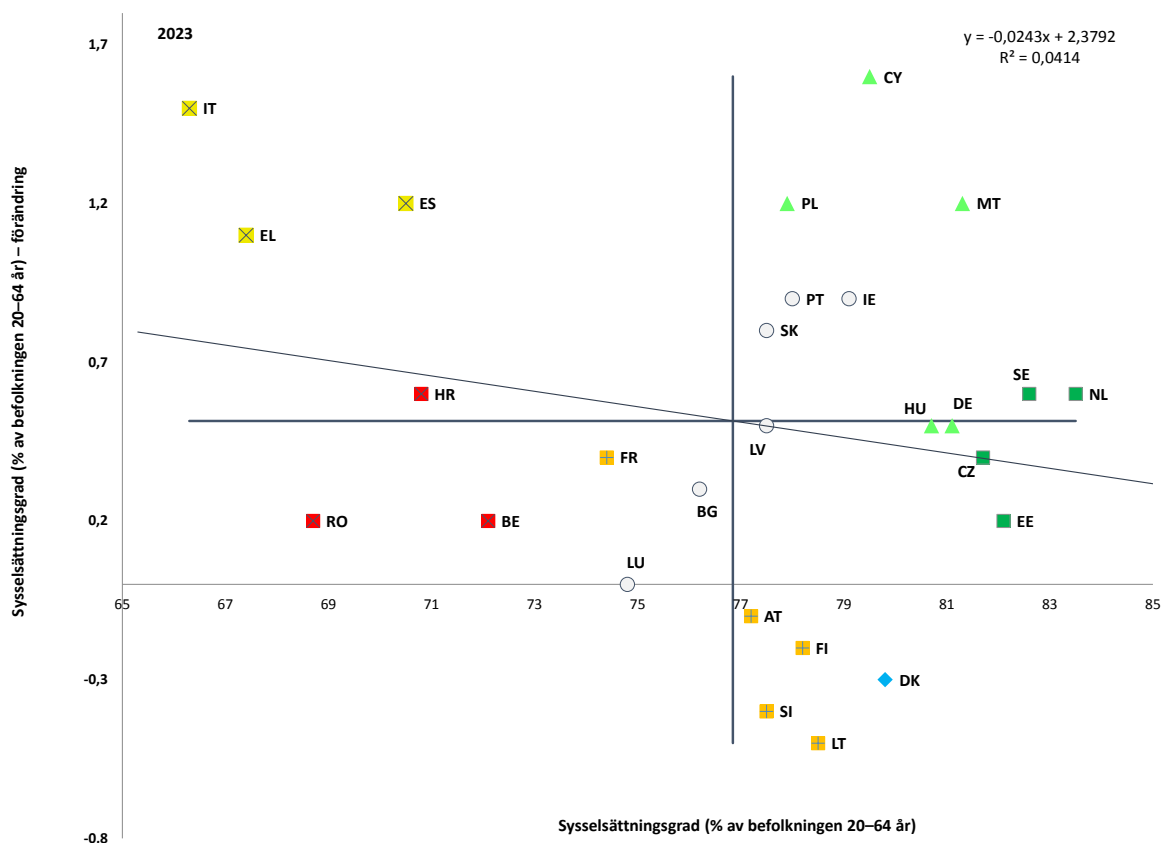
⁶⁷ Se Europeiska kommissionen, [Portoförklaringen och målen](#), 2021.

⁶⁸ Se Europeiska kommissionen, [Employment and Social Developments in Europe 2024](#), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

finns en fortsatt potential för att skapa arbetstillfällen. Efterfrågan på arbetskraft förblev motståndskraftig mot den ekonomiska avmattningen, vilket bidrog till en fortsatt stram arbetsmarknad. Vakansgraden minskade från 2,9 % under första kvartalet 2023 till 2,4 % under andra kvartalet 2024 (säsongrensade data), vilket fortfarande ligger långt över genomsnittet före pandemin på 1,7 % som noterades mellan 2013 och 2019⁶⁹.

Figur 2.1.1: Sysselsättningsgraden ökade i de flesta medlemsländer 2023, men i långsammare takt

Sysselsättningsgrad (20–64 år), 2023 års nivåer och förändringar jämfört med föregående år (i %, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Definitionen skiljer sig åt för ES och FR. Avbrott i serien för CY och DK.

Källa: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

I de flesta medlemsländer ökade både sysselsättningen och det totala antalet arbetade timmar, vilket visar på en stabil arbetsmarknad i EU. Sysselsättningen överstiger nu nivåerna före covid-19-pandemin i alla medlemsländer utom Lettland, Rumänien och Slovakien. Det totala antalet arbetade timmar ökade med 0,9 % under 2023 och var under andra kvartalet 2024 högre än nivåerna före pandemin i de flesta medlemsstater, utom Bulgarien, Tjeckien, Tyskland, Lettland, Österrike och Slovakien. Under 2023 ökade sysselsättningen snabbare än det totala antalet arbetade timmar, vilket resulterade i en nedgång på 0,2 % i det genomsnittliga antalet arbetade timmar per anställd. Det genomsnittliga antalet arbetade timmar per anställd i EU ligger kvar under nivåerna före

⁶⁹ Eurostat [[jvs_q_nace2](#)]. Vakansgraden är det totala antalet lediga platser (dvs. avlönade tjänster som är nyskapade, obesatta eller på väg att bli lediga) som en procentsats av de besatta och lediga platserna.

covid-19-pandemin. Den långsammare ökningen av det totala antalet arbetade timmar i förhållande till sysselsättningen återspeglar en långsiktig nedåtgående trend med minskande genomsnittliga timmar per anställd. Detta kan delvis bero på en starkare sysselsättningstillväxt i tjänstesektorn och andra sektorer där arbetstagarna normalt arbetar färre timmar⁷⁰, men också på att arbetstagarnas preferenser har förändrats.

System för korttidsarbete har visat sig vara ett effektivt politiskt verktyg för att dämpa tillfälliga ekonomiska störningar. Under covid-19-krisen lyckades väl utformade system för korttidsarbete och liknande system för bevarande av arbetstillfällen skydda arbetstillfällen och inkomster i EU. Den utbredda användningen av dessa system underlättades av att det fanns finansiering genom det europeiska instrumentet för tillfälligt stöd för att minska risken för arbetslöshet i en krissituation (Sure). Enligt en empirisk analys av Eurofound bevarade systemen för bevarande av arbetstillfällen 24,8 miljoner jobb 2020 och 2,1 miljoner jobb 2021, vilket motsvarar 13,3 % respektive 1,1 % av den totala sysselsättningen⁷¹. Antalet räddade jobb var särskilt stort i Frankrike, Italien och Tyskland, där användningen av system för bevarande av arbetstillfällen under pandemins första år beräknas ha räddat 6,6 miljoner (25,0 % av den totala sysselsättningen), 4,7 miljoner (21,8 %) respektive 4,7 miljoner (12,2 %) jobb. I relativa termer bidrog systemen för bevarande av arbetstillfällen till att rädda ett betydande antal jobb även i många länder med mindre arbetsmarknader (t.ex. mer än 14,5 % av jobben 2020 i Kroatien, Cypern, Luxemburg, Malta och Nederländerna).

Verksamhet som egenföretagare har visat en nedåtgående trend i EU, med viss variation mellan länder och sektorer. Andelen egenföretagare av den totala sysselsättningen minskade från 14,8 % under 2010 till 13,3 % under 2023. Under denna period noterades de största minskningarna inom jordbruk och handel, medan betydande ökningar skedde inom förvaltning och offentlig sektor (inbegripet offentlig förvaltning, utbildning och hälso- och sjukvård) samt IKT. Egenföretagarnas kompetensprofil förändrades också, så att 39 % av dem hade högskoleutbildning år 2023 jämfört med endast 28,0 % år 2010. Andelen som löper risk för fattigdom bland egenföretagare (18–64 år) är högre än bland anställda (22,1 % jämfört med 9,6 %). År 2023 varierade andelen egenföretagare kraftigt mellan medlemsländerna, med närmare eller över 20 % i Italien och Grekland och under 8 % i Tyskland och Danmark (se även avsnitt 2.3.1). Egenföretagare utan anställda utgjorde den största delen av egenföretagarna i EU (cirka 70 %) och i de flesta medlemsländerna. Mellan 2013 och 2023 minskade andelen egenföretagare utan anställda av den totala sysselsättningen från 10,3 % till 9,0 %, eftersom färre yngre personer började arbeta som egenföretagare, vilket inte uppvägde för de äldre arbetstagare som lämnade verksamheten som egenföretagare.

Utmaningarna på medellång sikt i samband med den låga produktivitetstillväxten i EU kvarstår. Medan produktivitetstillväxten låg på i genomsnitt cirka 1,4 % per år före 2007, sjönk den till 0,8 % mellan 2010 och 2019 och minskade ytterligare till 0,7 % 2023⁷². Trots att prognoserna förutspår små förbättringar är produktivitetstillväxten fortfarande strukturellt låg, vilket undergräver EU:s globala konkurrenskraft. Sysselsättningstillväxten driver nu BNP-tillväxten mer än produktiviteten i de flesta medlemsländer, utom i Danmark, Polen,

⁷⁰ Se Europeiska kommissionen, [Labour market and wage developments in Europe 2023](#), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2023.

⁷¹ Eurofound, [Weathering the crisis: How job retention schemes preserved employment and incomes during the pandemic](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

⁷² Se Europeiska kommissionen, [Labour market and wage developments in Europe 2024](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

Portugal, Rumänien och Slovakien. En ihållande låg arbetsproduktivitet, som förvärras av en åldrande befolkning, hotar konkurrenskraften, den ekonomiska tillväxten, skapandet av arbetstillfällen och levnadsstandarden. Mario Draghis rapport om EU:s framtida konkurrenskraft lyfter fram betydande luckor i EU:s högteknologiska specialisering, innovation och investeringar, särskilt jämfört med USA⁷³. Den svaga tillväxten i total faktorproduktivitet har varit den viktigaste faktorn bakom den nedslående tillväxten i arbetsproduktivitet och är kopplad till framför allt en nedgång i teknisk innovation och införande av ny teknik. Även otillräcklig omfördelning av kapital och arbetskraft mellan företag, den åldrande arbetskraften som minskar risktagandet och svagare ackumulering av humankapital spelar en roll. Bristen på arbetskraft och kompetens fördröjer införandet av ny teknik, ökar kostnaderna och minskar efterfrågan på arbetskraft. På kort sikt kan brist på arbetskraft tvinga företag att behålla arbetstagare, vilket hindrar omfördelning av arbetskraft, och tvinga anställda att arbeta längre, vilket kan sänka produktiviteten och förvärra glappen mellan jobb, som i sin tur kan leda till högre strukturell arbetslöshet. Såsom betonas i rapporten om EU:s framtida konkurrenskraft är det viktigt att anpassa utbildningssystemen till de föränderliga kompetensbehoven, särskilt för den dubbla omställningen, och att prioritera vuxenutbildning och yrkesutbildning för att stärka konkurrenskraften. Att minska administrativa hinder, främja innovation och stödja effektiva kollektivförhandlingar kan bidra till att säkerställa produktivitetsvinster och upprätthålla lönetillväxt och konkurrenskraft.

Bristen på arbetskraft och kompetens är fortfarande betydande och utbredd i EU, men den har minskat sedan den var som störst. Under det senaste årtiondet har bristen på arbetskraft och kompetens ökat i alla medlemsländer. I och med den senaste tidens ekonomiska nedgång minskade andelen chefer som angav brist på arbetskraft som en begränsande faktor för produktionen något (18,0 % i oktober 2024 jämfört med 22,4 % i oktober 2023 och 25,9 % i oktober 2022), men den är fortfarande relativt hög⁷⁴. Det rådde brist på arbetskraft inom STEM-sektorerna (särskilt IKT), byggverksamhet, hälso- och sjukvård, transport, turism och andra sektorer som är relevanta för den gröna och den digitala omställningen. Enligt Eures-rapporten 2023⁷⁵ var bristen störst inom yrken som förare av tunga lastbilar, vårdpersonal (inklusive specialister), läkare, elektriker, takläggare, servitörer och byggnadsarbetare. Ruta 1 ger en mer detaljerad analys av de viktiga utmaningarna i detta avseende.

Ruta 1: Hantera brist på arbetskraft och kompetens i EU

Att komma till rätta med bristen på arbetskraft och kompetens är avgörande för att öka EU:s konkurrenskraft, innovationsförmåga och inkluderande och hållbara tillväxt. Under nästan ett årtionde har bristen på arbetskraft och kompetens ökat i alla medlemsländer och förväntas fortsätta att öka i samband med den digitala och den gröna omställningen. Bristen på arbetskraft har inte minskat nämnvärt ens i samband med den senaste tidens ekonomiska avmattning. Denna brist beror på demografiska förändringar, efterfrågan på ny kompetens kopplad till den tekniska utvecklingen och den dubbla omställningen samt dåliga arbetsvillkor i vissa sektorer. Bristen rapporteras av företag i alla storlekar och sektorer och är särskilt ihållande inom hälso- och sjukvård, STEM-områden (särskilt IKT), byggverksamhet,

⁷³ Draghi, M. (2024a), Draghi, M. (2024b).

⁷⁴ Europeiska kommissionens [konjunkturundersökning](#).

⁷⁵ Europeiska arbetsmyndigheten, [Labour shortages and surpluses in Europe 2023 \(inte översatt till svenska\)](#), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2023.

transport och vissa servicebaserade yrken (t.ex. kockar och servitörer)⁷⁶. Brist på arbetskraft kan visserligen vara ett tecken på en stark ekonomi och ge arbetstagarna möjlighet att förhandla fram bättre löner och arbetsvillkor, men den kan samtidigt hindra produktiviteten och innovationsförmågan, försvagar EU:s konkurrenskraft, skapar flaskhalsar för tillväxten och hämmar framstegen med den gröna och den digitala omställningen. Genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter, särskilt när det gäller utbildning och livslångt lärande (princip 1), aktiva arbetsmarknadsåtgärder (princip 4) samt trygg och anpassningsbar anställning (princip 5), kommer också att bidra till att hantera bristen på arbetskraft och kompetens.

Bristen på arbetskraft varierar kraftigt mellan medlemsstaterna och är inte heller jämnt fördelad mellan sektorer och yrken. Under andra kvartalet 2024 var antalet lediga platser (säsongrensade data) högst i Belgien (4,4 %), Nederländerna (4,3 %), Österrike (4,0 %), Tjeckien (3,4 %), Tyskland (3,2 %) och Malta (3,0 %). De lägsta siffrorna (alla under 1 %) noterades i Bulgarien, Rumänien, Spanien och Polen (se figuren nedan). Bristen på arbetskraft inom tillverkningssektorn är särskilt hög och fortsatte att öka under 2022 och 2023 i Kroatien, Slovenien och Bulgarien. Inom byggsektorn har Slovenien, Grekland och Kroatien störst problem med att rekrytera arbetskraft, medan bristen på arbetskraft inom tjänstesektorn är mest akut i Malta, Nederländerna och Tyskland. Nyligen fastställde kommissionen 42 yrken som anses vara bristyrken i hela EU⁷⁷. Sektorsspecifika brister finns bl.a. inom uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster, hotell- och restaurangtjänster, IKT och byggverksamhet. I undersökningar rapporterar företagen dessutom allt oftare att de inte kan hitta den särskilda kompetens som krävs för att tillsätta sina lediga platser^{78, 79}.

⁷⁶ Eurofound, [Europeiska företagsundersökningen 2019](#) och Europeiska kommissionen, [Employment and Social Developments in Europe 2023: Addressing labour shortages and skills gaps in the EU](#), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2023.

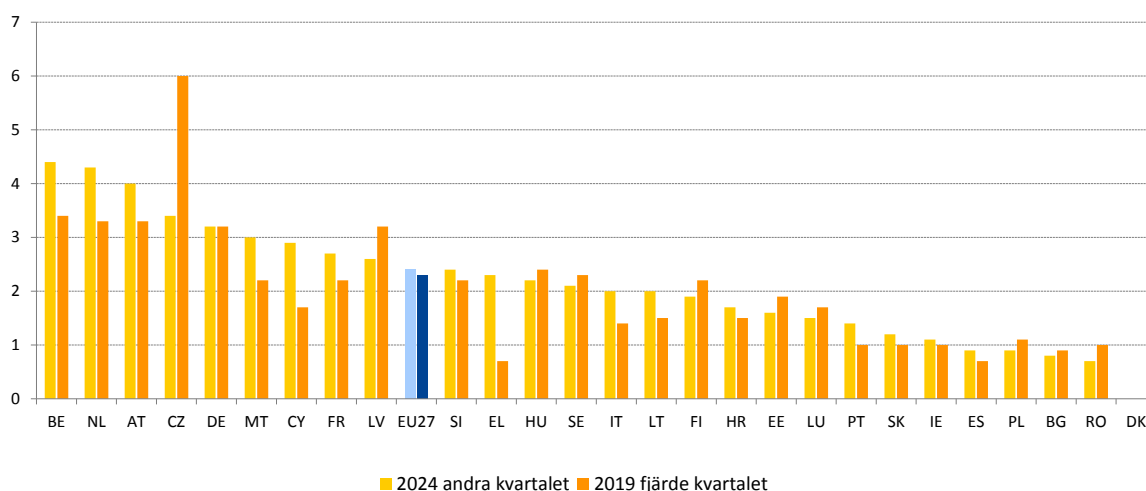
⁷⁷ [Meddelandet Arbetskrafts- och kompetensbrist i EU: en handlingsplan – Sysselsättning, socialpolitik och inkludering – Europeiska kommissionen, 2024.](#)

⁷⁸ Europeiska kommissionen, [Flash Eurobarometer FL529: European Year of Skills – Skills shortages, recruitment and retention strategies in small and medium-sized enterprises](#), 2023.

⁷⁹ EIB, [EIB Investment Survey \(EIBIS\) 2023](#) (inte översatt till svenska).

Bristen på arbetskraft är fortfarande högre i de flesta medlemsländer än 2019

Andel lediga platser, fjärde kvartalet 2019 jämfört med andra kvartalet 2024

Anmärkning: Näringsgrenar enligt Nace rev. 2: B–S (industri, byggverksamhet och tjänster).

Källa: Eurostat [[ei_lmju_q_r2](#)], säsongrensade data, ej kalenderkorrigerade.

Samordnade och förstärkta åtgärder på EU-nivå, i medlemsstaterna och på regional nivå, som även inbegriper arbetsmarknadens parter och andra relevanta intressenter, är avgörande för att hantera bristen på arbetskraft och kompetens. I mars 2024 lade kommissionen fram en handlingsplan för att hantera bristen på arbetskraft och kompetens, som utarbetats i nära samarbete med arbetsmarknadens parter⁸⁰. Handlingsplanen bygger på de många initiativ som redan har tagits och innehåller 87 nya åtgärder som EU, medlemsstaterna och arbetsmarknadens parter kommer att eller bör vidta för att få bukt med bristen på arbetskraft och kompetens. Åtgärderna omfattar fem politikområden: i) ökat deltagande av underrepresenterade personer i arbetslivet, ii) stöd till kompetens och utbildning, iii) förbättrade arbetsvillkor, iv) ökad rättvis rörlighet inom EU och v) insatser för att locka talanger från länder utanför EU. Kommissionen gör goda framsteg i genomförandet av sina åtaganden. På grundval av de uppdateringar som inkommit har sex av de 30 nya åtaganden som kommissionen gjorde i handlingsplanen genomförts fullt ut (20 %), och 22 pågår (73 %). Arbetsmarknadens parter har åtagit sig att genomföra totalt 34 åtgärder, och enligt den information som kommissionen har fått pågår genomförandet av en tredjedel av dessa åtaganden (elva åtgärder, 32 % av deras totala åtaganden). Kommissionen kommer att fortsätta att övervaka genomförandet av handlingsplanen inom ramen för den europeiska planeringsterminen. Kommissionen uppmanar också medlemsländerna i sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd att hålla trepartsdialoger om denna fråga med arbetsmarknadens parter på europeisk och nationell nivå. Genomförandet av denna handlingsplan är också avgörande för att uppnå EU:s överordnade och nationella mål för sysselsättning och kompetens senast 2030⁸¹.

Flera medlemsstater har vidtagit åtgärder för att hantera bristen på arbetskraft och kompetens, bl.a. genom att locka till sig tredjelandsmedborgare. I mars 2024 trädde lagen om invandring av kvalificerade arbetstagare i kraft i **Tyskland**, som reviderar och utvidgar bestämmelserna för kvalificerad arbetskraft med högskoleutbildning och bygger på den utökade förteckningen över bristyrken (se avsnitt 2.2.2). I december 2023 reformerade

⁸⁰ [Meddelandet Arbetskrafts- och kompetensbrist i EU: en handlingsplan – Sysselsättning, socialpolitik och inkludering – Europeiska kommissionen, 2024.](#)

⁸¹ Se Europeiska kommissionen, [Portoförklaringen och målen](#), 2021.

Frankrike sin offentliga arbetsförmedling (som numera kallas *France Travail*) för att förbättra stödet till arbetssökande och bättre hantera bristen (se avsnitt 2.3.2). År 2023 genomförde **Österrike** en ”handlingsplan mot bristen på kvalificerad arbetskraft” och anslog 75 miljoner euro till aktiva arbetsmarknadsåtgärder för 2024 och 2025. Planen omfattar också åtgärder för att stödja integrationen på arbetsmarknaden av asylsökande och personer som beviljats subsidiärt skydd. I februari 2024 antog **Slovenien** bestämmelser för att fastställa tilläggsbetalningar/bonusar för extra arbetsbelastning inom vissa bristyrken inom hälso- och sjukvårdssektorn (t.ex. familjemedicin). **Malta** förlängde i december 2023 sitt kompetensutvecklingsprogram för att främja kompetensutveckling av arbetskraften. I oktober 2023 uppdaterade **Italien** sin lagstiftning och ökade investeringarna i program för kompetenshöjning och omskolning för att underlätta för högkvalificerade yrkesutövare att få tillgång till landets arbetsmarknad och bättre bemöta brist på arbetskraft och kompetens, även detta som ett led i återhämtnings- och resiliensplanen. I augusti 2023 ändrade **Luxemburg** lagstiftningen för att förenkla rekryteringsprocessen för tredjelandsmedborgare och förbättra möjligheterna att locka och behålla talanger.

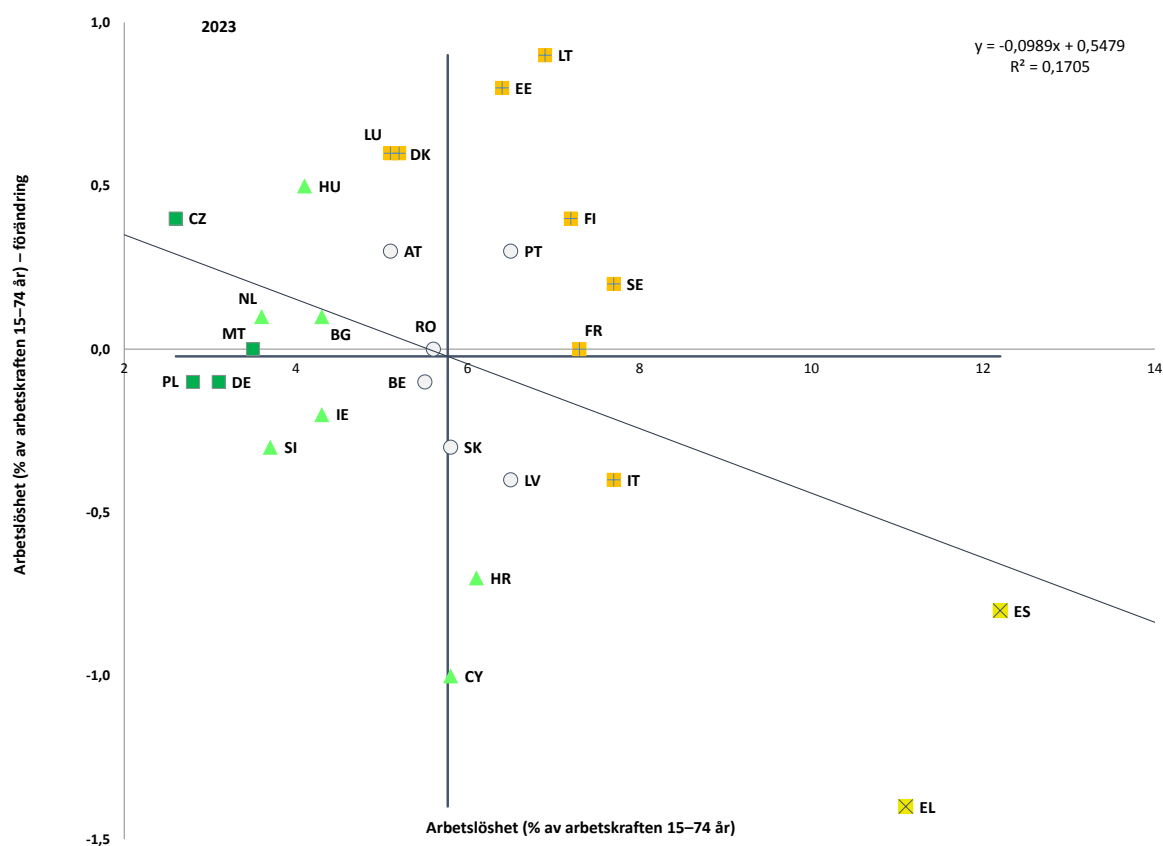
Arbetslösheten i EU nådde rekordlåga nivåer under 2023 och början av 2024 trots den ekonomiska avmattningen. Den genomsnittliga arbetslösheten i EU (åldersgruppen 15–74 år) sjönk till 6,1 % (från 6,2 % 2022), vilket är den lägsta nivån någonsin (figur 2.1.2). Grekland, Cypern och Spanien stod för de största minskningarna, med 1,4 procentenheter, 1,0 procentenheter respektive 0,8 procentenheter. Litauen, Estland, Danmark, Luxemburg och Ungern noterade däremot öknings- på minst 0,5 procentenheter. Situationen i Italien, Frankrike, Sverige, Finland, Litauen, Danmark, Estland och Luxemburg ”bör bevakas”, antingen på grund av relativt hög arbetslöshet eller på grund av förbättringar som ligger under genomsnittet. Även om Spanien och Grekland har de överlägset högsta arbetslöshetsnivåerna på 12,2 % respektive 11,1 %, befinner de sig i en situation som är ”svag men förbättras”, eftersom båda länderna upplevde nedgångar långt över EU-genomsnittet. Tjeckien, Polen, Tyskland och Malta är de länder som uppvisar ”bästa resultat”, med en arbetslöshet på mellan 2,6 och 3,1 %. I september 2024 hade den genomsnittliga arbetslösheten i EU sjunkit ytterligare till 5,9 %. Höga, om än minskande⁸², brist på arbetskraft har lett till att företag behåller sina anställda trots svagare efterfrågan på deras produkter och tjänster, vilket bidrar till att hålla arbetslösheten på en låg nivå⁸³. Brist på arbetskraft och kompetens kan dessutom ha bidragit till den låga andelen som övergår från anställning till arbetslöshet. Skillnaderna i arbetslöshet mellan EU-länderna har minskat stadigt efter toppnoteringen 2013 och är nästan lika låga som före finanskrisen 2008–2009. Betydande regionala skillnader kvarstår dock i många länder (se figur 6 i bilaga 5), även i de yttersta randområdena.

⁸² Se Europeiska kommissionen: [Autumn 2024 Economic Forecast – A gradual rebound in an adverse environment](#).

⁸³ Se Europeiska kommissionen, *Labour market and wage developments in Europe 2024* (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

Figur 2.1.2: Arbetslösheten sjönk i nästan hälften av medlemsstaterna 2023

Arbetslöshet (15–74 år), 2023 års nivåer och förändringar jämfört med föregående år (i %, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Definitionen skiljer sig åt för ES och FR. Avbrott i serien för CY och DK.

Källa: Eurostat [une_rt_a], EU:s arbetskraftsundersökning.

Den gröna omställningen omformar ekonomin, vilket leder till efterfrågan på nya arbetsuppgifter och färdigheter inom befintliga sektorer, omfördelning av arbetskraft mellan sektorer och nya jobb i den ”gröna ekonomin” som kan leda till skapande av nettoarbetstillfällen med lämpligt politiskt stöd. Övergången till en cirkulär ekonomi med låga koldioxidutsläpp leder till att arbetstagare flyttar mellan olika sektorer, särskilt inom energi, gruvdrift, byggverksamhet, tillverkning, transport och avfallshantering. Nyligen genomförda analyser visar att i genomsnitt 1,8–3,9 % av arbetstagarna i EU byter sektor varje år. Denna siffra har varit stabil över tid, med en liten ökning i vissa länder, runt 2016 års nivå⁸⁴. Samtidigt ökade andelen arbetstagare i den gröna ekonomin från 2,2 % 2015 till 2,5 % 2021 i EU, med stora skillnader mellan medlemsstaterna (från 0,9 % i Ungern och 1,4 % i Malta till 4,9 % i Estland och 5,4 % i Luxemburg 2021)⁸⁵. Alternativa mätningar tyder på att den gröna ekonomin skulle kunna vara större och potentiellt stå för upp till 11,3 % av

⁸⁴ Fulvimari A. m.fl., *Estimating labour market transition costs and social investment needs of the green transition – a new approach*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024 (ännu inte utgiven).

⁸⁵ Baserat på uppgifter från Eurostat [env_ac_egss1] och [nama_10_a10_e].

arbetskraften i EU (jämfört med 10,8 % 2015)⁸⁶. Samtidigt fortsätter de utsläppsintensiva sektorerna⁸⁷ att sysselsätta en betydande andel av arbetstagarna (3,5 % i EU 2023), med skillnader från 0,8 % i Cypern och 0,9 % i Irland till 7,4 % i Tjeckien. Det finns belägg för att en väl utformad politik som stöder arbetstagare i samband med förändringar av deras arbete eller övergångar till nya sektorer eller jobb – särskilt de som påverkas mest av omställningen till klimatneutralitet – kan leda till att nettoarbetstillfällen skapas i unionen, utöver att åtgärda bristen på arbetskraft i yrken som är viktiga för en ekonomi med nollutsläpp och säkerställa en rättvis omställning⁸⁸.

Den digitala omställningen bidrar till att skapa nya jobb i vissa sektorer. Antalet IKT-specialister i EU har ökat stadigt sedan 2013 (med 59,3 %) och kommer att uppgå till över 9,5 miljoner år 2023. År 2030 kommer antalet IKT-specialister i nuvarande takt att uppgå till endast 12 miljoner, vilket är långt under målet på 20 miljoner och en följd av ökad konkurrens om talanger med digitala färdigheter⁸⁹. Kvinnor är dock fortfarande kraftigt underrepresenterade, med endast 19 % av IKT-specialisterna som är kvinnor år 2023. Tekniska framsteg inom områden som artificiell intelligens (AI), dataanalys, virtuella världar, cybersäkerhet, kvantdatorer, molntjänster och kantdatorsystem förändrar dessutom ekonomierna och arbetsmarknaderna ytterligare. Detta kommer att göra digitala färdigheter allt viktigare, men för närvarande saknar fyra av tio vuxna och en tredjedel av arbetstagarna i Europa ens grundläggande digitala färdigheter (se avsnitt 2.2.1). De största bristerna rapporteras inom områden som skapande av digitalt innehåll och datorprogrammering, särskilt i Lettland, Danmark, Polen och Spanien⁹⁰.

⁸⁶ Baserat på beräkningar från Gemensamma forskningscentret inom ramen för GreenJobs-projektet, efter tillämpning av den uppgiftsbaserade ONET-metoden som föreslagits av Gili, Verdolini och Vona (2020) för att mäta sysselsättningen inom gröna jobb i EU.

⁸⁷ Utsläppsintensiva industrier omfattar gruvdrift och stenbrytning, tillverkning av kemikalier och kemiska produkter, tillverkning av andra icke-metalliska mineralprodukter, tillverkning av basmetaller samt tillverkning av motorfordon, släpvagnar och påhängsvagnar.

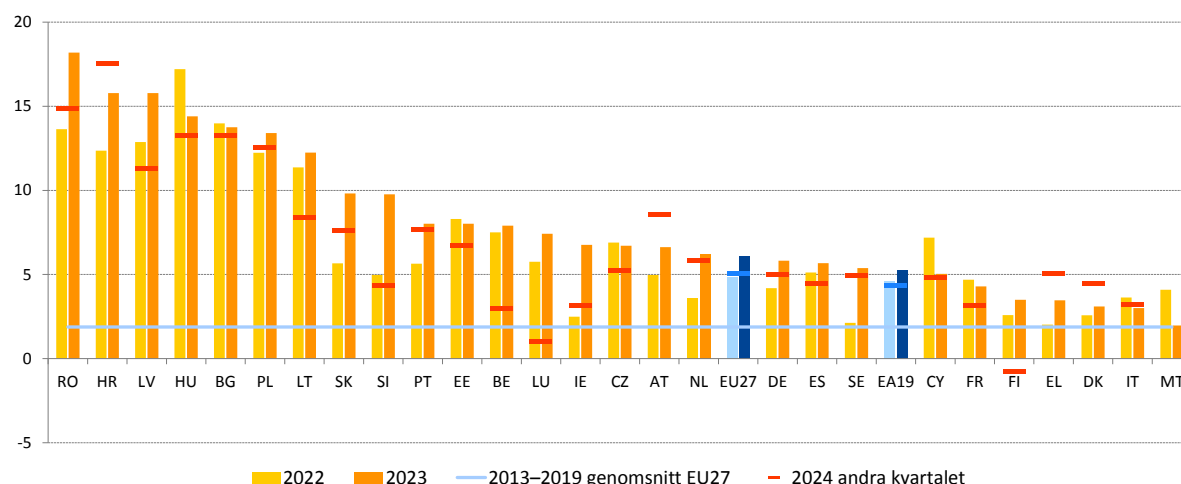
⁸⁸ Europeiska kommissionen, [SWD\(2020\) 176 final](#). Prognoserna baseras på EQUEST enligt ett scenario med lägre beskattning av lågutbildad arbetskraft, 2020.

⁸⁹ Europeiska kommissionen, [Europas digitala decennium: digitala mål för 2030](#), 2023.

⁹⁰ OECD, [Skills for Job 2022](#), 2022.

Figur 2.1.3: Lönerna fortsatte att stiga under 2023 till följd av fortsatt hög inflation och en stram arbetsmarknad

Nominell ersättning per anställd, årlig procentuell förändring

Anmärkning: EA-20, de 20 länder som har infört euron. Nominell ersättning per anställd beräknas som den totala ersättningen till anställda dividerat med det totala antalet anställda. Nominell ersättning inkluderar, förutom bruttolön, även arbetsgivaravgifter.

Källa: Databasen Ameco och Eurostat, nationalräkenskaper [[namq_10_gdp](#)], [[namq_10_a10_e](#)].

Löneökningarna i EU var fortsatt stabila under 2023, men varierade kraftigt mellan medlemsstaterna. Den årliga ökningen av den nominella ersättningen per anställd nådde rekordhöga 6,1 % (på 12-månadersbasis), efter att ha legat på 4,9 % 2022, i ett läge med fortsatt hög inflation⁹¹ och strama arbetsmarknader. Den minskade sedan till 5,0 % under andra kvartalet 2024 i takt med att inflationen dämpades. Löneökningarna varierade kraftigt mellan medlemsstaterna (figur 2.1.3). Under andra kvartalet 2024 översteg den nominella löneökningstakten (på 12-månadersbasis) 11 % i Bulgarien, Kroatien, Ungern, Lettland, Polen och Rumänien och låg på mellan 6 % och 10 % i Estland, Litauen, Slovakien, Österrike och Portugal. Den låg under 3,2 % i Belgien, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Luxemburg och Malta.

Även de förhandlade lönerna uppvisade en stark tillväxt, driven av ökade krav på att kompensera för minskad köpkraft. De förhandlade lönerna i euroområdet steg med 3,6 % (på 12-månadersbasis) under andra kvartalet 2024, vilket var en avmattning från de ökningstakter på 4,4–4,7 % som observerats sedan första kvartalet 2023⁹². Den senaste ökningen är dock fortfarande betydligt högre än de ökningarna som registrerades under 2022,

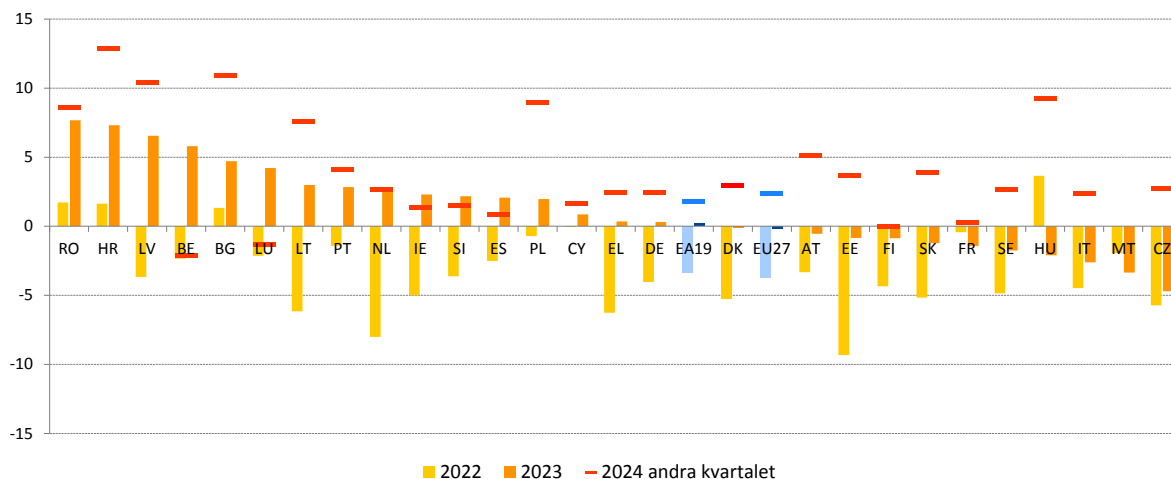
⁹¹ Inflationen låg fortfarande på 4,9 % på 12-månadersbasis i september 2023, innan den sjönk mer markant under fjärde kvartalet och nådde 3,1 % i december.

⁹² Ökningen av de förhandlade lönerna är ett direkt resultat av löneförhandlingarna mellan arbetsmarknadens parter. Den omfattar både nyförhandlade och tidigare överenskomna löner. Som en allmän regel exkluderas bonusar, övertid och andra individuella ersättningar som inte är kopplade till kollektivförhandlingar. Jämfört med utbetalda löner är förhandlade löner inte heller känsliga för antalet arbetade timmar (eftersom de fastställs på heltidsbasis) och utgör ett lönegolv i vissa sektorer.

vilka låg på mellan 2,6 % och 3,1 %. Flera arbetskonflikter inträffade under 2023, underblåsta av oro för att lönerna inte höll jämna steg med de ökande levnadskostnaderna⁹³.

Figur 2.1.4: Reallönerna vänder uppåt, men har ännu inte återhämtat sig från tidigare års nedgångar

Real bruttolön per anställd, årlig procentuell förändring

Anmärkning: EA avser EA-20, de 20 länder som har infört euron. Reallönerna har beräknats med det harmoniserade konsumentprisindexet som deflator.

Källa: Ameco (5000 HWWDW, 5000 ZCPIH) och Eurostats [[namq_10_gdp](#), [namq_10_a10_e](#) och [prc_hicp_midx](#)].

Efter en kraftig nedgång under 2022 började reallönerna öka från och med tredje kvartalet 2023, främst till följd av en avtagande inflation. Reallönerna i EU minskade med 3,7 % under 2022 och fortsatte att sjunka i början av 2023, vilket innebar en årlig minskning med 0,2 %⁹⁴. Reallönetillväxten ökade dock igen från och med andra halvåret 2023 och nådde 2,4 % (på 12-månadersbasis) under andra kvartalet 2024 (se figur 2.1.4). Denna återhämtning berodde på sjunkande inflation och fortsatt stabila nominella löneökningar. Under andra kvartalet 2024 översteg reallöneökningarna 4,0 % i Österrike, Bulgarien, Kroatien, Lettland, Litauen, Polen, Portugal, Ungern och Rumänien. Däremot låg den under 1,0 % i Finland, Frankrike och Spanien, och sjönk med 1,4 % i Luxemburg och 2,1 % i Belgien, efter starka uppgångar under 2023 i de två sistnämnda länderna. Trots dessa förbättringar på senare tid ligger reallönerna i EU och i de flesta medlemsstater fortfarande under nivåerna före pandemin. Reallönerna väntas nå 2019 års nivåer 2025 i EU och 2026 i euroområdet⁹⁵.

Höjningar av den lagstadgade minimilönen uppvägs i stort sett förlusten av köpkraft för minimilöntagare i de flesta medlemsstater. Mellan januari 2022 och januari 2024 ökade de lagstadgade minimilönerna med mer än 7 % i nominella tal i alla medlemsstater där sådana löner tillämpas⁹⁶. Minimilönerna steg med mer än 40 % i Polen, Bulgarien och

⁹³ Eurofound, [Labour disputes across Europe in 2023: Ongoing struggle for higher wages as cost of living rises](#), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

⁹⁴ Reallönerna har beräknats med det harmoniserade konsumentprisindexet som deflator.

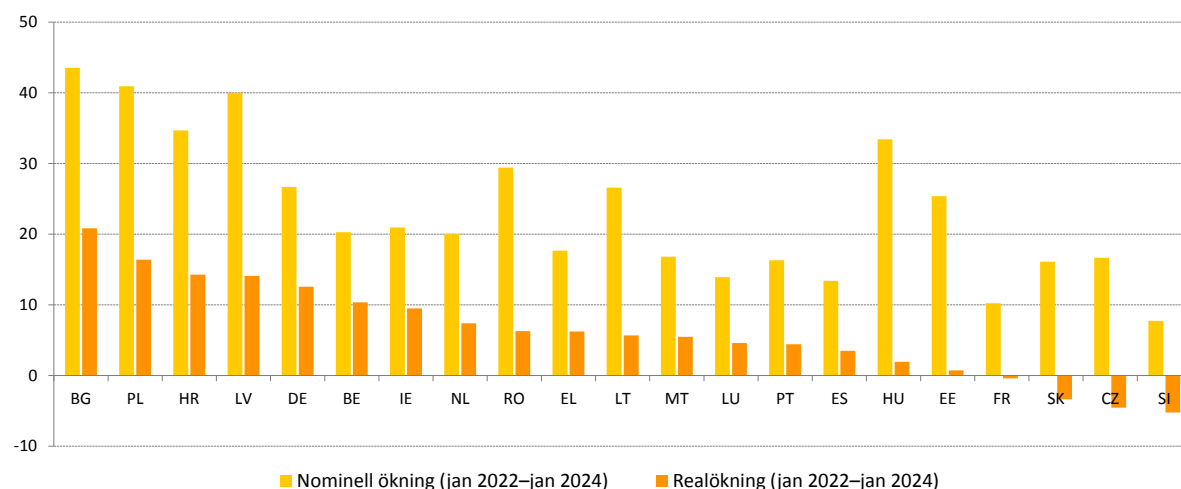
⁹⁵ Europeiska kommissionen, [Autumn 2024 Economic Forecast: A gradual rebound in an adverse environment](#), november 2024.

⁹⁶ 22 medlemsstater har lagstadgade minimilöner: Belgien, Bulgarien, Kroatien, Cypern, Tjeckien, Estland, Frankrike, Tyskland, Grekland, Ungern, Irland, Lettland, Litauen, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Polen,

Lettland och med mer än 20 % i Kroatien, Belgien, Tyskland, Estland, Irland, Litauen, Ungern, Nederländerna och Rumänien⁹⁷. Dessa höjningar berodde främst på de rutinmässiga årliga uppdateringarna i januari 2023 och januari 2024, tillsammans med betydande justeringar under 2022 och 2023. I reala tal ökade de lagstadgade minimilönerna med mer än 10 % i Belgien, Bulgarien, Kroatien, Tyskland, Lettland och Polen, och med mellan 5 % och 10 % i Grekland, Irland, Litauen, Malta, Nederländerna och Rumänien (figur 2.1.6). I Estland, Frankrike, Ungern, Luxemburg, Portugal och Spanien ökade de lagstadgade minimilönerna med mindre än 5 % mellan januari 2022 och januari 2024. Däremot sjönk reallönerna med mer än 3 % i Tjeckien, Slovakien och Slovenien.

Figur 2.1.5: Höjningar av de lagstadgade minimilönerna kompenserade för minimilöntagarnas minskade köpkraft

Minimilönernas utveckling i medlemsstater med lagstadgade minimilöner, (förändring i %)

Anmärkning: Cypern uteslöts eftersom den lagstadgade minimilönen infördes 2023.

Källa: Eurofound och Eurostat [[earn_mw_cur](#) och [prc_hicp_midx](#)].

Fattigdomen bland förvärvsarbetande minskade något i EU under 2023, men drabbade fortfarande en av tolv arbetstagare. Andelen anställda som är 18 år eller äldre och som löper risk för fattigdom minskade till 8,3 % 2023, från 8,5 % 2022 (med avseende på 2022 respektive 2021 års inkomster)⁹⁸. Denna andel var också lägre jämfört med ett årtionde tidigare och strax före covid-19-pandemin (9,1 % 2013 och 9 % 2019, i förhållande till 2012 respektive 2018 års inkomster). Under 2023 minskade fattigdomen bland förvärvsarbetande i tolv medlemsstater, trots att många av dem hade hög inflation och betydande reallönesänkningar under 2022. Detta tyder på att medianinkomsterna i dessa länder sjönk kraftigare än inkomsterna för de arbetande fattiga, som fick stöd av uppdateringar av minimilöner och sociala transfereringar⁹⁹. Italien och Grekland hade de största minskningarna (–1,6 procentenheter respektive –0,7 procentenheter till 9,9 %), även om båda fortfarande låg över EU-genomsnittet (8,3 %). Däremot ökade fattigdomen bland förvärvsarbetande med 1

Portugal, Rumänien, Slovakien, Slovenien och Spanien. De fem medlemsstater som inte har lagstadgade minimilöner är Österrike, Danmark, Finland, Italien och Sverige.

⁹⁷ Minimilönerna uppdateras ofta varje år i början av året. Mellan januari 2022 och januari 2024 registrerades de största ökningarna i Polen (49 %), Bulgarien (44 %), Lettland (40 %) och Kroatien (34 %). I Belgien, Tyskland, Estland, Irland, Litauen, Ungern, Nederländerna och Rumänien var ökningen mellan 20 och 30 %.

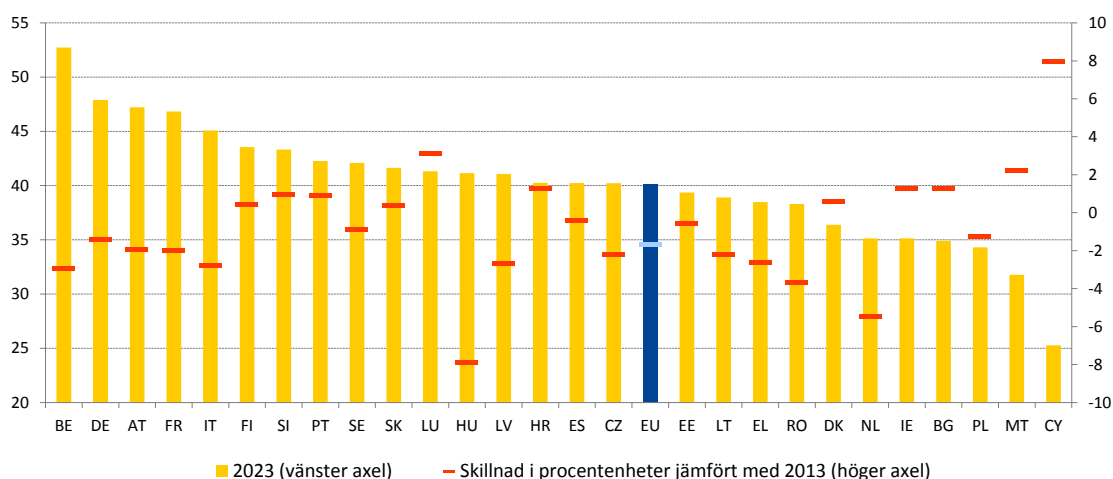
⁹⁸ Eurostat [[jlc_iw01](#)], EU-Silc, avbrott i serien för Kroatien.

⁹⁹ Se Europeiska kommissionen, *Labour market and wage developments in Europe 2024* (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

procentenhet eller mer i Luxemburg, Bulgarien, Kroatien och Slovakien. Rumänien, Luxemburg och Bulgarien noterade de högsta nivåerna (15,3 %, 14,8 % respektive 11,4 %), medan Spanien, Estland och Portugal också hade nivåer på minst 10 %. Tidiga beräkningar från Eurostat tyder på att fattigdomen bland förvärvsarbetande kommer att ligga kvar på en stabil nivå 2024 (med avseende på 2023 års inkomster)¹⁰⁰. Liksom tidigare år var fattigdomen bland förvärvsarbetande i EU högre bland tredjelandsmedborgare (22,5 %) och personer födda utanför EU (18,5 %), lågutbildade arbetstagare (18,4 %), deltidsanställda (12,6 %), visstidsanställda (12,6 %) och hushåll med underhållsberättigade barn (10,0 %).

Figur 2.1.6: År 2023 var skattekilen för en ensamstående person med genomsnittslön lägre än tio år tidigare i de flesta medlemsstater

Skattekil för en ensamstående person med genomsnittslön, 2023

Anmärkning: 2013 års uppgifter för Cypern har ersatts med 2014 eftersom 2013 inte är tillgängligt.

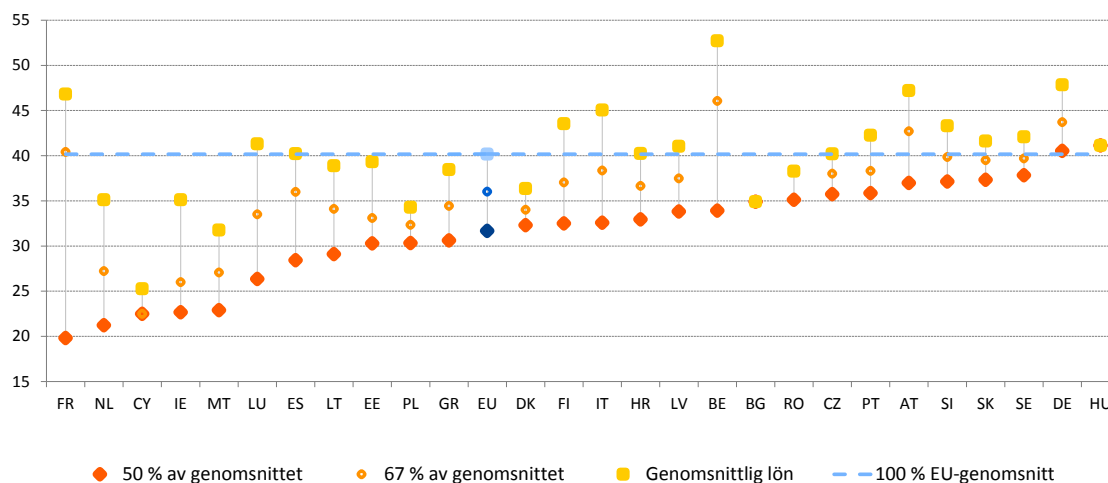
Källa: Europeiska kommissionen, GD Ekonomi och finans, databas över skatter och förmåner, baserat på OECD:s skatteförmånsmodell (uppdaterad i april 2024).

Beskattningen av arbete har en betydande inverkan på incitamenten att arbeta och anställa. Skattekilen används för att mäta skillnaden mellan arbetsgivarnas arbetskostnader och arbetstagarnas nettolön, uttryckt som en procentandel av de totala arbetskostnaderna. En hög skattekil på arbete kan dämpa incitamenten att arbeta och anställa, i synnerhet för vissa grupper, t.ex. andra försörjare, inom vilka arbetskraftsutbudet är mer känsligt för sådana incitament. Sedan 2013 har skattekiln för en ensamstående person med genomsnittslön minskat med 2,2 procentenheter i EU och uppgår till 40,2 % 2023 (figur 2.1.6). Detta är dock fortfarande högre än OECD-genomsnittet på 34,8 %. Under samma period minskade skattekiln för medelinkomsttagare betydligt (med mer än 1 procentenhet) i tretton medlemsstater. De kraftigaste minskningarna skedde i Ungern (-7,9 procentenheter), Nederländerna (-5,5 procentenheter), Rumänien (-3,7 procentenheter) och Belgien (-2,9 procentenheter). Betydande ökningar (med mer än 1 procentenhet) noterades däremot i sex länder, varav de största i Cypern (8,0 procentenheter), Luxemburg (3,1 procentenheter) och Malta (2,2 procentenheter). För låginkomsttagare (50 % av medelinkomsten) uppgick skattekiln för en ensamstående person till 31,7 % 2023, vilket innebär en minskning med 3,1 procentenheter sedan 2013 och med 0,1 procentenheter sedan 2022.

¹⁰⁰ [Latest developments in income dynamics and poverty – Statistics Explained](#), juni 2024.

Figur 2.1.7: Skattekillen på arbete är lägre för lågavlönade arbetstagare

Skattekill för en ensamstående låginkomsttagare (50 % och 67 % av genomsnittslönen) jämfört med genomsnittslönen under 2023

Anmärkning: Medlemsstaterna rangordnas i fallande ordning efter graden av progressivitet (skattekill genomsnittslön – skattekill 50 % av genomsnittslönen).

Källa: Europeiska kommissionen, GD Ekonomi och finans, databas över skatter och förmåner, baserat på OECD:s skatteförmånsmodell (uppdaterad i april 2024).

Inkomstskattesystemen tenderar att vara progressiva, med lägre skattekillar för dem som tjänar mindre. Progressiviteten är särskilt tydlig i länder som Frankrike, Belgien och Luxemburg, medan Bulgarien och Ungern tillämpar schablonbeskattning (figur 2.1.7). Lägre skattebörda för låginkomsttagare minskar snedvridningar i både efterfrågan och utbud av arbetskraft och underlättar anställning av lågutbildad arbetskraft. Även om lägre skattetryck för låginkomsttagare är bra för att minska anställningshinder bör de utformas så att de inte skapar negativa incitament för övergångar till mer välbetalda jobb.

Inflation kan orsaka snedvridningar i skattesystemen, vilket påverkar både progressiviteten och rättvisan. Snedvridningar i skattesystemen uppstår ofta på grund av nominellt definierade trösklar, t.ex. skatteskick, avdrag eller skattebefrielser. I progressiva skattesystem leder inflationen vanligen till skatteglidning, dvs. att fler skattebetalare hamnar i högre skatteskick på grund av fasta nominella trösklar, vilket ökar deras skattebörda. Tillsammans med urholkningen av skattelättnader och skatteförmåner kan detta öka risken för fattigdom om inflationsjusteringar eller andra politiska åtgärder inte genomförs. När skatteskick (och andra fasta parametrar i skattesystemet) anpassas till inflationen, antingen automatiskt genom indexering eller genom diskretionära åtgärder, kan skatteglidning och andra inflationsdrivna snedvridningar minskas. Under 2023 och i början av 2024 gjorde många medlemsstater sådana justeringar av sina inkomstskattesystem för att få bukt med sådana snedvridningar (se avsnitt 2.1.2).

Att flytta skattebördan från arbete till andra beskattningsunderlag i linje med miljömålen kan stärka incitamenten på arbetsmarknaden, främja rättvisa och stödja klimatneutralitet på samma gång. De föreslagna ändringarna av energiskattedirektivet¹⁰¹, som för närvarande förhandlas av medlagstiftarna, ligger i linje med dessa mål genom att fastställa priser som minskar förbrukningen av fossila bränslen och uppmuntrar till investeringar i hållbar och ren energi. I rådets rekommendation om en rättvis omställning till

¹⁰¹ [COM\(2021\) 563 – Ändring av energiskattedirektivet](#).

klimatneutralitet¹⁰² förespråkas dessutom en minskning av skattebördan på arbete, särskilt för låg- och medelinkomsttagare, och en övergång till inkomstkällor som främjar miljömässig hållbarhet. Koldioxidskatter kan visserligen ha regressiva effekter, men dessa kan mildras genom noggrant utformade kompensationsåtgärder. Stödåtgärder som säkerställer överkomlig energi för utsatta grupper eller skatteåtgärder som ger incitament till energibesparingar och minskad förbrukning av fossila bränslen, särskilt mot bakgrund av de fortfarande höga energipriserna, ligger i linje med dessa klimat- och rättvisemål.

2.1.2 Åtgärder som vidtagits av medlemsstaterna

Flera medlemsstater har infört anställningsincitament och subventioner för att skapa arbetstillfällen, med fokus på att främja sysselsättning i nyckelsektorer och stödja mindre gynnade grupper. Med stöd från faciliteten för återhämtning och resiliens använder sig **Grekland** av anställningsstöd som gör det möjligt att heltidsanställa 67 000 arbetslösa med fokus på de mest utsatta grupperna (långtidsarbetslösa, personer med funktionsnedsättning, flyktingar och romer). I **Malta** kommer programmet A2E, som samfinansieras av ESF+ och Maltas regering, att löpa fram till 2029. Programmet ger ekonomiskt stöd till arbetsgivare för att anställa personer med sämre förutsättningar och därigenom främja en mångfaldig och inkluderande arbetskraft. **Finland** införde 2023 en lönesubventionsreform för arbetsgivare som anställer arbetslösa arbetssökande. Arbetsgivare kan få ekonomiskt stöd som täcker 50 % av lönekostnaderna, eller 70 % för att anställa arbetstagare med nedsatt arbetsförmåga. Under 2024 fortsatte **Tjeckien** ett pilotprojekt som kombinerar lönesubventioner för att anställa mindre gynnade grupper med integrationsaktiviteter, såsom utbildning, socialt arbete, jobbstöd och omfattande vägledning och rådgivning, för att stödja personlig utveckling under den subventionerade anställningen. **Italien** införde genom lagdekret nr 60 av den 7 maj 2024 incitament för verksamhet som egenföretagare inom strategiska sektorer för utveckling av ny teknik och den dubbla omställningen. Incitamenten omfattar ett undantag från sociala avgifter på upp till 800 euro per månad för arbetslösa personer under 35 år som startar ett företag inom dessa sektorer och anställer fast personal mellan den 1 juli 2024 och den 31 december 2025. Dessutom kan stödmottagarna begära ett skattefritt månatligt bidrag på 500 euro per arbetstagare från det nationella socialförsäkringsinstitutet INPS i upp till tre år. Med stöd av faciliteten för återhämtning och resiliens inrättade **Portugal** programmet Åtagande om hållbar sysselsättning, som erbjuder ekonomiska subventioner och socialförsäkringsrabatter till arbetsgivare för att stödja skapandet av 30 000 tillsvidareanställningar, minska segmenteringen av arbetsmarknaden och främja jämställdhet samtidigt som ungdomars integration på arbetsmarknaden underlättas.

Ett antal länder har också dragit nytta av erfarenheterna från covid-19-krisen och infört eller justerat system för korttidsarbete. I maj 2024 antog **Estland** en lagstiftning om främjande av arbetsförmåga för att tillhandahålla flexibla arbetsvillkor för anställda som återvänder till arbetet efter långtidssjukskrivning och för att stödja integrationen på arbetsmarknaden av personer med kroniska sjukdomar. Enligt detta system täcker arbetsgivarna minst 50 % av den fulla lönen, medan den nationella sjukförsäkringsfonden täcker resterande del. I juli 2023 antog **Spanien** bestämmelser som ytterligare utvecklade den rättsliga ordningen för RED-mekanismen i syfte att öka flexibiliteten och stabiliteten i sysselsättningen, med detaljerade gränser för övertid, regler för att anställa och behålla personal samt villkor för att lägga ut jobb på entreprenad. I december 2023 utvidgade **Italien**

¹⁰² [Rådets rekommendation om säkerställande av en rättvis omställning till klimatneutralitet, 2022/C 243/04.](#)

sitt system för korttidsarbete ("Cassa Integrazione Guadagni") till att omfatta fall av minskad arbetstid på grund av extrema klimatförhållanden. Utvidgningen, som gäller mellan juli och december 2023, är särskilt inriktad på sektorer som jordbruk, byggverksamhet och gruvarbete.

Flera medlemsstater har ändrat eller planerar att ändra sina ramar för minimilöner. **Cypern** införde en allmän lagstadgad minimilön i januari 2023, i syfte att skydda låginkomsttagares köpkraft. Från och med januari 2024 kommer minimilönen att justeras vartannat år utifrån särskilda kriterier, bland annat minimilöntagarnas köpkraft i förhållande till levnadskostnaderna. En första justering skedde redan i januari 2024, då minimilönen höjdes från 940 euro till 1 000 euro per månad. Under 2024 diskuterade regeringen och arbetsmarknadens parter i **Lettland** och **Grekland** reformer för att ändra mekanismen för fastställande av minimilöner, med hänvisning till de värden som anges i direktivet om tillräckliga minimilöner¹⁰³. I **Lettland** kommer minimilönen att vara 740 euro från och med 2025, vilket blir startskottet för att fastställa nivån i förhållande till medianlönen. **Bulgarien** och **Litauen** har omdefinierat sin process för att fastställa minimilöner till att omfatta ett vägledande referensvärde, särskilt i förhållande till faktiska löner, medan **Nederländerna** har ändrat sin definition av minimilön från en månadslön till en timlön. I **Rumänien** antogs, som ett led i landets återhämtnings- och resiliensplan, en ny lag i november 2024 för att inrätta en ny mekanism och formel för att systematiskt fastställa och uppdatera minimilönenivån i samråd med arbetsmarknadens parter, i linje med direktivet om tillräckliga minimilöner. Dessa ändringar är en del av det bredare införlivandet av direktivet i medlemsstaterna, som ska vara genomfört senast den 15 november 2024. I **Kroatien** har lagen om minimilöner inom ramen för återhämtnings- och resiliensplanen ändrats för att införa minimihöjningar för övertid, nattarbete, söndagar och allmänna helgdagar, samt förbjuda möjligheten att avstå från minimilönen. Vidare planeras en höjning av minimilönen till 50 % av genomsnittslönen från föregående år.

Olika åtgärder relaterade till lönerna i den offentliga sektorn har antagits eller övervägs. Som ett led i **Kroatiens** återhämtnings- och resiliensplan syftar lagen om löner, som träder i kraft 2024, till att standardisera kriterierna för lönesättning och harmonisera lönerna inom statsförvaltningen och offentliga tjänster, i samråd med arbetsmarknadens parter. I **Italien** anslog budgetlagen 3 miljarder euro för 2024 och 5 miljarder euro årligen från 2025 och framåt för att förnya det nationella kollektivavtalet för statsanställda. **Grekland** planerar att höja lönerna i den offentliga sektorn 2025, efter antagandet av en ny gemensam lönelista. I **Slovenien** antogs lagen om de gemensamma grunderna för lönesystemet i den offentliga sektorn i oktober 2024 som ett led i återhämtnings- och resiliensplanen och kommer att träda i kraft i januari 2025. Reformen innebär att skikten under minimilönen avskaffades och att lönerna höjdes för alla tjänstemän och offentliganställda i Sloveniens offentliga sektor.

Andra revideringar av lönesättningssystem, särskilt i relation till kollektivförhandlingar, har också genomförts. I **Polen** syftar ett lagförslag till att uppdatera reglerna för upprättande och registrering av kollektivavtal, utöka förhandlingsämnena, förenkla registreringsprocessen i det nationella registret över kollektivavtal, underlätta förlängningen av avtal och göra det möjligt för företag att dra sig ur avtal som omfattar flera företag av kommersiella skäl. I **Frankrike** har ett nytt dekret utfärdats för att påskynda utvidgningen av kollektivavtal till alla arbetstagare och företag i en bransch och säkerställa att branschens minimilöner inte sjunker under den lagstadgade

¹⁰³ Europaparlamentets och rådets direktiv 2022/2041 av den 19 oktober 2022 om tillräckliga minimilöner i Europeiska unionen, EUT L 275, 25.10.2022, s. 33.

minimilönen¹⁰⁴. Dessutom inrättades i mars 2024 ett nytt högt råd för ersättning, sysselsättning och produktivitet för att bättre anpassa produktivitet, värdeskapande och löner, samtidigt som lönedeterminanter övervakas. I **Portugal** uppdaterades nyligen arbetslagen om uppsägningsförfaranden för kollektivavtal, vilket gjorde det svårare att säga upp avtal och införde en ny skiljedomsordning¹⁰⁵. I **Belgien** lyckades arbetsmarknadens parter inte nå ett avtal om lönerna, varpå den federala regeringen beslutade att inte höja lönenormen för 2023 och 2024, vilket begränsade lönehöjningarna till den vanliga indexeringen för inflationen. Arbetsmarknadens parter kan dock förhandla om en engångsbonus per anställd på upp till 500 euro, eller 750 euro när företag gör exceptionellt höga vinster.

Medlemsstaterna vidtar åtgärder för att stärka den sociala ekonomin och utnyttjar den drivkraft som skapats genom handlingsplanen för den sociala ekonomin¹⁰⁶ och rådets rekommendation om utveckling av ramvillkor för den sociala ekonomin¹⁰⁷. I februari 2024 undertecknade nitton medlemsstater Liège-färdplanen för den sociala ekonomin i Europeiska unionen¹⁰⁸, som innehåller förslag till prioriteringar och vägledande reflektioner för den sociala ekonomin i nästa europeiska sociala agenda. Medlemsstaterna håller för närvarande på att utveckla eller uppdatera sina strategier för den sociala ekonomin, vilket är viktigt för att skapa gynnsamma ramvillkor. I juli 2024 lanserade **Irland** sin nationella politik för sociala företag 2024–2027. I augusti 2023 antog **Slovakien** en handlingsplan för att stödja den sociala ekonomin och sociala företag fram till 2030. **Slovenien** har utarbetat en utvecklingsstrategi för den sociala ekonomin, som för närvarande väntar på regeringens godkännande. I **Belgien** antog den tyskspråkiga gemenskapen sitt första dekret om erkännande och främjande av företag inom den sociala ekonomin i januari 2024. Flandern följde efter i april 2024 med ett dekret om främjande av den sociala ekonomin och företagens sociala ansvar. I **Cypern** godkändes i december 2023 ändringar av lagen om sociala företag från 2020 och en förordning om inrättande av ett register för sociala företag, som nu är öppet för ansökningar. I **Tjeckien** ska ett lagförslag om den sociala ekonomin läggas fram för parlamentet under 2024. Denna lagstiftning syftar till att stödja enheter inom den sociala ekonomin genom att tillhandahålla en ram som förstärker enheternas roll i ekonomin, bland annat genom att underlätta tillgången till finansiering, förbättra regleringsvillkoren och främja hållbara sociala affärsmodeller. **Portugal** har lanserat initiativet ”Portugal Social Innovation 2030” för att främja entreprenörskap, social innovation och investering i samhällsutveckling i landet. De främsta stödmottagarna är offentliga och privata enheter, inklusive enheter inom den sociala ekonomin, som utvecklar, utbildar, främjar eller stöder sociala innovationsprojekt. I **Tyskland** kommer ett nytt stödprogram, som samfinansieras av ESF+, att investera 110 miljarder euro fram till 2028 för att stärka företag av allmänt intresse, stödja samarbetsytor, universitet eller företagsinkubatorer, som i sin tur ger råd och kompetensutbildning till sociala företag.

¹⁰⁴ Eurofound, [France: Developments in working life 2023](#) (inte översatt till svenska), arbetsdokument, WPEF24045, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹⁰⁵ Eurofound, [Portugal: Developments in working life 2023](#) (inte översatt till svenska), arbetsdokument, WPEF24057, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹⁰⁶ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén, [Bygga upp en ekonomi som fungerar för människor: en handlingsplan för den sociala ekonomin, COM\(2021\) 778 final](#).

¹⁰⁷ [Rådets rekommendation av den 27 november 2023 om utveckling av ramvillkor för den sociala ekonomin \(C/2023/1344\)](#).

¹⁰⁸ Se förklaringen online.

Flera medlemsstater har genomfört åtgärder för att öka rättvisan på skatteområdet och främja deltagandet på arbetsmarknaden. I Italien har minskningen av skattekenalen för anställda, som ursprungligen infördes 2022 och förlängdes 2023, bekräftats för 2024¹⁰⁹. Dessutom är företag och yrkesutövare som anställer ytterligare personal under tillsvidareavtal berättigade till ett avdrag på 120 % av arbetskostnaderna för skatteperioden 2024. **Lettland** kommer att genomföra en skattereform för arbetskraft från och med 2025, genom att minska skattebördan för låg- och medelinkomsttagare. **Portugal** inkluderade i förslaget till statsbudget för 2025 en ändring av skattesystemet för unga individer som är tillämpligt från och med 2025. Detta innebär att personer upp till 35 års ålder kommer att omfattas av systemet oavsett utbildningsnivå och att skattebefrielsen förlängs till upp till tio år (tidigare fem år). Som ett annat exempel har regeringen i **Finland** minskat beskattningen av arbetsinkomster genom att fördubbla avdraget för arbetsinkomster för personer över 65 år, samtidigt som det tas bort för personer i åldern 60–64 år. Syftet med detta är att förbättra incitamenten att arbeta för personer över 65 år.

Inkomstskattesystemen har också justerats för att mildra inflationens inverkan på arbetstagarna¹¹⁰ När tröskelvärdena i skatteskalen hålls oförändrade kan inflationen leda till att hushållen hamnar i högre skattesikt, vilket resulterar i så kallad skatteglidning. De flesta länder justerar skattesiktet efter eget gottfinnande, men **Belgien, Danmark, Litauen, Nederländerna, Slovakien, Slovenien, Sverige** och på senare tid **Österrike** har infört automatiska justeringsmekanismer¹¹¹. **Tyskland, Litauen, Luxemburg, Irland** och **Portugal** justerade sina skattesikt skönsmässigt 2023 och/eller 2024, och i **Portugal** sänktes även marginalskatten för det andra skiktet. **Italien** slog samman de två lägsta (av fyra) skattesiktet 2024 och tillämpade en skattesats på 23 % för att minska bördan för medelinkomsttagare. Slutligen indexerade **Spanien** underlaget och skattesatserna för de sociala avgifterna under både 2023 och 2024. Utöver dessa justeringar av inkomstskatten har medlemsstaterna infört ytterligare finanspolitiska åtgärder för att motverka inflationen.

2.2 Riktlinje 6: Öka arbetskraftsutbudet och förbättra tillgången till arbetsmarknaden och möjligheterna till livslångt förvärvande av färdigheter och kompetens

I detta avsnitt behandlas genomförandet av sysselsättningsriktlinje 6, enligt vilken medlemsstaterna rekommenderas att skapa förutsättningar för att öka arbetskraftsutbudet, främja förvärvande av färdigheter och kompetens under hela livet, främja lika möjligheter för alla, undanröja hinder för och ge incitament till deltagande på arbetsmarknaden, i linje med följande principer i den europeiska pelaren för sociala rättigheter: 1 (utbildning och livslångt lärande), 2 (jämnställdhet), 3 (lika möjligheter), 4 (aktiva arbetsmarknadsåtgärder), 9 (balans mellan arbete och privatliv), 11 (barnomsorg och stöd för barn) och 17 (inkludering av personer med funktionsnedsättning). I avsnitt 2.2.1 beskrivs de viktigaste utvecklingstendenserna på området utbildning och kompetens samt situationen på

¹⁰⁹ Procentsatsen för skattebefrielsen ligger kvar på 6 % för beskattningsbara månadslöner på upp till 2 692 euro och 7 % för löner på upp till 1 923 euro. Den redan införda minskningen av skattekenalen motsvarande 15 % av den bruttolön som betalas ut för nattarbete och övertid på allmänna helgdagar bekräftades också för de första sex månaderna 2024.

¹¹⁰ Se Europeiska kommissionen, [Annual Report on Taxation 2024](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹¹¹ För en detaljerad beskrivning av de olika metoderna för indexering i EU, se tabell 3 i *Annual Report on Taxation 2023* (om åtgärder som antogs 2022).

arbetsmarknaden för utsatta och underrepresenterade grupper. I avsnitt 2.2.2 beskrivs de politiska åtgärder som medlemsstaterna har genomfört på dessa områden.

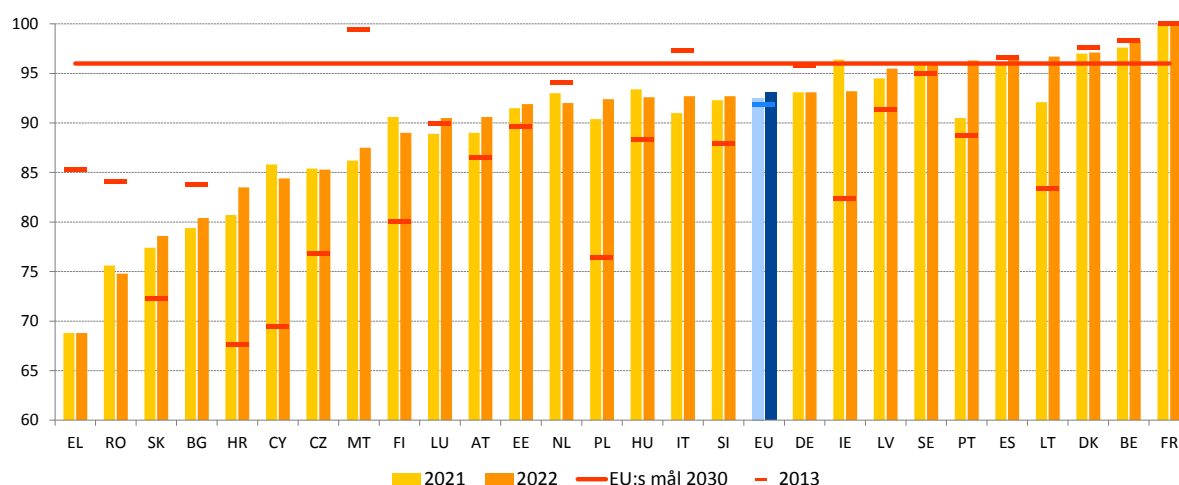
2.2.1 Nyckelindikatorer

Deltagandet i förskoleverksamhet och barnomsorg på EU-nivå har utvecklats långsamt under det senaste årtiondet, med stora variationer mellan medlemsstaterna. År 2022 var 93,1 % av barnen mellan tre år och den obligatoriska skolstartsåldern inskrivna i förskoleverksamhet och barnomsorg, vilket motsvarar en ökning med 0,6 procentenheter sedan 2021 och 1,9 procentenheter sedan 2014. Bakom detta EU-genomsnitt döljer sig dock stora skillnader mellan länderna. Sju medlemsstater (Belgien, Danmark, Frankrike, Spanien, Litauen, Portugal, Sverige) har redan nått målet på EU-nivå om en deltagandegrad på 96 % senast 2030, medan deltagandegraden fortfarande ligger under 85 % i fem länder (Bulgarien, Kroatien, Cypern, Rumänien och Slovakien, varav de två sistnämnda länderna ligger under 80 %). Vissa medlemsstater har gjort anmärkningsvärda framsteg under de senaste åren, och Portugal (5,8 procentenheter), Litauen (4,6 procentenheter), Kroatien (2,8 procentenheter) och Polen (2 procentenheter) noterade de största ökningarna mellan 2021 och 2022. I sex medlemsstater skedde däremot en minskning, särskilt i Cypern (–1,4 procentenheter), Finland (–1,6 procentenheter) och Irland (–3,2 procentenheter). Ekonomisk överkomlighet och kapacitetsbrist, även i fråga om personal, är fortfarande viktiga hinder för tillgång, särskilt för yngre barn och barn från socioekonomiskt mindre gynnade miljöer. Romska barns deltagande i förskoleverksamhet och barnomsorg är fortfarande en stor utmaning och ligger på ungefär hälften av EU-genomsnittet (42–44 % under 2021) och långt under målet för 2030 på minst 70 % enligt EU:s nya strategiska ram för romers jämlikhet, inkludering och deltagande¹¹².

¹¹² Baserat på resultaten i den senaste [undersökningen om romer från byrån för grundläggande rättigheter 2021](#), som offentliggjordes 2022 (inte översatt till svenska). För mer information, se [EU:s strategiska ram för romers jämlikhet, inkludering och deltagande \(2020–2030\)](#).

Figur 2.2.1: Deltagande i förskoleverksamhet och barnomsorg visar långsamma framsteg på EU-nivå, men med stora variationer mellan länderna

Barns deltagande i förskoleverksamhet och barnomsorg mellan tre år och den obligatoriska skolstartsåldern (i %)

Anmärkning: 2013: Definitionen skiljer sig åt för EL och PT 2021. Definitionen skiljer sig åt för EU och PT. Preliminära uppgifter för FR. 2022: Definitionen skiljer sig åt för EU och PT. Preliminära uppgifter för FR, MT, PL och PT. De senast tillgängliga uppgifterna för EL är från 2019.

Källa: Eurostat [[educ_uoe_enra21](#)].

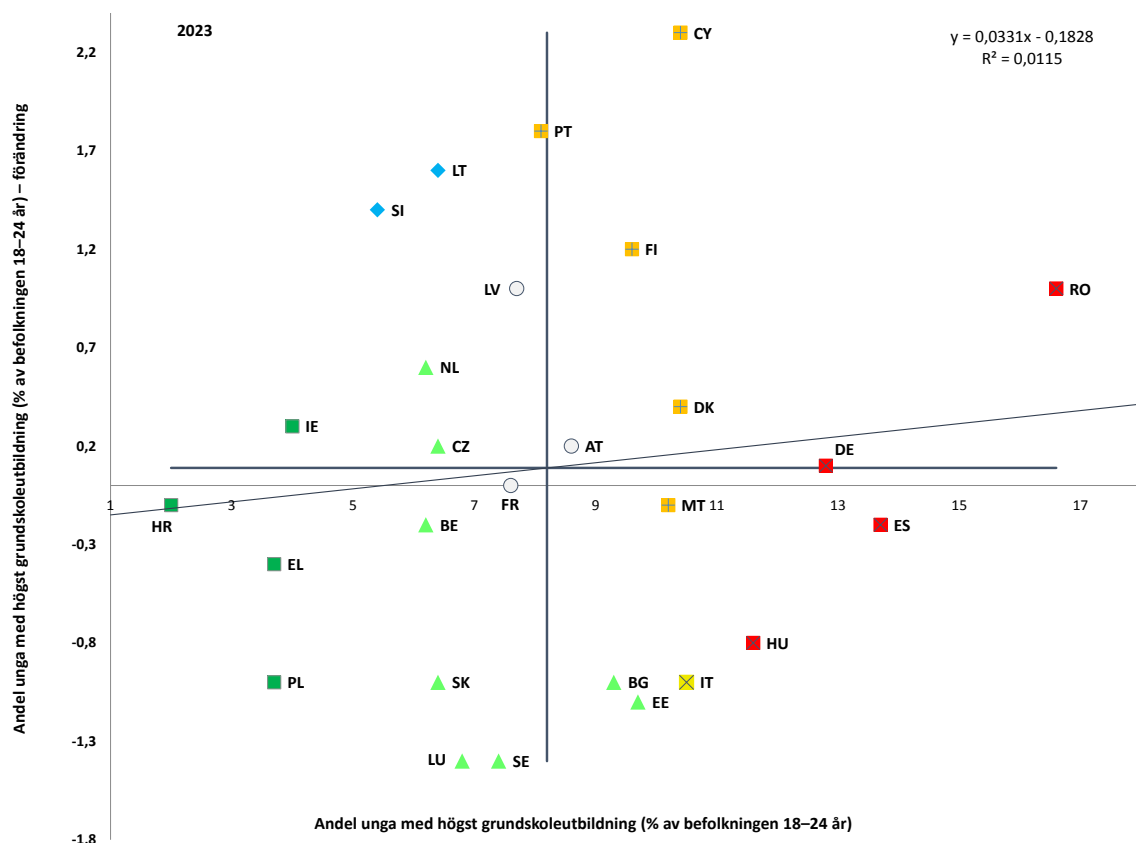
Andelen unga som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning minskar i hela EU, men är fortfarande ett problem, särskilt bland unga män. År 2023 hade 9,5 % av 18–24-åringarna lämnat utbildningen i förtid, en minskning med 0,2 procentenheter från 2022. Detta är 2,3 procentenheter lägre än tio år tidigare, och fem länder (Grekland, Spanien, Italien, Malta och Portugal) har uppnått minskningar på mer än 5 procentenheter under denna period. Ändå lämnade omkring 3,1 miljoner unga människor utbildning i förtid med högst grundskoleutbildning i EU 2023. Sexton medlemsstater har redan nått målet för det europeiska området för utbildning om att minska andelen unga som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning till under 9 % senast 2030. I Rumänien, Spanien, Tyskland och Ungern fortsätter dock andelen att ligga över eller runt 12 %, vilket innebär en ”kritisk situation” med endast mindre förbättringar eller till och med öknings jämfört med föregående år (se figur 2.2.2). Cypern noterade den största ökningen 2023 (med 2,3 procentenheter), följt av Finland, Slovenien, Portugal och Litauen, där andelen unga med högst grundskoleutbildning ökade med mer än 1 procentenhet. Samtidigt hade Kroatien (2,0 %), Grekland (3,7 %), Polen (3,7 %) och Irland (4,0 %) ”bästa resultat”. Trots en något positiv trend totalt sett finns det inga tecken på uppåtående konvergens mellan medlemsstaterna. Dessutom är skillnaderna mellan könen fortfarande stora, och det är mycket mindre vanligt att unga kvinnor lämnar skolan med högst grundskoleutbildning (7,7 %) än att unga män gör det (11,3 %). Det är fortfarande nästan tre gånger så vanligt att unga som är födda utanför EU lämnar skolan med högst grundskoleutbildning (21,6 %) jämfört med unga som är födda i en medlemsstat (8,2 %). Situationen är särskilt oroande för unga romer (18–24 år), med mer än två tredjedelar (71 %) som lämnade utbildningen innan de nått gymnasienivå mellan 2020 och 2021¹¹³. Dessutom är situationen för unga personer med funktionsnedsättning i samma åldersgrupp

¹¹³ Se Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter, [Roma in 10 European Countries – Main results](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2023.

också oroande, med en andel som har högst grundskoleutbildning på 22,2 % år 2022¹¹⁴. De regionala skillnaderna är också betydande i medlemsstater som Bulgarien, Frankrike, Ungern, Portugal och Spanien (se figur 1 i bilaga 5), inklusive i de yttersta randområdena.

Figur 2.2.2: Andelen unga med högst grundskoleutbildning fortsätter att minska långsamt, med betydande skillnader mellan medlemsstaterna

Andel unga med högst grundskoleutbildning (18–24 år), nivåer för 2023 och förändring från föregående år (i %, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Avbrott i serien för SK och CY. Uppgifter med låg tillförlitlighet för HR och LU.

Källa: Eurostat [edat_lfse_14], EU:s arbetskraftsundersökning.

Ruta 2: Förbättra grundläggande färdigheter

Grundläggande färdigheter är grunden för unga människors personliga och yrkesmässiga utveckling och för EU:s framtida konkurrenskraft och sociala sammanhållning. Grundläggande färdigheter är en förutsättning för att människor ska kunna delta aktivt i samhällslivet och fortsätta att utbilda sig senare i livet samt bidra på ett meningsfullt sätt till samhället och ekonomin. De stöder arbetsproduktiviteten och den innovationstakt som krävs för den digitala omställningen och en alltmer kunskapsbaserad ekonomi¹¹⁵. Bättre utbildade ungdomar har bättre sysselsättningsutsikter, löper mindre risk att

¹¹⁴ Se EDE, [European comparative data on persons with disabilities](#), 2022. Den högre andelen unga med funktionsnedsättning som har högst grundskoleutbildning kan bland annat bero på tillgänglighetsproblem (t.ex. fysiska och arkitektoniska hinder) och avsaknaden av anpassade program.

¹¹⁵ Se OECD (2014), [A New Macroeconomic Measure of Human Capital Exploiting PISA and PIAAC: Linking Education Policies to Productivity](#) (inte översatt till svenska), OECD Economics Department Working Papers,

lämna skolan med låga kvalifikationer och är mer benägna att delta i vuxenutbildning¹¹⁶. Inom ramen för det europeiska området för utbildning har EU fastställt mål för grundläggande färdigheter (enligt OECD:s program för internationell utvärdering av elevprestationer, Pisa), enligt vilka andelen lågpresterande elever i läsförståelse, matematik och naturvetenskap ska vara under 15 % senast 2030. Den senaste tidens utveckling visar på behovet av förnyade och förstärkta insatser på EU-nivå. Dessa insatser bör bygga på befintliga initiativ och ytterligare främja genomförandet av rekommendationen *Vägar till en framgångsrik skolgång* från november 2022, som beskriver en politisk ram för en systematisk och mångfacetterad metod för att förbättra utbildningsresultaten¹¹⁷. Inom ramen för det nya mandatet kommer kommissionen dessutom att lägga fram en särskild handlingsplan för grundläggande färdigheter. Som ett komplement till detta kommer en strategisk plan för utbildning inom naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik att ta itu med de specifika och ihållande utmaningarna när det gäller utbildning inom dessa ämnen.

Nya uppgifter bekräftar en långsiktig försämring av resultaten i fråga om grundläggande färdigheter, vilket utgör en stor risk för EU:s framtida arbetsproduktivitet och konkurrenskraft och utmanar jämlikhets- och kvalitetsaspekterna i EU:s utbildningssystem. Sedan 2012 har andelen lågpresterande elever på alla tre Pisaområdena ökat stadigt på EU-nivå, och resultaten från Pisaundersökningen 2022 visar den mest markanta försämringen av resultaten i grundläggande färdigheter under denna period. De senaste resultaten visar att andelen lågpresterande elever har ökat kraftigt i matematik (6,6 procentenheter) och läsförståelse (3,7 procentenheter), och mer måttligt i naturvetenskap (1,9 procentenheter) – en trend som också återspeglas i de flesta medlemsstaters individuella resultat¹¹⁸. På EU-nivå är andelen lågpresterande elever nu 29,5 % i matematik, 26,2 % i läsförståelse och 24,2 % i naturvetenskap (jämfört med 22,9 %, 22,5 % respektive 22,3 % under 2018). I 18 medlemsstater är andelen lågpresterande elever över 25 % i matematik, och i 14 medlemsstater är andelen lågpresterande elever lika stor i läsförståelse. Som ett resultat av detta har EU kommit längre bort från målet för det europeiska utbildningsområdet om att minska andelen lågpresterande elever till 15 %, och den nuvarande klyftan är större än vad den var för tio år sedan. Samtidigt visar de senaste Pisauppgifterna också på en minskning av toppresultaten, dvs. andelen elever som når en hög kompetensnivå, i alla socioekonomiska grupper¹¹⁹. Andelen har minskat kraftigt inom matematik och läsförståelse i alla länder, medan den inom naturvetenskap har varit i stort sett stabil i de flesta länder. År 2022 kommer endast 7,9 % av eleverna i EU att nå en hög kompetensnivå i matematik, 6,5 % i läsförståelse och 6,9 % i naturvetenskap (jämfört med 11 %, 8,1 % respektive 6,3 % 2018). Även om

nr 1709, 2022; Europeiska kommissionen, [Investing in People's Competences – A Cornerstone for Growth and Wellbeing in the EU](#), European Economy Discussion Papers, 139, 2021 (inte översatt till svenska); Woessmann L., [The Economic Case for Education](#), EENEE Analytical Report No 20, 2014.

¹¹⁶ Europeiska kommissionen, [Investing in education in a post-Covid EU](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022.

¹¹⁷ [Rådets rekommendation av den 28 november 2022 om vägar till en framgångsrik skolgång](#) och om ersättande av rådets rekommendation av den 28 juni 2011 om politiska strategier för att minska andelen elever som lämnar skolan i förtid (Text av betydelse för EES), 2022/C 469/01.

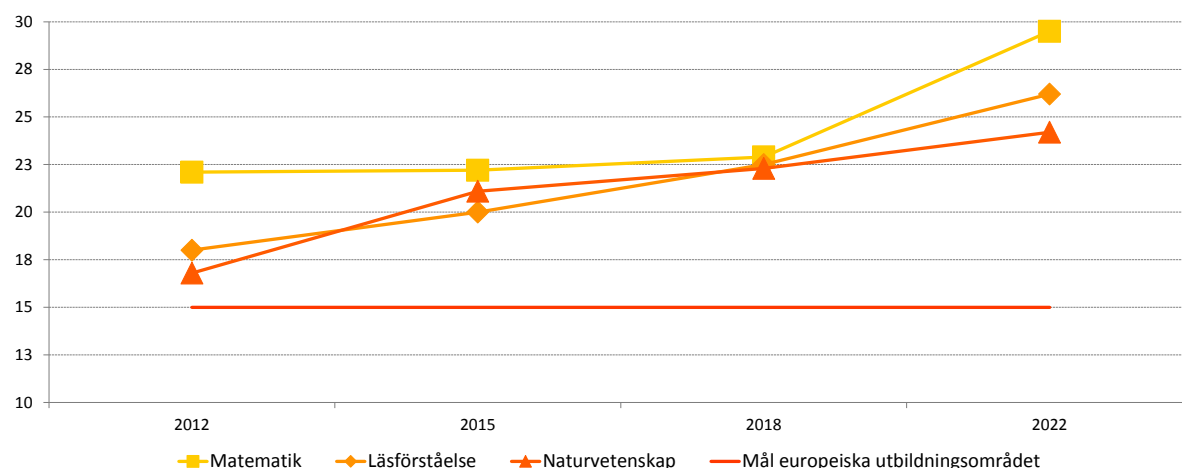
¹¹⁸ Europeiska kommissionen, [The twin challenge of equity and excellence in basic skills in the EU](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹¹⁹ I Pisaundersökningen mäts detta genom indexet för ekonomisk, social och kulturell status. Den socioekonomiskt gynnade kategorin omfattar 25 % av alla elever med de högsta indexpoängen i ett visst land, medan den socioekonomiskt mindre gynnade kategorin omfattar 25 % av alla elever med de lägsta indexpoängen.

covid-19-krisen kan antas ha spelat en roll för de försämrade resultaten hade flera länder redan före pandemin en nedåtgående trend i fråga om resultaten.

Andelen lågpresterande elever har ökat kraftigt i matematik och läsförståelse, och mer måttligt i naturvetenskap

Andel elever som inte når upp till lägsta nivå för kunskapskraven i Pisa nivå 2 (i %)

Anmärkning: EU-värdet för 2022 måste tolkas med försiktighet: En eller flera av Pisas urvalsstandarder uppfylldes inte av Danmark, Irland, Lettland och Nederländerna (se [OECD, PISA 2022 Results \(Volume 1\)](#), A2 och A4). Uppgifter från 2012 saknas för Malta.

Källa: OECD, [PISA 2012](#), [2015](#), [2018](#), [2022](#), beräkningar från GD Utbildning, ungdom, idrott och kultur.

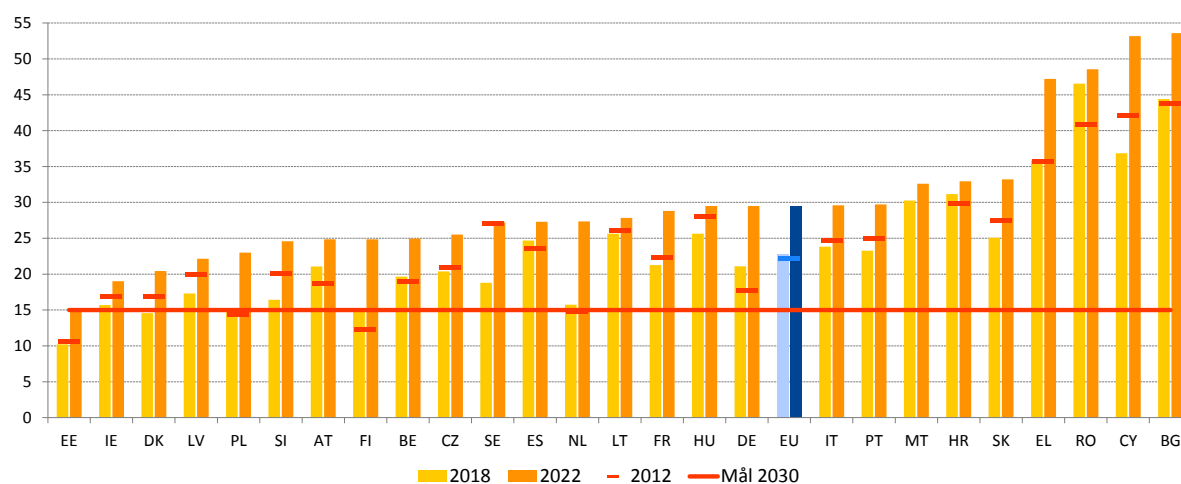
Flera länder har vidtagit eller överväger att vidta nya åtgärder som svar på de oroande Pisaresultaten. I **Polen** har vissa omedelbara korrigerande åtgärder vidtagits och en kompetensbaserad läroplansreform på förskole- och grundskolenivå planeras från och med 2026, med hjälp av kollegial rådgivning inom det europeiska utbildningsområdets strategiska ram. **Finland** kommer att öka det minsta antalet obligatoriska lektioner i läsning, skrivning och räknefärdighet på lågstadiet. Reformen ska införas från och med augusti 2025 och finansieringen av grundutbildningen ska öka med 200 miljoner euro. Ett flerlandsprojekt som finansieras av EU:s instrument för tekniskt stöd syftar till att stödja **Bulgarien** och **Rumänien** för att stärka deras kapacitet att utforma och genomföra sina läroplansreformer genom att granska prioriterade behov och formulera rekommendationer för att förbättra utformningen, genomförandet, övervakningen och utvärderingen av läroplanen. **Malta** antog i maj 2024 en ny nationell utbildningsstrategi (2024–2030), som föreslår en gradvis övergång från kunskapsförmedling till ett kompetensbaserat system. Strategin innehåller också en strategi för räknefärdighet och ett åtagande om att stärka läskunnigheten. I **Nederländerna** främjar huvudplanen för grundläggande färdigheter evidensbaserad utbildning, enligt vilken deltagande skolor får 500 euro per elev för att förbättra de grundläggande färdigheterna, förutsatt att de använder metoder som visat sig vara effektiva, t.ex. mindre klasstorlekar, med en cirka 50-procentig ökning av budgeten. **Sverige**, där utvecklingen går från digitala till mer analoga metoder för undervisning och lärande, fokuserar på fri tillgång till läroböcker, främjande av bibliotek och analoga läromedel för att förbättra de grundläggande färdigheterna. Med stöd från ESF+ håller **Rumänien** på att inrätta ett nationellt program för att förebygga och minska funktionell analfabetism.

Situationen med lågpresterande elever inom de grundläggande färdigheterna har försämrats avsevärt i de flesta medlemsstater, vilket utgör en stor risk för EU:s framtida arbetsproduktivitet och konkurrenskraft. Resultaten från OECD:s program för internationell utvärdering av elevprestationer (Pisa) 2022 visar att nästan en av tre 15-åringar saknar grundläggande färdigheter i matematik, och en av fyra i läsförståelse och

naturvetenskap. EU har kommit längre bort från målet för det europeiska utbildningsområdet om att minska andelen lågpresterande elever till 15 %, och den nuvarande klyftan är större än vad den var för tio år sedan. Försämringen sedan de senast tillgängliga uppgifterna 2018 har varit störst i matematik med +6,6 procentenheter (se figur 2.2.3). Endast Estland uppfyller målet inom alla tre områdena, och endast Irland uppfyller målet inom läsförståelse. Särskilt oroande är att 18 länder nu rapporterar lågpresterande elever på över 25 % i matematik, och 14 länder uppvisar lika höga nivåer i läsförståelse. I matematik är situationen särskilt oroande i Bulgarien, Cypern, Rumänien och Grekland, där andelen lågpresterande elever överstiger 45 %. Dessutom har andelen elever som uppnår en hög kompetensnivå minskat i alla socioekonomiska grupper, vilket visar hur omfattande utmaningen är. Denna utveckling pekar på stora hinder för utvecklingen av grundläggande färdigheter i hela EU, vilket hotar arbetsproduktiviteten och konkurrenskraften på medellång sikt.

Figur 2.2.3: Andelen lågpresterande elever i matematik har ökat kraftigt

Andel elever som inte når upp till lägsta nivå för kunskapskraven i Pisa nivå 2 (i %)

Anmärkning: Uppgifterna för 2022 för Danmark, Irland, Lettland och Nederländerna måste tolkas med försiktighet eftersom en eller flera av Pisas urvalsstandarder inte uppfylldes. Uppgifter från 2012 saknas för Malta.

Källa: OECD, [PISA 2012](#), [2018](#), [2022](#), beräkningar från GD Utbildning, ungdom, idrott och kultur.

Ojämligheterna i utbildningen har fördjupats, vilket ytterligare ökar sårbarheten för mindre gynnade elever och elever med invandrarbakgrund. Nästan hälften (48 %) av de mindre gynnade eleverna underpresterade i matematik 2022, efter en betydande ökning från 2018 (38,2 %). Även bland elever i mer gynnade grupper ökade andelen lågpresterande elever, om än i mycket mindre omfattning (från 8,6 % till 10,9 %), vilket ytterligare ökade den socioekonomiska klyftan. I alla medlemsstater utom Malta ökade denna klyfta (även om detta inte alltid är statistiskt signifikant). Bland mindre gynnade elever ökade också andelen elever med allvarlig underprestation (dvs. andelen elever som underpresterar på alla tre områdena) oproportionerligt mycket, från 23,3 % till 28,8 %. De kraftigaste ökningarna noterades i Cypern (16,2 procentenheter), Nederländerna (13,8 procentenheter), Slovakien (11,5 procentenheter) och Bulgarien (10 procentenheter). För mer gynnade elever minskade däremot resultaten med endast 0,5 procentenheter mellan 2018 och 2022. Skillnaden i allvarlig underprestation mellan elever från socioekonomiskt gynnade och mindre gynnade miljöer är tydligast i Rumänien, Slovakien, Bulgarien och Ungern. Utrikes födda elever presterar också betydligt sämre än sina inrikes födda kamrater med föräldrar utan invandrarbakgrund i de flesta länder, medan inrikes födda elever med utrikes födda föräldrar delvis håller på att komma i kapp. Endast i ett fåtal medlemsstater (Kroatien, Malta, Irland och Cypern) är skillnaderna mellan alla elevgrupper små. Dessa resultat ligger i linje med ny

forskning om hur covid-19-krisen påverkat inlärningsresultaten, som visar att socioekonomiskt mindre gynnade elever i genomsnitt drabbades av större inlärningsförluster än sina mer gynnade kamrater under pandemin.

Att tillhandahålla digital utbildning av hög kvalitet, bland annat genom att säkerställa att utbildningssystemen håller jämna steg med tekniska framsteg som artificiell intelligens (AI), är avgörande för att stödja en rättvis digital omställning. I detta avseende antog rådet i november 2023 två rekommendationer för att vägleda och stödja medlemsstaterna i arbetet med att tillhandahålla inkluderande och tillgänglig digital utbildning av hög kvalitet och utveckla digitala färdigheter för alla. Dessa rekommendationer, som antogs som en del av genomförandet av EU:s handlingsplan för digital utbildning (2021–2027), är ett steg mot att uppnå målen för det europeiska utbildningsområdet och Europas digitala decennium. För det första uppmanas medlemsstaterna i rekommendationen om de viktigaste möjliggörande faktorerna för en framgångsrik digital utbildning att säkerställa allmän tillgång till inkluderande digital utbildning av hög kvalitet¹²⁰. För det andra uppmanas medlemsstaterna i rekommendationen om att förbättra utbudet av digitala färdigheter och kompetenser i utbildningen att tillhandahålla digitala färdigheter på ett enhetligt sätt inom alla utbildningssektorer¹²¹. Tillsammans behandlar de två rekommendationerna behovet av att göra utbildningen redo för den digitala omvandlingen och kunna hålla jämna steg med den pågående tekniska utvecklingen, inklusive AI. I rekommendationerna framhåller rådet AI som ett ämne av central strategisk betydelse som kräver en samordnad strategi på EU-nivå. Detta kompletterar kommissionens initiativ inom ramen för handlingsplanen för digital utbildning som syftar till att stödja medlemsstaternas utbildningssystem i arbetet med att hantera AI-störningar, t.ex. de etiska riktlinjerna för lärare avseende användningen av artificiell intelligens (AI) och data vid undervisning och inläring, den uppdaterade ramen för digital kompetens för medborgarna ("DigComp 2.2") och bidraget från Erasmus+ för att utveckla innovativa pedagogiska metoder och färdigheter i samband med användningen av AI. Dessutom kompletterar rekommendationerna det stöd som ges inom ramen för programmet för ett digitalt Europa för att främja användningen av avancerad teknik inom utbildningssektorn samt utvecklingen av program för högre utbildning och korttidsutbildningar som omfattar ett brett spektrum av viktiga digitala områden. I alla medlemsstater stöder faciliteten för återhämtning och resiliens investeringar i infrastruktur, utbildning och läroplansreformer för att förbättra den digitala kompetensen, säkerställa inkludering, innovation och anpassning till handlingsplanen för digital utbildning och målen för Europas digitala decennium. Kommissionen har nyligen inlett en studie om konsekvenserna av sju digitala regelverk, däribland förordningen om artificiell intelligens, för utbildningspraxis, i syfte att ytterligare förbättra beredskapen hos offentliga och privata utbildningsaktörer. Under det nya mandatet kommer kommissionen dessutom att lägga fram en översyn av handlingsplanen för digital utbildning tillsammans med antagandet av en färdplan för den digitala utbildningens framtid.

Sysselsättningsresultaten för nyutexaminerade från yrkesutbildningar fortsätter att förbättras i hela EU. Yrkesutbildningen syftar till att förse unga och vuxna med de kunskaper, färdigheter och kompetenser som krävs för specifika yrken och, mer allmänt, på arbetsmarknaden. År 2022 var mer än hälften (52,8 %) av studenterna och eleverna med

¹²⁰ Se [rådets rekommendation av den 23 november 2023 om de viktigaste möjliggörande faktorerna för en framgångsrik digital utbildning \(C/2024/1115\)](#).

¹²¹ Se [rådets rekommendation av den 23 november 2023 om att förbättra utbudet av digitala färdigheter och kompetenser i utbildningen \(C/2024/1030\)](#).

gymnasieutbildning eller eftergymnasial utbildning utom högskoleutbildning (utbildning på mellannivå) inskrivna i yrkesprogram¹²². År 2023 var 81,0 % av dem som nyligen tagit examen från en yrkesutbildning (20–34 år) sysselsatta i EU, vilket motsvarar en ökning med 1,2 procentenheter från föregående år¹²³. Denna positiva trend tyder på att EU kan nå sitt mål att minst 82 % av de nytexaminerade från yrkesutbildningar ska ha en anställning senast 2025¹²⁴. EU har redan överträffat målet att 60 % av de utexaminerade från yrkesutbildning ska ha deltagit i arbetsplatsförlagt lärande¹²⁵, med 64,5 % som fått erfarenhet på arbetsplatsen 2023¹²⁶ som en del av sin yrkesutbildning¹²⁷. De som deltagit i arbetsplatsförlagt lärande har högre sysselsättningsgrad (84,8 % år 2023) än de som inte gjort det (71,5 %). Samtidigt finns det fortfarande stora skillnader mellan medlemsstaterna: Sysselsättningsgraden för personer med examen från yrkesutbildning varierar från mindre än 70 % i Italien, Spanien, Rumänien och Grekland till mer än 90 % i Nederländerna, Tyskland och Malta¹²⁸. Andelen som deltar i arbetsplatsförlagt lärande varierar också betydligt, från under 20 % i Rumänien och Tjeckien till över 90 % i Österrike, Tyskland, Nederländerna och Spanien. Under det nya mandatet kommer kommissionen att utveckla en europeisk strategi för yrkesutbildning, bland annat för att öka antalet personer med en yrkesutbildning på gymnasienivå, inklusive lärlingsutbildningar.

EU är på god väg att nå sitt mål för andelen personer med högskoleutbildning, men klyftan mellan könen är fortfarande stor och det finns få tecken på konvergens. År 2023 hade 43,1 % av unga vuxna (25–34 år) en eftergymnasial examen i EU. Andelen har ökat i alla medlemsstater utom tre (Finland, Ungern och Rumänien) under de senaste fem åren, men det finns fortfarande stora skillnader mellan medlemsstaterna. Med 22,5 % hade Rumänien den lägsta andelen personer med högskoleutbildning i EU, medan Irland hade den högsta andelen med 62,7 %. 13 medlemsstater har redan överträffat målet för det europeiska utbildningsområdet för 2030 på 45 %, varav åtta ligger över 50 %¹²⁹, medan åtta länder fortfarande ligger under 40 %. Samtidigt är det mycket vanligare att unga kvinnor har en eftergymnasial examen (48,8 %) än att män har det (37,6 %) (se figur 2.2.4). Skillnaderna mellan könen är betydande i alla länder, med en skillnad på över 20 procentenheter i fem medlemsstater (Kroatien, Litauen, Slovenien, Lettland och Estland). Könsskillnaderna kvarstår dessutom inom olika ämnesområden, eftersom kvinnor dominerar inom utbildning och hälsa och män är överrepresenterade inom IKT och teknik. Eftersom adekvat tillgång till högre utbildning fortfarande är en utmaning för unga från mindre gynnade miljöer riskerar redan existerande socioekonomiska skillnader inom utbildning att förstärkas. Andelen personer med högskoleutbildning är också lägre (38 %) för personer som är födda i ett annat land. Sammantaget är de nationella skillnaderna i andelen personer med högskoleutbildning

¹²² Eurostat, baserat på Unescos/OECD:s/Eurostats uppgiftsinsamling [[educ_uoe_enra16](#)]. Med utbildning på mellannivå avses gymnasieutbildning (ISCED 3) eller eftergymnasial utbildning utom högskoleutbildning (ISCED 4).

¹²³ Eurostat [[edat_lfse_24](#)].

¹²⁴ Se [rådets rekommendation av den 24 november 2020 om yrkesutbildning för hållbar konkurrenskraft, social rättvisa och motståndskraft](#).

¹²⁵ Se [rådets rekommendation av den 24 november 2020 om yrkesutbildning för hållbar konkurrenskraft, social rättvisa och motståndskraft \(2020/C 417/01\)](#) och [rådets resolution om en strategisk ram för det europeiska utbildningssamarbetet inför och bortom ett europeiskt område för utbildning \(2021–2030\) \(2021/C 66/01\)](#).

¹²⁶ Utöver eller som tillägg till skolbaserad inläring eller praktiska övningar vid en utbildningsanstalt.

¹²⁷ Eurostat, arbetskraftsundersökningen [[tps00215](#)].

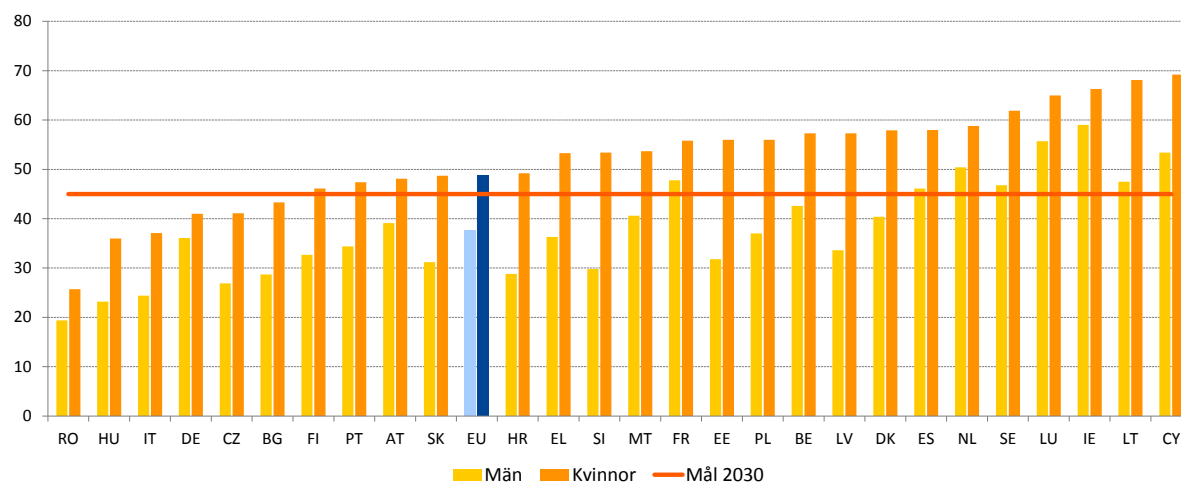
¹²⁸ Europeiska kommissionens egen beräkning, se Europeiska kommissionens [utbildningsöversikt 2024](#), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹²⁹ För mer detaljerade uppgifter, se [kommissionens meddelande Utnyttja talangen i Europas regioner \(COM\(2023\) 32 final\)](#).

fortfarande stora, och det finns få tecken på en uppåtgående konvergens¹³⁰. Dessutom kvarstår de stora regionala skillnaderna, som har ökat stadigt sedan 2015. Vissa regioner riskerar att hamna efter mer dynamiska områden när kompetensklyftor och ekonomiska klyftor ökar¹³¹, vilket också beskrivs i kommissionens meddelande *Utnyttja talangen i Europas regioner*¹³².

Figur 2.2.4: Andelen personer med högskoleutbildning är högre bland kvinnor

Andel av befolkningen (25–34 år) med högskoleutbildning (ISCED 5–8, i %, 2023)

Källa: Eurostat [[edat_lfse_03](#)].

Att öka mobiliteten i utbildningssyfte inom högre utbildning är fortfarande en viktig prioritering för att förbättra studenternas färdigheter och vidga deras vyer utomlands. År 2022 hade endast 4,3 % av alla med examen från högre utbildning i EU avlagt sin examen i ett annat land än där de tog sin gymnasieexamen (mobilitet i syfte att genomföra en hel utbildning), medan 6,7 % hade en tillfällig utlandserfarenhet (utbyte som ger studiepoäng). Totalt sett låg andelen utexaminerade från högre utbildning i EU med någon form av mobilitet i utbildningssyfte utomlands på 11,0 %, vilket var 12 procentenheter under målet för 2030 på 23 %¹³³. Majoriteten av de kortvariga studievistelserna utomlands finansierades av EU-program som Erasmus+ (54,6 %). Samtidigt varierade andelen utländska utexaminerade från högre utbildning kraftigt mellan länderna, även när det gäller ursprungskontinent, beroende på bl.a. historiska band, geografisk närhet och språkliga likheter. År 2022 kom nästan en tredjedel (30 %) av den interna mobiliteten i EU-länderna från andra medlemsstater, och mobiliteten i syfte att genomföra en hel utbildning inom EU stod för mer än hälften av all intern mobilitet med det syftet i en tredjedel av länderna.

Effektiva åtgärder för att främja arbetskraftens kompetens är avgörande för att stödja konkurrenskraften, främja sysselsättning av hög kvalitet och bevara EU:s sociala

¹³⁰ Eurofound, [The role of human capital for cohesion and convergence](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹³¹ Se Europeiska kommissionen, [Employment and Social Developments in Europe 2024](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹³² Europeiska kommissionen, [Harnessing Talent in Europe: a new boost for EU Regions](#), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2023.

¹³³ Denna andel avser mobilitet i syfte att genomföra en hel utbildning och utbyte som ger studiepoäng. EU-genomsnittet och ländernas resultat underskattas sannolikt eftersom uppgifterna om mobilitet i utbildningssyfte har flera begränsningar. Läs mer på Europeiska kommissionens [utbildningsöversikt 2024 – Jämförande rapport](#), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

modell, även mot bakgrund av den gröna och den digitala omställningen och de demografiska förändringarna. En Eurobarometerundersökning från maj 2023 om små och medelstora företag¹³⁴ visade att 95 % av de svarande anser att det är ”ganska viktigt” eller ”mycket viktigt” att ha kvalificerad arbetskraft. Mot denna bakgrund, och med tanke på den utbredda bristen på arbetskraft och kompetens, rapporterade mer än hälften av de små och medelstora företagen (52 %) att de hade svårt att hitta arbetstagare med rätt kompetens, och nästan två tredjedelar (63 %) hindras i sin allmänna affärsverksamhet på grund av kompetensbrist. I detta sammanhang är välfungerande och effektiva utbildningssystem avgörande för att förse unga och vuxna med arbetsmarknadsrelevanta färdigheter för arbetstillfällen av god kvalitet, även med tanke på de stora omvandlingar som EU står inför. EU:s sammanhållningspolitiska fonder¹³⁵ stöder medlemsstaterna i detta arbete, och 44 miljarder euro har anslagits till kompetensutveckling under programperioden 2021–2027¹³⁶. I flera medlemsstater stöder medel från faciliteten för återhämtning och resiliens utarbetandet av tillgängliga, arbetsmarknadsrelevanta utbildningsprogram, som bland annat syftar till att förbättra digitala färdigheter och grön kompetens, och som bidrar till att åtgärda kritiska brister på arbetskraft. Totalt anslås 17,8 miljarder euro till åtgärder som rör vuxenutbildning, inklusive fortlöpande yrkesutbildning, samt till erkännande och validering av färdigheter. Uppmaningen i den europeiska kompetensagendan för 2020 om en radikal ökning av kompetenshöjning och omskolning kommer att drivas vidare genom den kompetensunion som redan aviserats i de nya politiska riktlinjerna. I rådets rekommendation om individuella utbildningskonton från juni 2022 beskrivs dessutom hur medlemsstaterna kan kombinera finansiellt och icke-finansiellt stöd på ett effektivt sätt för att ge vuxna möjlighet att utveckla sina färdigheter under hela sitt yrkesliv¹³⁷. Baserat på rådets rekommendation från juni 2022 om en europeisk strategi för mikromeriter har mikromeriter också en viktig roll i detta sammanhang, för att erbjuda flexibla, kvalitativa och riktade möjligheter till kompetenshöjning och omskolning för arbetstagare och arbetssökande¹³⁸.

¹³⁴ Se Europeiska kommissionen, [*Flash Eurobarometer 529 – Skills shortages, recruitment and retention strategies in small and medium-sized enterprises*](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2023.

¹³⁵ Europeiska socialfonden+ (ESF+), Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf), Fonden för en rättvis omställning (FRO).

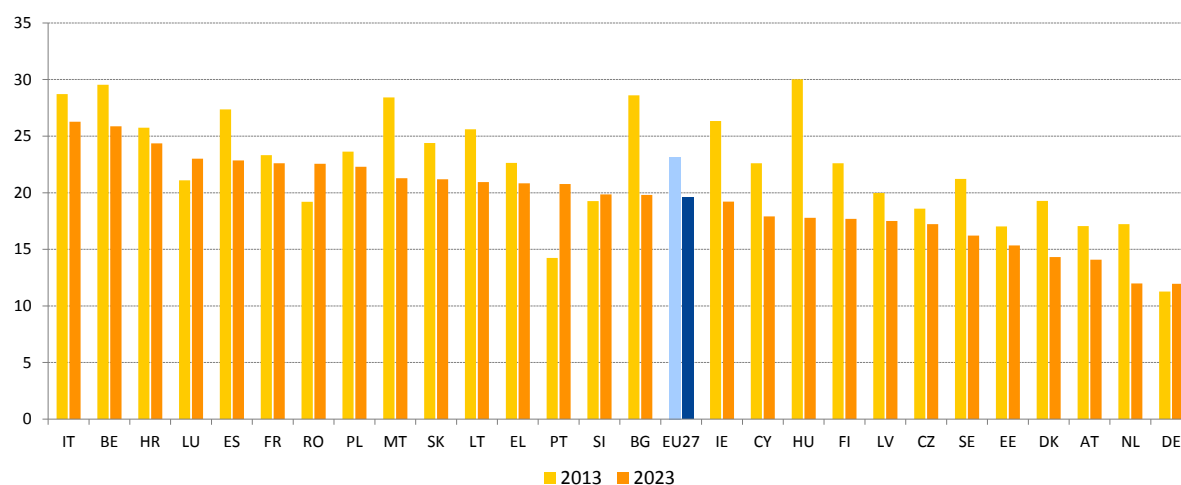
¹³⁶ För mer information om EU:s investeringar i kompetensstöd, se Europeiska kommissionen, [*An in-depth overview of the EU cohesion funds' investments in skills in the context of the European Year of Skills*](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹³⁷ För mer detaljerade uppgifter, se [*rådets rekommendation av den 16 juni 2022 om individuella utbildningskonton, 2022/C 243/03*](#).

¹³⁸ För mer detaljerade uppgifter, se [*rådets rekommendation av den 16 juni 2022 om en europeisk strategi för mikromeriter för livslångt lärande och anställbarhet, 2022/C 243/02*](#).

Figur 2.2.5: Kompetensglappet på makroekonomisk nivå har minskat i EU under det senaste årtiondet

Relativ skillnad i sysselsättningsgrad för arbetstagare med olika utbildningsnivåer, viktad efter varje grupps andel av den totala befolkningen i arbetsför ålder (20–64 år)

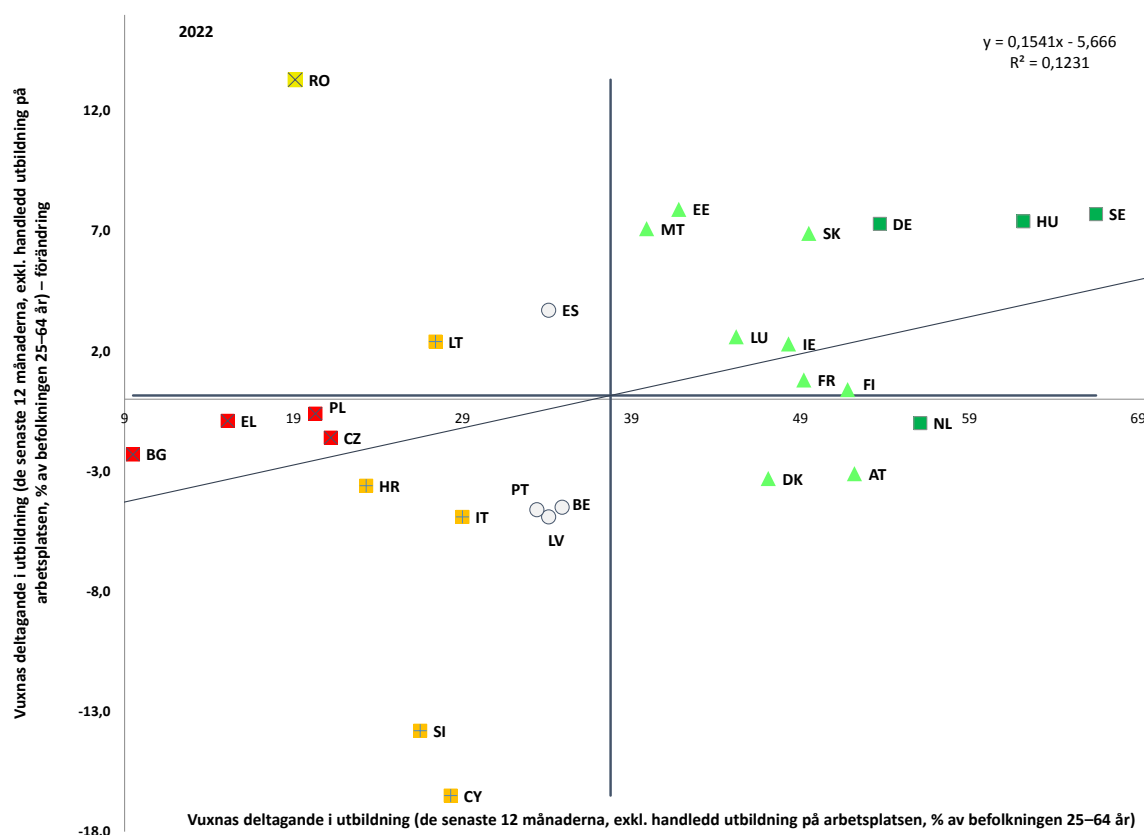
Anmärkning: Denna indikator visar den relativt större svårigheten för låg- och medelkvalificerade personer att komma in på arbetsmarknaden jämfört med för högkvalificerade personer.

Källa: Beräkningar från GD Sysselsättning, socialpolitik och inkludering baserade på uppgifter från Eurostat [[lfsq_egaed](#); [Lfsq_pgaed](#) och [lfsq_agaed](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

Kompetensglappet på makroekonomisk nivå har varit på tillbakagång i EU under det senaste årtiondet. Den makroekonomiska indikatorn för kompetensglapp (som mäter den relativa spridningen i sysselsättningsgraden bland arbetstagare i åldern 20–64 år med olika utbildningsnivåer – låg, medelhög och hög) speglar graden av missanpassning mellan efterfrågan och utbud av kompetens i arbetskraften (se figur 2.2.5). Denna indikator visar den relativt större svårigheten för låg- och medelkvalificerade personer att komma in på arbetsmarknaden jämfört med för högkvalificerade personer. Sedan 2013 har det makroekonomiska kompetensglappet minskat i de flesta EU-länder, utom i Portugal, Rumänien, Luxemburg och Slovenien där glappet har ökat, och i Tyskland där det har legat kvar på en stabil nivå. Denna övergripande tillbakagång beror främst på förbättrade utbildningsnivåer och ett växande antal jobb som kräver minst gymnasieutbildning. I mindre utsträckning beror förbättringen också på att skillnaden i sysselsättning mellan befolkningsgrupper med olika utbildningsnivåer har minskat. Länder som Italien, Belgien och Kroatien fortsätter dock att uppvisa stora kompetensglapp. I dessa länder skulle förbättrade utbildningsresultat och kompetenshöjning genom vuxenutbildning kunna bidra till att bättre anpassa arbetskraftens kompetens till arbetsmarknadens behov.

Figur 2.2.6: Vuxnas deltagande i utbildning har ökat endast marginellt sedan 2016, med stora variationer mellan medlemsstaterna

Andel vuxna som deltagit i utbildning under de senaste tolv månaderna i EU-27 (25–64 år), 2022 års nivåer och förändringar från 2016 (i %, huvudindikator för den sociala resultattavlan)

Anmärkning: I september 2024 nådde sysselsättningskommitténs indikatorgrupp en preliminär överenskommelse om övervakningsramen för kompetensmålet, med hjälp av uppgifter från undersökningen om vuxenutbildning, utom handledd utbildning på arbetsplatsen. Se även den [årliga rapporten om sysselsättningssituationen 2024](#) (inte översatt till svenska). Förändringen fram till 2022 beräknas med avseende på 2016 års värde, det sista tillgängliga värdet före 2022. Avbrott i tidsserien 2022 för FR, IT och RO.

Källa: Eurostats [särskilda utdrag av uppgifter om vuxnas deltagande i utbildning under de senaste tolv månaderna med undantag för handledd utbildning på arbetsplatsen, från undersökningen om vuxenutbildning](#).

Trots mindre öknings ligger deltagandet i vuxenutbildning fortfarande långt under EU:s överordnade mål på 60 % för 2030 och det finns fortfarande stora variationer mellan medlemsstaterna, vilket understryker vikten av beslutsamma politiska åtgärder. De senaste siffrorna från undersökningen om vuxenutbildning visar att andelen vuxna som deltar i utbildning i EU (utom handledd utbildning på arbetsplatsen) ökar något, från 37,4 % under 2016 till 39,5 % under 2022, med stora skillnader mellan medlemsstaterna¹³⁹. Andelen var högst i Sverige (66,5 %), Ungern (62,2 %), Nederländerna (56,1 %) och Tyskland (53,7 %), vilket gör dem till de länder som uppvisar ”bästa resultat” (se figur 2.2.6). Alla dessa länder noterade öknings på över 7 procentenheter sedan 2016, utom Nederländerna, där deltagandet sjönk med 1 procentenhet. Särskilt låga och försämrade nivåer av deltagande,

¹³⁹ I september 2024 nådde sysselsättningskommitténs indikatorgrupp en preliminär överenskommelse om övervakningsramen för kompetensmålet, med hjälp av uppgifter från undersökningen om vuxenutbildning, utom handledd utbildning på arbetsplatsen. Se även den [årliga rapporten om sysselsättningssituationen 2024](#) (inte översatt till svenska).

vilket återspeglar en något divergerande trend i EU, noterades i Bulgarien (9,5 %), Grekland (15,1 %), Polen (20,3 %) och Tjeckien (21,2 %), som alla befinner sig i en ”kritisk situation”. I dessa länder har deltagandet i vuxenutbildning minskat sedan 2016, med Bulgarien (–2,3 procentenheter) och Tjeckien (–1,6 procentenheter) som de länder med störst minskning. Rumänien, som fortfarande har ett lågt deltagande totalt sett, hade den största ökningen i EU (13,3 procentenheter, men det kan också bero på ett avbrott i serien) och situationen är ”svag men förbättras”. Enligt det överordnade målet för 2030 ska minst 60 % av alla vuxna delta i utbildning varje år, men 2022 låg så många som 24 länder under sina nationella mål, och endast 13 redovisade ett ökat deltagande (se avsnitt 1.3). Det krävs samordnade politiska insatser och förnyade ambitioner för att anpassa arbetskraften till förändrade kompetensbehov, åtgärda brister och förbli konkurrenskraftig, innovativ och inkluderande i samband med den dubbla omställningen och de demografiska förändringarna¹⁴⁰.

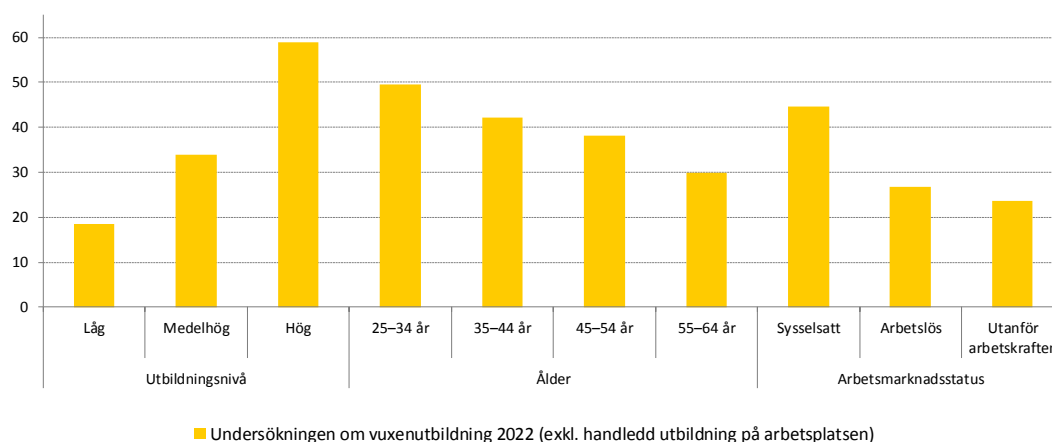
Lågkvalificerade personer, personer som står utanför arbetsmarknaden och äldre personer deltar mindre ofta i utbildning, vilket kräver riktade politiska åtgärder. Även om livslång kompetensutveckling är nödvändig för alla på dagens snabbt föränderliga arbetsmarknad och i dagens samhälle, är den särskilt viktig för vissa grupper, framför allt för lågkvalificerade (dvs. personer med högst grundskoleutbildning), personer som står utanför arbetsmarknaden och äldre personer. Dessa grupper löper särskilt stor risk att hamna på efterkälken på en arbetsplats med föränderliga kompetenskrav. De senaste uppgifterna från undersökningen om vuxenutbildning (2022) visar att det finns betydande skillnader i deltagandet mellan olika utbildningsnivåer, arbetsmarknadsstatus och ålder (se figur 2.2.7). Det är fortfarande mer än tre gånger så sannolikt att högkvalificerade personer, 58,9 % (jämfört med 58,1 % 2016), deltar i utbildning än lågkvalificerade personer, 18,4 % (jämfört med 17,9 % 2016), vilket ytterligare ökar kompetensklyftan efter grundutbildningen. Medan deltagandet bland anställda och personer som står utanför arbetsmarknaden ökade till 44,7 % respektive 23,7 % (en ökning med 1,4 procentenheter respektive 2,4 procentenheter jämfört med 2016), var deltagandet bland arbetslösa i stort sett oförändrat på 26,8 % (26,0 % år 2016). Åldersrelaterade skillnader kvarstår också: Nästan varannan ung vuxen i åldern 25–34 år (49,5 %) deltog i utbildningsaktiviteter under 2022, medan mindre än en tredjedel gjorde det bland 55–64-åringarna (29,9 %). Deltagandet har ökat markant sedan 2016 för båda grupperna, dock i snabbare takt för unga vuxna än för äldre (med 3,7 procentenheter respektive 2,5 procentenheter). Som framhölls i utvärderingen av initiativet för kompetenshöjningsvägar¹⁴¹ krävs det ytterligare insatser för att öka dessa gruppers deltagande i utbildning. Initiativ som de individuella utbildningskontona kan göra utbildningsmöjligheterna mer tillgängliga för alla, även för lågpresterande grupper som kan få ytterligare stöd genom tilläggsbidrag, lämplig karriärvägledning och riktad uppsökande verksamhet och medvetandehöjande åtgärder. I medlemsstaterna stöder faciliteten för återhämtning och resiliens och ESF+ genomförandet av riktade åtgärder som syftar till att säkerställa inkluderande tillgång till omskolningsmöjligheter, förbereda utsatta grupper för att anpassa sig till den gröna och den digitala omställningen och förbättra deras anställbarhet.

¹⁴⁰ Se Europeiska kommissionen, [Employment and Social Developments in Europe 2024](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹⁴¹ Europeiska kommissionen, [Evaluation of the Council Recommendation of 19 December 2016 on Upskilling Pathways: New Opportunities for adults](#), SWD(2023) 460 final (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå.

Figur 2.2.7: Deltagandet i vuxenutbildning kännetecknas av stor variation mellan olika befolkningsgrupper

Andel vuxna som deltagit i utbildning under de senaste tolv månaderna per undergrupp (25–64 år, i %), 2022

Anmärkning: I september 2024 nådde sysselsättningskommitténs indikatorgrupp en preliminär överenskommelse om övervakningsramen för kompetensmålet, med hjälp av uppgifter från undersökningen om vuxenutbildning, utom handledd utbildning på arbetsplatsen. Se även den [årliga rapporten om sysselsättningssituationen 2024](#) (inte översatt till svenska).

Källa: Eurostats [särskilda utdrag av uppgifter om vuxnas deltagande i utbildning under de senaste tolv månaderna med undantag för handledd utbildning på arbetsplatsen, från undersökningen om vuxenutbildning](#).

Framstegen inom digitala färdigheter har varit långsamma överlag, med stora skillnader mellan medlemsstaterna. I ett digitalt omvandlat Europa är grundläggande digitala färdigheter en förutsättning för sysselsättning och social inkludering, vilket återspeglas i det mål som fastställts på EU-nivå om att minst 80 % av alla vuxna (16–74 år) ska ha åtminstone grundläggande digitala färdigheter senast 2030¹⁴². Trots att mer än 90 % av EU:s befolkning använde internet minst en gång i veckan 2023¹⁴³ var det bara 55,6 % som hade åtminstone grundläggande digitala färdigheter, vilket bara var en blygsam ökning från 2021 (53,9 %). Med den här takten kommer endast 59,8 % av de vuxna att ha åtminstone grundläggande digitala färdigheter i slutet av årtiondet¹⁴⁴. Skillnaderna i resultat mellan medlemsstaterna är stora och har ökat ytterligare. Rumänien, som är det land som har den lägsta andelen vuxna med åtminstone grundläggande digitala färdigheter (27,7 % år 2023), gjorde inga framsteg mellan 2021 och 2023. Bulgarien (35,5 %) och Polen (44,3 %), där andelen vuxna med digitala färdigheter också är låg, uppvisade en viss förbättring (med 4,3 respektive 1,4 procentenheter). För alla tre länderna framhävs dock en ”kritisk situation” i metoden för den sociala resultattavlan. Nederländerna (82,7 %) och Finland (82,0 %) har däremot båda överträffat EU:s mål för 2030 och betraktas tillsammans med Irland (72,9 %), som också noterade en ökning, som de länder som uppvisar ”bästa resultat”. Trenderna bland länderna runt EU-genomsnittet varierar, med förbättringar i vissa länder och försämringar i andra (se figur 2.2.8). På det hela taget gjorde en majoritet av medlemsstaterna (17) framsteg när det gäller att förbättra den digitala kompetensen. De senaste uppgifterna visar dock en

¹⁴² Målet definieras i [handlingsplanen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter](#) och den [digitala kompassen för det digitala decenniet](#).

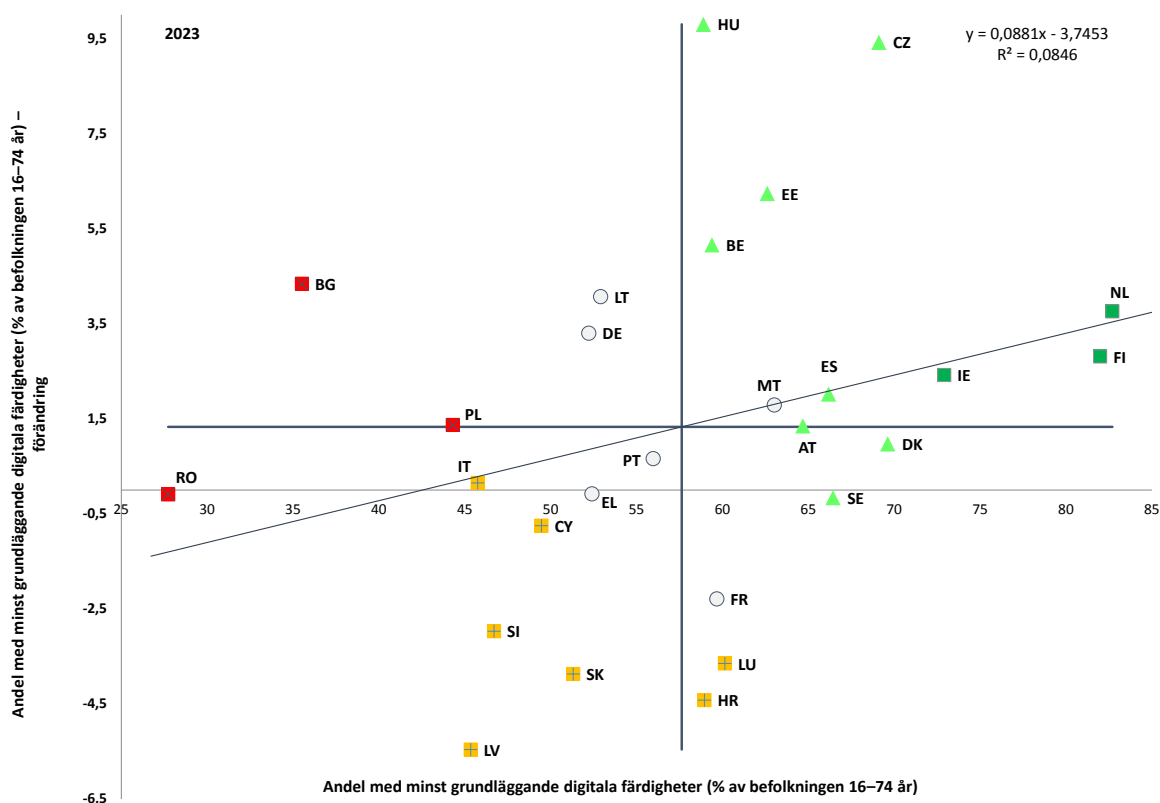
¹⁴³ Se Europeiska kommissionen, [Digitalisation in Europe – 2024 edition](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹⁴⁴ För vägen mot målet för 2030, se Europeiska kommissionen, [State of the Digital Decade 2024 report](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

liten nedgång i grundläggande digitala färdigheter bland unga i åldern 16–24 år (från 71,2 % 2021 till 70,0 % 2023), vilket motsäger tanken att alla unga är ”digitala infödingar”. Mer generellt är den digitala kompetensen särskilt låg bland personer med inga eller låga formella kvalifikationer (33,6 % 2023), den äldre befolkningen (37,1 % i åldern 55–74 år), personer som bor på landsbygden (47,5 %) och arbetslösa (47,7 %). Samtidigt är antalet IKT-specialister långt under det beräknade behovet. År 2023 arbetade nästan 9,8 miljoner människor som IKT-specialister, vilket motsvarade 4,8 % av alla anställda, med en betydande och bestående klyfta mellan könen (endast 19,4 % av IKT-specialisterna var kvinnor). I nuvarande takt och med den ökande konkurrensen om talanger med digitala färdigheter kommer antalet IKT-specialister att uppgå till endast 12 miljoner 2030, vilket är långt under EU:s mål för det digitala decenniet på 20 miljoner, med potentiellt negativa konsekvenser för EU:s framtida konkurrenskraft och innovation.

Figur 2.2.8: Det finns stora skillnader mellan olika länder när det gäller vuxnas digitala färdigheter

Andel av befolkningen med åtminstone grundläggande digitala färdigheter (16–74 år, 2023 års nivåer jämfört med förändringar från 2021, i %, huvudindikator för den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Grundläggande digitala färdigheter avser fem områden: färdigheter i informations- och datakompetens, kommunikations- och samarbetsfärdigheter, färdigheter i att skapa digitalt innehåll, säkerhetsfärdigheter och problemlösningsfärdigheter. För att ha åtminstone grundläggande digitala färdigheter måste man veta hur man utför minst en aktivitet som är relaterad till varje område. Se [Eurostat](#) för ytterligare information.

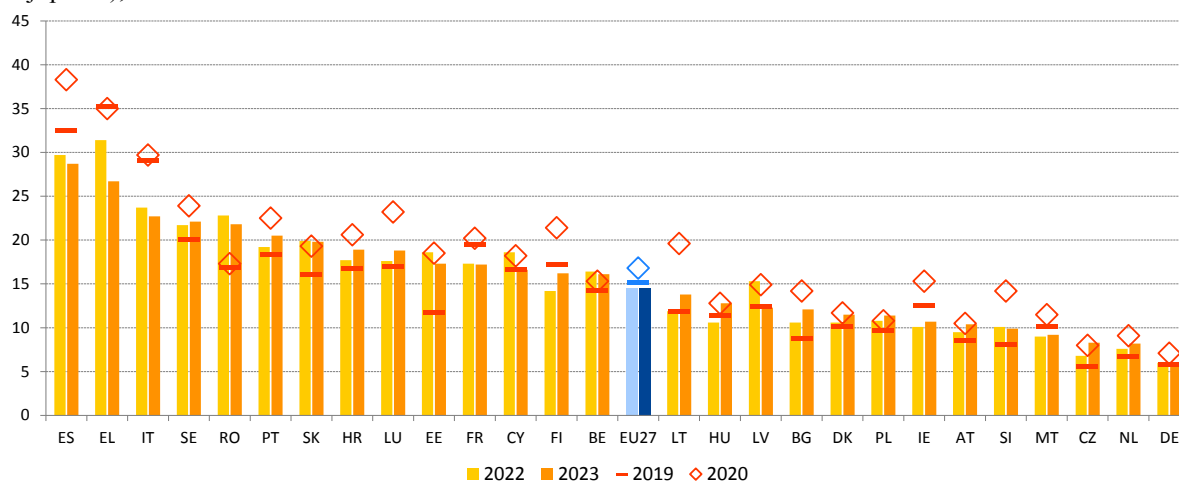
Källa: Eurostat [[tepsr_sp410](#)].

Ungdomsarbetslösheten fortsätter att minska på EU-nivå, trots att den återigen ökar i de flesta medlemsstater. Sedan covid-19-krisen kulminerade (16,8 % i EU 2020) hade ungdomsarbetslösheten (15–24 år) stadigt minskat och uppgick till 14,5 % år 2023, jämfört med 15,1 % år 2019. Under 2023 stabiliserades ungdomsarbetslösheten utan någon

ytterligare förbättring i en svagare ekonomisk tillväxt, medan trenden vände i 15 medlemsstater. Ökningen låg under 1 procentenhet i sju medlemsstater, men mellan 1 och 2 procentenheter i sex länder och till och med 2 procentenheter i Finland och 2,2 procentenheter i Ungern. Samtidigt fortsatte ungdomsarbetslösheten att minska i länder med mycket höga nivåer, t.ex. Grekland (–4,7 procentenheter), Spanien, Italien och Rumänien (–1,0 procentenheter vardera), vilket bekräftar en konvergerande trend i EU under de senaste fem åren (se figur 2.2.9). Ungdomsarbetslösheten är dock fortfarande mer än dubbelt så hög som arbetslösheten för personer i åldern 15–74 år (6,1 %). Arbetslösheten är särskilt utbredd bland ungdomar med låga kvalifikationer (19,3 %) och bland dem som är födda utanför EU (20,5 %). Denna utveckling visar på behovet av fortsatta åtgärder för att ta itu med strukturella utmaningar som hindrar ungdomars integration på arbetsmarknaden, särskilt mot bakgrund av den utbredda bristen på arbetskraft och kompetens och de långsiktiga riskerna för ungdomars karriärsutsikter.

Figur 2.2.9: Ungdomsarbetslösheten ökade i en majoritet av medlemsstaterna

Ungdomsarbetslöshet (15–24 år, i % av befolkningen i arbetskraften) för 2019 (före krisen), 2020 (krisens höjdpunkt), 2022 och 2023

Anmärkning: Avbrott i tidsserien 2019 för BG, HR, NL och PL. Avbrott i tidsserien för alla medlemsländer 2021. Definitionen skiljer sig åt för FR 2021. Definitionen skiljer sig åt för ES och FR 2022. Avbrott i tidsserien 2023 för DK, SI och CY. Definitionen skiljer sig åt för ES och FR 2023.

Källa: Eurostat [[lfsa_urgaed](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

Positivt är att andelen unga som varken arbetar eller studerar fortsätter att minska, med vissa tecken på konvergens i EU. Efter att ha nått en topp på 13,9 % år 2020 minskade andelen unga som varken arbetar eller studerar (15–29 år) stadigt i EU, till 11,2 % år 2023. Denna utveckling ligger i linje med ungas ökande deltagande på arbetsmarknaden, vilket bidrar avsevärt till arbetskraftens tillväxt¹⁴⁵. Det finns dock en markant variation mellan medlemsstaterna, och andelen unga som varken arbetar eller studerar var 2023 högst i Rumänien (19,3 %), Italien (16,1 %), Grekland (15,9 %) och Cypern (13,9 %) (se figur 2.2.10). Andelen minskade endast marginellt i Rumänien och Cypern (båda med –0,5 procentenheter), och ökade till och med i Grekland (0,6 procentenheter). I dessa länder råder en ”kritisk situation”. Litauen och Frankrike, där andelen unga som varken arbetar eller studerar har ökat, samt Cypern, Bulgarien och Spanien, som uppvisade en viss minskning, är länder som ”bör bevakas”. Italien noterade den största förbättringen (–2,9 procentenheter),

¹⁴⁵ Se Europeiska kommissionen, *Labour market and wage developments in Europe 2024* (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

vilket speglar en situation som är ”svag men förbättras”. Nederländerna (4,7 %) och Sverige (5,7 %) var de länder som hade ”bästa resultat”. De som aktivt söker arbete och står till arbetsmarknadens förfogande, dvs. arbetslösa unga som varken arbetar eller studerar, låg kvar på 4,3 % år 2023¹⁴⁶. Andelen var högst i Grekland (8,6 %) och Spanien (6,8 %), även om båda länderna uppvisade förbättringar jämfört med 2022 (9,2 % respektive 7,1 %). Andelen unga som varken arbetar eller studerar och som står utanför arbetsmarknaden förbättrades något (7,0 % 2023 jämfört med 7,4 % 2022), men var fortsatt hög i Rumänien (14,3 %) och Bulgarien (10,8 %). Andelen unga som varken arbetar eller studerar visar en nedåtgående trend på EU-nivå (från 4,9 % när pandemin kulminerade 2020 till 4,2 % 2023). De regionala skillnaderna i andelen unga som varken arbetar eller studerar kvarstår (se figur 2 i bilaga 5), även i de yttersta randområdena. Sammantaget har dock de nationella och regionala skillnaderna minskat, vilket tyder på ökad konvergens i EU¹⁴⁷. Mot denna bakgrund ger den förstärkta ungdomsgarantin stöd till unga som varken arbetar eller studerar genom att erbjuda kvalitativ sysselsättning, vidareutbildning, lärlingsplatser eller praktikplatser inom fyra månader efter det att ungdomarna blivit arbetslösa eller avslutat sin formella utbildning¹⁴⁸. Dessutom hjälper Alma-initiativet mindre gynnade unga människor som varken arbetar eller studerar att få yrkeserfarenhet utomlands¹⁴⁹.

¹⁴⁶ Eurostat [[edat_lfse_20](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

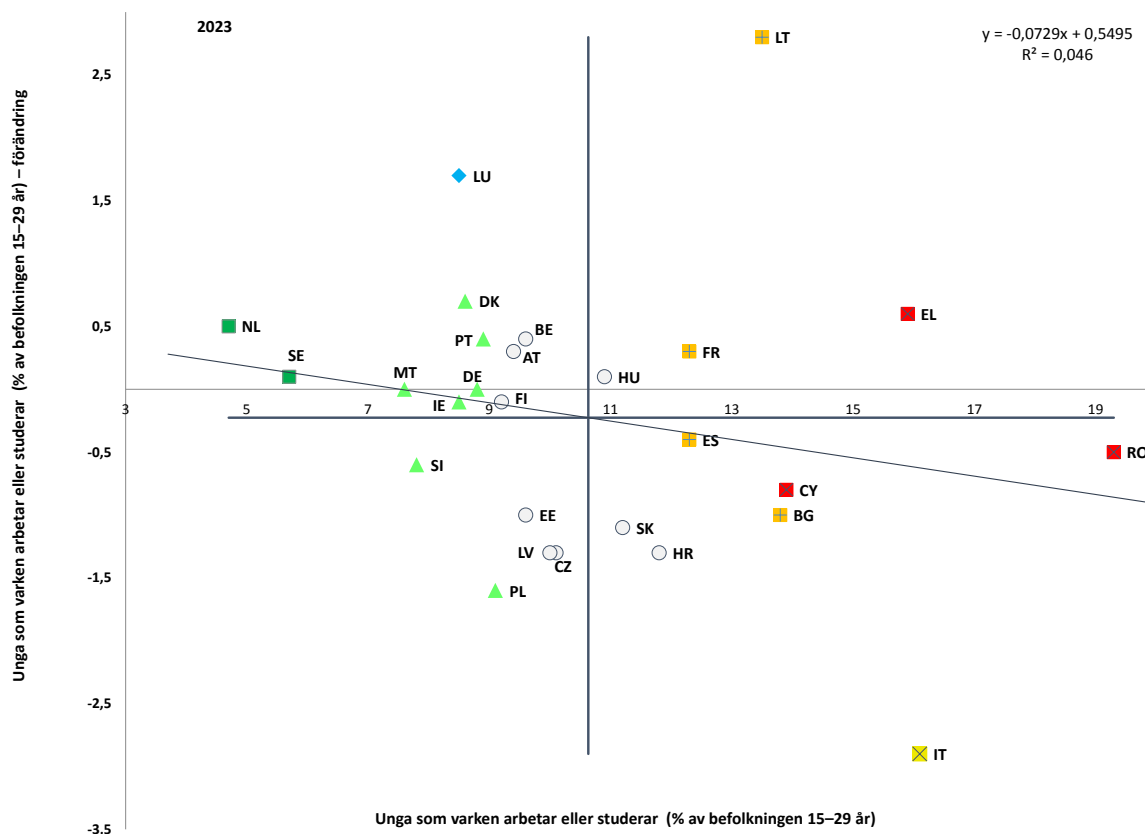
¹⁴⁷ Se Europeiska kommissionen, [Employment and Social Developments in Europe 2024](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹⁴⁸ Se [rådets rekommendation av den 30 oktober 2020 om en väg till jobb – en förstärkt ungdomsgaranti](#) och om ersättande av rådets rekommendation av den 22 april 2013 om att inrätta en ungdomsgaranti, 2020/C 372/01 (EUT C 372, 4.11.2020, s. 1).

¹⁴⁹ Mer information finns på [Alma \(Aim, Learn, Master, Achieve\) – Sysselsättning, socialpolitik och inkludering – Europeiska kommissionen \(europa.eu\)](#).

Figur 2.2.10: Skillnaderna i andelen unga som varken arbetar eller studerar minskar, men är fortfarande stora

Andel unga som varken arbetar eller studerar (15–29 år), 2023 års nivåer och förändringar jämfört med föregående år (i %, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Definitionen skiljer sig åt för ES och FR. Avbrott i serien för DK och CY.

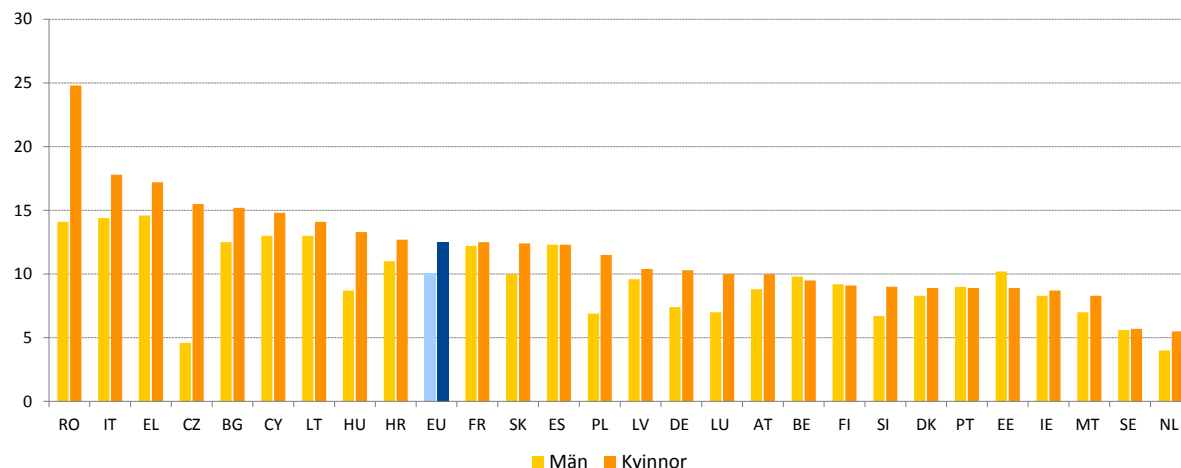
Källa: Eurostat [[lfsi_neet_a](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

Andelen unga som varken arbetar eller studerar fortsätter att vara högre bland kvinnor och personer med invandrarbakgrund. År 2023 fortsatte andelen unga kvinnor som varken arbetade eller studerade (12,5 %) att sjunka (från 13,0 % år 2022 och 15,4 % år 2020). Andelen var dock fortfarande 2,4 procentenheter högre än för män (10,1 %) (se figur 2.2.11). Skillnaden var mindre än 1 procentenhet i vissa medlemsstater (Belgien, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Lettland, Irland, Portugal, Spanien och Sverige), men över 10 procentenheter i andra (Tjeckien och Rumänien), vilket tyder på betydande hinder för unga kvinnor i dessa länder. Trots detta har en betydande konvergens mellan män och kvinnor observerats sedan 2007 när det gäller unga som varken arbetar eller studerar. Bland unga kvinnor som varken arbetar eller studerar är det mer än dubbelt så vanligt att stå utanför arbetsmarknaden än att vara arbetslös (8,7 % jämfört med 3,8 % 2023, vilket kan jämföras med 5,4 % jämfört med 4,7 % för män). Andelen unga som varken arbetar eller studerar är också betydligt högre för unga födda utanför EU än för inrikes födda (19,6 % jämfört med 10,3 %) och uppvisar också stora könsskillnader: Andelen för kvinnor födda utanför EU (25,2 %) är mer än 14 procentenheter högre än för inrikes födda kvinnor (11,1 %) och nästan 11 procentenheter högre än för unga män födda utanför EU. Dessutom finns det skillnader mellan kontinentala regioner och yttersta randområden och det finns en tydlig klyfta mellan

stad och landsbygd, där ungdomar från landsbygdsområden oftare varken arbetar eller studerar¹⁵⁰.

Figur 2.2.11: I nästan alla medlemsstater är andelen unga som varken arbetar eller studerar högre bland kvinnor

Andel unga män och unga kvinnor som varken arbetar eller studerar (15–29 år, i %, 2023)

Anmärkning: Definitionen skiljer sig åt för ES och FR.

Källa: Eurostat [[lfsi neet a](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

Sysselsättningsgraden bland äldre har ökat avsevärt sedan 2009, men det finns fortfarande stora skillnader mellan medlemsstaterna¹⁵¹, vilket tyder på att det finns utrymme för ytterligare förbättringar. År 2023 uppgick sysselsättningsgraden bland äldre (55–64 år) till 63,9 %, vilket var nästan 20 procentenheter högre än 2009, med en större ökning av sysselsättningsgraden bland kvinnor (4,9 procentenheter mer än för män). Trots denna övergripande förbättring kvarstår betydande skillnader inom EU: Medan sysselsättningsgraden för äldre låg över 70 % i Sverige, Finland, Estland, Nederländerna, Tyskland, Tjeckien och Lettland, låg den under 55 % i Luxemburg, Rumänien, Kroatien, Grekland och Slovenien. Även om ökningen i sysselsättningen bland äldre var mer än fyra gånger högre än för befolkningen i den mest aktiva åldern (25–54 år) var deras sysselsättningsgrad fortfarande 18 procentenheter lägre (63,9 % jämfört med 82,2 %). Detta beror främst på att fler behåller sina jobb, snarare än på nyanställningar, som var fortsatt låga under denna period. Framför allt tenderar äldre med högre utbildningsnivå att stanna kvar längre på arbetsmarknaden, medan äldre med lägre utbildning är mer benägna att lämna arbetsmarknaden i förtid. Dåliga arbetsvillkor – både fysiska och psykologiska – var viktiga faktorer som leder till förtidspensionering och som också hindrade många äldre arbetstagare från att återinträda på arbetsmarknaden¹⁵².

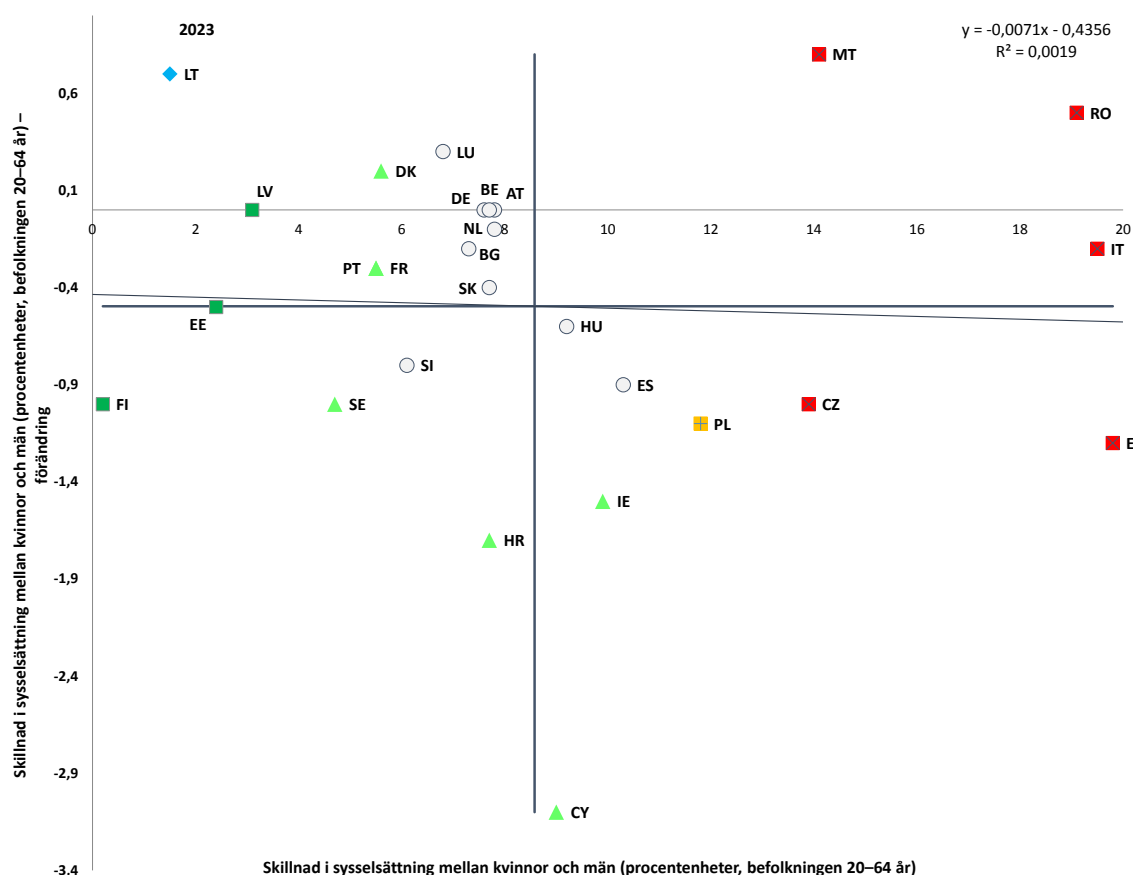
¹⁵⁰ Se Eurofound, [Becoming adults: Young people in a post-pandemic world](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹⁵¹ För en detaljerad analys av arbetsmarknadssituationen för äldre arbetstagare, se Europeiska kommissionen, [Labour market and wage developments in Europe 2024](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹⁵² Se Eurofound, [Keeping older workers engaged: Policies, practices and mechanisms](#) (inte översatt till svenska), Eurofound's arbetsdokument, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

Figur 2.2.12: Skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män har minskat i de flesta länder men är fortfarande betydande och visar inga tecken på uppåtående konvergens mellan medlemsstaterna

Skillnad i sysselsättning mellan kvinnor och män (20–64 år), 2023 års nivå och förändring jämfört med föregående år (i procentenheter, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Definitionen skiljer sig åt för ES och FR. Avbrott i serien för DK och CY.

Källa: Eurostat [[tesem060](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

Ojämlikheten mellan könen på arbetsmarknaden kvarstår och skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män visar endast blygsamma tecken på konvergens¹⁵³. År 2023 var sysselsättningsgraden för män 80,4 %, jämfört med 70,2 % för kvinnor, vilket resulterade i en skillnad i sysselsättning mellan kvinnor och män på 10,2 procentenheter. Denna skillnad har minskat något under de senaste åren (från 10,9 procentenheter 2021 och 10,7 procentenheter 2022), vilket beror på en starkare ökning av sysselsättningen för kvinnor (1 procentenhet) än för män (0,5 procentenheter) även 2023. Stora skillnader kvarstår dock, särskilt i Grekland och Italien (19,8 procentenheter respektive 19,5 procentenheter), där bara drygt hälften av kvinnorna var sysselsatta (57,6 % respektive 56,5 %) (se figur 2.2.12). I Rumänien, där skillnaden också var stor (19,1 procentenheter), ökade den till och med ytterligare. Malta och Tjeckien uppvisade också betydande skillnader mellan könen (14,1 procentenheter och 13,9 procentenheter). I alla fem länderna råder en

¹⁵³ För ett mer långsiktigt perspektiv, se Europeiska kommissionen, [Employment and social developments in Europe 2024](#), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

”kritisk situation” vad gäller könsskillnaderna på arbetsmarknaden. På andra sidan spektrumet var skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män relativt liten i de baltiska staterna (1,5 procentenheter i Litauen, 2,4 procentenheter i Estland och 3,1 procentenheter i Lettland) och nästan obefintlig i Finland (0,2 procentenheter). Dessa länder, med undantag för Litauen där klyftan nyligen har ökat, tillhörde de länder som hade ”bästa resultat” med tanke på deras små och stabila eller minskande skillnader. Dessutom fanns det betydande regionala variationer i skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män i vissa medlemsstater, däribland Belgien, Danmark, Spanien, Tyskland och Österrike (se figur 3 i bilaga 5), även i de yttersta randområdena. Långsiktiga politiska åtgärder kan bidra till att undanröja hinder för kvinnors deltagande på arbetsmarknaden, i linje med de mål som fastställs i EU:s jämställdhetsstrategi för 2020–2025¹⁵⁴. Sådana åtgärder kan också bidra till att uppnå målet att halvera skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män fram till 2030, vilket fastställs i handlingsplanen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

Kvinnor arbetar oftare deltid än män, vilket leder till att skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män ökar om man ser till heltidsekvivalenter. År 2023 arbetade 27,9 % av kvinnorna (20–64 år) i EU deltid, vilket var mer än tre gånger högre än andelen män (7,7 %). Detta ledde till en skillnad i deltidsarbete mellan könen på 20,2 procentenheter, vilket var samma nivå som 2022. De största skillnaderna i deltidsarbete noterades i Nederländerna (41,8 procentenheter), Österrike (38,6 procentenheter), Tyskland (36,9 procentenheter) och Belgien (27,4 procentenheter), medan de minsta skillnaderna noterades i Bulgarien (0,2 procentenheter) och Kroatien (1,5 procentenheter). Rumänien var det enda landet där deltidsanställning var något vanligare bland män än bland kvinnor (–0,7 procentenheter). Med tanke på att deltidsarbete är vanligare bland kvinnor var skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män mätt i heltidsekvivalenter¹⁵⁵ 15,7 procentenheter 2023, vilket var mer än 50 % (5,5 procentenheter) större än när skillnader i deltidsarbete exkluderades. De största skillnaderna i sysselsättning mellan kvinnor och män, justerat för heltidsekvivalenter, fanns i Italien (24,1 procentenheter), Grekland (21,5 procentenheter) och Österrike (19 procentenheter), dvs. skillnaderna var mycket större än om man inte beaktade deltidsarbete. Skillnaderna i sysselsättning mellan kvinnor och män var minst i Litauen och Finland (2,5 procentenheter).

Skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män är ännu större för personer med barn, där föräldraskap påverkar kvinnors karriärer mer än mäns. År 2023 var sysselsättningsgraden för kvinnor i åldern 25–54 år med barn 74,9 %, jämfört med 91,9 % för män, vilket resulterade i en skillnad i sysselsättning mellan kvinnor och män på 17 procentenheter bland föräldrar, jämfört med 4 procentenheter bland personer utan barn. Av de anställda kvinnorna med barn arbetade 31,8 % deltid, jämfört med endast 5,0 % av männen. I de flesta länder, inklusive Tyskland, Österrike och Italien, märks effekterna av föräldraskap både i form av lägre sysselsättningsgrad bland kvinnor och i form av fler deltidsarbetande kvinnor. Ansvar för informell långvarig vård och omsorg bidrar också till skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män. 19,1 % av kvinnorna i EU ger informell vård och omsorg, jämfört med 14,8 % av männen. Kvinnor är mer benägna att ägna mycket tid åt

¹⁵⁴ För mer information, se Europeiska kommissionen, [2023 report on gender equality in the EU](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2023.

¹⁵⁵ Sysselsättningsgraden mätt i heltidsekvivalenter används för att jämföra skillnaderna mellan grupper när det gäller det genomsnittliga antalet arbetade timmar. Sysselsättningsgraden mätt i heltidsekvivalenter beräknas genom att det totala antalet arbetade timmar i ekonomin (första jobbet, andra jobbet etc.) divideras med det genomsnittliga antalet timmar i ett heltidsschema (omkring 40) och antalet personer i åldrarna 20–64 år. *Källa:* De gemensamma bedömningsramarna, beräkningar baserade på uppgifter från Eurostat.

vård¹⁵⁶, vilket kan bero på att manliga anhängigvårdare (73 %) får mer stöd från formell långvarig vård och omsorg än kvinnliga anhängigvårdare (61 %)¹⁵⁷. I rådets rekommendation om tillgång till långvarig vård och omsorg till överkomliga priser och av god kvalitet betonas behovet av att stödja informella vårdgivare genom lämplig utbildning, rådgivning, psykologiskt stöd, avlastningsvård, åtgärder för balans mellan arbete och privatliv, tillgång till socialt skydd och/eller lämpligt ekonomiskt stöd. Samtidigt bör medlemsstaterna också försöka anpassa utbudet av tjänster inom långvarig vård och omsorg till vårdbehoven¹⁵⁸.

Löneskillnaderna mellan kvinnor och män har minskat under det senaste årtiondet, men de är fortfarande betydande i de flesta medlemsstater. Under 2021 och 2022 uppgick löneskillnaderna mellan kvinnor och män till 12,7 % i EU och översteg 15 % i Estland, Österrike, Tjeckien, Slovakien, Tyskland, Ungern, Lettland och Finland¹⁵⁹. Löneklyftorna beror bl.a. på könsskillnader i ekonomiska verksamheter och yrken, underrepresentation av kvinnor i ledande befattningar, överrepresentation i deltidсанställningar och visstidsanställningar, svårigheter att förena arbete med omsorgsansvar samt diskriminering och icke-transparenta lönestrukturer¹⁶⁰. Löneskillnaderna mellan kvinnor och män har stor betydelse för familjens beslutsfattande, särskilt för mödrar som upplever flera nackdelar som ytterligare försvårar deras möjligheter att få arbete. Med tiden leder dessa inkomstskillnader – som förvärras av avbrott i yrkeslivet för barnomsorg – till betydande pensionsklyftor mellan kvinnor och män. Även om skillnaderna minskar något fick kvinnor i åldern 65–79 år 2023 bruttopensioner som i genomsnitt var 25,4 % lägre än för män i samma åldersgrupp. Pensionsklyftan varierar kraftigt mellan olika länder, från så mycket som 43,9 % i Malta, 39,9 % i Nederländerna och 36,4 % i Luxemburg till så lite som 4 % i Slovenien, 4,6 % i Danmark och 5,8 % i Estland.

Förbättrad tillgång till förskoleverksamhet och barnomsorg till överkomliga priser och av god kvalitet kan bidra till balans mellan arbete och privatliv, jämställdhet och barns utveckling, men deltagandet är fortfarande lågt. År 2023 uppgick andelen barn under tre år i formell barnomsorg till 37,5 % i EU, vilket var en ökning med 1,7 procentenheter jämfört med 2022, men fortfarande under 2021 års nivå på 37,9 % och långt under det reviderade Barcelonamålet på 45 %¹⁶¹. Endast tio medlemsstater har överskridit 50 %, och det finns fortfarande stora skillnader mellan medlemsstaterna (se figur 2.2.13). Slovakien och Tjeckien rapporterade de lägsta deltagarsiffrorna på 1 % respektive 4,4 % och betydande nedgångar jämfört med föregående år (–1,3 procentenheter respektive –2,4 procentenheter). De låga och försämrade nivåerna i båda länderna, liksom i Rumänien (12,3 %) och Polen (12,6 %), utgör

¹⁵⁶ Se [European Health Interview Survey \(EHIS wave 3\)](#) (inte översatt till svenska), 2019.

¹⁵⁷ Europeiska jämställdhetsinstitutet: 2022 [Survey of gender gaps in unpaid care, individual and social activities \(CARE\)](#).

¹⁵⁸ För mer information, se [rådets rekommendation av den 8 december 2022 om tillgång till långvarig vård och omsorg till överkomliga priser och av god kvalitet \(2022/C 476/01\)](#).

¹⁵⁹ Här används den ojusterade löneskillnaden mellan kvinnor och män. Den ojusterade löneskillnaden mellan könen definieras som skillnaden mellan mäns och kvinnors genomsnittliga bruttotimlön uttryckt i procent av mäns genomsnittliga bruttotimlön.

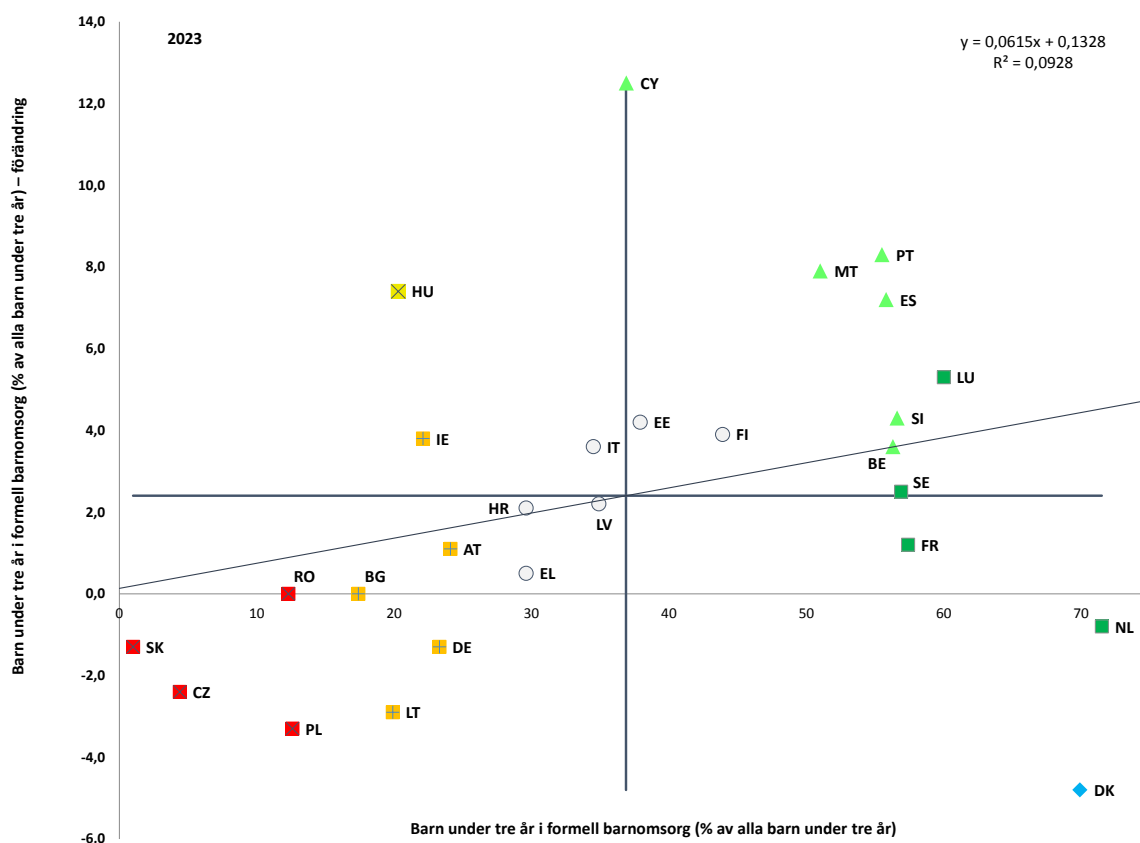
¹⁶⁰ Se Europeiska kommissionen, [Employment and Social Developments in Europe 2024](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹⁶¹ Se [rådets rekommendation av den 8 december 2022 om förskoleverksamhet och barnomsorg: Barcelonamålen för 2030 \(2022/C 484/01\)](#). I rekommendationen fastställs nya mål för förskoleverksamhet och barnomsorg som återspeglar målen i initiativet om det europeiska området för utbildning. Senast 2030 bör minst 45 % av barnen under tre års ålder och 96 % av barnen mellan tre år och den obligatoriska skolstartsåldern delta i förskoleverksamhet och barnomsorg. De medlemsstater vars genomsnittliga deltagande under perioden 2017–2021 var under 20 % måste öka deltagandet med 90 %, medan de medlemsstater vars genomsnittliga deltagande var 20–33 % måste öka detta med 45 %, med en gräns på 45 %.

en ”kritisk situation” och kräver särskild uppmärksamhet. Även i Bulgarien (17,4 %), Irland (22,1 %) och Österrike (24,1 %) var deltagandet i förskoleverksamhet och barnomsorg lågt, även om nivåerna var något högre. I alla dessa länder var deltagandet oförändrat eller ökade – i motsats till Litauen (19,9 %) och Tyskland (23,3 %), där deltagandet minskade under 2023. I alla fem länderna beskrivs situationen som ”bör bevakas”. Sverige (56,9 %), Frankrike (57,4 %), Luxemburg (60 %) och Nederländerna (71,5 %) har däremot ”bästa resultat”, med höga och ökande deltagarsiffror. Det finns flera hinder som kan försvåra deltagandet i förskoleverksamhet och barnomsorg, t.ex. ekonomiska, kulturella och språkliga hinder samt skillnader i regional och nationell politik när det gäller föräldraledighet och föräldrapenning eller lagstadgad rätt till barnomsorg. Faciliteten för återhämtning och resiliens finansierar riktade reformer och investeringar för att stödja utbyggnad av förskoleverksamhet och barnomsorg, utveckling av infrastruktur och utbildning av arbetskraft. Den låga förbättringstakten kräver förstärkta insatser i linje med den europeiska barngarantin, den europeiska strategin för vård och omsorg samt rådets rekommendation om förskoleverksamhet och barnomsorg.

Figur 2.2.13: Deltagandet i förskoleverksamhet och barnomsorg är fortfarande lågt i de flesta medlemsstater

Barn under tre år i formell barnomsorg och årlig förändring, 2023 års nivåer och förändringar från föregående år (i %, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

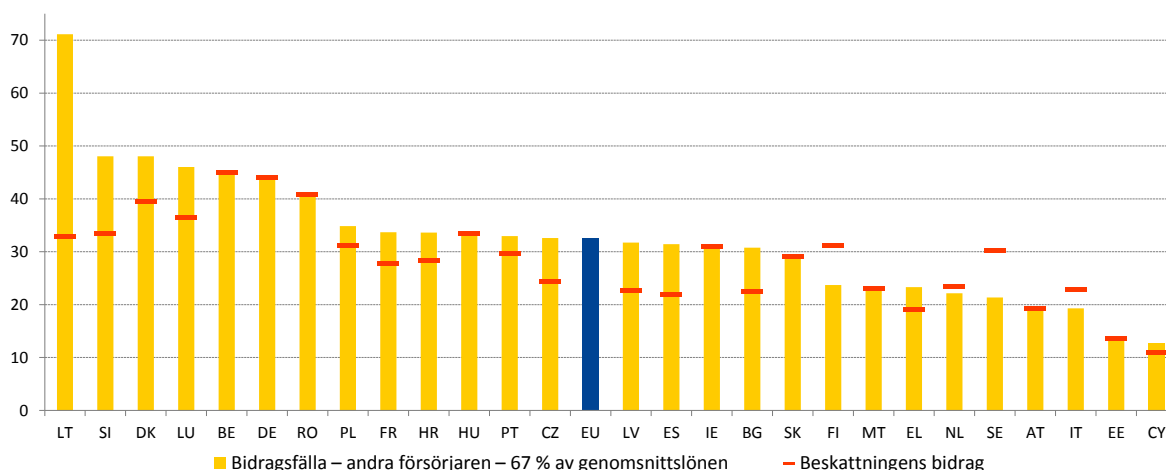
Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Avbrott i serien för DK.

Källa: Eurostat [tepsr_sp210], EU-Silc.

Skattestrukturerna i de flesta medlemsstater hindrar den andra försörjaren, särskilt kvinnor, från att delta fullt ut på arbetsmarknaden och bidrar därmed till ojämlikhet mellan könen i fråga om sysselsättning. System för sambeskattnings, som gör det möjligt för familjer att deklarerar kombinerad inkomst för potentiellt lägre skatt, ökar marginals-katten för

den andra försörjaren, vanligtvis kvinnor (2022 var 78 % av den andra försörjaren kvinnor¹⁶²), som därmed löper större risk att få minskade incitament att arbeta eller förlänga arbetstiden¹⁶³. Skattelättnader som förutsätter gemensam ansökan, eller som endast riktar sig till en make eller maka, motverkar dessutom kvinnors deltagande på arbetsmarknaden ytterligare¹⁶⁴. År 2023 fanns de högsta ”bidragsfällorna” (där uttag av skatter och bidrag i hög grad avskräcker den andra försörjaren från att komma in på arbetsmarknaden) i Litauen, Slovenien, Danmark, Luxemburg, Belgien och Tyskland (se figur 2.2.14). I dessa länder kan den andra försörjaren som kommer in på arbetsmarknaden förlora omkring eller över 50 % av sin inkomst på grund av skatter och indragna förmåner. Länder med lägre bidragsfällor, där denna förlust kan vara mindre än 20 %, är Österrike, Italien, Estland och Cypern. Om man tar itu med dessa strukturella negativa incitament kan man minska skillnaderna i sysselsättning mellan kvinnor och män och öka BNP, och Världsbankens beräkningar tyder på en potentiell ekonomisk vinst på 10 % för Europa om skillnaderna i sysselsättning mellan kvinnor och män minskade¹⁶⁵.

Figur 2.2.14: Beskattning bidrar i hög grad till bidragsfällan för den andra försörjaren
Bidragsfälla för den andra försörjaren (i %, 2023)

Anmärkning: Uppgifterna gäller den andra försörjaren som tjänar 67 % av genomsnittslönen i en familj med två inkomsttagare och två barn. Den första försörjaren har en genomsnittslön. Med beskattningens bidrag avses andelen ytterligare bruttoinkomst som försvinner genom beskattning och sociala avgifter (andra delar som bidrar till bidragsfällan är indragna arbetslöshetsförmåner, socialt bistånd och bostadsbidrag).

Källa: Europeiska kommissionen, GD Ekonomi och finans, [databas över skatter och förmåner](#), baserat på OECD:s skatteförmånsmodell (uppdaterad i april 2024).

Kvinnor drabbas oproportionerligt hårt av ”låglönefällan”, där kraftiga skattehöjningar och minskade förmåner minskar deras inkomstökning i takt med att deras arbetsinkomst ökar. I de flesta medlemsstater spelar beskattningen, precis som när det gäller bidragsfällan, en viktig roll för att fastställa nivån på låglönefällan för den andra

¹⁶² Se Europeiska kommissionen, [2023 report on gender equality in the EU](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2023.

¹⁶³ Se Coelho, M. m.fl., *Gendered Taxes: The Interaction of Tax Policy with Gender Equality*. Internationella valutafonden, 2022.

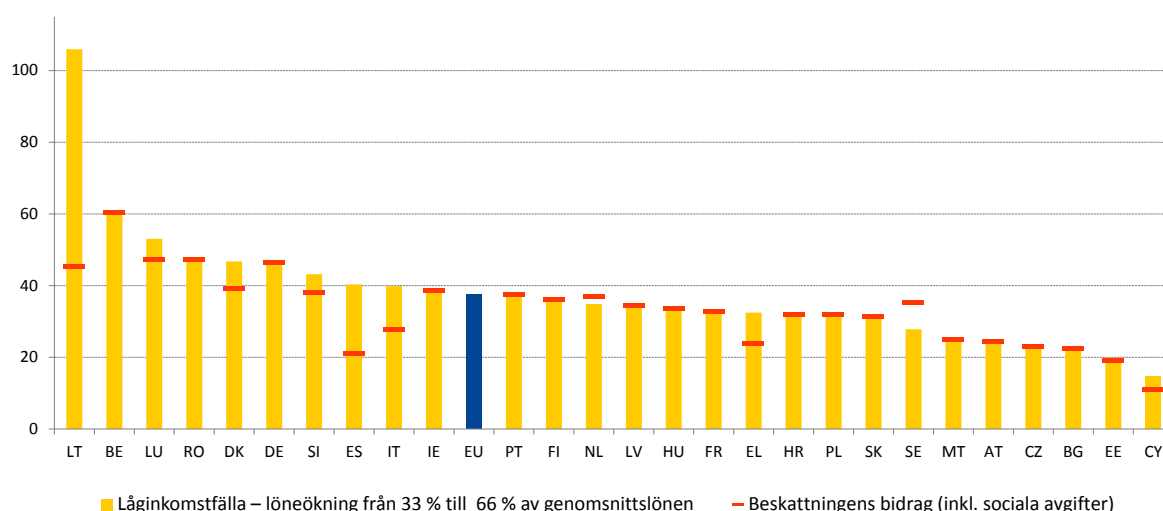
¹⁶⁴ För en utförlig diskussion om beskattning av arbete, se även avsnitt 3.2 och avsnitt 4.2.3 i Europeiska kommissionens [Annual Report on Taxation 2024](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹⁶⁵ Pennings, S. M., *A Gender Employment Gap Index (GEGI): A Simple Measure of the Economic Gains from Closing Gender Employment Gaps, with an Application to the Pacific Islands*, Världsbanksgruppen, Development Economics Research Group. Washington: Världsbanken, 2022.

försörjaren, som till stor del är kvinnor¹⁶⁶. Denna situation skiljer sig dock från bidragsfällan, där individerna står utanför arbetsmarknaden. Som framgår av figur 2.2.15 kan den andel av den extra inkomsten som i praktiken ”beskattas bort” när den andra försörjaren ökar sin inkomst från en tredjedel till två tredjedelar av genomsnittslönen genom att öka arbetstiden vara betydande – omkring en tredjedel (36,6 %) av dess extrainkomst i genomsnitt i EU, med en förlust på över 105 % i Litauen på grund av indragna bostadsbidrag. Effekten kan också vara betydande i Belgien (60,3 %) och Luxemburg (53 %), medan den förefaller vara lägst i Cypern (14,6 %). Tillgång till högkvalitativa vård- och omsorgstjänster till överkomliga priser är, tillsammans med väl utformade strategier för balans mellan arbete och privatliv, avgörande för att uppmuntra människor att öka sin arbetstid.

Figur 2.2.15: I många medlemsstater avskräcker beskattningen låginkomsttagare från att arbeta fler timmar

Låglönefälla för den andra försörjaren (i %, 2023)

Anmärkning: Låglönefälla när den andra försörjarens lön höjs från 33 % till 66 % och den första försörjaren har 100 % av genomsnittslönen, med två barn.

Källa: Europeiska kommissionen, GD Ekonomi och finans, [databas över skatter och förmåner](#), baserat på OECD:s skatteförmånsmodell (uppdaterad i april 2024).

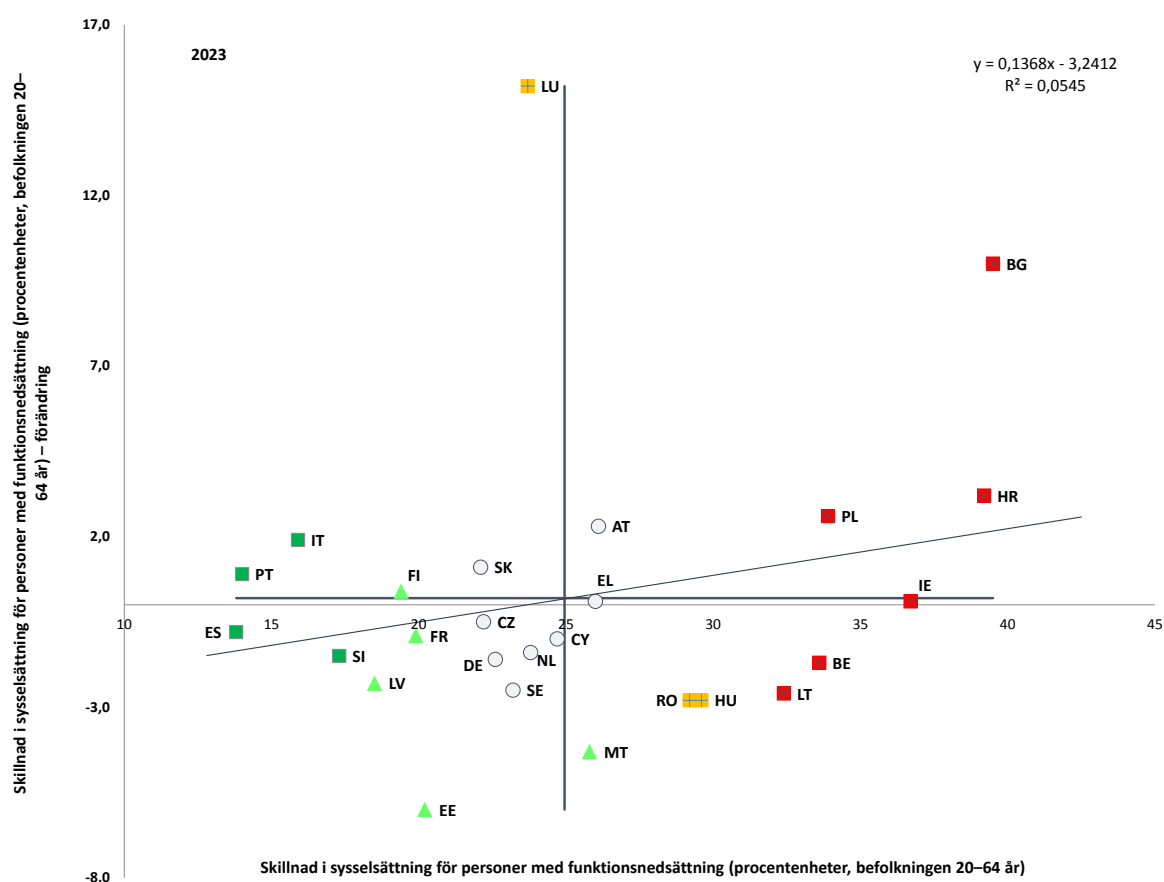
Inkluderingen av personer med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden stagnerade, med olika utveckling i medlemsstaterna. Skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning (dvs. skillnaden i sysselsättningsgrad mellan personer med funktionsnedsättning och personer som inte har en funktionsnedsättning) var nästan oförändrad 2023, på 21,5 procentenheter (21,4 procentenheter 2022), vilket innebar att en tvåårig positiv trend bröts. Medan skillnaden minskade i 15 medlemsstater, med anmärkningsvärda förbättringar i Estland (–6,0 procentenheter) och Malta (–4,3 procentenheter), ökade den betydligt i andra, t.ex. Luxemburg (15,2 procentenheter) och Bulgarien (10,0 procentenheter). De minsta skillnaderna noterades i Spanien (13,8 procentenheter), Portugal (14,0 procentenheter) och Italien (15,9 procentenheter), vilket delvis förklaras av en relativt lägre total sysselsättningsgrad, samt i Slovenien (17,3 procentenheter), som samtliga hade ”bästa resultat”. Däremot rådde en ”kritisk situation” i Litauen, Belgien, Polen och Irland, där skillnaden översteg 30 procentenheter, samt i Kroatien och Bulgarien, där skillnaden närmade sig 40 procentenheter. Personer med

¹⁶⁶ Se Europeiska kommissionen, [2023 report on gender equality in the EU](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2023.

funktionsnedsättning har också en hög andel som står utanför arbetsmarknaden: 2022 stod över 40 % av befolkningen med funktionsnedsättning i arbetsför ålder (15–64 år) utanför arbetsmarknaden i 20 medlemsstater, och andelen översteg 60 % i Bulgarien, Grekland, Rumänien, Ungern, Kroatien och Polen¹⁶⁷. Bristen på lämpliga åtgärder för att inkludera och behålla personer med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden, bristen på lämpliga färdigheter samt den allmänna okunskapen om rättsliga skyldigheter och politiska stödåtgärder bland arbetsgivare är troliga faktorer bakom denna höga andel personer som inte deltar i arbetslivet.

Figur 2.2.16: Skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning är fortfarande stor, med en tydlig trend mot ökande skillnader mellan medlemsstaterna

Skillnader i sysselsättning mellan personer med funktionsnedsättning och personer som inte har en funktionsnedsättning (20–64 år), 2023 års nivåer och förändringar jämfört med föregående år (i %, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Avbrott i serien för HR. Uppskattat värde för DE. Låg tillförlitlighet för PL. Kategorisering saknas för DK.
Källa: Eurostat [[tepsr_sp200](#)], EU-Silc.

Tredjelandsemborgarnas integration på arbetsmarknaden fortsatte att förbättras, men det finns fortfarande en betydande obalans mellan deras kvalifikationsnivåer och anställningsstatus. Sysselsättningsgraden för tredjelandsemborgare uppgick till 63 % 2023, vilket är långt under nivån för personer födda i EU, och det finns inga tecken på att skillnaden håller på att minska. Efter covid-19-pandemin stod tredjelandsemborgare för mer än två

¹⁶⁷ Eurostat [[lfsa_argaedd1](#)].

tredjedelar (70 %) av ökningen av arbetskraften i EU 2022¹⁶⁸, även om de fortfarande hade hög arbetslöshet (12,2 % 2023 jämfört med 5,4 % för inrikes födda) och hög andel överkvalificerade (39,4 % jämfört med 20,8 %)¹⁶⁹. Kvinnor födda utanför EU befann sig i en särskilt utsatt situation, med en skillnad i sysselsättning mellan kvinnor och män på 24 procentenheter och där 44 % av dem var överkvalificerade¹⁷⁰. En allmän trend mot mer stabila anställningar kunde observeras för alla grupper, men tredjelandsmedborgare hade oftare visstidsanställningar än personer födda i EU (inklusive inrikes födda och personer som flyttat inom EU). Under 2024 fortsatte EU att genomföra sin handlingsplan för integration och inkludering 2021–2027, som utgör en gemensam politisk ram för att stödja medlemsstaterna i deras arbete med att utveckla nationella strategier för integration av migranter¹⁷¹.

Sysselsättningsgraden för personer som beviljats tillfälligt skydd från Ukraina har ökat i de flesta medlemsstater, vilket tyder på en snabbare integration på arbetsmarknaden jämfört med andra flyktinggrupper¹⁷². I maj 2024 hade omkring 4,3 miljoner människor tillfälligt skydd i EU, varav 2,5 miljoner var mellan 18 och 64 år. Ukrainare anses ha goda integrationsutsikter med tanke på deras jämförelsevis höga utbildningsnivå, etablerade sociala nätverk och omedelbara tillgång till sysselsättning. Under tredje kvartalet 2023 hade över 40 % av de personer i arbetsför ålder (18–64 år) som hade tillfälligt skydd en anställning, men det fanns stora skillnader mellan länderna, från cirka två tredjedelar (66 %) i Litauen till mindre än 20 % i Belgien och Kroatien. Ukrainare med tillfälligt skydd som fortfarande står utanför arbetsmarknaden hänvisar ofta till omsorgsuppgifter, medan de som är arbetslösa anger språket som det främsta hindret. Trots detta bidrar fördrivna personer från Ukraina markant till ökningen av arbetskraften i EU, vilket framgår av olika uppskattningar¹⁷³. Även om många är unga och högutbildade är arbetstillfällena som matchar deras kvalifikationer fortfarande begränsade¹⁷⁴.

Ruta 3: Att undanröja hinder för deltagande på arbetsmarknaden i EU

I ett läge med fortsatt brist på arbetskraft och en åldrande befolkning är det en stor utmaning att få personer som står utanför arbetsmarknaden att delta i arbetslivet, vilket kräver politiska åtgärder. En hög andel personer som står utanför arbetsmarknaden kan begränsa den ekonomiska tillväxten eftersom den förvärrar befintliga brister på arbetskraft och kompetens och därmed hämmar produktiviteten och konkurrenskraften. Detta äventyrar också den finanspolitiska hållbarheten och tillräckligheten i de sociala trygghetssystemen i samband med att befolkningen åldras. Trots förbättringar av sysselsättningsgraden i EU utgör personer som står utanför arbetsmarknaden (varken anställda eller arbetslösa) fortfarande 20 % av dagens EU-befolkning i åldersgruppen 20–64

¹⁶⁸ Se Europeiska kommissionen, *Labour market and wage developments in Europe 2024* (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹⁶⁹ Europeiska kommissionen, *EMN study 2023: Annual Report on Migration and Asylum* (inte översatt till svenska), 2023.

¹⁷⁰ OECD/Europeiska kommissionen, *Indicators of Immigrant Integration 2023: Settling In* (inte översatt till svenska), OECD Publishing, Paris, 2023.

¹⁷¹ Se Europeiska kommissionens [handlingsplan för integration och inkludering 2021–2027](#).

¹⁷² Europeiska migrationsnätverket (EMN), *Labour market integration of beneficiaries of temporary protection from Ukraine: Joint EMN-OECD inform*, 2024.

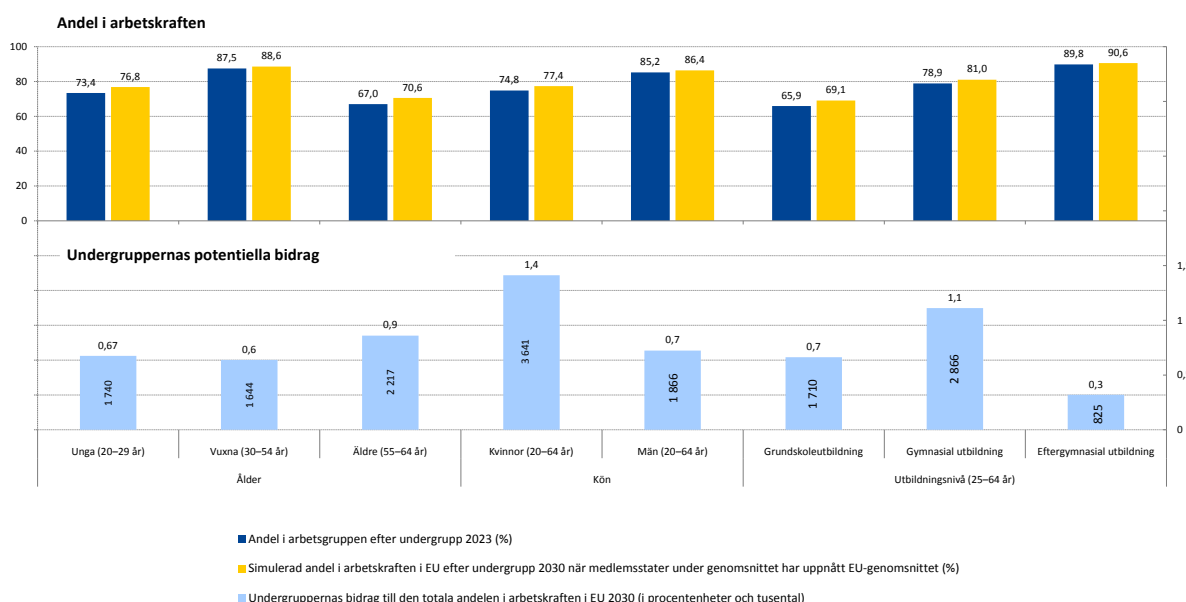
¹⁷³ För en mer detaljerad analys av arbetsmarknadsresultaten för människor som flyr från kriget i Ukraina till EU, se Europeiska kommissionen, *Labour market and wage developments in Europe 2024*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹⁷⁴ PES-nätverkets årsrapport 2023, Europeiskt nätverk för offentliga arbetsförmedlingar (PES).

år, med betydande variationer mellan medlemsstaterna. Samtidigt beräknas befolkningen i arbetsför ålder minska under de kommande årtiondena i EU. År 2045 förväntas det finnas 16 anställda för var tionde person över 65 år som står utanför arbetsmarknaden, och endast 14 år 2070, en minskning från 22 år 2022¹⁷⁵. Denna förväntade ökande obalans kräver politiska lösningar. Uppskattningar tyder på att ett ökat deltagande på arbetsmarknaden i EU kommer att vara avgörande för att nå målet om en sysselsättningsgrad på 78 % senast 2030. Ökat deltagande i arbetslivet och en starkare integration på arbetsmarknaden är avgörande för att göra framsteg när det gäller princip 4 (aktiva arbetsmarknadsåtgärder) i den europeiska pelaren för sociala rättigheter. I linje med detta har kommissionen infört en rad initiativ för att ta itu med den höga andelen personer som står utanför arbetsmarknaden, t.ex. den förstärkta ungdomsgarantin, direktivet om balans mellan arbete och privatliv och nu senast handlingsplanen mot brist på arbetskraft och kompetens (se även rutan i avsnitt 2.1), där det fastställs nya åtgärder för EU, medlemsstaterna och arbetsmarknadens parter för att bl.a. stödja ett ökat deltagande av underrepresenterade grupper i arbetslivet¹⁷⁶.

Ett betydande antal personer skulle kunna komma in på EU:s arbetsmarknad genom riktat och anpassat stöd till de största underrepresenterade grupperna

Olika befolkningsgruppers potentiella bidrag till det totala arbetskraftsdeltagandet i EU 2030

Anmärkning: Simulering av EU:s arbetskraftsdeltagande 2030 om medlemsstater med en andel av arbetskraften per undergrupp som ligger under genomsnittet når upp till genomsnittet för EU:s undergrupper, medan andelen personer i arbetskraften för de andra undergrupperna antas förbli konstanta. Denna beräkning bortser från överlappningar och eventuell dubbelräkning mellan grupper och bör inte förväxlas med en prognos.

Källa: Beräkningar från GD Sysselsättning, socialpolitik och inkludering, baserade på uppgifter från Eurostat och prognoser för EUROPOP2023.

Trots förbättringar är flera befolkningsgrupper fortfarande kraftigt underrepresenterade på EU:s arbetsmarknad. Bland dessa finns kvinnor, äldre, låg- och medelkvalificerade, personer med funktionsnedsättning och personer med invandrar- eller minoritetsbakgrund, beroende på det landsspecifika sammanhanget. Av dessa utgör kvinnor, personer med gymnasieutbildning och äldre personer de största grupperna som står utanför

¹⁷⁵ Europeiska kommissionen, [2024 Ageing Report](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹⁷⁶ Europeiska kommissionen, [Arbetskrafts- och kompetensbrist i EU: en handlingsplan](#), COM(2024) 131 final.

EU:s arbetsmarknad och som potentiellt skulle kunna komma i arbete genom lämpliga åtgärder för ett ökat deltagande i arbetslivet¹⁷⁷. Kommissionens beräkningar visar att om medlemsstater med en lägre andel av människor på arbetsmarknaden än genomsnittet för var och en av de ovannämnda undergrupperna skulle öka deltagandet till respektive genomsnitt för EU:s undergrupper fram till 2030, skulle ytterligare 3,6 miljoner kvinnor, 2,9 miljoner personer med gymnasieutbildning respektive 2,2 miljoner äldre arbetstagare vara på arbetsmarknaden (utan hänsyn till överlappningar och eventuell dubbelräkning mellan grupperna) (se figuren¹⁷⁸). I detta syfte bidrar en rättvisare fördelning av obetalt hushållsarbete och omsorgsansvar samt förbättrad tillgång till, överkomlighet för och kvalitet på förskoleverksamhet och barnomsorg till att minska hindren för kvinnors deltagande på arbetsmarknaden. För äldre personer är sjukdom eller funktionsnedsättning de främsta skälen till att de står utanför arbetskraften, vid sidan av omsorgsansvar, arbetsplatsrelaterade faktorer och institutionella hinder, t.ex. socialförsäkrings- och pensionsbestämmelser, som måste åtgärdas för att möjliggöra ett ökat deltagande på arbetsmarknaden. Personer med gymnasieutbildning eller lägre utbildning har ofta svårt att komma in på arbetsmarknaden, vilket kräver en adekvat politik för kompetensutveckling samt riktat och individanpassat stöd. Personer med invandrar- eller minoritetsbakgrund kan dra stor nytta av riktade åtgärder för att komma till rätta med kompetensglappet, förbättra språkkunskaper, bekämpa diskriminering och få anpassade och integrerade stödtjänster. Genom att förbättra tillgången till arbetstillfällen av hög kvalitet och samtidigt säkerställa rättigheter kopplade till funktionsnedsättning kan man minska de faktorer som kan avskräcka personer med funktionsnedsättning från att komma in på arbetsmarknaden.

Under de senaste åren har flera medlemsstater vidtagit särskilda åtgärder för att undanröja hinder för deltagande på arbetsmarknaden för underrepresenterade grupper. I september 2023 antog **Kroatien**, som ett led i sin återhämtnings- och resiliensplan, en modell för samfinansiering av driftskostnaderna för förskolor för kommuner med lägre finansiell kapacitet, för att säkerställa hållbarheten i investeringar i renovering av befintliga förskolor eller uppförande av nya förskolor. Därigenom får lokala och regionala myndigheter möjlighet att öka tillgången till förskoleverksamhet och barnomsorg och förbättra hållbarheten och överkomligheten. I **Irland** har vårdgivare från och med mars 2024 rätt att begära flexibelt arbete, inklusive förkortad och komprimerad arbetstid. Inom ramen för sysselsättningsprogrammet 2024–2029 får personer i pensionsåldern i **Estland** bland annat tillgång till utbildning och stöd för att skaffa sig kvalifikationer. I **Malta** riktar sig den nationella strategin för livslångt lärande 2023–2030 särskilt till lågutbildade och lågkvalificerade vuxna i syfte att åtgärda luckor och underskott i grundläggande färdigheter. I **Österrike** ska ”Intensivprogramm Arbetsmarktintegration” främja en snabb integration av personer med invandrarbakgrund genom språkkurser i tyska, erkännande av kvalifikationer och karriärvägledning under 2024 och 2025. Under 2023 höjde **Tyskland** taket för inkomst från arbete för personer med funktionsnedsättning som får pension på grund av nedsatt arbetsförmåga.

2.2.2 Åtgärder som vidtagits av medlemsstaterna

¹⁷⁷ 32 miljoner kvinnor (25,2 %), 20 miljoner äldre (33 %) och 25 miljoner personer med gymnasieutbildning (21,1 %) var inte en del av EU:s arbetsmarknad 2023.

¹⁷⁸ Eftersom undergrupperna överlappar varandra kan siffrorna för det extra antalet personer i arbetskraften inte adderas mellan undergrupperna.

Medlemsstaterna vidtar åtgärder för att öka deltagandet i förskoleverksamhet och barnomsorg, med fokus på överkomliga priser och kapacitetsutbyggnad. I Litauen kommer alla treåringar från och med september 2024 och alla tvååringar från och med september 2025 att ha rätt till förskoleverksamhet och barnomsorg. Utbyggnaden av förskolor fortsätter i hela EU med stöd av EU-medel. I **Kroatien** ingår 343 projekt med en total budget på 214 miljoner euro i återhämtnings- och resiliensplanen, vilket kommer att ge minst 22 500 ytterligare platser, i syfte att öka deltagandet till 90 % fram till 2026. Inom ramen för programmet ”Active Toddler” 2022–2029 och med stöd av EU-medel (ESF+ och faciliteten för återhämtning och resiliens) kommer **Polen** att skapa över 100 000 nya barnomsorgsplatser, främst i eftersatta områden, och strävar efter att etablera en hållbar finansieringsmodell. Med stöd av faciliteten för återhämtning och resiliens antar landet också nya kvalitetsstandarder för tillhandahållare, och med ESF+ siktar man på att utbilda 9 000 barnomsorgsansställda och 2 500 chefer samt 1 400 kommunrepresentanter, samtidigt som man utbildar barnomsorgsansställda till offentliga tjänstemän. I **Rumänien** håller ett storskaligt fortbildningsprogram för förskole- och barnomsorgspersonal på att utvecklas med stöd av faciliteten för återhämtning och resiliens för att stödja genomförandet av en ny läroplan och övervakning av kvaliteten. Dessutom uppförs och renoveras förskolor för att åtgärda kapacitetsbrister, särskilt i eftersatta områden. **Slovakien** utvecklar för närvarande ett system för att stödja inkluderande utbildning genom fortbildningsprogram för lärare och specialiserad personal, bland annat inom förskoleverksamhet och barnomsorg. **Italien** höjde *bonus asilo nido*. Stödet, som beviljas för betalning av förskoleavgifter, har höjts till högst 3 600 euro för barn som föds den 1 januari 2024 eller senare, vars familjer har en välstånd indikator (ISEE) på högst 40 000 euro och som redan har ett barn under tio år. **Bulgarien** offentliggjorde sin handlingsplan för 2024 för främjande av barns tidiga utveckling för att utveckla en strategi med ett helhetsperspektiv, inklusive med ett starkt fokus på förskoleverksamhet och barnomsorg. **Cypern** sänker gradvis åldersgränsen för obligatorisk förskoleverksamhet och barnomsorg från fyra år och åtta månader till fyra år, i linje med en reform som ingår i landets återhämtnings- och resiliensplan. Till läsåret 2024–2025 kommer åldersgränsen att sänkas med två månader och till 2025–2026 med ytterligare en månad.

Stora reformer och investeringar har gjorts för att förbättra de grundläggande färdigheterna, bland annat genom omfattande revideringar av läroplanerna, men det krävs ytterligare insatser i hela EU för att vända den nedåtgående trenden. Cypern har genomfört en tioårig utbildningsreform, bl.a. en översyn av läroplanerna (som ingår i landets återhämtnings- och resiliensplan), en övergång till formativ bedömning för elever, en styrningsram som tar itu med elevers bristande engagemang och lärande i tidiga skolår samt heldagsundervisning i grundskolan. I september 2024 lanserade **Spanien** en plan för att stärka matematik och läsförståelse, som gynnar över fem miljoner elever i offentligt finansierade skolor med ökat lärarstöd, ytterligare skolresurser och lektioner utanför skolan. Inom ramen för återhämtnings- och resiliensplanen syftar dessutom Spaniens program för orientering, framsteg och berikande utbildning (PROA+) till att förbättra utbildningsresultaten för elever med de största svårigheterna i minst 2 700 skolor, med finansiering fram till 2024. Mellan 2025 och 2028 kommer ESF+ att bidra till att frigöra ytterligare finansiering på 105 miljoner euro varje år. I **Litauen** infördes en ny, kompetensbaserad läroplan i två faser under 2023 och 2024, men effekterna av den är ännu inte märkbara. Med start 2025 håller utbildningsministeriet i **Rumänien** på att utveckla en interventionsmekanism för funktionell läs- och skrivkunnighet i den förberedande universitetsutbildningen, i syfte att ta itu med de oroande nivåerna av grundläggande färdigheter bland rumänska elever i grundskolan och gymnasiet.

Flera medlemsstater stärker också läraryrket som svar på de försämrade grundläggande färdigheterna. I **Polen** höjdes lärarlönerna med 30 % genom ny lagstiftning som antogs i februari 2024, och med 33 % för nya lärare från och med januari 2024. I **Rumänien** infördes nya lagstiftningsåtgärder för att anpassa lärarlönerna till den nationella genomsnittliga bruttolönen, vilket innebär löneförhöjningar på i genomsnitt 25 % 2023 med ytterligare höjningar i början av 2024. I **Slovakien** höjdes lärarlönerna två gånger under 2023: med 10 % i januari och med ytterligare 12 % i september. **Estland** höjde lärarlönerna med 23,9 % 2023 för att motverka den höga inflationen, och regeringen har lagt fram planer på att höja lärarlönerna till 120 % av genomsnittslönen 2027. I december 2023 införde **Ungern** en stor löneförhöjning för lärare, samfinansierad av ESF+ som också ingår i återhämtnings- och resiliensplanen, som en del av ett program för att göra läraryrket mer attraktivt. Som ett första steg genomfördes en genomsnittlig höjning på 32 % i januari 2024. Regeringen åtog sig att höja lärarlönerna till 80 % av lönerna för andra yrkesverksamma med examen från högre utbildning till 2025 och att upprätthålla denna nivå åtminstone till 2030. **Tjeckien** har nått viktiga delmål i reformen av den grundläggande lärarutbildningen med publiceringen av en ny kompetensram för akademiker 2023, dess införlivande i ackrediteringen av lärarutbildningsprogram 2024. Därtill har landet förstärkt lärarutbildningens praktiska inriktning. Under läsåret 2023/2024 inleddes genomförandet av nya program för grundläggande lärarutbildning i den franska gemenskapen i **Belgien**, efter nästan två årtionden av förberedelser. Genom reformen förlängs utbildningsperioden från tre till fyra år (dvs. den görs om till en masterutbildning) och det införs ett diagnostiskt test för att stärka de framtida lärarnas kunskaper i franska.

Initiativ för att åtgärda problemet med unga som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning och ojämlikhet i utbildning pågår, med betydande stöd från EU-medel. I **Bulgarien** riktar sig projektet "Success for You" (2023–2027), som samfinansieras av ESF+, till över 96 000 elever från utsatta grupper med utbildningssvårigheter och inlärningsproblem som kommer att få ytterligare utbildning i bulgariska språket, matematik och andra ämnen. Det kommer också att ge utbildning till över 4 500 lärare. I **Rumänien** har genomförandet av det nationella programmet för att minska skolavhopp gått framåt med stöd från faciliteten för återhämtning och resiliens och ESF+. Inom ramen för programmet identifieras först minst 2 500 skolor med högre risk för att elever lämnar skolan med högst grundskoleutbildning genom en mekanism för tidig varning, och berättigade skolor får sedan bidrag för att genomföra planer med åtgärder som är anpassade till deras specifika behov. I **Tyskland** startar det nya tioåriga federala programmet "Startchancen", som riktar sig till upp till 4 000 skolor (cirka 10 % av alla tyska skolor) under läsåret 2024–2025 och ger utbildningsstöd till alla barn och ungdomar oavsett föräldrarnas sociala situation. Förbundsregeringen kommer att investera 1 miljard euro årligen (som delas lika av delstaterna). Med stöd från faciliteten för återhämtning och resiliens antog den franska gemenskapen i **Belgien** en omfattande handlingsplan för att bekämpa problemet med unga som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning och frånvaro 2024, bland annat genom individanpassad vägledning för elever med ett stort antal omotiverade frånvarotillfällen, som involverar deras familjer och ett pedagogiskt interventionsteam, samt ett it-system för att övervaka frånvaro.

Medlemsstaterna tar de första stegen för att integrera artificiell intelligens (AI) i utbildningen, som en reaktion på dess växande roll i nationella politiska diskussioner. Inget land har ännu antagit en nationell strategi, men flera medlemsstater har lanserat initiativ som syftar till att integrera AI i olika aspekter av utbildningen. I **Sverige** kommer AI från och med 2024–2025 att bli ett nytt ämne i gymnasieutbildningen och i den kommunala vuxenutbildningen för studerande inom naturvetenskap och teknik och ett möjligt tillägg för

studerande inom andra inriktningar. I den flamländska gemenskapen i **Belgien** har Digisprong Knowledge Centre sedan 2023 tillhandahållit riktlinjer och ytterligare utbildning för att stödja digitaliseringen i den obligatoriska utbildningen. **Kroatien** strategi för det digitala Kroatien 2023 är inriktad på utvecklingen av AI och digitala kompetenser och omfattar den digitala omställningen som stöd för utvecklingen av utbildnings- och forskningssystemet. I **Tyskland** erbjuder Deutsches Schulportal en plattform för att hjälpa användare att bekanta sig med AI. I **Luxemburg** har forskningsgruppen Computational Law and Machine Ethics (CLAiM) vid Luxemburgs universitet sedan 2021 haft till uppgift att studera de etiska och vetenskapliga aspekterna av AI, med planer på att i framtiden inrätta ett centrum för digital etik. I **Polen** har flera universitet fastställt interna riktlinjer och standarder för att reglera studenternas användning av AI. **Grekland** planerar ett seminarium för 800 lärare som ska åtföljas av riktlinjer för lärare. **Österrike** ska utrusta 100 pilotskolor med AI-programvara och ta fram digitala läromedel. I **Nederländerna** kommer projekt att utvecklas tillsammans med skolor, företag och forskare för att få kunskap om AI i undervisningen, med medel som delvis kommer från faciliteten för återhämtning och resiliens. I **Rumänien** avsätter faciliteten för återhämtning och resiliens medel för att stödja universitetsstudenters deltagande i utbildningsprogram för avancerade digitala färdigheter, investera i smarta laboratorier som ger studenterna de digitala och tekniska kunskaper som behövs på arbetsmarknaden eller utbilda tjänstemän i avancerade digitala färdigheter.

Att modernisera och göra yrkesutbildningssystemen mer attraktiva står högt på den politiska dagordningen i många medlemsstater. **Estland** har inlett en reform för att göra yrkesutbildningssystemet mer attraktivt, bland annat genom att ta fram nya läroplaner som prioriterar kompetenser och starkare integrering av yrkesutbildningen med andra utbildningsvägar (överbryggning mellan formell utbildning och icke-formellt lärande samt sammankoppling av allmän utbildning, yrkesutbildning och tillämpad högre utbildning). Nya tjänster som karriärvägledning och flexibla studieformer för att behålla studenter och minska avhoppet lanserades 2023, med deltagande av berörda parter. I januari 2024 genomförde **Grekland** ny lagstiftning för att utöka samarbetet inom sitt yrkesutbildningssystem och skapa synergier mellan de olika nivåerna i den nationella referensramen för kvalifikationer. Med stöd av faciliteten för återhämtning och resiliens fortsätter myndigheterna att införa ett system för kvalitetskontroll av yrkesutbildningen för att bedöma dess resultat och förbättra dess relevans för arbetsmarknaden. **Spanien** har genom en rad lagändringar från mitten av 2023 till 2024 ökat flexibiliteten i förvaltningen av yrkesutbildningen, införlivat digitala färdigheter, reglerat organisatoriska aspekter av läroplanen för grundläggande, mellanliggande och högre utbildningscykler samt komponenterna i yrkesutbildningssystemet. Bland annat har man utvecklat en nationell katalog över yrkeskvalifikationer och register, uppdaterat och harmoniserat arbetsreglerna för det allmänna rådet för yrkesutbildning samt fastställt kvalifikationer för högre yrkesutbildning och tillhörande minimikrav för undervisning. Sedan juni 2024 har **Cypern**, med stöd av faciliteten för återhämtning och resiliens, uppdaterat läroplanerna för yrkesutbildning för att minska kompetensglappet på arbetsmarknaden. **Tyskland** ändrade sin utbildningslag i juli 2023 och införde subventionerade praktikplatser för yrkesorientering, mobilitetsbidrag, mer inkluderande yrkesutbildningskvalifikationer för personer med funktionsnedsättning, samtidigt som man utökade möjligheterna till statligt finansierad yrkesutbildning, särskilt i områden med begränsade alternativ.

Vissa länder gör också betydande investeringar i sina yrkesutbildningssystem. Som ett led i sin återhämtnings- och resiliensplan uppgraderar **Cypern** sin infrastruktur för yrkesutbildning genom initiativ som uppförandet av en ny teknisk skola i Limassol, som ska stå klar i juni 2026, och en uppgradering av 20 laboratorier för att sedan ta itu med

kompetensglappet på arbetsmarknaden. I **Sveriges** budget för 2024 anslogs 1,36 miljarder kronor (15,2 miljarder euro) för regional yrkesutbildning för vuxna, med cirka 16 500 ytterligare helårsplatser inom yrkesutbildning för vuxna och cirka 3 000 inom högre yrkesutbildning. Dessutom stöder Sveriges återhämtnings- och resiliensplan ytterligare 16 900 helårsstudieplatser inom regional yrkesinriktad vuxenutbildning och 14 900 inom högre yrkesutbildning. Som ett led i sin återhämtnings- och resiliensplan har **Polen** arbetat med att inrätta sektorsspecifika kompetenscentrum, i samma anda som yrkesinriktade kompetenscentrum, som tillgodoser behoven hos flera grupper, t.ex. vuxna, studenter, ungdomar, yrkesutbildningslärare och anställda. De viktigaste partnerna i denna satsning kommer bland annat att vara yrkesskolor, institutioner för högre utbildning, företag och arbetsgivarorganisationer, lokala myndigheter samt forsknings- och utvecklingscentrum. **Spanien**, med stöd från ESF+ och som ett led i sin återhämtnings- och resiliensplan, investerar i den digitala och den gröna omställningen av yrkesutbildningen, med fokus på lärarutbildning, moderniserade klassrum som simulerar tekniska arbetsplatser, samt ett nätverk av 50 kompetenscentrum för att främja forskning och innovation. Inom ramen för sin återhämtnings- och resiliensplan ska **Portugal** genomföra en reform som syftar till att stärka den övergripande politiska samordningen av utbildning, uppdatera den nationella kvalifikationskatalogen för att införliva nya färdigheter och yrken, främja riktade program för vuxnas läs- och skrivkunnighet för lågutbildade personer och ta itu med socioekonomiska ojämlikheter genom omfördelning av nätverket för yrkesutbildning. Denna reform kompletteras med betydande investeringar i inrättandet och renoveringen av 365 specialiserade teknikcentrum i skolor och yrkesutbildningsinstitutioner, vid sidan av investeringarna i 111 offentliga yrkeskunskapscentrum genom att man bygger nya eller renoverar befintliga centrum, och genom att man köper in avancerad teknisk utrustning inom områden som digitalisering, förnybar energi och Industri 4.0.

Arbetsplatsförlagt lärande och lärlingsutbildningar främjas i ett antal medlemsstater. I mars 2024, som ett led i sin återhämtnings- och resiliensplan, ändrade **Bulgarien** sitt regelverk för yrkesutbildning för att utöka samarbetet med arbetsgivare, särskilt genom arbetsplatsförlagt lärande och system där yrkesutbildning varvas med praktik. I juli 2023 antog **Frankrike** en ny lag för att främja internationell mobilitet för lärlingar genom ett ”Erasmus för lärlingar”. I maj 2023 presenterade **Tysklands** Alliance for Initial and Further Education and Training sina prioriteringar för 2023–2026, inklusive att stärka den varvade utbildningen genom förbundsregeringen, delstaterna, näringslivet och fackföreningarna. För att anpassa yrkesutbildningen till samhällets behov förlängde **Estland** i december 2023 sitt utvecklingsprogram för yrkesutbildning och högre utbildning, PRÖM+, till 2027. Inom ramen för programmet kommer nya utbildningsplatser att skapas inom sektorer som prioriteras nationellt och som främjar ekonomisk tillväxt, baserat på arbetsgivarnas behov och beredskap. Minst 30 % av platserna kommer att tilldelas ungdomar under 26 år utan yrkeskvalifikationer. **Grekland** planerar, med samfinansiering från ESF+ och som ett led i sin återhämtnings- och resiliensplan, att återinrätta yrkesskolor för lärlingsutbildning inom den offentliga arbetsförmedlingen (DYPA EPAS) före utgången av 2024, som en integrerad del av regeringens strategi för yrkesutbildning och ungdomssysselsättning.

Medlemsstaterna fortsätter att stödja moderniseringen av den högre utbildningen genom styrningsreformer och åtgärder för att främja internationalisering. Inom ramen för sin återhämtnings- och resiliensplan har **Rumänien** tilldelat digitaliseringsbidrag till cirka 70 % av sina universitet (61 institutioner) för att förbättra det digitala ekosystemet, och minst 100 000 lärare kommer att få utbildning för att förbättra sina färdigheter i digital pedagogik. Med stöd från ESF+ lanserade landet också programmet ”First Student in the Family” i september 2024 för att öka tillgången till högre utbildning för mindre gynnade och

underrepresenterade grupper och minska avhoppet från universiteten. Styrningsreformer som syftar till att främja spetskompetens, forskning och internationalisering håller på att genomföras i flera medlemsstater. I **Bulgarien** syftar den nya lagen om vetenskaplig forskning och innovation, som antogs i april 2024 som ett led i en reform av landets återhämtnings- och resiliensplan, till att skapa en dynamisk, resultatorienterad och ändamålsenlig forsknings- och innovationsmiljö. **Beneluxländerna** och **de baltiska staterna** har genomfört ett fördrag om erkännande av examensbevis från och med maj 2024, vilket möjliggör ömsesidigt erkännande av kvalifikationer från högre utbildning. Vissa medlemsstater vidtar också åtgärder för att förbättra tillgången för mindre gynnade grupper. I **Litauen** är cirka 1 300 studieplatser, eller cirka 10 % av det totala antalet statligt finansierade platser, reserverade för studenter från socioekonomiskt utsatta områden. Från och med september 2024 kan behöriga studenter ansöka via en separat antagningskö, med samma akademiska krav för att komma in. **Portugal** inför också kvoter för ekonomiskt mindre gynnade studenter, samtidigt som man breddar tillgången för den portugisiska diasporan och ökar kvoterna för mogna studenter över 23 år. Mycket tack vare pågående investeringar inom ramen för återhämtnings- och resiliensplanen förväntas kapaciteten för studentbostäder öka med 78 % mellan 2021 och 2026. **Spanien** utökar stipendierna för utsatta studenter till 1 miljard euro 2023–2024, vilket kommer att gynna 300 000 studenter, eller omkring 25 % av alla studenter på kandidat- och masternivå vid offentliga universitet. Ökningen av stipendier stöds också av Spaniens återhämtnings- och resiliensplan som en del av en bredare reform av universitetssystemet som bland annat ska främja tillgången till högre utbildning. Samtidigt har det genomsnittliga stipendiebeloppet ökat med 29 % under de senaste fem åren. För att förbättra tillgången för studenter med funktionsnedsättning har **Frankrike** tilldelat sex universitet 10 miljoner euro i finansiering för att utveckla och dela med sig av bästa praxis för inkluderande utbildning och tillgänglig undervisning under 2024.

Nya prognosystem håller på att införas för att förutse kompetensbehoven på arbetsmarknaden. I december 2023 lanserade **Finland** ”Programmet för ett gott arbete” för att hantera personalbehov inom hälso- och sjukvård, social välfärd och räddningstjänst genom att förbättra kunskapsbasen och kapaciteten att förutse framtida personal- och utbildningsbehov. **Spanien** och **Sverige** kartlägger inom ramen för sina återhämtnings- och resiliensplaner kompetensbehoven i syfte att anpassa utbildnings- och omskolningsinsatserna till arbetsmarknadens behov, inklusive kompetens som är avgörande för den digitala och den gröna omställningen. Spanien kommer att göra detta genom att genomföra forskningsprogram som bygger på undersökningar inom olika sektorer.

Medlemsstaterna har inlett åtgärder för att ytterligare utveckla befolkningens digitala färdigheter för att möta kraven i den digitala omställningen. I mars 2024 ändrade **Bulgarien** sitt regelverk för yrkesutbildning som ett led i sin återhämtnings- och resiliensplan för att ta hänsyn till nya yrkesmässiga behov, bland annat inom de gröna och de digitala sektorerna. I juni 2024 skapade landet en IKT-modul för att testa och självcertifiera digitala färdigheter utan formell utbildning, som är tillgänglig som en del av landets återhämtnings- och resiliensplan. **Portugal** inledde den andra fasen av yrkesprogrammet ”Employment + Digital 2025” i januari 2024. År 2024 inledde **Ungern** projekt för att utforma och genomföra utbildning i digitala färdigheter som en del av det operativa programmet Digital Renewal + 2021–2027, som samfinansieras av ESF+. I juli 2023 reglerade **Spanien** förfarandet för erkännande av digitala kompetenser i undervisningen och har inom ramen för sin återhämtnings- och resiliensplan som mål att utbilda minst 825 000 personer i färdigheter inom digital, ekologisk och produktiv omvandling före utgången av 2025. Som ett led i sin återhämtnings- och resiliensplan inrättade **Lettland** i juli 2023 en gemensam ram baserad på ramverket för utvecklingen av digital kompetens bland medborgarna i Europa (DigComp) för

att bedöma och planera läranderesultat för digitala färdigheter, även inom icke-formell utbildning. **Luxemburg** lade fram en vitbok om den nya läroplanen för grundutbildning i oktober 2023, där digitala färdigheter relaterade till cybersäkerhet och mediekompetens ingår som en av de fyra tematiska huvudpelarna. Medlemsstaterna har också infört strategier för att stödja digitala färdigheter. I **Rumänien** betonas utvecklingen av grön och digital kompetens i den nationella strategin för vuxenutbildning 2023–2027, som antogs i december 2023, och i den nationella strategin för vuxnas livslånga lärande 2024–2030, som antogs i maj 2024. I augusti 2023 lanserade **Lettland**, inom ramen för sin återhämtnings- och resiliensplan, en strategi för digital hälsa som omfattar olika aspekter, t.ex. gränsöverskridande datautbyte och digitala färdigheter. **Irlands** färdplan för digital delaktighet lanserades i augusti 2023 för att säkerställa att alla kan dra nytta av digitala möjligheter, bland annat genom digitala färdigheter och läskunnighet. **Tjeckien** har skapat en offentlig databas med kurser för kompetenshöjning och omskolning som en del av sin återhämtnings- och resiliensplan, och minst 65 000 personer ska ges möjlighet till kompetenshöjning eller omskolning i digitala färdigheter före utgången av 2025.

Reglerings- och investeringsinitiativ pågår för att främja de färdigheter och kompetenser som behövs för den gröna omställningen. I september 2023 införde **Malta** ekonomiska incitament för att stödja lokala arbetsgivare och anställda i kompetenshöjning, inklusive för gröna kompetenser. **Cypern** har fokuserat på investeringar i grön infrastruktur för yrkesutbildningsskolor och granskar byggplaner för en grön yrkesutbildningsskola i Larnaca som har finansierats av Fonden för en rättvis omställning sedan juli 2023. I **Portugal** upprättade den offentliga arbetsförmedlingen och Renewable Energies Association ett protokoll i juni 2023 för att skapa ett utbildningscentrum för energiomställning (CTE), som kommer att tillhandahålla utbildning i energiomställning och klimatåtgärder, inbegripet i förnybar energi och grön vätgasenergi, för både arbetstagare och arbetslösa. Omkring 25 000 personer kommer att utbildas i gröna färdigheter inom ramen för de program som stöds av faciliteten för återhämtning och resiliens. Flera medlemsstater, däribland **Spanien** och **Tjeckien**, investerar också i kompetens för den gröna omställningen inom ramen för sina återhämtnings- och resiliensplaner. I september 2024 lanserade den offentliga arbetsförmedlingen i **Grekland** ett nytt program för förvärv och uppgradering av gröna färdigheter för 50 000 anställda med stöd av faciliteten för återhämtning och resiliens.

Att öka vuxnas deltagande i utbildning är fortfarande ett viktigt politiskt mål i medlemsstaterna, med särskilt fokus på lågutbildade, och många länder håller på att utveckla individuella utbildningskonton och mikromeriter. Inom ramen för sin återhämtnings- och resiliensplan och med stöd av ESF+ har **Spanien** inrättat en referensram för att bedöma och certifiera grundläggande kompetenser som vuxna förvärvat genom arbetslivserfarenhet, icke-formell utbildning och informellt lärande, för att hjälpa vuxna med låg nivå av grundläggande färdigheter att delta i utbildning. I november 2023 lanserade **Malta** en nationell strategi för livslångt lärande 2023–2030, som riktar sig till de mest utsatta genom ett brett utbud av högkvalitativa möjligheter till livslångt lärande. Flera medlemsstater håller också på att utveckla system för individuella utbildningskonton för att göra det möjligt för vuxna att delta i personliga utbildningsvägar. **Belgiens** återhämtnings- och resiliensplan innehåller en reform för att skapa en individuell rätt till fyra dagars utbildning för varje anställd som arbetar heltid från och med 2023, vilket ökar till fem dagar från och med 2024, och administreras genom plattformen Federal Learning Account som lanserades i april 2024. **Slovakien** planerar att införa ett nytt finansieringssystem för vuxenutbildning genom individuella utbildningskonton och ta itu med samordning mellan ministerierna av livslångt lärande, med stöd av utvecklingen av den elektroniska plattformen för individuella utbildningskonton genom EU-medel. **Lettland, Litauen, Cypern och Kroatien** utvecklar

också individuella utbildningskonton med stöd från faciliteten för återhämtning och resiliens och/eller ESF+, vilket ökar tillgången till vuxenutbildning genom personliga och tillgängliga plattformar. Dessutom utvecklar medlemsstaterna system för mikromeriter för att främja livslångt lärande. År 2023 ändrade **Estland** sin vuxenutbildningslag för att utvidga systemet med mikrokvalifikationer till yrkesutbildning och vuxenutbildning, och införde definitioner av mikrokvalifikationer, krav på programvolym, principer för tillhandahållande och en kvalitetssäkringsmekanism. **Spanien** har som mål i sin återhämtnings- och resiliensplan att offentliggöra en handlingsplan för att utveckla en ram för mikromeriter, som ska utarbetas av universitetsministeriet efter samråd med berörda parter. Detta omfattar bland annat främjande av mikromeriter för att öka efterfrågan bland vuxna och arbetsgivare, främja deras kvalitet och relevans samt stödja lika tillgång.

Den förstärkta ungdomsgarantin, tillsammans med andra initiativ, fortsätter att driva på strukturreformer och åtgärder som stöder ungdomars anställbarhet. Inom ramen för den förstärkta ungdomsgarantin har medlemsstaterna åtagit sig att se till att alla personer under 30 år får ett kvalitativt erbjudande om sysselsättning, vidareutbildning, lärlingsutbildning eller praktik inom fyra månader efter det att de blivit arbetslösa eller avslutat sin formella utbildning. **Ungern** tillhandahåller lönesubventioner och utbildning till unga som varken arbetar eller studerar i åldern 15–29 år mellan 2024–2029 genom sitt nationella program Ungdomsgaranti +, som samfinansieras av ESF+ i det operativa programmet för ekonomisk utveckling och innovation +. I **Portugal** håller profilen för unga som varken arbetar eller studerar i den nationella planen för ungdomsgarantin på att revideras genom en studie som stöds av ILO, med fokus på att kartlägga oregistrerade arbetslösa ungdomar och ungdomar som står utanför arbetsmarknaden. Inom ramen för sin återhämtnings- och resiliensplan har **Spanien** infört sitt nationella program Ungdomsgaranti +, som syftar till att förbättra kvalifikationerna hos unga som varken arbetar eller studerar för att få de färdigheter som krävs för att komma in på arbetsmarknaden och registreringsprocessen för unga som varken arbetar eller studerar. I **Italien** har ”Bonus Youth Cohesion Decree” från och med september 2024 infört undantag från sociala avgifter för att anställa arbetstagare under 35 år på fasta anställningskontrakt, förutsatt att de aldrig tidigare har haft ett fast anställningskontrakt. **Belgien** utökades projektet ”Coup de Boost”, som stöder ungdomar i åldern 18–29 år som står långt från arbetsmarknaden med att skaffa kvalifikationer, påbörja studier eller hitta ett jobb, i april 2024 med stöd från ESF+ och faciliteten för återhämtning och resiliens.

Vissa medlemsstater genomför åtgärder för att hantera den demografiska förändringen genom att stödja utökad sysselsättning för äldre arbetstagare. I **Finland** har personer i åldern 55 år som riskerar att förlora sitt arbete varit berättigade till ”omställningsstöd” sedan 2023, vilket ger tillgång till utbildningsmöjligheter och en förlängd betald ledighet för återanställning under uppsägningstiden. **Estlands** sysselsättningsprogram 2024–2029 erbjuder arbetsmarknadstjänster till pensionärer som söker arbete, inklusive utbildning och stöd för kvalifikationer och entreprenörskap. Dessa initiativ för att främja en senare pensionering bör ses i samband med pensionsåtgärder (se avsnitt 2.4.2). Inom ramen för sin återhämtnings- och resiliensplan lanserade **Luxemburg** utbildningsprogrammet ”FutureSkills” med särskilt fokus på arbetssökande som är 45 år och äldre för att ge mjuka och digitala färdigheter samt ledarskapsförmåga i syfte att underlätta deras kortsiktiga återintegrering på arbetsmarknaden.

Åtgärder vidtas för att stödja kvinnors anställning och ta itu med löneskillnaderna mellan kvinnor och män, inklusive insatser för att minska könssegregeringen i arbetslivet och för att förbättra lönetransparensen. Från och med januari 2025 kommer **Malta** att lagfästa principen om lika lön för likvärdigt arbete, vilket innebär lika lön för alla

anställda, inklusive arbetstagare som hyrs ut av bemanningsföretag och entreprenadföretag. Malta har också lanserat ett pilotprojekt med ett verktyg för lika lön för att underlätta tillämpningen av lika lön samt identifiera och åtgärda eventuella omotiverade löneskillnader inom organisationer med minst 50 anställda och som är certifierade med jämställdhetsmärket. I **Irland** utökas kraven på rapportering av löneskillnader mellan kvinnor och män till att omfatta arbetsgivare med mer än 150 anställda 2024 och arbetsgivare med 50 eller fler anställda 2025. Som ett led i sin återhämtnings- och resiliensplan har Irland investerat i ett program för omskolning och kompetenshöjning, med mål för andelen kvinnliga deltagare. **Estland** har i april 2024, som en del av sin återhämtnings- och resiliensplan, lanserat ett nytt digitalt instrument, den så kallade Pay Mirror, för att stödja arbetsgivare att analysera och minska löneskillnaderna mellan kvinnor och män. I **Italien** är arbetsgivare i den privata sektorn som anställer arbetslösa kvinnor som utsatts för våld och som omfattas av ”reddito di libertà” enligt budgetlagen 2024 befriade från att betala en del av de sociala avgifterna upp till 100 % och 8 000 euro. Dessutom ökade landet finansieringen till ”Fondo per il reddito di libertà” för att hjälpa kvinnor som utsatts för våld och lever i fattigdom att uppnå ekonomiskt oberoende och frigörelse. De finansiella anslagen ökas med 10 miljoner euro årligen mellan 2024 och 2026 och med 6 miljoner euro årligen från och med 2027. I slutet av 2025 ska **Spanien**, som ett led i sin återhämtnings- och resiliensplan, inrätta en ny social- och sysselsättningsvägledning för att stödja kvinnor som utsatts för våld, inklusive offer för människohandel och sexuellt utnyttjande, genom hjälp med förmedling av arbete, juridisk rådgivning samt psykologiskt och emotionellt stöd. **Österrikes** intensiva program för integration på arbetsmarknaden 2024–2025, som ingår i den strategiska handlingsplanen mot bristen på kvalificerad arbetskraft, ger anpassat stöd till flyktingkvinnor genom att erbjuda språkkurser i tyska, erkännande av kvalifikationer och karriärvägledning. **Frankrike** antog lagstiftning i juli 2023 som bland annat ger sjukpenning till kvinnor som får missfall, samt ett skydd mot uppsägning i tio veckor, psykologisk vård och förbättrad medicinsk hjälp från och med 2024.

Medlemsstaterna har vidtagit åtgärder för att förbättra balansen mellan arbete och privatliv, särskilt genom införlivandet av direktivet om balans mellan arbete och privatliv¹⁷⁹, inklusive förbättrad ledighet av familjeskäl. Från och med juli 2023 beviljar **Luxemburg pappaledighet till den person som erkänns som den andra föräldern enligt nationell lagstiftning. Från och med mars 2024 säkerställer **Danmarks** ändrade lag om mammaledighet att föräldraledigheten (48 veckor) delas lika mellan båda föräldrarna (24 veckor vardera), medan ensamstående föräldrar kan överföra flera veckors ledighet till en nära familjemedlem. Enligt budgetlag 2024 ersätts föräldraledighet i **Italien** nu enligt följande: 80 % av lönen för den första månaden, 60 % (80 % endast för 2024) för den andra månaden och 30 % för efterföljande månader. När det gäller flexibla arbetsformer har **Irland** integrerat lagförslaget om rätt att begära distansarbete i 2023 års lag om balans mellan arbete och privatliv och diverse bestämmelser, som från och med mars 2024 ger rätt att begära distansarbete och flexibelt arbete för anhängigvårdare, inklusive komprimerad eller förkortad arbetstid. Lagen ger också rätt till fem dagars årlig ledighet för omfattande medicinsk vård och förlänger den nuvarande rätten till amningspauser från sex månader till två år. En ny lag i **Frankrike**, som antogs i april 2024, kommer att ge anställda möjlighet att ta ut minst fyra veckors betald ledighet per år, oavsett eventuella sjukperioder.**

¹⁷⁹ Se [Europaparlamentets och rådets direktiv \(EU\) 2019/1158 av den 20 juni 2019 om balans mellan arbete och privatliv för föräldrar och anhängigvårdare och om upphävande av rådets direktiv 2010/18/EU](#).

Insatser för att stärka inkluderingen av personer med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden pågår. I **Irland** ger en lönesubvention som lanserades i september 2023 ekonomiskt stöd till arbetsgivare som anställer personer med funktionsnedsättning. Från och med april 2024 sänktes tröskeln för minsta veckotimmar för att vara berättigad till detta system från 21 till 15 timmar. Med stöd från ESF+ införde Irland i augusti 2024 dessutom programmet ”WorkAbility”, som bland annat ska stödja organisationer som kan erbjuda progressiva vägar till utbildning och sysselsättning (inklusive verksamhet som egenföretagare) för deltagarna. **Österrike** anslog ytterligare 30 miljoner euro under 2023 och 2024 för att förbättra deltagandet på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning, bland annat för att dämpa effekterna av hög inflation. I **Sverige** föreskriver Arbetsförmedlingens regleringsbrev för 2024 snabbare identifiering av funktionsnedsättningar som påverkar arbetssökandes arbetsförmåga, vilket möjliggör mer relevanta insatser och ökar antalet deltagare som får lönesubventioner för att främja ökad sysselsättning bland personer med funktionsnedsättning.

Flera initiativ har införts för att förbättra integrationen av tredjelandsmedborgare. I januari 2024 trädde en ny lag om interkulturalitet i kraft i **Luxemburg**, vilket banar väg för en smidigare integration av personer med invandrarbakgrund. **Grekland** kommer att stödja tredjelandsmedborgare för att underlätta deras integration på arbetsmarknaden inom ramen för ESF+. Med stöd från faciliteten för återhämtning och resiliens deltar dessutom 8 000 flyktingar i landet i praktikprogram i företag inom den privata sektorn, vilket gör det möjligt för flyktingarna att integreras på arbetsmarknaden. **Österrike** förser personer med tillfälligt skydd med ett EU-blåkort som underlättar tillgången till olika förmåner, vård och tjänster. Dessutom får innehavare av blåkort stöd i sin integration på arbetsmarknaden med behovsbaserade erbjudanden som flerspråkigt informationsmaterial, kvalifikationer samt rådgivning om erkännande av kvalifikationer, språkkurser i tyska, kompetensbedömningar och aktiv förmedling av arbete. Från och med november 2023 kan personer med erkända kvalifikationer i **Tyskland** få tillgång till kvalificerad anställning inom icke-reglerade yrken, och kraven för EU-blåkort har lättats genom att sänka lönetrösklarna och förenkla inresa för it-specialister. Från och med mars 2024 kan utländska arbetstagare med minst två års erfarenhet och ett anställningserbjudande arbeta inom icke-reglerade yrken utan formellt erkännande av kvalifikationer.

2.3 Riktlinje 7: Förbättra arbetsmarknadens funktion och göra den sociala dialogen mer ändamålsenlig

I detta avsnitt behandlas genomförandet av sysselsättningsriktlinje 7, enligt vilken medlemsstaterna rekommenderas att förbättra arbetsmarknadernas funktion och göra den sociala dialogen mer ändamålsenlig. Det handlar bland annat om att balansera flexibilitet och trygghet i arbetsmarknadsåtgärderna, förebygga segmentering av arbetsmarknaden, anpassa sig till nya arbetsmetoder samt säkerställa ändamålsenligheten i de aktiva arbetsmarknadsåtgärderna och bekämpa odeklarerat arbete. Dessa mål ligger i linje med princip 4 (aktiva arbetsmarknadsåtgärder), 5 (trygg och anpassningsbar anställning), 7 (information om anställningsvillkor och skydd i händelse av uppsägning), 8 (dialog mellan arbetsmarknadsparterna och arbetstagarnas inflytande), 10 (hälsosam, säker och välanpassad arbetsmiljö samt dataskydd) och 13 (arbetslöshetsförmåner) i den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Vidare diskuteras en vidareutveckling av befintlig nationell praxis, främjande av social dialog och kopplingen till organisationer i det civila samhället. I avsnitt 2.3.2 beskrivs medlemsstaternas politiska åtgärder på dessa områden.

2.3.1 Nyckelindikatorer

Även om flexibilitet värderas högt av vissa arbetstagare kan en segmentering av arbetsmarknaden som kvarstår över tid ha en negativ inverkan på den sociala rättvisan. För vissa grupper, särskilt unga och högutbildade, kan visstidsarbete och deltidsarbete underlätta inträdet på arbetsmarknaden och kompetensutvecklingen samt ge större flexibilitet och balans mellan arbete och privatliv. Ihållande skillnader i anställningstrygghet och arbetsvillkor mellan arbetstagare (ofta med konsekvenser för tillgången till socialt skydd) skapar dock klyftor som inte uppfattas som socialt rättvisa och tenderar att öka ojämlikheten¹⁸⁰. Framför allt är visstidsanställningar förknippade med större otrygghet när de inte fungerar som en språngbräda mot fastare anställningar. Den otrygghet som följer av detta bidrar också till mindre gynnsamma arbetsvillkor i vissa sektorer och yrken med hög och ihållande brist på arbetskraft¹⁸¹. Segmenteringen på arbetsmarknaden kan bl.a. åtgärdas genom skraddarsyddas aktiva arbetsmarknadsåtgärder som uppmuntrar till övergångar uppåt i arbetslivet, och även genom incitament för arbetsgivare att anställa och behålla arbetstagare.

Mot bakgrund av den höga sysselsättningsgraden i EU fortsatte andelen visstidsanställda att visa en svagt nedåtgående trend¹⁸². Bland alla anställda i åldern 20–64 år minskade andelen från 12,9 % 2022 till 12,3 % 2023, vilket är 2 procentenheter under nivån före pandemin. Variationen mellan medlemsstaterna är dock fortfarande betydande, med en skillnad på 21,7 procentenheter mellan den högsta och den lägsta andelen. I Nederländerna, Portugal, Spanien och Italien låg andelen visstidsanställningar över 15 % 2023, medan den låg under 3 % i Bulgarien, Estland, Lettland, Rumänien och Litauen (se figur 2.3.1).

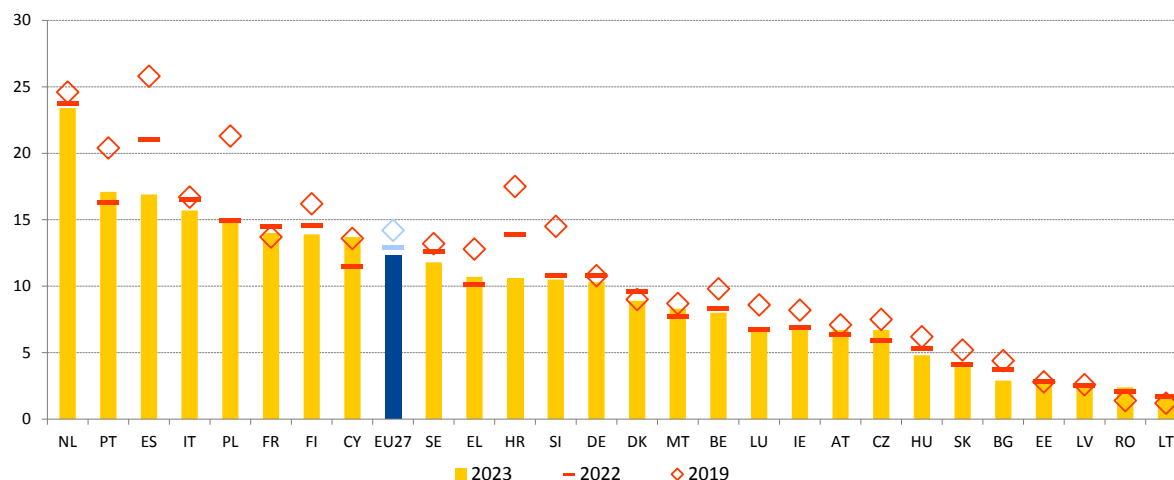
¹⁸⁰ Eurofound, [Labour market segmentation](#), ordbok om förhållandet mellan arbetsmarknadens parter, 2019.

¹⁸¹ Se Europeiska kommissionen, [Employment and Social Developments in Europe 2024](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹⁸² Visstidsanställda definieras som anställda med ett tidsbegränsat anställningsavtal vars huvudsakliga anställning upphör antingen efter en period som fastställts i förväg eller efter en period som inte är känd i förväg men som ändå definieras av objektiva kriterier, t.ex. slutförandet av ett uppdrag eller frånvaroperioden för en anställd som ersatts tillfälligt (Eurostats indikator [[lfsi_pt_a](#)]).

Figur 2.3.1: Andelen visstidsanställningar minskar, men det finns fortfarande stora variationer mellan medlemsstaterna

Andel visstidsanställda av samtliga anställda (20–64 år, i %, årsdata)

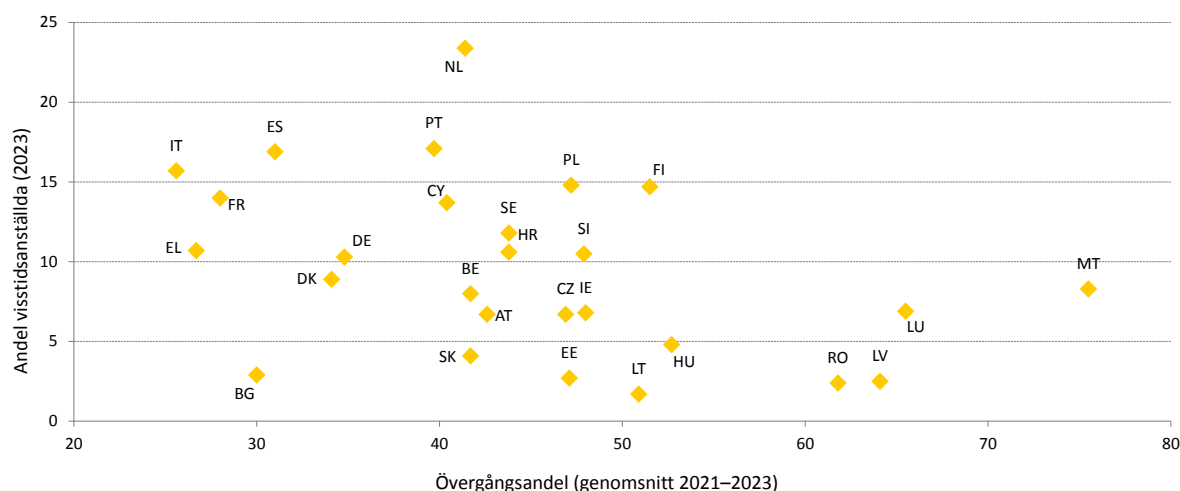
Anmärkning: Definitionen avviker för ES och FR för 2022 och 2023 (se metadata). Avbrott i serien för CY och DK.

Källa: Eurostat [[lfsi_pt_al](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

Vissa medlemsstater fortsätter att ha en hög andel visstidsanställningar samtidigt som andelen som övergår till tillsvidareanställning är låg. År 2023 hade Italien och Spanien höga andelar visstidsanställningar (över 15 %) i kombination med låga övergångsandelar (under respektive omkring 30 %) (se figur 2.3.2). I Finland, Polen, Nederländerna, Portugal och Cypern låg andelen visstidsanställningar över EU-genomsnittet, men andelen som övergick till tillsvidareanställningar var relativt hög (mellan 40 och 51 %), vilket tyder på flexibla men ändå relativt dynamiska arbetsmarknader. Lettland, Rumänien och Litauen uppvisade å andra sidan en kombination av låga andelar visstidsanställningar (under 3 %) och höga andelar som övergick i tillsvidareanställningar (mellan 50 och 64 %), vilket tyder på en hög grad av stabilitet på arbetsmarknaden.

Figur 2.3.2: Det finns en viss variation mellan medlemsstaterna när det gäller andelen visstidsanställda och deras övergång till tillsvidareanställning

Andel visstidsanställda av det totala antalet anställda (20–64 år) 2023 och andel som övergår till tillsvidareanställning (15–64 år) (genomsnitt för 2021, 2022 och 2023)

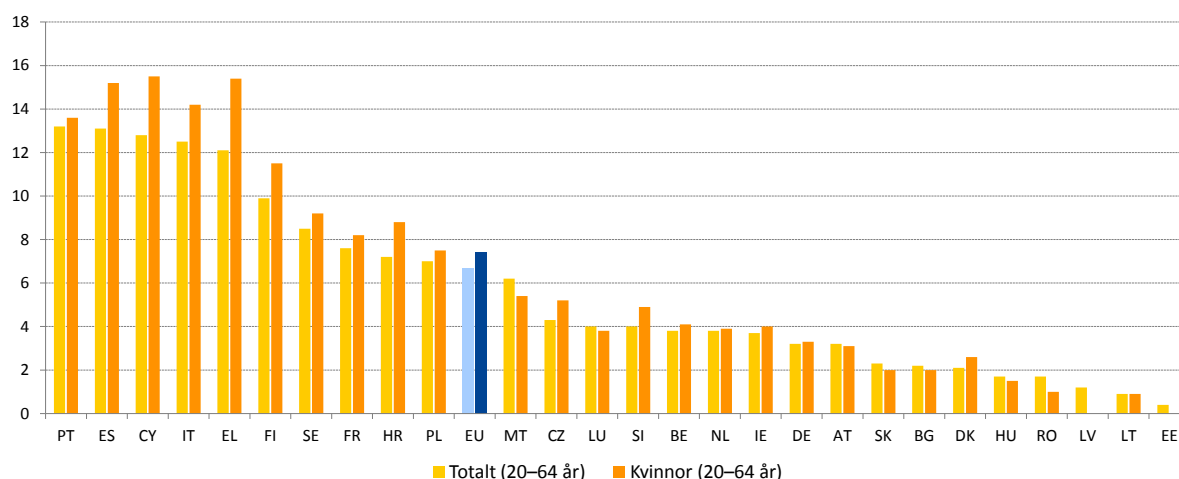

Anmärkning: Den bredare ålderskohorten 15–64 år beaktas för övergångar från visstidsanställning till tillsvidareanställning. Andelen övergångar för DE, FR och LV avser 2023 och värdet för LU avser 2022. Ålderskohorten 20–64 år används för visstidsanställningar, i linje med den sociala resultattavlans huvudindikator för sysselsättning och relaterad analys i avsnittet. Definitionen skiljer sig åt för ES och FR. Avbrott i serien för CY, DK och FR.

Källa: Eurostat, [[lfsi_pt_a](#)], EU:s arbetskraftsundersökning och [[ilc_lvh32](#)], EU-Silc.

Figur 2.3.3: Ofrivilliga visstidsanställningar tenderar att vara mer utbredda bland kvinnor

Andel ofrivilligt visstidsanställda av samtliga anställda (20–64 år) 2023

Anmärkning: Definitionen skiljer sig åt för ES och FR. Uppgifter med låg tillförlitlighet för BG, EE, HR, LV, LT, LU, MT, AT, SI och SK. Uppgifter för Total endast för ”Arbete endast tillgängligt med ett avtal om visstidsanställning” för EE och LV. Uppgifter för kvinnor och män endast för ”Arbete endast tillgängligt med ett avtal om visstidsanställning” för LU och AT. Uppgifter för kvinnor och män endast för ”Inget fast arbete hittat” för SK. Uppgifter för kvinnor endast för ”Inget fast arbete hittat” för RO. Uppgifter för kvinnor och män endast för ”Arbete endast tillgängligt med ett avtal om visstidsanställning” för MT.

Källa: [[lfsa_etgar](#)] och [[lfsa_etgar](#)]

Ofrivilliga visstidsanställningar uppvisar också betydande variationer mellan medlemsstaterna och tenderar att drabba relativt sett fler kvinnor. Bland alla visstidsanställda är andelen av dem som ofrivilligt befinner sig i en sådan situation en viktig indikation på de anställdas svårigheter att hitta ett fast arbete¹⁸³. Andelen av dessa anställda i åldern 20–64 år var 6,7 % 2023 i EU, vilket är 0,7 procentenheter lägre än året innan. Det finns dock fortfarande betydande skillnader mellan medlemsstaterna, med siffror som sträcker sig från över 10 % i Portugal, Spanien, Cypern, Italien och Grekland till under 2 % i Ungern, Rumänien, Lettland, Litauen och Estland. Andelen ofrivilligt visstidsanställda är i allmänhet högre bland anställda kvinnor (med vissa undantag som Rumänien, Malta, Bulgarien och Ungern) (se figur 2.3.3), men skillnaden fortsätter att vara relativt liten överlag (1,2 procentenheter), utom i Grekland, Cypern, Spanien, Finland och Kroatien (där den är större än 3 procentenheter).

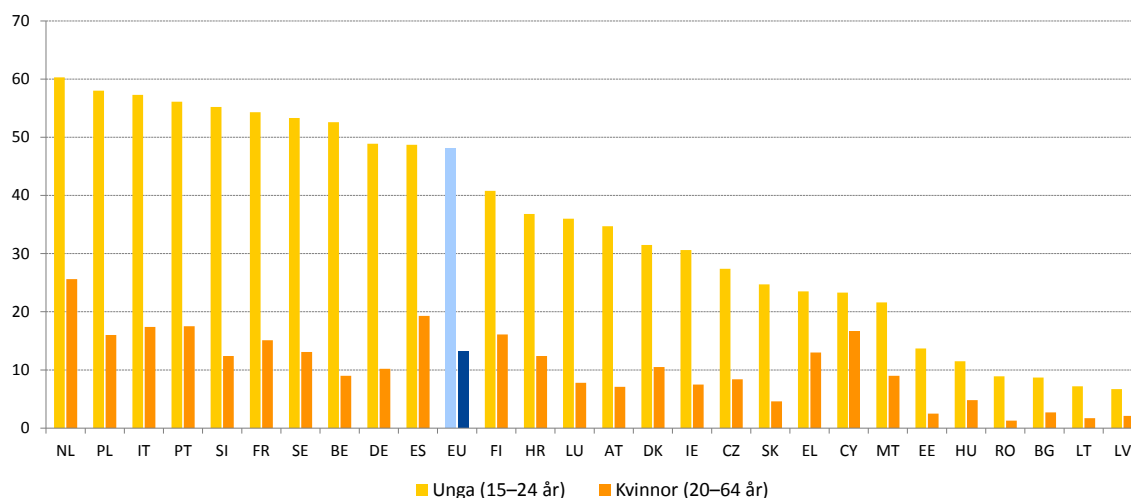
Visstidsanställningar fortsätter att vara mer utbredda bland unga och kvinnor. Andelen visstidsanställningar bland unga (15–24 år) i EU minskade med 1,5 procentenheter från och med 2022 till 48,1 % 2023. Denna siffra är dock 37,1 procentenheter högre än för anställda i åldern 25–54 år. År 2023 noterades de högsta andelarna unga med visstidsanställning i Nederländerna, Polen, Italien, Portugal och Slovenien (mellan 55 % och 60 %), medan de

¹⁸³ Ofrivillig visstidsanställning definieras som anställning i följande två situationer: inget fast arbete hittades [[lfsa_etgar](#)] och arbetet var endast tillgängligt med ett avtal om visstidsanställning [[lfsa_etgar](#)].

lägsta andelarna noterades i Rumänien, Bulgarien, Litauen och Lettland (under 10 %) (se figur 2.3.4). Andelen sysselsatta kvinnor (20–64 år) med visstidsanställning minskade något i EU, från 13,9 % 2022 till 13,2 % 2023. De största andelarna registrerades i Nederländerna, Spanien, Portugal och Italien (över 17 %), medan de lägsta andelarna noterades i Rumänien, Litauen, Lettland, Estland och Bulgarien (under 3 %). Totalt sett låg skillnaden mellan könen i fråga om visstidsanställning kvar på en stabil nivå på cirka 2 procentenheter i EU. År 2023 (baserat på 2022 års inkomster) löpte visstidsanställda en betydligt högre risk för fattigdom bland förvärvsarbetande (12,6 %) jämfört med tillsvidareanställda (5,2 %) ¹⁸⁴.

Figur 2.3.4: Andelen visstidsanställda bland unga och kvinnor skiljer sig avsevärt mellan medlemsstaterna

Andel visstidsanställda bland alla unga anställda (15–24 år) (i %, 2023) och andel visstidsanställda bland alla anställda kvinnor (i %, 2023).

Anmärkning: Definitionen skiljer sig åt för ES och FR (se metadata).

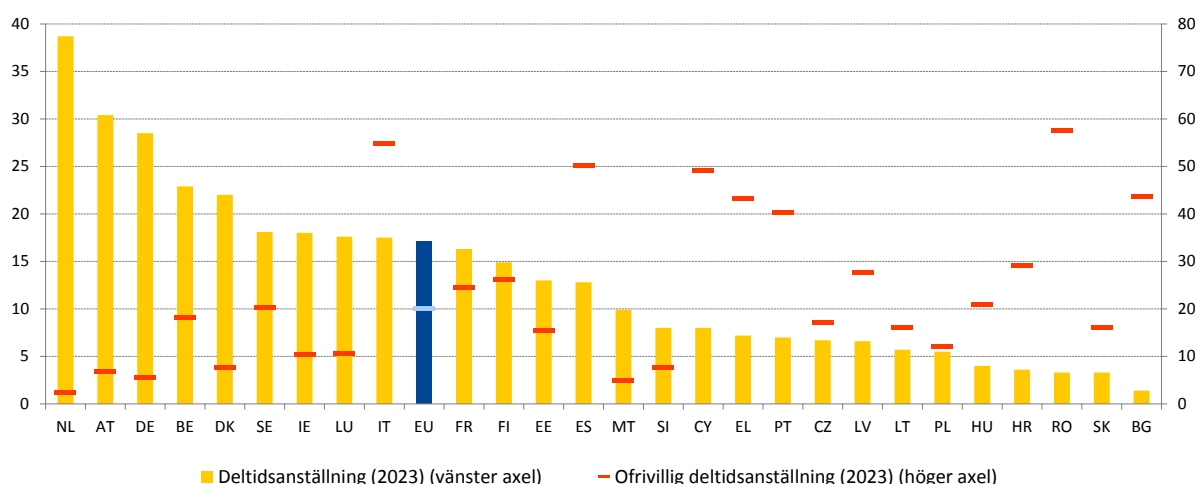
Källa: Eurostat [[lfsi_pt_a](#)] – unga och [[lfsi_pt_a](#)] – kvinnor, EU:s arbetskraftsundersökning.

Andelen deltidsanställningar har ökat något, efter en långsam men stadig minskning under de senaste åtta åren, och andelen ofrivilliga deltidsanställningar är fortfarande betydande i flera medlemsstater. Mot bakgrund av en rekordhög sysselsättningsgrad ökade andelen anställda (i åldern 20–64 år) som arbetar deltid i EU från 16,9 % 2022 till 17,1 % 2023. Fem medlemsstater (Nederländerna, Österrike, Tyskland, Belgien och Danmark) fortsatte att rapportera siffror på över 20 %, medan fem andra medlemsstater (Bulgarien, Slovakien, Rumänien, Kroatien och Ungern) låg kvar på under 5 % (figur 2.3.5). Andelen ofrivilliga deltidsanställningar av det totala antalet minskade ytterligare med 1,6 procentenheter till 20 % 2023 i EU, men låg fortfarande kvar på en relativt hög nivå. Rumänien, Italien och Spanien hade de högsta andelarna med över 50 %, medan andelarna i Nederländerna, Malta och Tyskland låg runt eller under 5 %.

¹⁸⁴ Eurostat [[ilc_iw05](#)], EU-Silc.

Figur 2.3.5: Andelen deltidsanställningar har ökat något, men skillnaderna i andelen ofrivilliga deltidsanställningar är fortfarande stora mellan medlemsstaterna

Andel deltidsanställda av det totala antalet anställda (20–64 år) och andel ofrivilligt deltidsanställda av det totala antalet deltidsanställda (20–64 år) (i %, årsuppgifter).

Anmärkning: Definitionen skiljer sig åt för ES och FR (se metadata). Låg tillförlitlighet i tidsserien för ofrivilliga deltidsanställningar för MT och SI.

Källa: Eurostat [[lfsi_pt_a](#)] och [[lfsa_eppgai](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

Andelen egenföretagare utan anställda förblev relativt stabil i EU, med betydande skillnader mellan medlemsstaterna. År 2023 fanns det cirka 17,8 miljoner egenföretagare utan anställda i EU, vilket motsvarade 9,1 % av den totala sysselsättningen i åldersgruppen 20–64 år¹⁸⁵. Egenföretagande utan anställda kan tyda på entreprenörsinitiativ, men det kan också användas som en indikator på ”falskt” egenföretagande, som döljer beroende anställningsförhållanden¹⁸⁶. År 2023 fanns de högsta andelarna egenföretagare utan anställda (över 13 %) i Grekland, Polen, Tjeckien och Italien och de lägsta (under 6 %) i Tyskland, Luxemburg, Danmark och Sverige.

Digitala arbetsplattformar utgör en allt viktigare del av EU:s ekonomi och skapar arbetstillfällen, men medför också särskilda utmaningar, särskilt när det gäller arbetstagarnas anställningsstatus. Mellan 2016 och 2020 ökade intäkterna från EU:s plattformsekonomi nästan femfaldigt, från cirka 3 miljarder euro till cirka 14 miljarder euro. Mer än 500 digitala arbetsplattformar som är verksamma inom EU identifierades 2021. Enligt en studie från kommissionen¹⁸⁷ uppskattades mer än 28 miljoner människor i EU arbeta genom digitala arbetsplattformar 2020, och antalet bedöms öka stadigt. Majoriteten av dessa personer är äkta egenföretagare, medan 5,5 miljoner uppskattades vara felaktigt klassificerade som egenföretagare. Mer än hälften av de personer som arbetar via plattformar tjänar mindre än minimilönen¹⁸⁸. Mot denna bakgrund syftar EU-direktivet om förbättrade arbetsvillkor för

¹⁸⁵ Eurostat [[lfsa_egaps](#)] och [[lfsi_emp_a](#)], EU:s arbetskraftsundersökning. Definitionen skiljer sig åt för ES och FR (se metadata).

¹⁸⁶ Se Europeiska kommissionen, [Employment and Social Developments in Europe 2023](#), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2023.

¹⁸⁷ Europeiska kommissionen, [Arbetsdokument från kommissionens avdelningar, Sammanfattning av konsekvensbedömningsrapporten: Följedokument till förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om bättre arbetsvillkor för plattformarbete](#), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2021.

¹⁸⁸ Europeiska kommissionen, [Study to collect evidence on the work conditions of platform workers](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2020.

plattformarbete¹⁸⁹ bland annat till att ta itu med frågan om falskt egenföretagande på digitala arbetsplattformar genom att underlätta en korrekt bestämning av anställningsstatusen genom en rättslig presumtion för anställning. Dessutom ger direktivet både anställda och plattformsarbetare som är egenföretagare nya rättigheter som säkerställer mer transparens, rättvisa och ansvarsskyldighet i fråga om algoritmisk verksamhetsledning. Det skapar också en ram för nationella myndigheter och arbetstagarrepresentanter för att få bättre tillgång till information från digitala arbetsplattformar och det stärker den sociala dialogen och kollektivförhandlingar.

Sammantaget kan snabba framsteg inom artificiell intelligens (AI) och annan digital teknik förväntas leda till djupgående omvandlingar på arbetsmarknaden. Detta förväntas påverka arbetstillfällenas kvantitet och kvalitet samt arbetstagarnas livskvalitet. IMF uppskattar att införandet av AI-applikationer kan påverka upp till 60 % av de anställda i avancerade ekonomier, varav hälften kan påverkas negativt av det¹⁹⁰. Mer än 75 % av företagen i världen planerar att införa AI-drivna applikationer mellan 2023 och 2027, och cirka 70 % av dem anser att tekniska kunskaper kommer att bli allt viktigare under denna period¹⁹¹. Ändå står arbetsgivarna inför hinder när det gäller att anställa personer med de nödvändiga färdigheterna. Enligt indexet för digital ekonomi och digitalt samhälle rapporterar tre av fyra företag i EU (särskilt små och medelstora företag) att de har svårt att hitta arbetstagare med rätt kompetens¹⁹². Även om nyligen genomförda studier¹⁹³ bekräftar att den huvudsakliga nettoeffekten på sysselsättningen på kort sikt kan vara positiv, vilket ökar efterfrågan på den kompetens som behövs för utveckling och användning av AI, bör sysselsättningsvinsterna försiktigt balanseras mot AI:s potential att ersätta rutinjobb¹⁹⁴. Till skillnad från tidigare utveckling när det gäller automatisering kan generativ AI dessutom få betydande konsekvenser för högutbildad arbetskraft. Enligt ILO är över 5 % av arbetstillfällena i höginkomstländer potentiellt utsatta för automatiseringseffekterna av generativ AI¹⁹⁵. Därtill kan automatisering genom AI-driven avancerad robotteknik få stor inverkan på produktionsprocesser och tjänsteleveranser, samtidigt som arbetsprofiler förändras och behovet av digitala, analytiska och mjuka färdigheter ökar¹⁹⁶. I detta sammanhang syftar EU:s förordning om artificiell intelligens (som trädde i kraft i augusti 2024) till att säkerställa att AI är pålitlig, säker och i linje med EU:s grundläggande rättigheter. Förordningen ger ett allmänt regelverk, men innehåller också vissa hänvisningar

¹⁸⁹ [Europaparlamentets och rådets direktiv \(EU\) 2024/2831 av den 23 oktober 2024 om förbättrade arbetsvillkor för plattformarbete, EUT L, 2024/2831, 11.11.2024.](#)

¹⁹⁰ Internationella valutafonden, (2024), *World Economic Outlook*.

¹⁹¹ Världsekonomiskt forum, *Future of Jobs Report 2023*, 2023.

¹⁹² Europeiska kommissionens index för digital ekonomi och digitalt samhälle (Desi) finns [här](#).

¹⁹³ Se Albanesi, S., Da Silva, A., Jimeno, J., Lamo, A. och Wabitsch, A., *New technologies and jobs in Europe*, ECB Working Paper No. 2023/2831, 2023, och Hayton, J., Rohenkohl, B., Christopher, P., Liu, HY, *What drives UK firms to adopt AI and robotics, and what are the consequences for jobs?*, rapport från University of Sussex, 2024.

¹⁹⁴ Europeiska kommissionen, *Artificial Intelligence: Economic Impact, Opportunities, Challenges, Implications for Policy* (Discussion Paper 210), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

¹⁹⁵ Internationella arbetsorganisationen, *Generative AI and jobs: A global analysis of potential effects on job quantity and quality*, 2023.

¹⁹⁶ Eurofound, *Human-robot interaction: What changes in the workplace?* (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

till användning av AI på arbetsplatsen (t.ex. förbudet mot att släppa ut på marknaden eller ta i bruk AI-system för att uttyda en persons känslor på arbetsplatsen)¹⁹⁷.

Ruta 4: Nya arbetsmetoder och rätten att inte vara uppkopplad

Distansarbete innebär många möjligheter för arbetslivet. Covid-19-pandemin har haft en betydande inverkan på arbetsmönstren. Med stöd av den ökade digitaliseringen steg andelen som arbetar hemifrån i EU från 11,1 % 2019 till 19,8 % 2023¹⁹⁸. Resultaten från en undersökning av Eurofound visar att distansarbete i Europa nu är ett fast inslag i våra arbetsmetoder, med över 60 % av arbetstagarna som anger att de skulle föredra att arbeta hemifrån minst flera gånger per månad. Distansarbete erbjuder möjligheter i form av självständighet, flexibilitet, delaktighet samt potentiella kostnadsbesparingar för både arbetstagare och arbetsgivare. De som kan använder sig fortfarande av sina kontor. Därför har hybrida arbetsformer som kombinerar arbete i arbetsgivarens lokaler och distansarbete på olika sätt blivit en framträdande modell för arbetsorganisation¹⁹⁹. Möjligheten att arbeta när som helst kan dock också leda till att arbetstagarna blir mer tillgängliga, vilket i sin tur främjar en kultur med ”ständig uppkoppling”.

Denna kultur med ”ständig uppkoppling”, som ofta leder till extra och oförutsägbara arbetstider, kan vara skadlig för arbetstagarnas balans mellan arbete och privatliv, hälsa och välbefinnande. Enligt en undersökning på företagsnivå som Eurofound genomförde 2022 i fyra länder (Belgien, Frankrike, Italien och Spanien) uppgav över 80 % av de tillfrågade att de kontaktades i arbetsrelaterade syften utanför sin avtalade arbetstid, och nio av tio svarade på sådana kontakter. De främsta skälen till detta var att man kände sig ansvarig för sina arbetsuppgifter (82 %), att man ville ha saker och ting under kontroll (75 %), att det förväntades (75 %), att man var rädd för negativa konsekvenser om man inte svarade (61 %) och att man förväntade sig bättre karriärmöjligheter (50 %)²⁰⁰. Arbetstagare upplever ofta att ständig uppkoppling, som underlättas av digitaliseringen av arbetslivet, har en negativ inverkan på balansen mellan arbete och privatliv, hälsa och välbefinnande (se figuren nedan). Det finns belägg för att stressfaktorer som arbetsintensitet, störningar i arbetslivet och arbete på fritiden (som en aspekt av tillgänglighet på obekväma arbetstider) påverkar alla arbetstagare, men att effekten är starkare för arbetstagare som distansarbetar än för dem som arbetar i arbetsgivarens lokaler. Ångest, känslomässig trötthet, utmattning på grund av långvariga virtuella möten och isolering är några av de mest rapporterade psykiska hälsoproblemen bland distansarbetare²⁰¹. För att minska riskerna och stressfaktorerna i en kultur med ”ständig uppkoppling” kan ”rätten att inte vara uppkopplad” bidra till att dra tydligare gränser mellan yrkesliv och privatliv och därmed bidra till arbetstagarnas hälsa, säkerhet och balans mellan arbete och privatliv. Uppgifter visar att det på företagsnivå finns

¹⁹⁷ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1689 av den 13 juni 2024 om harmoniserade regler för artificiell intelligens och om ändring av förordningarna (EG) nr 300/2008, (EU) nr 167/2013, (EU) nr 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 och (EU) 2019/2144 samt direktiven 2014/90/EU, (EU) 2016/797 och (EU) 2020/1828 ([förordning om artificiell intelligens](#)), EUT L, 2024/1689, 12.7.2024.

¹⁹⁸ Eurostat [[lfsa_ehomp](#)], andel anställda i åldern 15–74 år som uppger att de arbetar hemifrån ibland och vanligtvis.

¹⁹⁹ Eurofound, [Fifth round of the Living, working and COVID-19 e-survey: Living in a new era of uncertainty](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022.

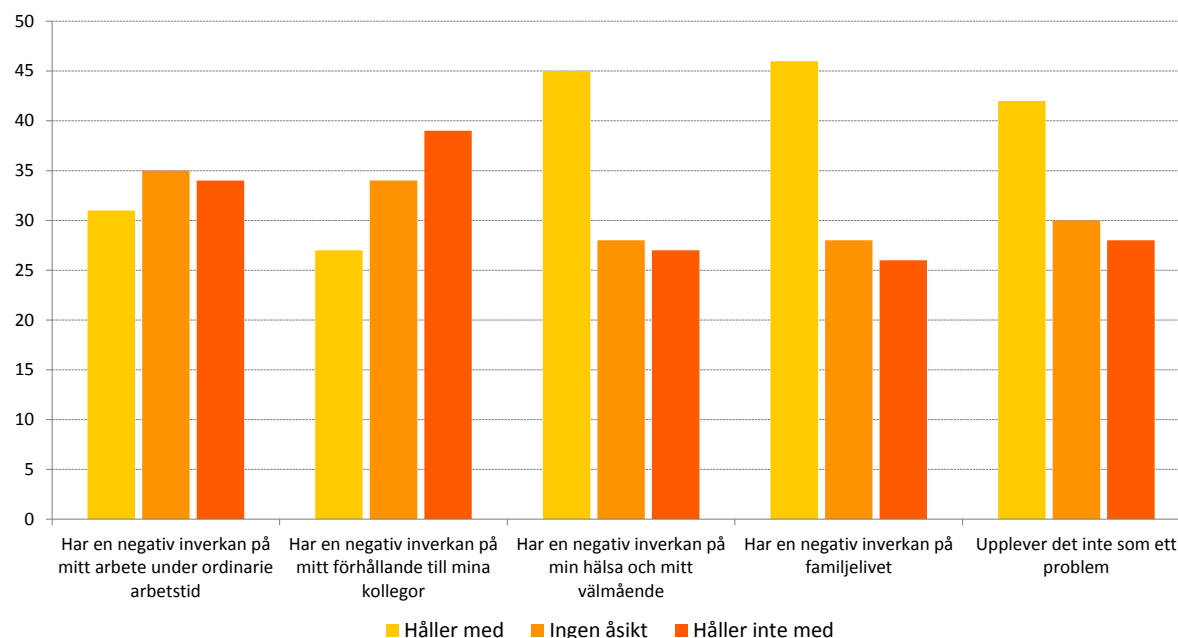
²⁰⁰ Eurofound, [Right to disconnect: Implementation and impact at company level](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2023.

²⁰¹ Europeiska kommissionen, [Study exploring the social, economic and legal context and trend of telework and the right to disconnect, in the context of digitalisation and the future of work, during and beyond the COVID-19 pandemic](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

ett positivt samband mellan införandet av rätten att inte vara uppkopplad och de anställdas balans mellan arbete och privatliv, hälsa, välbefinnande samt övergripande arbetstillfredsställelse²⁰².

Ständig uppkoppling upplevs ofta ha en negativ inverkan på balansen mellan arbete och privatliv, hälsa och välbefinnande

Upplevd inverkan av ständig uppkoppling på hälsa och välbefinnande (i %)

Källa: Eurofound's beräkningar, [baserade på undersökningen om rätten att inte vara uppkopplad](#) 2022.

Mot denna bakgrund antog Europaparlamentet 2021 en resolution i vilken kommissionen uppmanades att lägga fram ett lagstiftningsförslag om rätten att inte vara uppkopplad och en EU-lagstiftningsram för distansarbete²⁰³. Som en del av uppföljningen av resolutionen offentliggjorde kommissionen en studie om det sociala, ekonomiska och rättsliga sammanhanget och trenderna för distansarbete och rätten att inte vara uppkopplad²⁰⁴. Även om arbetsmarknadens parter inte nådde någon överenskommelse om översynen av ramavtalet om distansarbete inledde kommissionen ett formellt samråd i två steg om ett eventuellt EU-initiativ om distansarbete och rätten att inte vara uppkopplad. Den första etappen av detta samråd²⁰⁵ pågick mellan den 30 april och den 25 juli 2024. I juli 2024 inledde kommissionen dessutom en studie för att samla in bevis och analysera mervärdet och effekterna av potentiella politiska alternativ för ett initiativ om distansarbete och rätten att inte vara uppkopplad. Dessutom nämns införandet av en rätt att inte vara uppkopplad i

²⁰² Eurofound, [Right to disconnect: Implementation and impact at company level](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2023.

²⁰³ P9_TA (2021)0021, [Europaparlamentets resolution av den 21 januari 2021 med rekommendationer till kommissionen om rätten att inte vara uppkopplad](#) (2019/2181(INL)).

²⁰⁴ Europeiska kommissionen, [Study exploring the social, economic and legal context and trend of telework and the right to disconnect, in the context of digitalisation and the future of work, during and beyond the COVID-19 pandemic](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

²⁰⁵ Europeiska kommissionen, [Consultation document: First-phase consultation of social partners under Article 154 TFEU on possible EU action in the area of telework and workers' right to disconnect](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

uppdragsbeskrivningen för Roxana Mînzatu, verkställande vice ordförande med ansvar för sociala rättigheter och kompetens, arbetstillfällen av god kvalitet och beredskap²⁰⁶.

Flera medlemsstater har redan genomfört åtgärder för distansarbete och rätten att inte vara uppkopplad. Sedan covid-19-pandemin bröt ut har vissa medlemsstater antagit eller ändrat lagstiftning om den lagstadgade definitionen av distansarbete. För närvarande finns det relevant lagstiftning om rätten att inte vara uppkopplad i 13 medlemsstater, men med variationer i fråga om tillämpningsområde, definition, genomförande och efterlevnad. **Frankrike, Spanien, Belgien och Italien** var de fyra första länderna med nationell lagstiftning om rätten att inte vara uppkopplad, medan de övriga nio, dvs. **Bulgarien, Cypern, Grekland, Kroatien, Irland, Luxemburg, Portugal, Slovenien och Slovakien**, införde ny lagstiftning, ändrade befintliga nationella lagar eller nationella riktlinjer för att införa denna rätt.

Yrkesinspektionerna spelar en nyckelroll när det gäller att upptäcka och förebygga dåliga arbetsvillkor och bekämpa odeklarerat arbete. Den ökade användningen av informations- och kommunikationsteknik (IKT) och utvecklingen av plattformsekonomin har medfört nya utmaningar för yrkesinspektionerna när de ska utföra sina uppgifter. AI-verktyg kan avsevärt förbättra upptäckt av bedrägerier och riskbedömning, men det är fortfarande viktigt att säkerställa transparens och att verktygen utvecklas med alla nödvändiga garantier för företag och medborgare. Efterlevnad av EU:s regler om dataskydd och transparens är avgörande i detta avseende. Samtidigt måste yrkesinspektionerna få lämpliga resurser för att kunna utföra sina uppgifter²⁰⁷. ILO:s indikatorer för yrkesinspektioner visar att kapacitet och resurser i detta avseende skiljer sig mycket åt mellan EU-länderna. ILO:s indikator för antalet inspektörer per 10 000 anställda varierade från 0,18 i Malta till 1,8 i Rumänien 2021. Mellan 2009 och 2021 ökade antalet inspektörer betydligt i Tjeckien (+58,1 %) och Portugal (+36,8 %), medan det minskade i Litauen (–38 %), Rumänien (–28,8 %), Irland (–25,4 %) och Kroatien (–22,6 %). Överlag finns det en nedåtgående trend i antalet yrkesinspektioner²⁰⁸. Europeiska forumet för att förbättra samarbetet när det gäller att bekämpa odeklarerat arbete, som samordnas av Europeiska arbetsmyndigheten, fortsätter att stödja medlemsstaternas ansträngningar att utveckla övergripande strategier för att ta itu med utmaningen.

Långtidsarbetslösheten fortsatte att minska i EU, särskilt i de medlemsstater som har de högsta nivåerna. Långtidsarbetslösheten uppgick till 2,1 % i EU 2023, vilket är 0,3 procentenheter under 2022 års nivå. Skillnaden mellan den högsta och den lägsta nivån i medlemsstaterna minskade ytterligare från 7,2 procentenheter 2022 till 5,7 procentenheter 2023 (figur 2.3.6). En betydande minskning noterades i Grekland (–1,5 procentenheter till 6,2 %) och Spanien (–0,8 procentenheter till 4,3 %). Med den tredje största andelen långtidsarbetslösa i EU (4,2 %) befinner sig Italien i en ”kritisk situation”, tillsammans med Slovakien. Efter att ha upplevt en ökande långtidsarbetslöshet är Ungern och Luxemburg nu länder som ”bör bevakas”, medan Tjeckien hör till kategorin ”bra men bör övervakas”. Å andra sidan har Danmark och Nederländerna ”bästa resultat”, med totalt sett mycket låga

²⁰⁶ [Uppdragsbeskrivning](#) från Roxana Mînzatu, Europeiska kommissionens vice ordförande med ansvar för sociala rättigheter och kompetens, arbetstillfällen av god kvalitet och beredskap.

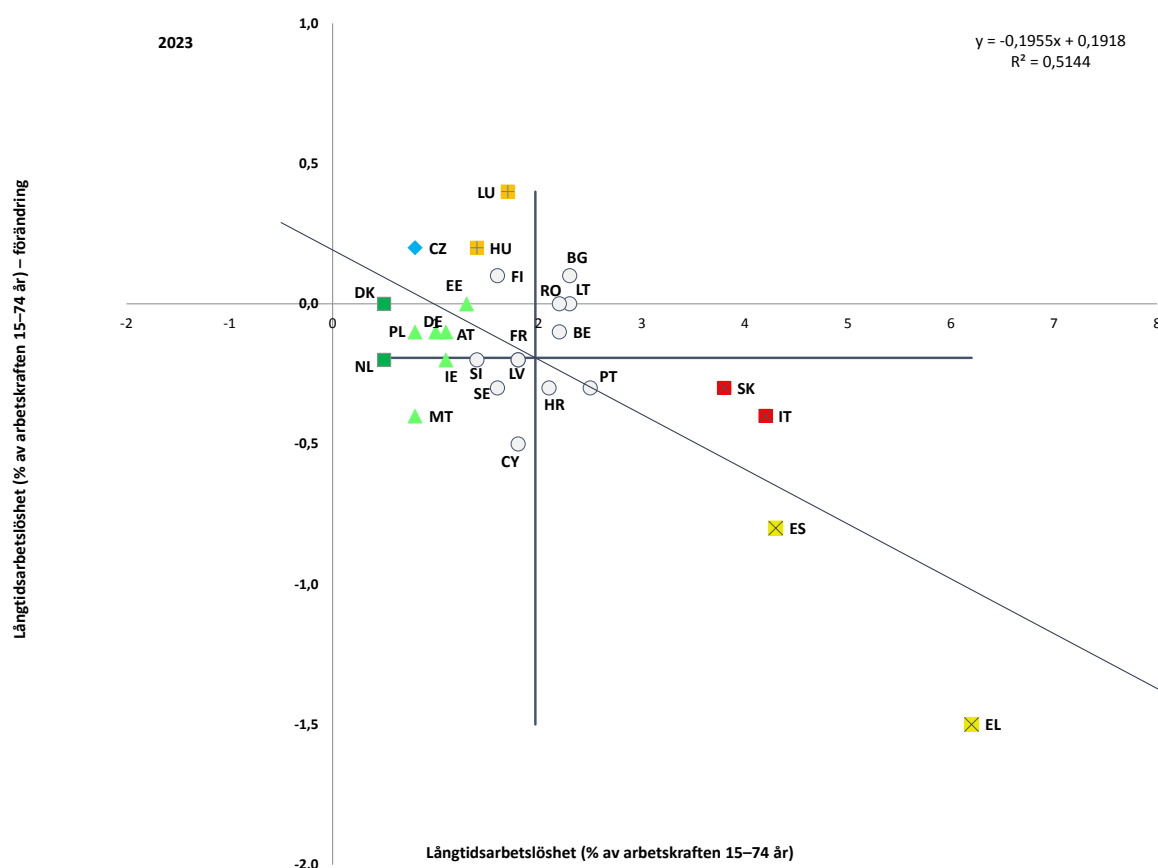
²⁰⁷ Mer information finns på Europeiska arbetsmyndighetens webbplats: www.ela.europa.eu, Europeiska arbetsmyndigheten, [The rise of teleworking: improvements in legislation and challenges for tackling undeclared work](#), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2023, och Europeiska arbetsmyndigheten, [Methods and instruments to gather evidence of undeclared work](#), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2023.

²⁰⁸ Eurofound, [Minimum wages: Non-compliance and enforcement across EU Member States – Comparative report](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2023.

nivåer 2023. Skillnaden mellan kvinnor och män i fråga om långtidsarbetslöshet var låg (under 0,5 procentenheter) 2023 i de flesta medlemsstater, med undantag för Grekland, Spanien och Italien (4,5 procentenheter, 1,5 procentenheter respektive 1 procentenhet). Det finns stora regionala skillnader i flera medlemsstater, däribland Rumänien, Bulgarien, Ungern, Slovakien och Frankrike (se figur 7 i bilaga 5), även i de yttersta randområdena.

Figur 2.3.6: Långtidsarbetslösheten fortsatte att minska i de allra flesta medlemsstater

Långtidsarbetslöshet, 2023 års nivåer och förändringar jämfört med 2022 (i %, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

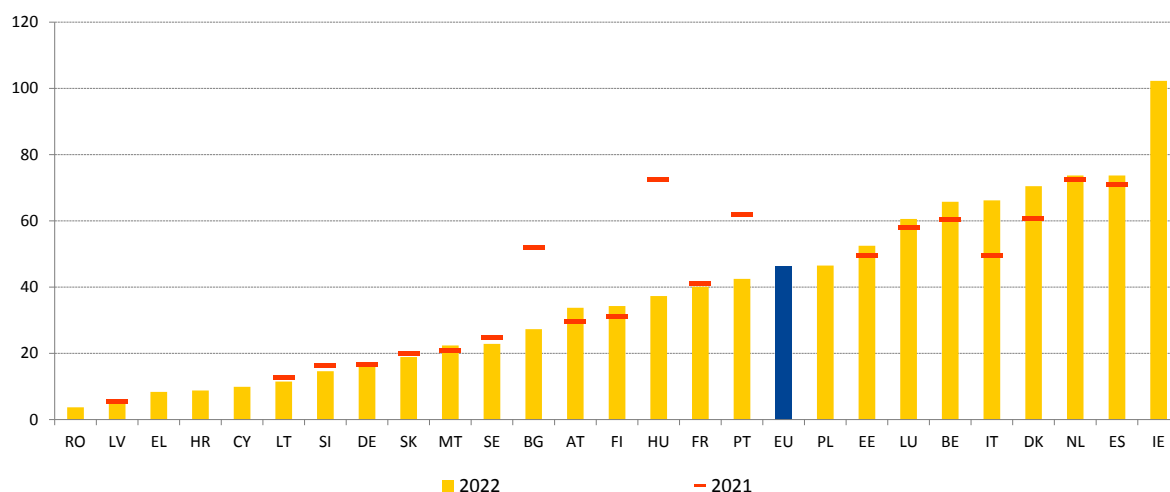
Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Definitionen skiljer sig åt för ES och FR. Avbrott i serien för CY och DK.

Källa: Eurostat [[tesem130](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

Mot bakgrund av en stram arbetsmarknad fortsätter deltagandet i aktiva arbetsmarknadsåtgärder att variera kraftigt mellan medlemsstaterna. Under 2022 var andelen arbetslösa som var villiga att arbeta och som deltog i aktiva arbetsmarknadsåtgärder relativt stabil i de flesta medlemsstater jämfört med 2021, medan kraftiga minskningar registrerades i vissa fall (figur 2.3.7). Det lägsta deltagandet (under 10 %) under 2022 noterades i Rumänien, Lettland, Grekland, Kroatien och Cypern. Danmark, Nederländerna, Spanien och Irland hade däremot siffror på över 70 %. Jämfört med 2021 nästan halverades deltagandet i Ungern (från 72,5 % till 37,3 %) och Bulgarien (från 51,9 % till 27,3 %), medan det i Portugal också minskade betydligt, från 62,0 % till 42,5 %. En anmärkningsvärd ökning med 16,7 procentenheter noterades i Italien. I ett längre perspektiv har andelen arbetslösa som deltar i aktiva arbetsmarknadsåtgärder ökat stadigt i EU med mer än 50 % sedan 2013.

Figur 2.3.7: Deltagandet i aktiva arbetsmarknadsåtgärder var oförändrat eller minskade i de flesta medlemsstater

Deltagare i vanliga arbetsmarknadsåtgärder (kategorierna 2–7) per 100 arbetssökande, total åldersklass

Anmärkning: Tidsserier saknas för CZ. Senast tillgängliga uppgifter för EU och RO (2020) och CY, EL, HR och IE (2021). Tidsserierna uppskattas för DK, NL och SE. Uppgifterna har låg tillförlitlighet för EL och LT.

Uppgifter finns inte tillgängliga för PL (2021). Siffror över 100 % skulle tyda på att personer registrerar sig mer än en gång i datasetet för aktiva arbetsmarknadsåtgärder som en del av deras deltagande i olika kategorier av åtgärder eller att deltagare inte är registrerade som arbetssökande.

Källa: Eurostat [[Imp_ind_actsup](#)].

Det finns fortfarande en viss variation mellan medlemsstaterna när det gäller genomförandet av åtgärder till förmån för långtidsarbetslösa. Datainsamlingen 2022 i samband med övervakningen av rådets rekommendation om långtidsarbetslöshet²⁰⁹ visar att drygt hälften av medlemsstaterna (15) uppnådde en täckningsgrad på minst 90 % när det gäller att erbjuda avtal om återinträde på arbetsmarknaden till alla långtidsarbetslösa som varit inskrivna i minst 18 månader. I sex medlemsstater hade minst en av tre inte något avtal om återinträde på arbetsmarknaden. I 13 andra medlemsstater fick däremot mer än 95 % av alla långtidsarbetslösa ett avtal om återinträde på arbetsmarknaden eller motsvarande, och den totala andelen hade ökat jämfört med 2021. Utsikterna för dem som fått ett avtal om återinträde på arbetsmarknaden försämrades något under 2022. Tillgängliga uppgifter för 23 medlemsstater visar att totalt knappt 3,7 miljoner personer som fått ett avtal om återinträde på arbetsmarknaden avslutade sin arbetslöshetsperiod, varav 1,7 miljoner (eller 47,6 %) uppgavs ha fått ett arbete (jämfört med 49,1 % 2021). Ännu viktigare är att siffrorna konsekvent visar att den grupp medlemsstater som tillhandahåller individuella handlingsplaner med fördjupad bedömning uppvisar betydligt bättre resultat när det gäller integrationen av långtidsarbetslösa på arbetsmarknaden²¹⁰.

Ändamålsenliga och effektiva aktiva arbetsmarknadsåtgärder är viktiga för att stödja goda arbetsmarknadsresultat. Medlemsstaternas utgifter för aktiva arbetsmarknadsåtgärder uppvisar stora skillnader. År 2022 hade Grekland, Italien, Slovakien och Portugal en långtidsarbetslöshet som låg över EU-genomsnittet på 2,4 %, samtidigt som utgifterna för aktiva arbetsmarknadsåtgärder var lägre än EU-genomsnittet på 0,6 % av BNP (figur 2.3.8). Irland, Danmark, Finland, Sverige och Österrike, som har en långtidsarbetslöshet på under

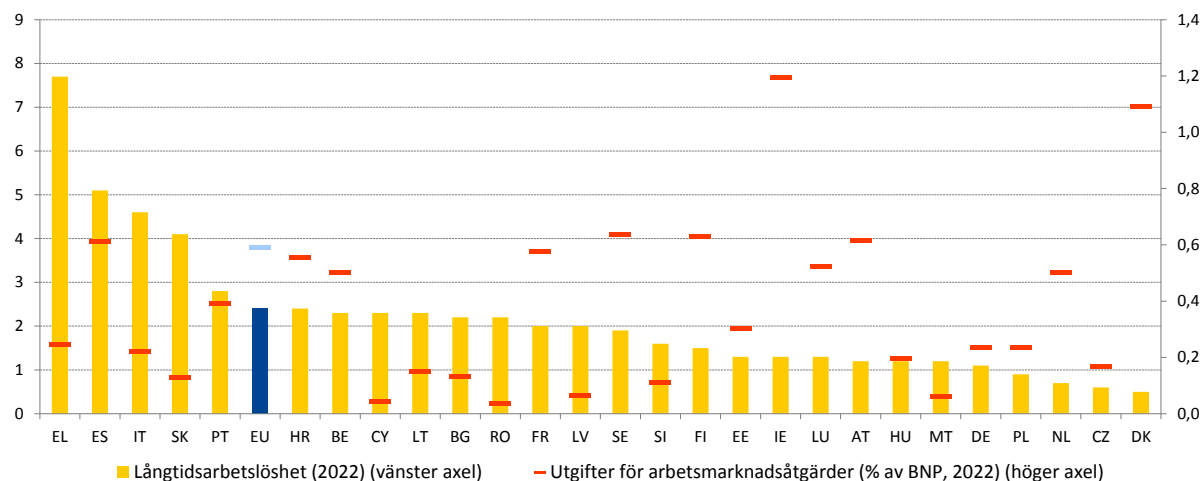
²⁰⁹ [Rådets rekommendation av den 15 februari 2016 om långtidsarbetslösas återinträde på arbetsmarknaden](#).

²¹⁰ Europeiska kommissionen, [Data collection for monitoring of the LTU Recommendation: 2022 results](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

2 %, avsatte däremot de högsta BNP-andelarna till aktiva arbetsmarknadsåtgärder (mellan cirka 0,5 % och 1,2 %). Spanien fortsatte att spendera mer, i förhållande till BNP, på aktiva arbetsmarknadsåtgärder, samtidigt som man hade en hög långtidsarbetslöshet (dock efter en minskning från 6,2 % till 5,1 %). Slutligen uppvisade Kroatien, Belgien och Frankrike värden som låg relativt nära EU-genomsnittet både vad gäller utgifterna för aktiva arbetsmarknadsåtgärder och långtidsarbetslösheten.

Figur 2.3.8: Utgifterna för aktiva arbetsmarknadsåtgärder skiljer sig åt avsevärt mellan medlemsstaterna

Utgifter för aktiva arbetsmarknadsåtgärder (kategorierna 2–7, i procent av BNP, 2022) och långtidsarbetslöshet (15–74 år) (i %, 2022)

Anmärkning: Senast tillgängliga uppgifter om utgifter för arbetsmarknadsåtgärder för EU, IT, CY och RO (2020) samt HR och IE (2021). Uppgifter om uppskattade utgifter för arbetsmarknadsåtgärder för DE, NL och SE. Preliminära uppgifter om arbetsmarknadsåtgärder för FR. Definitionen av långtidsarbetslöshet skiljer sig åt för ES och FR.

Källa: Eurostat [[lmp_expsumm](#)], databasen för arbetsmarknadspolitiska åtgärder och [[tesem130](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

År 2023 verkade offentliga arbetsförmedlingar i en miljö med brist på arbetskraft åtföljd av låga arbetslöshetsnivåer och därmed en minskning av antalet registrerade arbetslösa i de flesta medlemsstater. För att bemöta bristen på arbetskraft har nätverket för offentliga arbetsförmedlingar²¹¹ anpassat referensramen för institutionell spetskompetens för offentliga arbetsförmedlingar och lagt större vikt vid ett ökat deltagande i arbetslivet och partnerskap mellan flera aktörer²¹². De offentliga arbetsförmedlingarna i 26 medlemsstater har fastställt strategier och mål för att underlätta tillträdet till arbetsmarknaden för de mest utsatta grupperna. Under 2023 arbetade de offentliga arbetsförmedlingarna också med att främja rättvisa gröna och digitala omställningar, med särskilt fokus på kompetens och på att stödja arbetstagare som står inför övergångar på arbetsmarknaden. Närmare bestämt samarbetade offentliga arbetsförmedlingar från 18 medlemsstater med arbetsgivare för att identifiera kompetensbehov för gröna jobb, stödja industriell omstrukturering och hjälpa till att genomföra anställningssubventioner för gröna jobb. Offentliga arbetsförmedlingar från 17 medlemsstater tillhandahöll kompetenshöjning och omskolning för arbetstagare. För att hjälpa små och medelstora företag att hitta arbetstagare med rätt kompetens har de offentliga arbetsförmedlingarna vidtagit åtgärder för att övergå från yrkesbaserade till

²¹¹ Se [Europeiska nätverket för offentliga arbetsförmedlingar](#).

²¹² Europeiska kommissionen, [PES Network Benchlearning manual](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

kompetensbaserade metoder i sin profilering och matchning. Samarbetet mellan offentliga och privata arbetsförmedlingar har också utvecklats under de senaste åren, med flera offentliga arbetsförmedlingar som breddar och förstärker sina samarbeten med privata jobbportaler och privata arbetsförmedlingar eller planerar att göra det²¹³.

Andelen korttidsarbetslösa som omfattas av arbetslöshetsförmåner ökade något i EU 2023, om än med variation mellan medlemsstaterna. Andelen ökade från 35,8 % 2022 till 36,6 % 2023 (figur 2.3.9)²¹⁴. Medan Slovenien (–5,9 procentenheter), Irland (–5 procentenheter) och Belgien (–4 procentenheter) hade de största nedgångarna, noterades stora ökningar i Estland (5,9 procentenheter) och Bulgarien (5,3 procentenheter). År 2023 noterades de högsta andelarna i Tyskland, Finland och Österrike (över 50 %), följt av Estland, Frankrike och Litauen (över 40 %). Den lägsta andelen noterades däremot i Rumänien och Polen (under 15 %). Jämfört med 2022 låg andelen av de arbetslösa som varit inskrivna i mindre än ett år och som fick ersättning eller stöd kvar på en relativt stabil nivå i EU 2023, på omkring 35 %. Andelen korttidsarbetslösa som omfattas av arbetslöshetsförmåner är positivt korrelerad med högre övergång från korttidsarbetslöshet till sysselsättning och lägre långtidsarbetslöshet. Generellt sett förblev reglerna om kvalifikationstiden stabila i nästan alla medlemsstater, med stora variationer mellan dem, från 13 veckor med försäkringspremier i Italien, 51 veckor i Ungern, Portugal eller Spanien till 104 veckor i Slovakien²¹⁵. Den maximala längden på arbetslöshetsförmåner för dem som har arbetat i ett år förblev också oförändrad i de flesta medlemsstater. I 16 EU-länder är arbetslösa med ett års arbetslivserfarenhet berättigade till förmåner i högst sex månader. Inkomstersättningen är också nära kopplad till arbetslöshetsperiodens längd. Nettoersättningsnivån för låginkomsttagare med kort tidigare anställningstid varierar betydligt mellan medlemsstaterna. Under den andra månaden varierar nettoersättningsnivån från 6,9 % av den tidigare (netto)inkomsten i Ungern till 90 % i Belgien (figur 2.3.10). I Luxemburg, Danmark, Frankrike och Finland är ersättningsnivån (som i samtliga fall överstiger 60 % och i vissa fall är betydligt högre) densamma den andra som den tolfte arbetslöshetsmånaden.

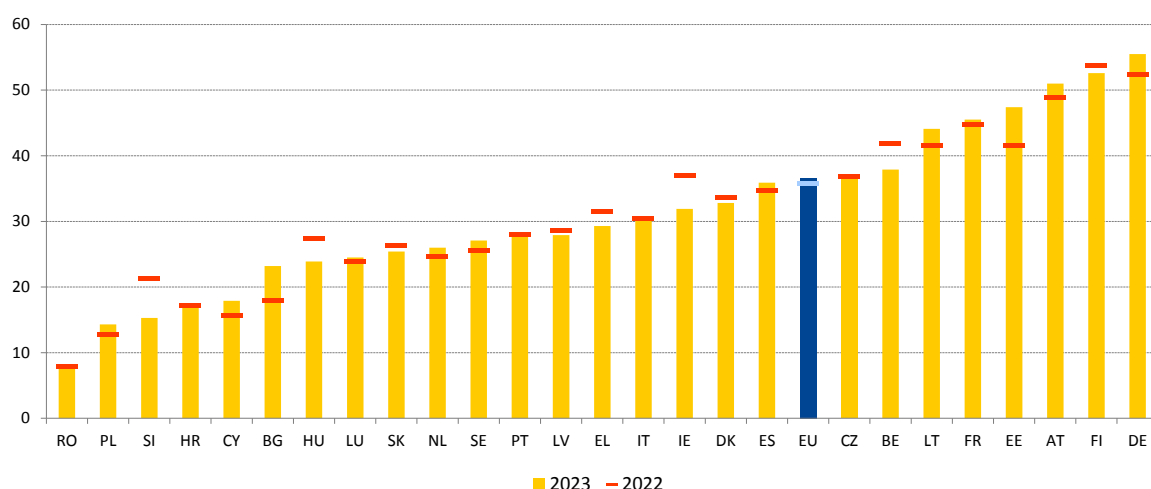
²¹³ Europeiska kommissionen, *Trends in PES: Assessment report on PES capacity* (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2023. Data justerade för att endast representera EU.

²¹⁴ Med korttidsarbetslösa avses personer som varit arbetslösa i mindre än tolv månader.

²¹⁵ Analysen avser arbetslöshetsförmåner som i allmänhet ges till dem som registrerar sig efter att ha blivit arbetslösa utan egen förskyllan, utan att inkludera tillfälliga system.

Figur 2.3.9: Det skedde begränsade förändringar i andelen korttidsarbetslösa som får arbetslöshetsförmåner, men skillnaderna mellan medlemsstaterna kvarstår

Andel korttidsarbetslösa (mindre än tolv månader, åldersgruppen 15–64 år, i %) som omfattas av arbetslöshetsförmåner

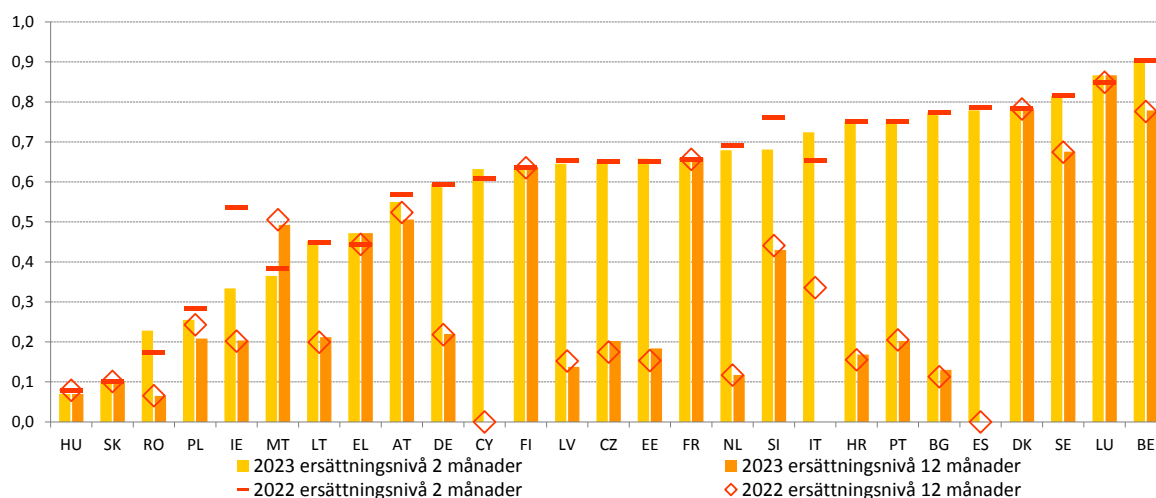

Anmärkning: Uppgifter saknas för MT. Definitionen skiljer sig åt för ES och FR (se metadata). Avbrott i serien för DK och CY. Låg tillförlitlighet för LU och SI.

Källa: Eurostat, [lfsa ugadra], EU:s arbetskraftsundersökning.

Figur 2.3.10: Det finns betydande skillnader i ersättningsnivåerna mellan medlemsstaterna för både korttids- och långtidsarbetslöshet

Arbetslöshetsförmånernas nettoersättningsnivå motsvarande 67 % av genomsnittslönen, under den andra och tolfte månaden av arbetslöshet (2023 och 2022)

Anmärkning: Indikatorn beräknas för en ensamstående person (20 år) utan barn med kort arbetslivserfarenhet (ett år). Olika inkomstkomponenter, arbetslöshetsförmåner och andra förmåner (såsom socialt bistånd och bostadsbidrag) ingår. Alla uppgifter gäller för 2023, utom för BE, CY, DK, FI och PT, där uppgifterna gäller för 2022.

Källa: Europeiska kommissionens beräkningar, på grundval av [OECD:s skatteförmånsmodell](#).

Arbetsmarknadsresultaten för personer som flyttar inom EU²¹⁶ fortsätter att förbättras. Det totala antalet personer i arbetsför ålder som flyttar inom EU och deras

²¹⁶ Med personer som flyttar inom EU och Efta avses EU- eller Eftamedborgare som är bosatta i ett annat EU- eller Eftaland än det land där de är medborgare (se [årsrapporterna om arbetskraftens rörlighet inom EU](#)) (inte översatta till svenska).

sysselsättningsgrad har fortsatt att öka och uppgick 2023 till 10,1 miljoner och en sysselsättningsgrad på 78 % (jämfört med 76 % för landets egna medborgare). Under samma år uppgick det totala antalet gränsarbetare i EU till 1,8 miljoner (en ökning med 3 % jämfört med 2022), och 1,5 miljoner EU-medborgare började arbeta i ett annat land. De flesta mobila arbetstagare återvänder till sitt ursprungsland, med en ökning av antalet med 6 % i EU 2023, och med betydande variationer mellan medlemsstaterna²¹⁷. År 2024 publicerade kommissionen en översyn av samarbetspraxis och utmaningar vad gäller utstationerade arbetstagare i EU, med fokus på deras rättigheter, särskilt när det gäller boende och tillgång till information om anställningsvillkoren²¹⁸.

En väl fungerande social dialog och kollektivförhandlingar är avgörande för att förbättra arbetsvillkoren och minska bristen på arbetskraft, men arbetsmarknadsparternas engagemang varierar mellan olika politikområden. Mellan april 2020 och juli 2024 rapporterades den högsta graden av deltagande från arbetsmarknadens parter när det gäller covid-19-relaterad politik, där nästan 37 % av dessa frågor var föremål för överenskommelse eller samråd med arbetsmarknadens parter. Detta följdes av åtgärder för att mildra effekterna av de högre levnadskostnaderna (31 %), åtgärder som rör den gröna omställningen (27 %), stödinstrument för omstrukturering (26 %) och åtgärder som rör kriget i Ukraina (25 %). Den lägsta graden av deltagande noterades för politiska åtgärder inom ramen för den digitala omställningen (22 %) eller i samband med extrema väderförhållanden (13 %). Detta återspeglar det faktum att arbetsmarknadens parter tenderar att engagera sig i störst utsträckning i politikområden som rör arbetsplatsen (som påverkar företag och arbetstagare) (figur 2.3.11). I sysselsättningskommitténs årliga multilaterala övervakning av den sociala dialogen från november 2023 framhölls att begränsade framsteg hade gjorts för att uppnå en mer effektiv social dialog och arbetsmarknadsparternas deltagande i beslutsfattandet. De nationella arbetsmarknadsparternas bedömning av kvaliteten på deras deltagande i genomförandet av faciliteten för återhämtning och resiliens under 2023 var också ojämn. För genomförandet av sin återhämtnings- och resiliensplan har varje medlemsstat valt en styrningsstruktur som är anpassad till deras respektive nationella ramar för social dialog. De institutionella ramarna för att involvera arbetsmarknadens parter skiljer sig därför åt, eftersom vissa medlemsstater har inrättat särskilda inställningar och förfaranden, medan andra har använt befintliga kanaler för social dialog. I ett fåtal länder har arbetsmarknadens parter involverats genom nya organ eller särskilda arbetsgrupper som skapats inom ramen för den europeiska planeringsterminen eller för att övervaka genomförandet av återhämtnings- och resiliensplanerna²¹⁹.

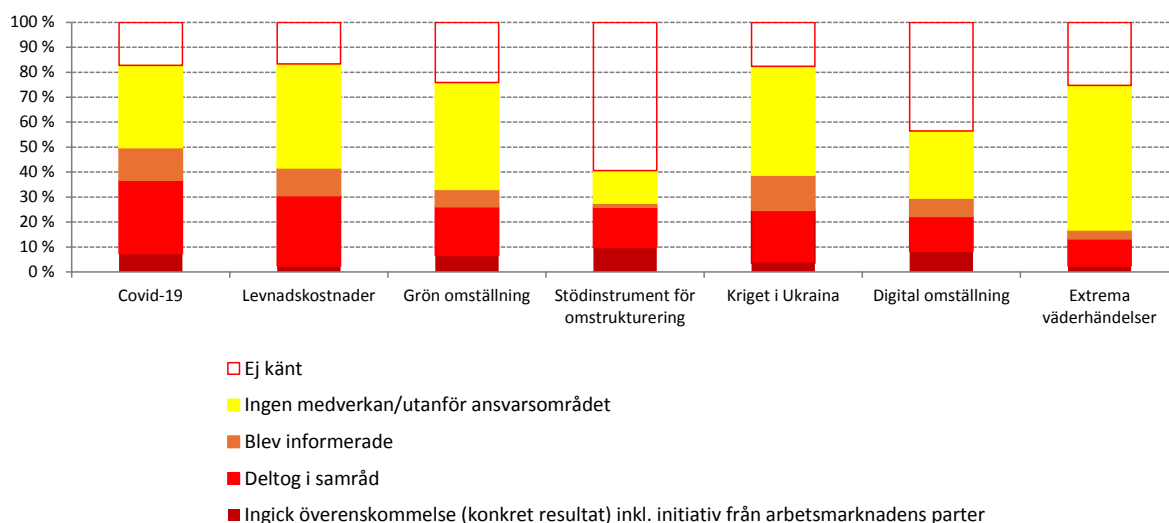
²¹⁷ Europeiska kommissionen, Årlig rapport för 2024 om arbetskraftens rörlighet inom EU (ännu inte utgiven).

²¹⁸ Se arbetsdokumentet från kommissionens avdelningar som finns [här](#).

²¹⁹ Eurofound, *Social governance of the Recovery and Resilience Facility: Involvement of the national social partners* (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

Figur 2.3.11: Graden av deltagande från arbetsmarknadens parter varierar beroende på politiskt sammanhang

Deltagande av arbetsmarknadens parter i utformningen av nationell politik per politiskt sammanhang

Anmärkning: Figuren omfattar 2 290 politikområden som märkts med respektive sammanhang (viss dubbelräkning på grund av möjligheten att ett politikområde kan relatera till mer än ett sammanhang), insamlade mellan april 2020 och juli 2024. Politikområdena omfattar endast lagstiftning eller andra lagstadgade förordningar och trepartsavtal. Deltagande av arbetsmarknadens parter presenteras som ett genomsnitt av arbetsgivarnas och fackföreningarnas deltagande i varje kategori per sammanhang. Skillnaderna i graden av arbetsgivarnas respektive fackens deltagande är små.

Källa: Eurofound's databas [EU PolicyWatch](#).

Vid toppmötet mellan arbetsmarknadens parter i Val Duchesse den 31 januari 2024 undertecknade kommissionen, det belgiska ordförandeskapet och de branschövergripande arbetsmarknadsparterna en ”trepartsförklaring för en blomstrande social dialog”. Förklaringen innebär ett förnyat åtagande om att stärka den sociala dialogen på EU-nivå och gemensamt bemöta de viktigaste utmaningarna när det gäller våra ekonomier och arbetsmarknader²²⁰. I förklaringen meddelas att kommissionen ska utse ett nytt sändebud för den europeiska sociala dialogen och inleda en process mot en pakt för en europeisk arbetsmarknadsdialog som ska ingås i början av 2025. Sändebudet ska stödja och samordna genomförandet av meddelandet från 2023 om att stärka den sociala dialogen i EU samt kommissionens svar på de gemensamma rapporterna från de europeiska arbetsmarknadsparterna om den sociala dialogen på EU-nivå. När det gäller pakten för en europeisk arbetsmarknadsdialog kommer en rad treparts- och tvåpartsmöten med de europeiska arbetsmarknadsparterna att genomföras för att identifiera nya förslag för att stärka den europeiska sociala dialogen. Vid dessa möten kommer man bland annat att ta upp EU:s institutionella och finansiella stöd till den europeiska sociala dialogen på alla nivåer, kapacitetssuppleering för arbetsmarknadens parter (bland annat genom ESF+) samt en överenskommen tvåpartsstrategi för förhandling, främjande och genomförande av överenskommelser mellan arbetsmarknadens parter.

Regelbunden dialog och samråd med organisationer i det civila samhället är avgörande för att få till stånd en politik som är verkningsfull och inkluderande. Det civila samhället spelar en nyckelroll i kampen mot social utestängning och ojämlikhet och när det gäller politik som rör underrepresenterade och utsatta grupper, vilket erkänns i La Hulpe-

²²⁰ [Trepartsförklaring om en livskraftig arbetsmarknadsdialog på EU-nivå.](#)

förklaringen 2024 om framtiden för den europeiska pelaren för sociala rättigheter. På EU-nivå deltar organisationer i det civila samhället aktivt i den europeiska planeringsterminen, med regelbundna åsiktsutbyten och tematiska diskussioner om områden av särskild relevans. Ny forskning från Eurofound undersöker hur organisationer i det civila samhället deltar i det tidiga genomförandet av de territoriella planerna för en rättvis omställning i vissa medlemsstater. Den första empiriska forskningen tyder på att en meningsfull dialog med det civila samhället om politiska åtgärder och stöd till utsatta arbetstagare, samhällen och branscher fortfarande kräver att man minskar hindren för deltagande, skapar möjligheter till gemensam bedömning av behov, stöder kapacitetsuppbyggnad och underlättar kunskapsutbyte²²¹.

2.3.2 Åtgärder som vidtagits av medlemsstaterna

Arbetet med att ta itu med orsakerna till segmenteringen av arbetsmarknaden fortsätter i vissa medlemsstater. Efter ett offentligt samråd som inleddes i juli 2023 förbereder **Nederländerna** ett lagförslag med fokus på att öka tryggheten för arbetstagare med flexibla anställningsavtal genom att avskaffa nolltimmesavtal, ersätta behovsanställningsavtal med en ny typ av avtal som ger arbetstagarna större inkomsttrygghet och förbättra anställningstryggheten för arbetstagare i bemanningsföretag. Dessutom inledde **Nederländerna** i oktober 2023 ett offentligt samråd om ett lagförslag som förtydligar begreppet anställningsförhållande och inför en rättslig presumtion om anställning för egenföretagare utan anställda (som arbetar för en lön under 36 euro). I **Tjeckien** trädde en ändring av anställningslagen, som syftar till att förtydliga och effektivisera villkoren för tillhandahållande av tjänster från arbetsförmedlingar, i kraft i januari 2024. Lagstiftningen har skärpts vad gäller olaglig och förtäckt anställning och omfattar nu även böter. **Finland** aviserade i sitt regeringsprogram för 2023 en reform av avtalen om visstidsanställning. Även om anställningsavtal kan ingås för en viss tid på ett år utan särskilda skäl, kommer lagstiftningen att säkerställa att de inte leder till en omotiverad användning av på varandra följande visstidsanställningar. **Spanien** förbereder en ändring av regelverket för utbildningsavtal och utarbetar ett förfarande för att knyta studenter till företag. Ändringen är inriktad på utbildningsaspekterna av alternerande utbildningsavtal, där målet är att göra avlönat arbete förenligt med utbildningsprocesser inom ramen för katalogen över särskilda utbildningar i det nationella sysselsättningssystemet. Som ett led i sin återhämtnings- och resiliensplan förbereder **Slovenien** en lag om inrättande av ett permanent system för korttidsarbete, även för allvarliga konjunkturnedgångar, som bygger på erfarenheterna från covid-19-krisen. Lagen ska omfatta utbildningsskyldigheter vid deltidsarbete för att stärka kompetensen och öka anställbarheten för berörda arbetstagare mot bakgrund av den ökande digitaliseringen och automatiseringen av affärsprocesser.

Flera medlemsstater har antagit åtgärder som syftar till att stärka deras ramar för anställningsskydd. I april 2024 införde **Slovenien** lagstiftningsåtgärder som stärker arbetstagarnas rätt till information och samråd samt medbestämmande i företagets lednings- eller tillsynsorgan vid en gränsöverskridande fusion, delning eller ombildning av företaget. I maj 2024 trädde lagstiftning om främjande av arbetsförmåga i kraft i **Estland**, vilket gör det möjligt för en person som är långtidssjukskriven att arbeta under förhållanden som är anpassade till personens hälsotillstånd, efter två månader under sjukfrånvaron. Denna reform ska stödja läkningsprocessen för anställda med en kronisk sjukdom under deras

²²¹ Eurofound, [Creating a new social contract for the just transition: Is partnership working?](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

långtidssjukskrivning, samtidigt som den minskar beroendet och riskerna för arbetsförlust och/eller permanent arbetsoförmåga. I juli 2024 trädde ändringar i lagstiftningen om kollektiva uppsägningar i kraft i **Spanien**. Företag som avser att lägga ned en eller flera arbetsplatser, vilket leder till att verksamheten definitivt upphör och att femtio eller fler arbetstagare sägs upp, är skyldiga att lämna en förhandsanmälan sex månader i förväg. I september 2024 lanserade **Grekland** pilotprojektet med det digitala arbetskortet inom catering- och turistsektorerna, i syfte att bekämpa odeklarerad övertid och extra arbetstid. Pilotprojektet tillämpas redan på anställda i banker, stora livsmedelsbutiker, försäkringsbolag, säkerhetsföretag och offentliga företag.

Vissa medlemsstater har vidtagit ytterligare åtgärder för att förbättra sina ramar för hälsa och säkerhet på arbetsplatsen. I juni 2023 trädde lagen om brådskande åtgärder för att skydda arbetstagare i händelse av klimatkriser i kraft i **Italien**. En av lagens bestämmelser hänvisar till arbetsmarknadsministeriets roll när det gäller att främja social dialog för att nå sektorsavtal som säkerställer säkerhet och hälsa på arbetsplatsen i händelse av klimatkriser, inklusive värmeböljor. I oktober 2023 ratificerade **Italien** dessutom ILO:s grundläggande konventioner C155 (konventionen om arbetarskydd och arbetsmiljö) och C187 (konventionen om ett ramverk för att främja arbetsmiljö). I december 2023 gav **Sveriges** regering Arbetsmiljöverket i uppdrag att lämna förslag på initiativ som kan leda till att fler arbetstagare visar intresse för rollen som skyddsombud. Myndigheten lämnade en rapport till Arbetsmarknadsdepartementet i april 2024. I december 2023 ändrade **Danmark** lagen om arbetsskadeersättning för att stärka systemet för arbetsskadeersättning (t.ex. genom ett nytt utbildningsbidrag, översyn av handläggningstiderna, höjning av ersättningsnivån och införande av ett försäkringssystem för arbetsskador i fall av våld mot vårdgivare). Dessutom infördes en ersättning till barn och unga som förlorat en försörjare. I september 2024 antog **Spanien** en förordning om säkerhet och hälsoskydd i samband med hushållsarbete. Förordningen innehåller en förteckning över hushållsarbetarnas rättigheter och arbetsgivarnas skyldigheter, vilket ger den rättssäkerhet som krävs för att de ska kunna tillämpas effektivt. I april 2024 ratificerade **Bulgarien** ILO:s grundläggande konventioner C155 och C187, och i oktober 2024 ratificerade **Nederländerna** C187 om arbetarskydd och arbetsmiljö.

Nya arbetsformer, såsom flexibelt arbete och distansarbete, står på dagordningen i flera medlemsstater. Ändringar i **Tjeckiens** arbetslagstiftning trädde i kraft i september 2023, och en av de viktigaste förändringarna var regleringen av distansarbete. Dessutom får småbarnsföräldrar och vårdgivare ökat stöd för att kombinera familjeliv med arbete. En annan nyhet är möjligheten att ge distansarbetare ersättning för de vanligaste kostnaderna relaterade till deras hemmakontor i form av ett schablonbelopp. I **Irland** införlivades lagförslaget om rätt att begära distansarbete i lagen om balans mellan arbete och privatliv och diverse bestämmelser, och ändringarna trädde i kraft i mars 2024. Lagen omfattar arbetstagares rätt att begära distansarbete och vårdgivares rätt att begära flexibelt arbete, inklusive rätten till komprimerad eller förkortad arbetstid för ammande mödrar. Som ett led i sin återhämnings- och resiliensplan införde **Cypern** i mars 2024 ett system för att ge incitament till anställning av arbetslösa genom att tillhandahålla flexibla arbetsformer genom distansarbete. I mars 2024 genomförde **Bulgarien** en reform som ingick i landets återhämnings- och resiliensplan, där reglerna om distansarbete i arbetslagstiftningen ändrades för att underlätta tillgången till distansarbete genom att skapa rättssäkerhet för både arbetstagare och arbetsgivare, förtydliga reglerna om arbetsmiljö och om övervakning och rapportering av arbetstid.

Vissa medlemsstater har vidtagit lagstiftningsåtgärder för att förbättra arbetsvillkoren vid plattformarbete och ta itu med de utmaningar som följer av användningen av algoritmisk verksamhetsledning på arbetsplatsen. Ändringar i **Kroatens** arbetslag, som

trädde i kraft den 1 januari 2024 och är en del av återhämtnings- och resiliensplanen, anger att digitala arbetsplattformar och aggregatorer (mellanhänder som kopplar samman sådana plattformar med arbetstagare) är solidariskt ansvariga för löneutbetalningar till plattformsarbetare. De måste informera plattformsarbetarna om arbetsorganisationen och beslutsprocesserna och säkerställa insyn i uppgifterna. Som ett led i sin återhämtnings- och resiliensplan håller **Cypern** på att reformera sin socialförsäkring för att täcka egenföretagare och personer med atypiska anställningar, t.ex. plattformsarbetare. I **Tyskland** arbetar regeringen för närvarande med en särskild lag om skydd av arbetstagares personuppgifter som bland annat kommer att behandla typiska situationer som uppstår i samband med algoritmisk verksamhetsledning på arbetsplatsen, t.ex. videoövervakning och användning av AI-system. **Portugal** införde nyligen en lag om algoritmisk verksamhetsledning på arbetsplatsen inom ramen för 2023 års agenda för anständigt arbete. Lagen föreskriver bl.a. att kollektivavtal kan reglera användningen av algoritmer och artificiell intelligens.

Vissa medlemsstater har vidtagit åtgärder för att minska odeklarerat arbete. Som ett led i sin återhämtnings- och resiliensplan förbereder **Grekland** införandet av ett it-system för arbetsmarknadsövervakning (Ariadne), som ska säkerställa digital registrering av arbetstid och fungera som en gemensam ingång för administrativa uppgifter om sysselsättning och socialförsäkring. Från och med december 2023 ska **Italiens** skattemyndighet och det nationella socialförsäkringsinstitutet uppnå full driftskompatibilitet mellan sina respektive databaser för att bekämpa skattebedrägeri inom sektorn för hushållsarbete. Som ett led i sin återhämtnings- och resiliensplan har **Italien** från och med april 2024 stärkt yrkesinspektionsverksamheten och infört avskräckande och stimulerande åtgärder för att minska odeklarerat arbete. I **Litauen** trädde 2024 ändringar av reglerna om obligatorisk inkasso i kraft, i syfte att uppmuntra fler arbetslösa att återvända till arbetsmarknaden och därmed minska den svarta ekonomin. Efter att ha registrerat sig hos den offentliga arbetsförmedlingen kan skuldsatta arbetslösa dra nytta av en period på sex månader (tillgänglig högst två gånger under fem år) under vilken inga obligatoriska inkassoåtgärder vidtas mot dem.

Medlemsstaterna fortsätter att ta itu med långtidsarbetslösheten genom olika riktade åtgärder. I **Österrike** blev Springboard-programmet (som lanserades 2021 i syfte att bekämpa långtidsarbetslöshet genom subventionerad sysselsättning antingen i sociala företag eller genom särskilt gynnsamma villkor för integrationsstöd) en del av den offentliga arbetsförmedlingens ordinarie budget från och med 2023. Samma år införde **Portugal** en undantagsåtgärd som gör det möjligt att delvis ackumulera arbetslöshetsersättning med arbetsinkomst i syfte att uppmuntra långtidsarbetslösa att återvända till arbetsmarknaden. I april 2024 lanserade **Slovakien** det nationella projektet Financial Incentives for Employment för att stödja arbetslösa som befinner sig i en utsatt situation på grund av ålder, komplicerad familjesituation, låg utbildning, förlorade arbetsvanor, funktionsnedsättning eller andra orsaker. Mellan april och september 2024 lanserade **Ungern** en utlysning för pilotprogrammet Job Trial Pilot Programme, som syftar till att tillgodose företagets arbetskraftsbehov genom att öka det inhemska arbetskraftsutbudet och främja sysselsättningen av långtidsarbetslösa. De deltagande små och medelstora företagen får inte bara stöd för löner (i upp till nio månader), utan också för att tillhandahålla personlig utveckling och mentorskap till långtidsarbetslösa baserat på en bedömning av deras kompetens. De långtidsarbetslösa får ett extra bidrag (utöver lönen) som incitament för att stanna kvar på arbetsmarknaden, i upp till nio månader. År 2023 lanserade **Kroatien** ett riktat program för aktiv arbetsmarknadspolitik ("Job plus") för långtidsarbetslösa och utsatta grupper. Beroende på avståndet till arbetsmarknaden erbjuds långtidsarbetslösa en

uppsättning av två till tre åtgärder (aktiveringsprogram, arbetsintegration och/eller kompetenshöjning/utbildning) för att stödja deras integration på arbetsmarknaden.

Flera medlemsstater har vidtagit åtgärder för att förstärka sina aktiva arbetsmarknadsåtgärder och det stöd som ges till olika grupper. Finland förbereder en reform av arbets- och närings tjänsterna. Ansvaret för att organisera dessa tjänster kommer att överföras till kommuner eller kommunala samförvaltningsområden, som ska inrättas den 1 januari 2025. En finansieringsmodell kommer att skapas för att kommunerna ska kunna utveckla sin sysselsättningsfrämjande verksamhet. **Sloveniens** ministerium för arbetsmarknads-, familje-, social- och jämställdhetsfrågor håller på att se över och uppdatera genomförandedokumentet för riktlinjerna för genomförandet av den aktiva arbetsmarknadspolitiken 2021–2025, med särskilt fokus på planen för den aktiva sysselsättningspolitiken och katalogen över aktiva sysselsättningsåtgärder. I **Belgien** antog den federala regeringen ett åtgärds paket för att stödja arbetstagares gradvisa återinträde på arbetsmarknaden efter långvarig sjukfrånvaro. I november 2023 lanserades en kommunikationskampanj för att informera dessa arbetstagare om alla tillgängliga återinträdesvägar. Genom ett kungligt dekret i mars 2024 infördes tre obligatoriska vägledningsmöten för ökat deltagande i arbetslivet. Från och med april 2025 kommer kuponger på 1 800 euro att finnas tillgängliga för anpassad karriärvägledning för arbetstagare som har varit sjukskrivna i minst ett år. För att återintegrera arbetslösa över 50 år på arbetsmarknaden använder sig **Österrike** av en rad tjänster och finansieringsinstrument, däribland den kombinerade lönesubventionen (2023 anslogs cirka 286,3 miljoner euro i subventionskostnader). I **Malta** ger programmet ”Access to Employment”, som löper mellan 2023 och 2029 och samfinansieras av ESF+, ekonomiskt stöd till arbetsgivare och arbetsmöjligheter för personer som står långt från förvärvsarbete. I **Portugal** syftar programmet ”Qualifica On”, som inrättades 2024, till att stödja (om-)skolning av arbetstagare från företag som har stoppat sin produktion på grund av omstrukturering. I sin årliga nationella handlingsplan för sysselsättning för 2024 har **Bulgarien** som mål att höja kompetensen hos eller omskola 9 000 personer och ge stöd till sysselsättning till nästan 10 000 personer. Mellan 2023 och 2026 investerar **Bulgarien** dessutom 153 miljoner euro, med stöd från ESF+, i en helhetsstrategi för att integrera icke förvärvsarbetande personer på arbetsmarknaden genom ökat deltagande i arbetslivet, utbildning och ökad medvetenhet. I **Slovakien** syftar det nya nationella projektet ”Skills for the Labour Market”, som samfinansieras av ESF+ fram till 2026, till att stödja arbetssökande i deras ansträngningar att hitta ett jobb genom omskolning. Målgruppen är mindre gynnade arbetssökande enligt lagen om arbetsförmedling (t.ex. ungdomar under 26 år, medborgare över 50 år, långtidsarbetslösa och lågutbildade).

Flera medlemsstater vidtar åtgärder för att stärka kapaciteten och prestandan hos sina offentliga arbetsförmedlingar, mot bakgrund av befintliga brister på arbetskraft och kompetensbehov. Mellan 2021 och 2023 stödde faciliteten för återhämtning och resiliens en rad fortbildningsinsatser för anställda vid de offentliga arbetsförmedlingarna i **Spanien**. Som ett led i sin återhämtnings- och resiliensplan slutförde **Spanien** 2023 en investering som syftade till att modernisera de offentliga arbetsförmedlingarna genom att förbättra interna ledningssystem, modernisera arbetstillfällena och digitalisera medborgarnas stödtjänst. Under 2023 fortsatte **Kroatien** med digitaliseringen av den kroatiska arbetsförmedlingen. Genom denna investering inrättades ett system för hantering av digital identitet och ett system för personalförvaltning. Från och med 2024 har **Cypern** infört mobila enheter inom den offentliga arbetsförmedlingen, som kommer att göra besök i alla distrikt på landsbygden och i städerna fram till slutet av 2029. De mobila enheterna samfinansieras av faciliteten för återhämtning och resiliens fram till första halvåret 2026 och av ESF+ från andra halvåret

2026 till slutet av 2029. I januari 2024, som en del av lagen om full sysselsättning från december 2023, har **Frankrikes** offentliga arbetsförmedlingssystem *Pôle Emploi* successivt ersatts av *France Travail*. Det nya systemet förväntas förbättra samordningen av de offentliga arbetsförmedlingarna, omorganisera stödet till och uppföljningen av arbetslösa samt stärka åtgärderna för att integrera arbetstagare med funktionsnedsättning.

Vissa medlemsstater stärkte samarbetet mellan offentliga arbetsförmedlingar och socialtjänster för att öka effekten av sina aktiva arbetsmarknadsåtgärder. I april 2024 invigde **Rumänien**, som ett led i sin återhämtnings- och resiliensplan, en digital plattform för att hantera kuponger för hushållsarbetare. Plattformen förväntas bland annat vara driftskompatibel med andra relevanta databaser, till exempel hos den offentliga arbetsförmedlingen, ministeriet för arbete och socialt skydd samt finansministeriet. I maj 2024 trädde nya regler i kraft i **Italien** i syfte att förbättra den digitala plattform som samlar in information från socialtjänster och offentliga arbetsförmedlingar. Det övergripande målet är att bättre matcha efterfrågan och utbud av arbetskraft.

Åtgärder för att locka till sig utländska talanger och lätta på den strama arbetsmarknaden vidtogs i flera medlemsstater. I november 2024 införde **Spanien** en omfattande reform som syftar till att modernisera migrationspolitiken för att möta utmaningarna med demografin och arbetsmarknaden. Reformen fokuserar på att förenkla administrativa förfaranden och stärka integrationen genom att främja tillgång till sysselsättning, utbildning och familjeåterförening som viktiga pelare, samtidigt som man också förhindrar situationer med irreguljär status. **Frankrike** antog i januari 2024 en lag för att bättre kontrollera invandringen, inklusive en åtgärd för att underlätta tillgången till tillstånd för tredjelandsmedborgare som arbetar inom bristyrken eller i geografiska områden som har svårt att rekrytera arbetskraft. I mars 2024 stärkte **Sverige** samarbetet mellan Arbetsförmedlingen och tio andra statliga myndigheter (t.ex. Försäkringskassan, Skatteverket och Migrationsverket) för att bättre samordna åtgärder för att attrahera och behålla högkvalificerad internationell arbetskraft. Från och med december 2023 har tredjelandsmedborgare som deltar i jobb- och utvecklingsgarantin i **Sverige** dessutom lättare tillgång till språkundervisning och ytterligare vuxenutbildning. I juli 2024 införde **Tjeckien** ett undantag från kravet på arbetstillstånd för högkvalificerade arbetstagare från tio länder utanför EU. I november 2023 uppdaterade **Malta** förordningen om arbetsförmedlingar och vidtog därmed viktiga åtgärder för att reglera verksamheten i företag som sysslar med rekrytering, visstidsanställning och uthyrning av arbetskraft i syfte att skydda tredjelandsmedborgare från exploatering.

Flera medlemsstater har genomfört reformer för att anpassa sina system för arbetslöshetsförmåner till rådande socioekonomiska förhållanden. I juli 2023 införde **Tyskland** tillfälliga bestämmelser i lagen om medborgarbidrag som höjde det ekonomiska stödet för ensamstående (från 502 euro till 563 euro) och främjade utbildningsinsatser. Dessa ändringar gäller till och med den 31 december 2024. **Sverige** reformerade sin arbetslöshetsförsäkring i juni 2024 för att förbättra skyddet för dem som saknar anställning och samtidigt bättre anpassa de sociala förmånerna till ersättningsperioden (dvs. en minskning av ersättningen med 5 procentenheter var 100:e dag). Minimnivån för aktivitetsstöd kommer också att höjas. Den ändrade lagstiftningen väntas träda i kraft den 1 oktober 2025. I **Finland** innebär en reform av bostadsbidraget, som antogs i april 2024, att avdraget för allmän förvärvsinkomst på 300 euro tas bort. Denna förändring kompenseras dock delvis av andra höjningar av bidraget. I januari 2024 reformerade **Malta** sitt system för arbetslöshetsersättning för att bättre anpassa ersättningsnivåerna till mottagarens senaste lön, med hänsyn tagen till den nationella minimilönen. Under de första sex veckorna kommer ersättningen att utgöra 60 % av den tidigare lönen, för att sedan minska till 55 % under de

följande tio veckorna och till 50 % under de sista tio veckorna. Inom ramen för återhämtnings- och resiliensplanen genomför **Malta** dessutom en övervakningsprocess av politiska åtgärder relaterade till arbetslöshetsersättning. Den första rapporten ska preliminärt vara klar i slutet av 2024 och kommer att följas upp av en ny rapport om fem år. Som ett led i sin återhämtnings- och resiliensplan reformerade **Spanien** systemet med icke avgiftsfinansierade arbetslöshetsförmåner. Lagen utvidgar dessa förmåner till att omfatta personer under 45 år utan familjeansvar och jordbruksarbetare, justerar progressivitetsskalan och gör förmånerna förenliga med sysselsättning. I november 2023 utvidgade **Portugal** arbetslöshetsförmånerna till att omfatta offer för våld i hemmet, i linje med agendan för anständigt arbete och de senaste ändringarna av arbetslagstiftningen.

Vissa medlemsstater vidtog åtgärder för att förbättra arbetstagarorganisationernas representativitet och stödja kapacitetsuppbyggnad hos arbetsmarknadens parter. I juli 2023 anpassade **Luxemburg** reglerna om medlemskap och vallistor för yrkeskammare för att inkludera lärlingar, arbetssökande i särskilda anställningsförhållanden samt anställda och lärlingar som är föräldralediga. I maj 2024 antog **Spanien**, som ett led i sin återhämtnings- och resiliensplan, en reform genom vilken landet minskade den tjänstgöringstid som krävs för att rösta och ställa upp i val till organ för arbetstagarrepresentation i företag för arbetstagare inom de kulturella och kreativa sektorerna. I april 2024 lanserade **Ungern** en åtgärd som samfinansieras av ESF+ för att stödja kapacitetsuppbyggnaden hos arbetsmarknadens parter genom att erbjuda finansieringsmöjligheter för löner till nyanställda, utbildning, organisering av evenemang, studiebesök eller deltagande i internationella evenemang.

2.4 Riktlinje 8: Främja lika möjligheter för alla, främja social inkludering och bekämpa fattigdom

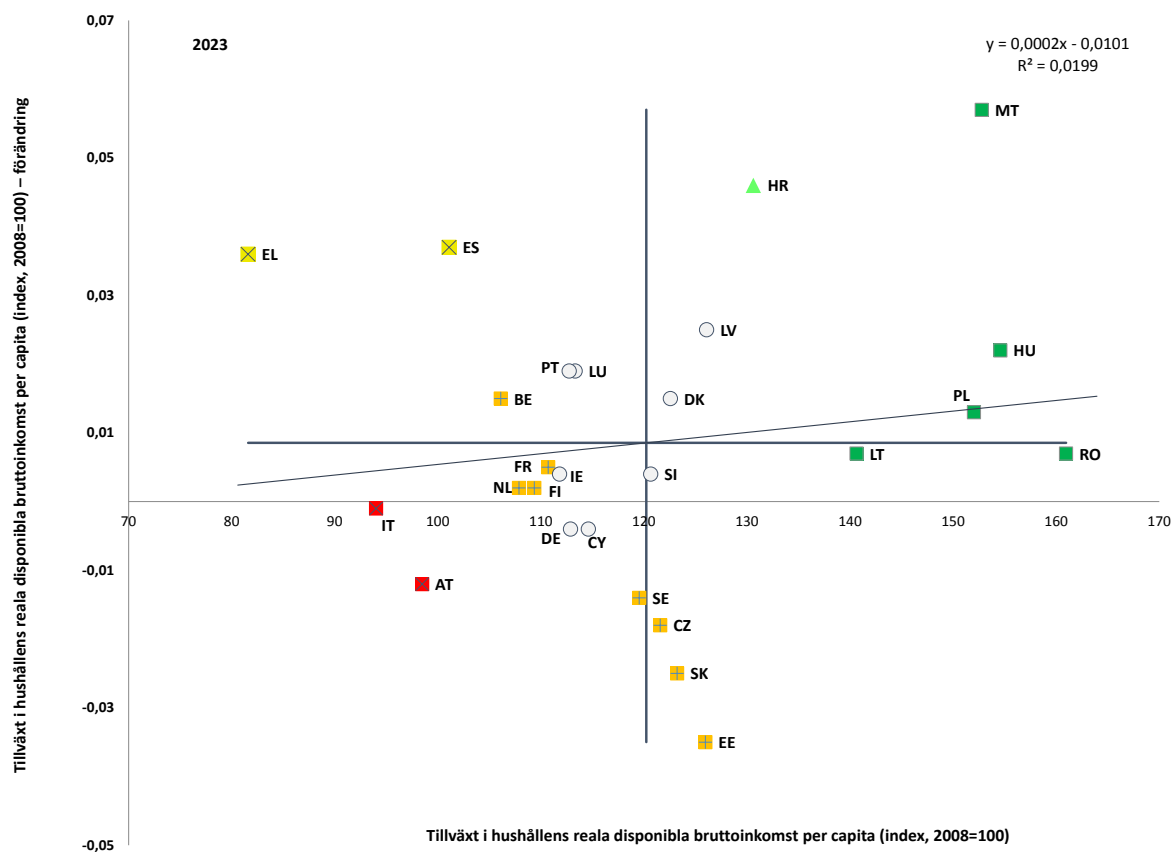
I detta avsnitt behandlas genomförandet av sysselsättningsriktlinje 8, enligt vilken medlemsstaterna rekommenderas att främja lika möjligheter för alla, främja social inkludering och bekämpa fattigdom, i enlighet med den sociala pelarens princip 2 (om jämställdhet), 3 (om lika möjligheter), 11 (om barnomsorg och stöd för barn), 12 (om socialt skydd), 14 (om minimiinkomst), 15 (om åldersinkomst och ålderspension), 16 (om hälso- och sjukvård), 17 (om inkludering av personer med funktionsnedsättning), 18 (om långvarig vård och omsorg), 19 (om boende och stöd för hemlösa) och 20 (om väsentliga tjänster). Avsnitt 2.4.1 innehåller en analys av nyckelindikatorerna, medan avsnitt 2.4.2 utgörs av en redovisning av de politiska åtgärder som medlemsstaterna vidtagit.

2.4.1 Nyckelindikatorer

Tillväxten i hushållens reala disponibla bruttoinkomst per capita ökade något på EU-nivå 2023. Tillväxten låg på 111,1 (nivå 2008 = 100) 2023, 0,6 procentenheter högre än 2022. Den största ökningen noterades i Malta, medan mindre, men fortfarande betydande ökningsrapporterades i Kroatien, Spanien och Grekland (se figur 2.4.1). Rumänien, Ungern, Malta, Polen och Litauen var de länder som hade ”bästa resultat” 2023, tack vare höga nivåer (mer än 140 % jämfört med 2008). Estland uppvisade däremot den största minskningen, följt av Slovakien och Tjeckien, som fortfarande låg kvar på relativt höga nivåer. Mot bakgrund av deras resultat 2023 befann sig Italien och Österrike i en ”kritisk situation” på grund av låga nivåer, även de efter en försämring. Situationen 2023 bedömdes som ”bör bevakas” i Estland, Slovakien, Tjeckien och Sverige (där nivåerna låg nära EU-genomsnittet, men efter försämringsfrån föregående år), samt i Finland, Nederländerna, Frankrike och Belgien (där nivåerna låg under EU-genomsnittet trots i stort sett oförändrade nivåer eller små förbättringar från föregående år).

Figur 2.4.1: Tillväxten i hushållens reala disponibla bruttointkomst per capita ökade något i EU och varierade mellan medlemsstaterna 2023

Tillväxt i hushållens reala disponibla bruttointkomst per capita, 2023 års nivåer och förändring från året innan (2008 = 100, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Uppgifter finns inte tillgängliga för BG.

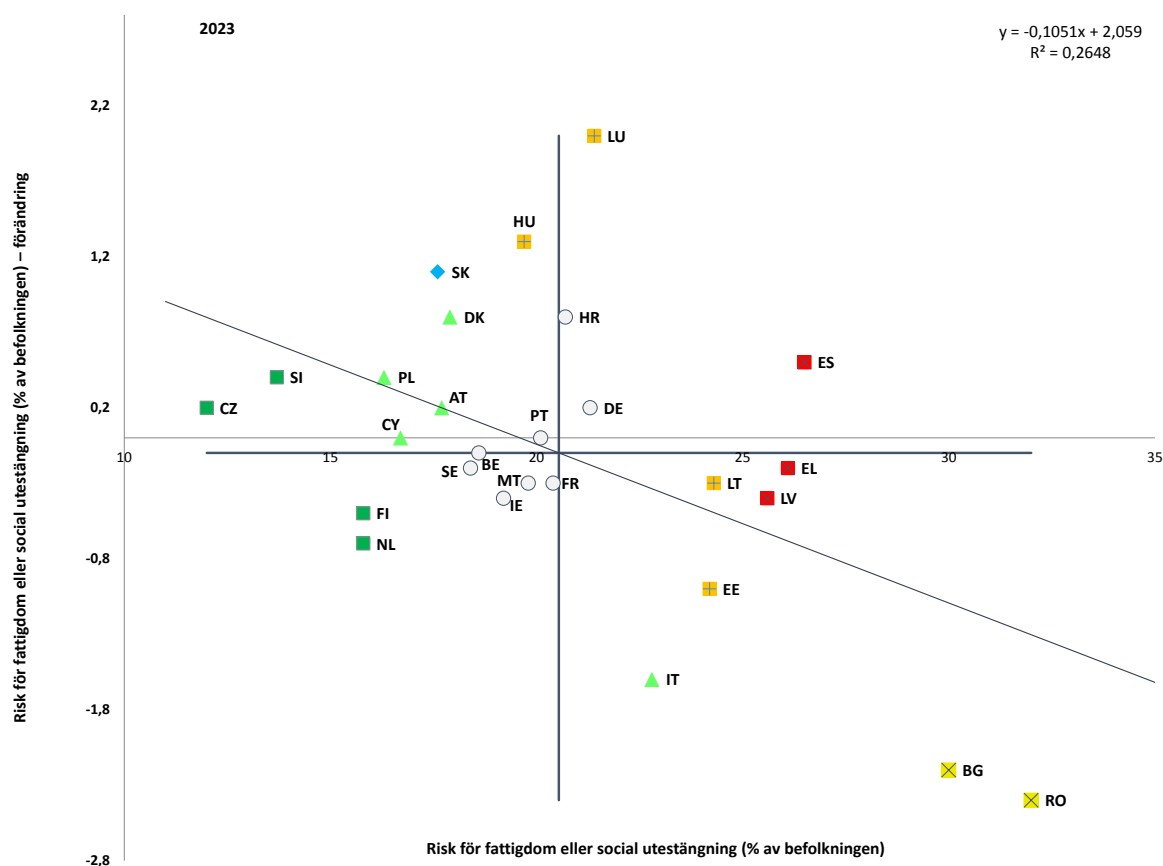
Källa: Eurostat [[tepsr_wc310](#)], europeiska sektorräkenskaper.

Andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning minskade något i EU 2023, bl.a. tack vare beslutsamma politiska åtgärder för att mildra de negativa sociala effekterna av de höga levnadskostnaderna. Situationen 2023 var dock ”kritisk” i Spanien, Grekland och Lettland, där de relativt höga nivåerna (26,5 %, 26,1 % respektive 25,6 %) inte förbättrades nämnvärt eller till och med ökade något (med 0,5 procentenheter i Spanien) (se figur 2.4.2). Ungern, Luxemburg, Estland och Litauen bedömdes som ”bör bevakas”, antingen på grund av den relativt höga nivån (24,3 % och 24,2 % för Litauen respektive Estland) eller den betydande ökningen (+2 och +1,3 procentenheter för Luxemburg respektive Ungern). Samtidigt upplevde Rumänien och Bulgarien en situation som markerades som ”svag men förbättras” och noterade de högsta nivåerna i EU (32,0 % respektive 30,0 %), men också de största nedgångarna (–2,4 respektive –2,2 procentenheter). På den motsatta sidan av spektrumet var Tjeckien, Slovenien, Nederländerna och Finland de länder som hade ”bästa resultat” (med en risk för fattigdom eller social utestängning på 12,0 %, 13,7 % respektive 15,8 % för de två sistnämnda länderna). Vissa tecken på konvergens kunde iakttas mellan EU:s medlemsstater. Variationen var dock också stor mellan EU:s regioner, även inom medlemsstaterna, särskilt i Italien, Frankrike, Polen, Tyskland, Portugal, Spanien och Belgien (se figur 8 i bilaga 5), även i de yttersta randområdena. I detta avseende är bedömningen av reformernas och investeringarnas fördelningseffekter

fortfarande särskilt viktig för att säkerställa att de bidrar till EU:s överordnade mål att lyfta minst 15 miljoner människor ur fattigdom senast 2030²²².

Figur 2.4.2: Andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning minskade något 2023 i EU, med viss konvergens mellan medlemsstaterna

Andel av befolkningen som löper risk för fattigdom eller social utestängning, 2023 års nivåer och förändringar från föregående år (i %, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Avbrott i serien för HR.

Källa: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], EU-Silc.

Inkomstfattigdom och andelen personer som lever i hushåll med mycket låg arbetsintensitet minskade något, medan allvarlig materiell och social fattigdom låg kvar på samma nivå. Trots de högre levnadskostnaderna återspeglar denna allmänna stabilitet de mildrande effekterna av de politiska åtgärder som vidtagits på EU-nivå och i medlemsstaterna. År 2023 (med avseende på 2022 års inkomster) hade Tjeckien, följt av Danmark, Irland, Finland och Belgien, de lägsta andelarna personer som löper risk för fattigdom (9,8 %, 11,8 %, 12,0 %, 12,2 % respektive 12,3 %), efter att ha minskat (se det övre diagrammet i figur 2.4.3). Lettland, Estland, Rumänien, Litauen, Bulgarien och Spanien hade däremot de högsta andelarna (22,5 %, 22,5 %, 21,1 %, 20,6 %, 20,6 % respektive 20,2 %), trots att de hade minskat (med undantag för Lettland som låg kvar på en stabil nivå). Eurostats snabbstatistik avseende 2023 års inkomster visar att andelen personer som löper

²²² Se kommissionens meddelande *Bättre bedömning av fördelningseffekterna av medlemsstaternas politik* (COM(2022) 494 final).

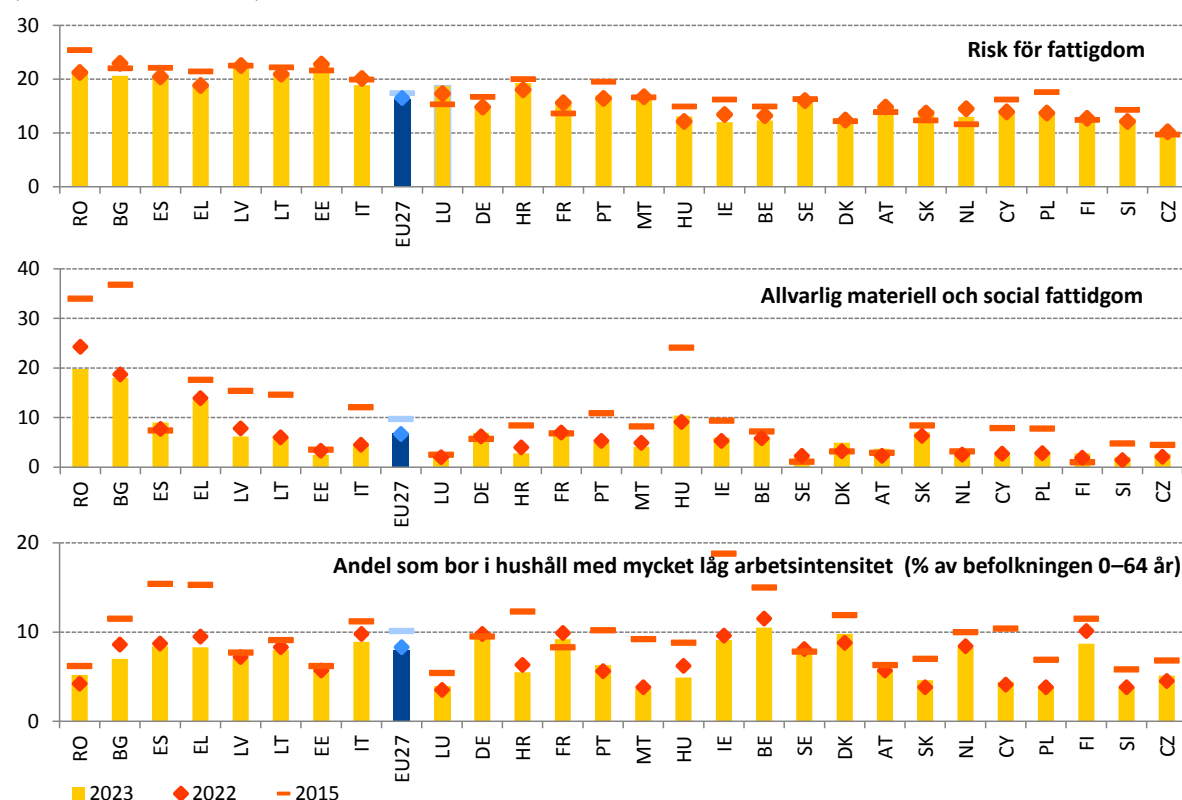
risk för fattigdom var stabil i EU i genomsnitt och i de flesta medlemsstater, medan den ökade i Luxemburg, Grekland, Österrike och Frankrike och minskade i Portugal, Spanien, Tyskland, Finland, Estland och Nederländerna²²³. Andelen personer som lever i allvarlig materiell och social fattigdom förblev i stort sett stabil i EU, men varierade avsevärt mellan medlemsstaterna, från 2 % i Slovenien till 19,8 % i Rumänien (se det mellersta diagrammet i figur 2.4.3). Andelen ökade dock i flera medlemsstater (Österrike, Danmark, Ungern och Spanien, med ökningar på över 1 procentenhet), medan den minskade i Rumänien, Lettland, Kroatien och Frankrike. Som en följd av den fortsatt positiva utvecklingen på arbetsmarknaden i spåren av den ihållande ekonomiska tillväxten under 2022 minskade andelen personer som lever i hushåll med mycket låg arbetsintensitet 2023 (baserat på sysselsättning under 2022). Detta var fallet i de flesta medlemsstater, med de lägsta nivåerna i Malta, Slovenien, Luxemburg och Polen och de högsta nivåerna i Belgien, Tyskland, Danmark, Frankrike och Irland (se det mellersta diagrammet i figur 2.4.3). De senaste årens kraftiga prishöjningar, särskilt på livsmedel och energi, och deras oproportionerliga effekt på personer med lägre inkomster bidrog till en ökning av andelen personer som löper risk för fattigdom jämfört med referensåret 2019²²⁴. Mellan 2022 och 2023 ökade denna siffra med 1,3 procentenheter i EU, till 15,1 %. Trots att nivån nu ökat för första gången efter några år av nedgång ligger nivån fortfarande under 2019 års värde (på 16,5 %). Andelen personer som löper risk för fattigdom under referensåret ökade också i de allra flesta medlemsstater, med undantag för Bulgarien, Österrike, Spanien och Polen. De största ökningarna noterades i Estland (+6,2 procentenheter, till 20,5 %), följt av Nederländerna och Malta (+3,3 respektive +3,1 procentenheter, till 13 % för båda).

²²³ Se [Income inequalities and poverty indicators 2023 flash estimates – Experimental results](#) på [Eurostats webbsida](#).

²²⁴ Personer som löper risk för fattigdom 2019 är de som har en ekvivalerad disponibel inkomst under tröskelvärdet för fattigdomsrisk *beräknat 2019*, justerat med det harmoniserade prisindexet mellan 2019 och 2023. Uppgifter finns tillgängliga på [[ilc_li22](#)].

Figur 2.4.3: Andelen personer som löper risk för fattigdom och andelen personer som lever i hushåll med mycket låg arbetsintensitet minskade, medan allvarlig materiell och social fattigdom låg kvar på samma nivå

Delindikatorer i huvudindikatorn för andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning (i %, 2015, 2022, 2023)

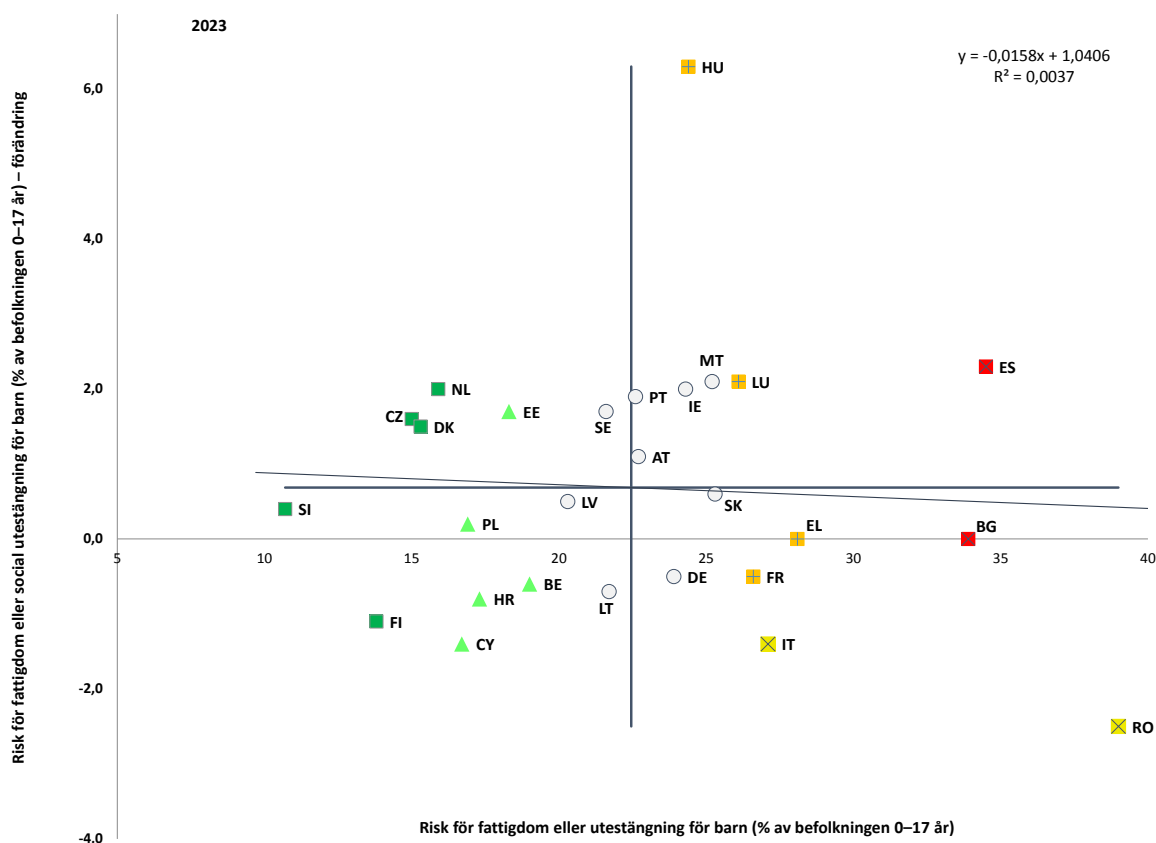
Anmärkning: Indikatorerna har rangordnats efter andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning år 2023. Avbrott i serien för Kroatien när det gäller risk för fattigdom och för Frankrike när det gäller allvarlig materiell och social fattigdom.

Källa: Eurostat [[tessi010](#)], [[tepsr_lm420](#)] och [[tepsr_lm430](#)], EU-Silc.

Barnfattigdomen i EU var i stort sett oförändrad, även om antalet drabbade barn minskade marginellt 2023. För första gången sedan covid-19-pandemin minskade antalet barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning något i EU under detta år (19,9 miljoner jämfört med cirka 20 miljoner 2022). Denna minskning av antalet barn ledde dock inte till en lägre procentsats, eftersom det totala antalet barn minskade. Andelen låg därför stabilt på 24,8 % jämfört med 24,7 % 2022, vilket är 3,5 procentenheter högre än för befolkningen som helhet. Slovenien, Finland, Tjeckien, Danmark och Nederländerna hörde till de länder som hade ”bästa resultat”, med en andel barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning på under 16 %. Spanien och Bulgarien befann sig däremot i en ”kritisk situation”, med en ökning (med mer än 2 procentenheter, till 34,5 %) för Spanien och en andel på över 33 % utan någon betydande förbättring för Bulgarien jämfört med föregående år. Ungern, som stod för den största ökningen (+6,3 procentenheter), bedömdes som ”bör bevakas” 2023, tillsammans med Luxemburg, Grekland och Frankrike, som alla hade relativt höga andelar. De största minskningarna noterades i Rumänien och Italien (med mer än 1 procentenhet), som båda befinner sig i en situation som är ”svag men förbättras”, och där Rumänien noterade ett av de högsta värdena (39 %). Totalt sett ökade både antalet och andelen barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning i 15 medlemsstater.

Figur 2.4.4: Andelen barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning var i stort sett oförändrad och låg på en högre nivå än för befolkningen i stort i de flesta medlemsstater

Andel barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning, 2023 års nivåer och förändringar från föregående år (i %, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Avbrott i serien för HR.

Källa: Eurostat [[tepsr_lm412](#)], EU-Silc.

Delindikatorerna för barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning var oförändrade på EU-nivå, men betydande förändringar noterades i vissa medlemsstater.

Fattigdomsriskerna bland barn var i stort sett oförändrad och låg på 19,4 % 2023 (från 19,3 % 2022, i förhållande till 2022 respektive 2021 års inkomster). Den största ökningen noterades i Ungern (+7,1 procentenheter), medan den största minskningen skedde i Tyskland (–1 procentenhet). Liksom 2022 var andelen barn som löper risk för fattigdom högst i Rumänien, Spanien och Bulgarien och lägst i Finland, Danmark och Slovenien. Eurostats snabbstatistik för 2023 års inkomster visar på en övergripande stabilitet i barnfattigdomen i EU som helhet och i de flesta medlemsstater, med minskningar i Tyskland, Estland, Spanien, Finland, Portugal, Slovenien och Slovakien och öknings i Tjeckien, Grekland, Lettland, Polen och Sverige²²⁵. Förekomsten av allvarlig materiell och social fattigdom bland barn var också i stort sett oförändrad och uppgick till 8,4 % i EU 2023, men med en betydande minskning i Rumänien (–8,2 procentenheter). Slutligen låg andelen barn som lever i hushåll med mycket låg arbetsintensitet kvar på 7,5 % år 2023 i EU och i de flesta medlemsstater. Att lyfta barn ur

²²⁵ Se [Income inequalities and poverty indicators 2023 flash estimates – Experimental results](#) och [tabellen med alla indikatorer](#) på [Eurostats webbsida](#).

fattigdom och social utestängning är avgörande för att hjälpa dem att förverkliga sin fulla potential och bryta cirkeln med fattigdom som går i arv. Genomförandet av den europeiska barngarantin i alla medlemsstater är avgörande i detta avseende²²⁶.

Ruta 5: Barnomsorg i EU-länderna

Det har visat sig att förskoleverksamhet och barnomsorg av god kvalitet har en positiv inverkan på barnens framtidsutsikter och därigenom på den ekonomiska och samhälls utvecklingen. Att i tidig ålder delta i förskoleverksamhet och barnomsorg av god kvalitet främjar den sociala och kognitiva utvecklingen, särskilt för barn från mindre gynnade miljöer. Detta bidrar till bättre utbildnings- och sysselsättningsresultat senare i livet och motverkar att fattigdom överförs mellan generationer. Genom att göra det möjligt för föräldrar att förena familjeliv och arbetsliv bidrar förskoleverksamhet och barnomsorg av god kvalitet också till ökad jämställdhet, ökat deltagande på arbetsmarknaden, ekonomisk tillväxt och minskad fattigdom²²⁷. I rådets rekommendation om förskoleverksamhet och barnomsorg: Barcelonamålen för 2030 höjs målet för deltagande i förskoleverksamhet och barnomsorg för 2030 till minst 45 % för barn under tre år (med undantag för medlemsstater som släpar efter)²²⁸. Medlemsstaterna uppmanas också att minska skillnaderna i deltagande i förskoleverksamhet och barnomsorg mellan barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning och befolkningen i stort. I enlighet med rådets rekommendation om den europeiska barngarantin²²⁹ bör tillgången till förskoleverksamhet och barnomsorg av hög kvalitet vara effektiv och kostnadsfri för barn som löper risk för fattigdom.

I EU har barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning i genomsnitt deltagit i förskoleverksamhet och barnomsorg i mycket mindre utsträckning under det senaste årtiondet jämfört med andra barn. Efter fyra år med en gradvis ökning av deltagandet för barn som inte löpte risk för fattigdom under 2015–2018 och en plötslig ökning för barn som löpte risk för fattigdom 2019, låg skillnaden mellan deltagandet för de två grupperna i stort sett på 2015 års nivå, omkring 12 procentenheter 2019. Skillnaden var som störst 2021 på grund av kraftigt ökande deltagande för barn som inte upplevde fattigdom och i stort sett stagnerande deltagande för dem som upplevde fattigdom. År 2023 var skillnaden mellan de två grupperna med 15,8 procentenheter betydligt större än 2015 (endast 25,2 % av de barn som löper risk för fattigdom deltog jämfört med 41,0 % av de barn som inte löper risk för fattigdom).

²²⁶ Rådets rekommendation (EU) 2021/1004 av den 14 juni 2021 om inrättande av en europeisk barngaranti, EUT L 223, 22.6.2021, s. 14.

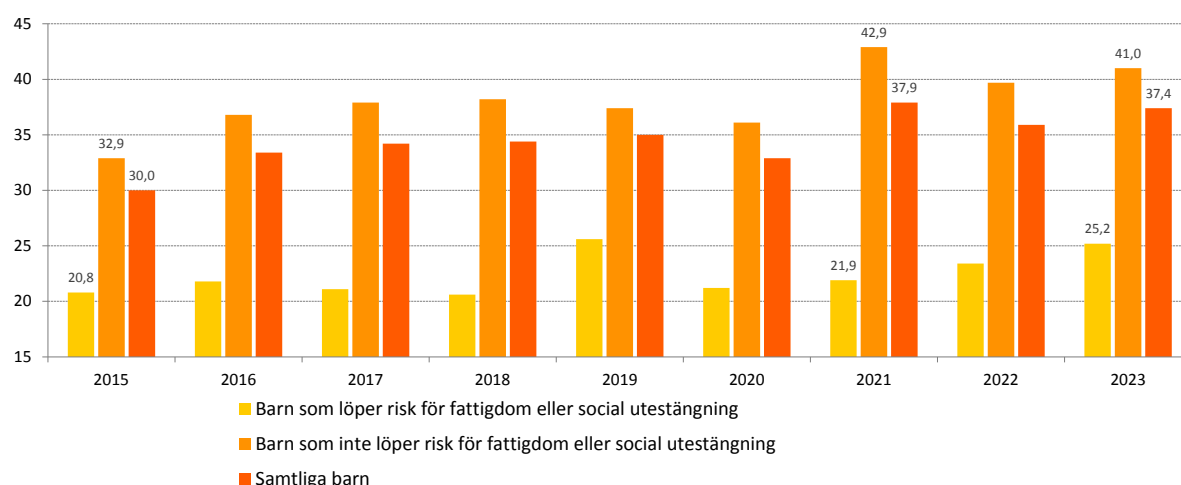
²²⁷ Se bland annat Darvas, Z. M., Welslau, L. och Zettelmeyer, J., [Incorporating the impact of social investments and reforms in the European Union's new fiscal framework](#), Bruegel Working Paper, 2024, och Rossin-Slater, M. och Wüst, M., [What is the added value of preschool for poor children? Long-term and intergenerational impacts and interactions with an infant health intervention](#), American Economic Journal: Applied Economics, 12(3), 2020.

²²⁸ Se [2022/C 484/01](#). Undantag från målet ”minst 45 %” anges i punkt 3 a.

²²⁹ Rådets rekommendation (EU) 2021/1004 av den 14 juni 2021 om inrättande av en europeisk barngaranti.

Framstegen när det gäller deltagande i förskoleverksamhet och barnomsorg har varit mycket långsammare bland mindre gynnade barn

Barn i förskoleverksamhet och barnomsorg efter risk för fattigdom (en timme eller mer per vecka, i % av barnen under tre år)

Anmärkning: Siffrorna för 2020 är uppskattade.

Källa: Eurostat [[ilc_caindform25b](#)].

Låg tillgänglighet till förskoleverksamhet och barnomsorg till överkomliga priser utgör hinder för tillgång, särskilt för barn som löper risk för fattigdom, vilket medlemsstaterna tar itu med i sina handlingsplaner för förskoleverksamhet och barnomsorg, med stöd av EU-finansiering. I vissa medlemsstater (t.ex. **Danmark** och **Slovenien**) är förskoleverksamhet och barnomsorg redan kostnadsfri för barn från de minst bemedlade familjerna, medan **Portugal** håller på att genomföra en reform för att göra förskoleverksamhet och barnomsorg kostnadsfri för alla barn. **Polen** har, som ett led i sin återhämtnings- och resiliensplan, infört förmåner för föräldrar till barn under tre år som får formell omsorg för att täcka eller minska kostnaderna för barnomsorgsavgifter. I många länder har förskoleverksamheten och barnomsorgen också problem med brist på lokaler och personal. Medan **Bulgarien** lovar att bygga ut nätverket av tjänster för förskoleverksamhet och barnomsorg, har **Tyskland** som ett led i sin återhämtnings- och resiliensplan åtagit sig att skapa 90 000 ytterligare barnomsorgsplatser genom att bygga nya anläggningar. Investeringar i förskoleverksamhet och barnomsorg stöds av ESF+. Under 2022 ingick ökad barnomsorgskapacitet i 22 operativa program inom ESF+ i sex medlemsstater, till ett belopp av 60,7 miljoner euro. Dessutom inkluderade majoriteten av EU:s medlemsstater åtgärder för att utöka kapaciteten, inkluderingen och/eller kvaliteten i förskoleverksamhet och barnomsorg i sina återhämtnings- och resiliensplaner. Respektive investeringar uppgår till mer än 8 miljarder euro.

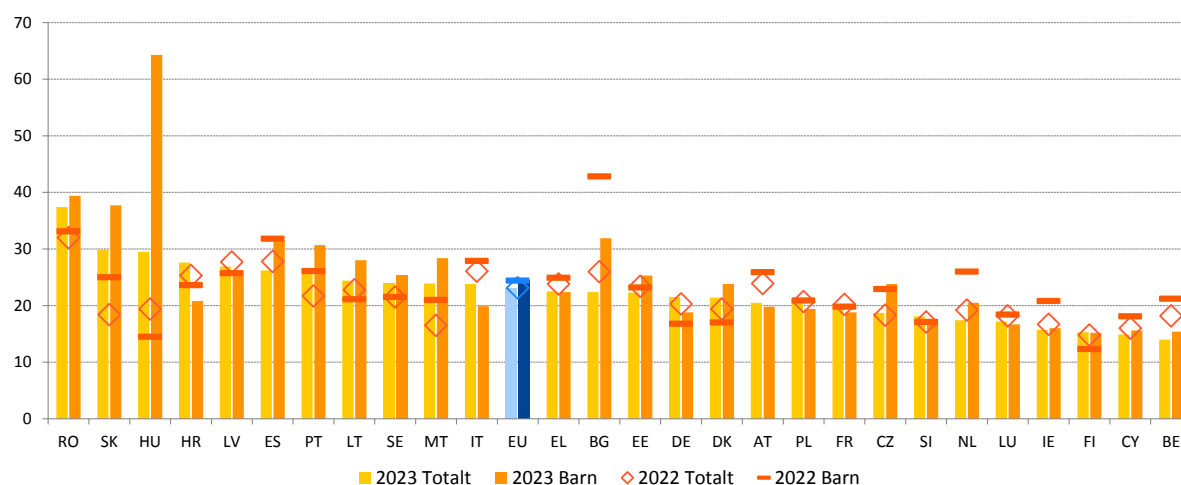
Fattigdomens omfattning för befolkningen som helhet och för barn var oförändrad i EU, men ökade avsevärt i vissa medlemsstater. Fattigdomens omfattning mäts som skillnaden mellan inkomstnivån för dem som löper risk för fattigdom och fattigdomsgränsen²³⁰. Den minskade något till 23,0 % år 2023 i EU (med avseende på 2022

²³⁰ Denna indikator, som även är känd som [relativt medianvärde för fattigdomsklyftan](#), beräknas som skillnaden mellan den disponibla medianinkomsten per konsumtionsenhet för personer under fattigdomsgränsen och fattigdomsgränsen, uttryckt i procent av fattigdomsgränsen. Brytpunkten är angiven som 60 % av den nationella disponibla medianinkomsten per konsumtionsenhet för alla invånare i ett land, inte för EU i dess helhet.

års inkomster) (se figur 2.4.5). Skillnaden var störst i Rumänien (37,4 %), följt av Slovakien och Ungern (29,9 % respektive 29,5 %), efter betydande ökningar (med 5,4, 11,5 respektive 10,1 procentenheter). Den kraftigaste minskningen noterades i Belgien (–4,2 procentenheter), som nådde den lägsta nivån i EU (14,0 %). Fattigdomen är mer allvarlig bland personer som lever i hushåll med mycket låg arbetsintensitet och uppgår till cirka 63,0 % i EU 2023 (med avseende på 2022 års inkomster)²³¹. För barn var fattigdomens omfattning i genomsnitt oförändrad i EU och ligger på en högre nivå än för befolkningen i stort (24,4 %). I detta avseende var andelen högst i Ungern (64,3 %), efter en mycket kraftig ökning (med 49,8 procentenheter, mer än det tredubbla från en av de lägsta andelarna 2022), följt av Rumänien (39,4 %) och Slovakien (37,7 %), med ökningar på 6,3 respektive 12,7 procentenheter. De största nedgångarna noterades i Bulgarien (–10,9 procentenheter), som dock ligger kvar på en hög nivå (31,9 %), och i Italien (–8 procentenheter), som nådde en nivå under EU-genomsnittet (19,9 %). Finland och Belgien hade de lägsta andelarna (15,4 % respektive 15,2 %).

Figur 2.4.5: Fattigdomens omfattning var i stort sett oförändrad i EU, men ofta större för barn

Relativ fattigdomsklyfta efter fattigdomsgräns, total befolkning och barn (0–17 år, i %)

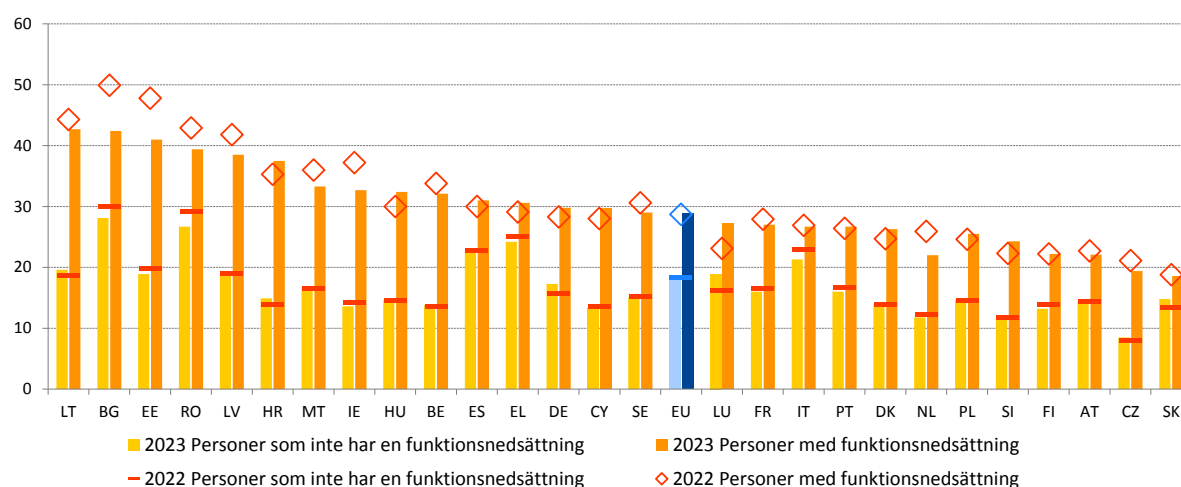
Anmärkning: Avbrott i serien för Frankrike och Luxemburg 2022 och Kroatien 2023.

Källa: Eurostat [[ilc_li11](#)], EU-Silc.

²³¹ Eurostat [[ilc_li06](#)].

Figur 2.4.6: Risken för fattigdom eller social utestängning är fortfarande högre för personer med funktionsnedsättning i alla medlemsstater

Andel personer med funktionsnedsättning och personer som inte har en funktionsnedsättning i risk för fattigdom eller social utestängning (16 år och äldre, i %)

Anmärkning: Avbrott i tidsserien för Kroatien och beräknade uppgifter för Tyskland 2023.

Källa: Eurostat [hlth_dpe010], EU-Silc.

Risken för fattigdom och social utestängning är fortsatt hög för personer med funktionsnedsättning. Deras andel som löper risk för fattigdom eller social utestängning uppgick till 28,8 % i EU 2023, vilket var 10 procentenheter högre än för resten av befolkningen. Andelen varierade också betydligt mellan medlemsstaterna (se figur 2.4.6). Trots att andelen minskade något jämfört med förra året var den högst i Litauen, Bulgarien och Estland (42,7 %, 42,4 % respektive 41 %), medan den var lägst i Slovakien (18,6 %). Rumänien och Bulgarien hade de högsta nivåerna av materiell och social fattigdom bland personer med funktionsnedsättning (28,4 % respektive 28,1 %). Totalt sett löpte personer med funktionsnedsättning i arbetsför ålder störst risk för fattigdom eller social utestängning, följt av unga personer med funktionsnedsättning (33,6 % respektive 33,5 %). Kvinnor med funktionsnedsättning löpte också högre risk än män med funktionsnedsättning (29,8 % jämfört med 27,6 %).

Risken för fattigdom eller social utestängning för personer födda utanför EU minskade något men var fortfarande mycket högre än för personer födda i EU. Andelen personer födda utanför EU som löper risk för fattigdom eller social utestängning var mer än dubbelt så hög som för personer födda i EU, 39,2 % respektive 18,4 %. Skillnaden mellan de två grupperna var störst i Österrike (42,7 % mot 11,4 %), Belgien (42,1 % mot 14,6 %) och Spanien (46,7 % mot 21,1 %). I Grekland minskade denna skillnad avsevärt 2023 (med 5,1 procentenheter till 23 procentenheter), även om andelen personer födda utanför EU som löper risk för fattigdom eller social utestängning var en av de högsta bland alla medlemsstater 2023 (47,1 %). Skillnaden minskade avsevärt i Spanien (–4,7 procentenheter) och Bulgarien (–11,9 procentenheter), medan den ökade mest i Malta (+8,7 procentenheter)²³².

Ett stort antal romer i EU riskerar fortfarande att drabbas av fattigdom eller social utestängning. Enligt de senaste uppgifterna i undersökningen om romer löpte i genomsnitt

²³² Som framgår av Eurostats indikator [ilc_peps06n], där personer födda i länder utanför EU jämförs med personer födda i det uppgiftslämnande landet (över 18 år). Uppgifter för den förstnämnda gruppen finns inte tillgängliga för Rumänien.

80 % av romerna i de länder där undersökningen genomfördes risk för fattigdom²³³, och inga framsteg noterades mellan 2016 och 2021. I genomsnitt levde så många som 83 % av de romska barnen (under 18 år) i hushåll som löpte risk för fattigdom. En större andel romer (48 %) drabbades också av allvarlig materiell fattigdom jämfört med befolkningen i stort, särskilt i de yngre och äldre kohorterna. I EU:s strategiska ram för romers jämlikhet, inkludering och deltagande 2020–2030 uppmanas medlemsstaterna att minska fattigdomsklyftan mellan romer och befolkningen i allmänhet, inbegripet för barn, med minst hälften och att säkerställa att majoriteten av romerna senast 2030 har tagit sig ur fattigdom²³⁴. Genom rådets rekommendation om romers jämlikhet, inkludering och delaktighet åtog sig medlemsstaterna att bekämpa den extremt höga fattigdomsrisk och risken för materiell och social fattigdom bland romerna, för att ge effektivt stöd till romers jämlikhet, inkludering och deltagande²³⁵. I utvärderingen av de förnyade nationella strategiska ramarna för romer uppmanas medlemsstaterna att ta itu med de områden där man konstaterat att det krävs förbättringar samt att förnya och ändra sina ramar, bland annat för att göra dem mer ambitiösa²³⁶. I rådets slutsatser om åtgärder för att säkerställa lika tillgång för romer till adekvat och desegregerat boende, och för att hantera segregerade bosättningar²³⁷ uppmanas medlemsstaterna att identifiera och använda all tillgänglig finansiering för detta ändamål.

Energifattigdomen ökade under 2023 i EU för andra året i rad, vilket återspeglar effekterna av de höga energikostnaderna, med betydande skillnader mellan medlemsstaterna. Energifattigdomen, mätt som andelen människor som inte kan hålla sitt hem tillräckligt varmt, ökade med 1,3 procentenheter i EU och uppgick till 10,6 % 2023²³⁸. Detta är andra året i rad med en ökning, efter en konstant nedgång under 2015–2021 (från 9,6 % till 6,9 %) (se figur 2.4.7). Detta återspeglar effekterna av de kraftigt stigande energipriserna från och med andra halvåret 2021 och förvärrades under 2022. Ökningen av energifattigdomen 2023 är lägre än 2022, samtidigt som energiprischocken var betydligt högre vintern 2022 jämfört med vintern 2021, vilket tyder på att de exceptionella stödåtgärder som EU och dess medlemsstater har vidtagit faktiskt dämpade effekterna²³⁹. Energifattigdomen varierade kraftigt mellan medlemsstaterna 2023, från 2,1 % i Luxemburg till 20,8 % i Spanien och Portugal. Danmark, Nederländerna, Spanien, Litauen, Ungern, Portugal och Sverige upplevde de största ökningarna, medan Bulgarien, Kroatien, Cypern, Malta, Lettland och Rumänien noterade minskningar. Ökningen var mer betydande för personer som löper risk för fattigdom än för befolkningen i stort 2023 (+2,1 procentenheter). För de sistnämnda var energifattigdomen mer än dubbelt så hög som genomsnittet (22,2 % 2023) och varierade från 3,8 % i Finland till 43,6 % på Cypern. Danmark, Spanien, Italien, Litauen, Ungern, Österrike, Polen, Slovenien och Slovakien hade de största ökningarna bland

²³³ [Undersökningen om romer, Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter, 2021](#). Undersökningen genomfördes i BG, CZ, EL, ES, HR, HU, PT, RO och SK.

²³⁴ Se [EU:s strategiska ram för romers jämlikhet, inkludering och deltagande 2020–2030 \(hela paketet\)](#).

²³⁵ Se [EUT C 93, 19.3.2021, s. 1](#).

²³⁶ För utvärderingen, se [COM\(2023\) 7 final](#) i det [fullständiga paketet](#).

²³⁷ [Rådets slutsatser om åtgärder för att säkerställa lika tillgång för romer till adekvat och desegregerat boende, och för att hantera segregerade bosättningar](#).

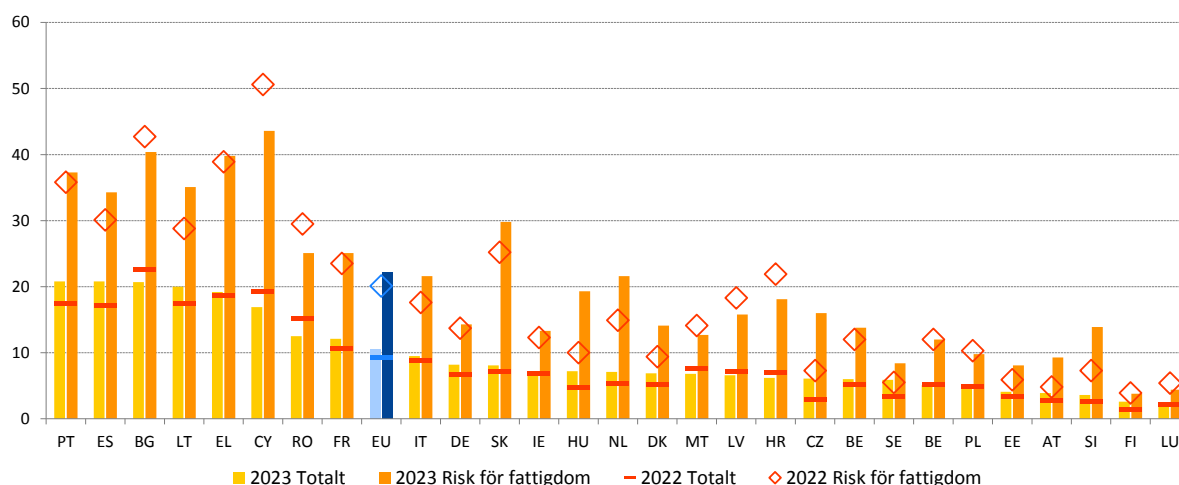
²³⁸ Andelen personer som inte kan hålla sitt hem tillräckligt varmt är en av de viktigaste indikatorerna som används för att övervaka energifattigdomen i EU. Se [ISG Fiche från kommittén för socialt skydd](#) för mer information om indikatorer på energifattigdom på EU-nivå.

²³⁹ De senast tillgängliga uppgifterna om energifattigdom kommer från EU-Silc 2023. Undersökningar om dessa frågor genomförs i allmänhet under årets första hälft, under perioden januari–juni det aktuella året, så uppgifterna från 2023 återspeglar effekterna av de kraftigt stigande energipriserna vintern 2022.

personer som löper risk för fattigdom, medan energifattigdomen minskade i Bulgarien, Kroatien, Cypern och Lettland.

Figur 2.4.7: Energifattigdomen har ökat i EU, med betydande variationer mellan medlemsstaterna

Personer som inte kan hålla hemmet tillräckligt varmt, totalt och personer som löper risk för fattigdom, 2022 och 2023 (i %)

Anmärkning: Avbrott i tidsserien för LT 2023.

Källa: Eurostat [[ilc_md01](#)], EU-Silc.

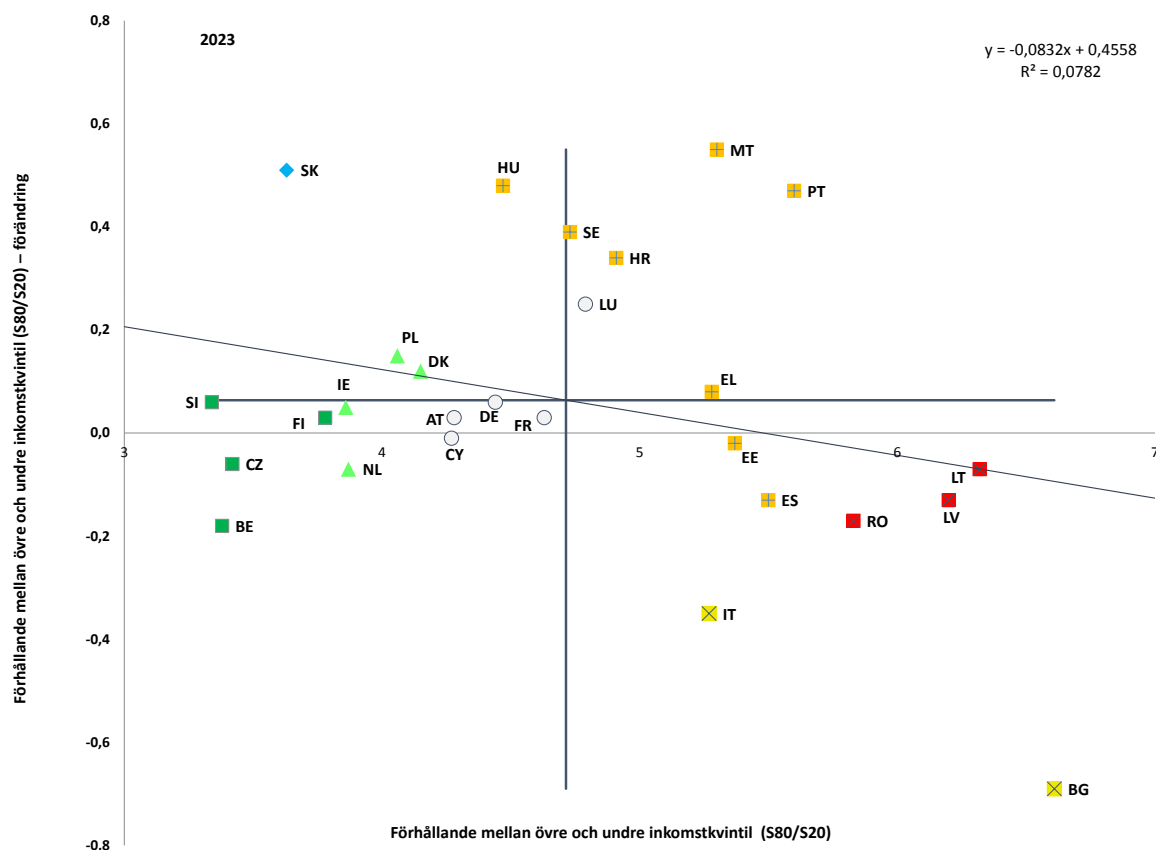
Inkomstskillnaderna var i stort sett oförändrade i genomsnitt i EU under 2023, med viss konvergens mellan medlemsstaterna. Förhållandet mellan övre och undre inkomstkventil (S80/S20) var i stort sett stabilt på 4,72 under 2023 (jämfört med 4,73 2022, med avseende på 2022 respektive 2021 års inkomster)²⁴⁰. I Litauen, Lettland och Rumänien noterades en ”kritisk situation” med nivåer av inkomstskillnader som var bland de högsta i unionen, trots relativt små minskningar 2023 (se figur 2.4.8). Höga nivåer av ojämlikhet noterades också i Spanien, Estland och Grekland, samt i Portugal och Malta (de två sistnämnda efter relativt stora ökningar). Liknande stora ökningar ledde till nivåer kring EU-genomsnittet i Ungern, Sverige och Kroatien. Situationen i alla dessa åtta medlemsstater bedömdes som ”bör bevakas” 2023. Å andra sidan var minskningen av inkomstskillnaderna störst i Bulgarien (–0,69), som dock fortfarande hade en av de högsta nivåerna 2023 (6,61) i en situation som bedömdes som ”svag men förbättras”, liksom för Italien, som uppvisade en mindre minskning (–0,35) men från en lägre nivå, vilket båda bidrog till en uppåtgående konvergens. Belgien, Tjeckien, Slovenien och Finland var de länder som hade ”bästa resultat” 2023. I vissa medlemsstater, t.ex. Tyskland, Ungern, Italien, Portugal och Sverige, varierade nivån på inkomstskillnaderna också betydligt mellan olika regioner (se figur 4 i bilaga 5), inklusive de yttersta randområdena. Enligt Eurostats snabbstatistik för inkomståret 2023 var trenden för inkomstskillnaderna, mätt som förhållandet mellan övre och undre inkomstkventil, ganska stabil i alla länder utom i Lettland, där man räknade med en betydande ökning²⁴¹. Fördelningspolitiska konsekvensbedömningar av reformer och investeringar är särskilt viktiga för att ta hänsyn till effekterna på inkomstskillnader och ge förhandsinformation till beslutsfattarna.

²⁴⁰ Indikatorn definieras som förhållandet mellan den totala (ekvivalerade disponibla) inkomsten för de 20 % av befolkningen som har högst inkomst och den totala inkomsten för de 20 % som har lägst inkomst.

²⁴¹ Se [snabbstatistikens experimentella resultat 2023](#) s. 13.

Figur 2.4.8: Inkomstskillnaderna var i stort sett oförändrade i genomsnitt i EU under 2023, med viss konvergens mellan medlemsstaterna

Förhållande mellan övre och undre inkomstkventil (S80/S20), 2023 års nivåer och förändringar från föregående år (huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Avbrott i serien för HR.

Källa: Eurostat [tessi180], EU-Silc.

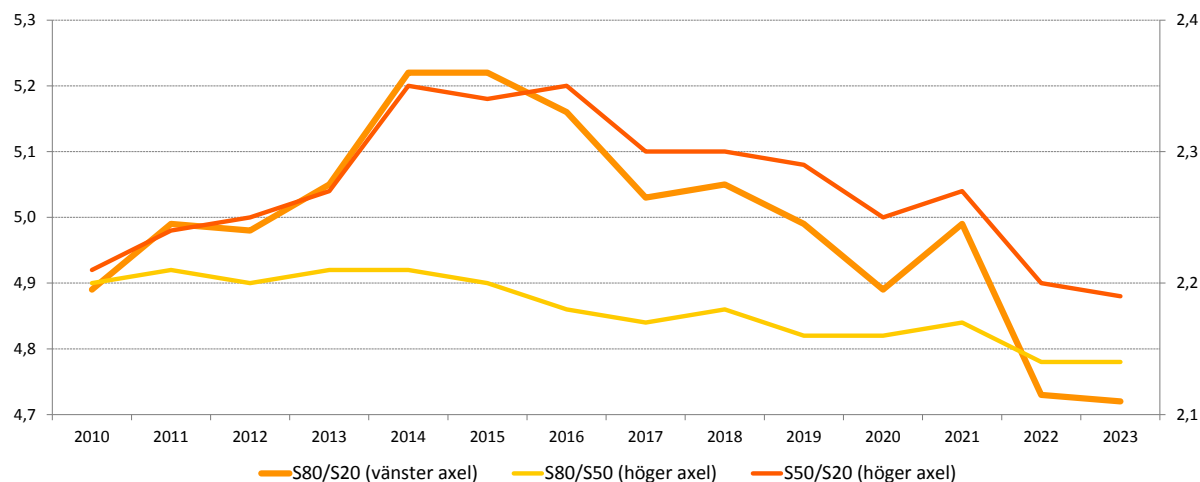
I ett längre perspektiv minskade inkomstskillnaderna efter den högsta noteringen 2014–2015, med fluktuationer och vissa skillnader mellan medlemsstaterna. Inkomstskillnaderna (mätt med S80/S20) ökade kraftigt under dubbeldipp-recessionen i EU-27 och sjönk sedan till samma nivåer som före finanskrisen, med ytterligare en liten nedgång under de senaste åren (se figur 2.4.9). Inkomstskillnaderna i den nedre delen av inkomstfördelningen (dvs. mätt med S50/S20) var 2023 i stort sett tillbaka på samma nivå som 2010, medan de i den övre delen av fördelningen (dvs. S80/S50) hade minskat något. Detta belyser effekterna av snabba och effektiva politiska åtgärder i EU under de senaste åren, särskilt i samband med covid-19-krisen och de höga levnadskostnaderna. Samtidigt pekar det på att det i genomsnitt inte har skett några betydande långsiktiga förbättringar i den nedre delen av inkomstfördelningen. I många medlemsstater förbättrades inkomstandelarna för de lägre kvintilerna mellan 2007 och 2022, medan det fanns tecken på polarisering i andra medlemsstater (Italien, Litauen, Luxemburg, Ungern, Malta, Danmark och Sverige)²⁴². Sammantaget ökade den andra, tredje och fjärde inkomstkventilen (som en möjlig

²⁴² Baserat på data som neutraliserats för avbrott i tidsserien. Den fullständiga analysen finns på [Economic inequalities in the EU – key trends and policies](#).

approximation av medelklassen) sin inkomstandel något under perioden i flera medlemsstater med några viktiga undantag (Bulgarien, Cypern och Finland).

Figur 2.4.9: Inkomstskillnaderna i EU-27 har fluktuerat under de senaste femton åren, men har minskat på senare tid

Förhållande mellan övre och undre inkomstkventil S80/S20, S80/S50 och S50/S20, 2010–2022

Anmärkning: För avbrott i serier, se datatabellerna.

Källa: Eurostat [[tessi180](#)], [[ilc_d11d](#)] och [[ilc_d11e](#)], EU-Silc.

Utgifterna för sociala förmåner ökade i nominella termer men minskade i reala termer 2023, med stora variationer mellan medlemsstaterna och mellan olika branscher²⁴³.

Andelen i förhållande till BNP var 26,8 % i EU 2023 (jämfört med 26,9 % 2022), vilket är 3,2 procentenheter lägre än den högsta nivån under covid-19-krisen 2020 (30 % på grund av exceptionella politiska åtgärder). Trots en viss konvergens i detta avseende sedan 2018 (särskilt 2020–2021) är variationen mellan medlemsstaterna fortfarande stor, med sex medlemsstater som har andelar över 28 % och sex andra medlemsstater under 17 %²⁴⁴. I nominella termer ökade utgifterna för sociala förmåner i EU med 6,1 % 2023, men i reala termer minskade de något (–0,2 %) ²⁴⁵, vilket återspeglar den fortsatt höga inflationen. Förändringarna i reala termer varierar från ökningar på mer än 5 % i sju medlemsstater till minskningar på mer än 2 % i fyra andra medlemsstater²⁴⁶. På EU-nivå berodde den svaga nedgången i reala termer 2023 på en minskning med nästan 8 % för förmåner vid social utestängning och nästan 5 % för arbetslöshetsförmåner samt en minskning med cirka 1 % av utgifterna för förmåner vid sjukdom och hälso- och sjukvård. Utgifterna för förmåner vid ålderdom och efterlevandeförmåner ökade däremot med 0,7 % i reala termer.

Utgifterna för förmåner vid ålderdom och efterlevandeförmåner utgör fortfarande nästan hälften av alla utgifter för socialt skydd i EU. Denna andel var 46,7 % 2023 (jämfört med 46,2 % 2022). Förmåner vid sjukdom och hälso- och sjukvård stod fortfarande för den näst största andelen (29,9 % jämfört med 30,2 % 2022), medan familjeförmåner låg på 8,6 % (som 2022) och förmåner vid funktionsnedsättning på 7,1 % (jämfört med 7 % 2022). Andelen arbetslöshetsförmåner fortsatte att minska i takt med arbetslösheten till 3,9 %

²⁴³ Eurostat, Socialt skydd ([spr_exp_func](#), hämtad den 7 november 2024). Uppgifterna för 2023 är uppskattningar och omfattar alla medlemsstater utom Grekland.

²⁴⁴ Dessa är FR, FI, AT, DE, BE och IT respektive IE, MT, EE, RO, LT och HU.

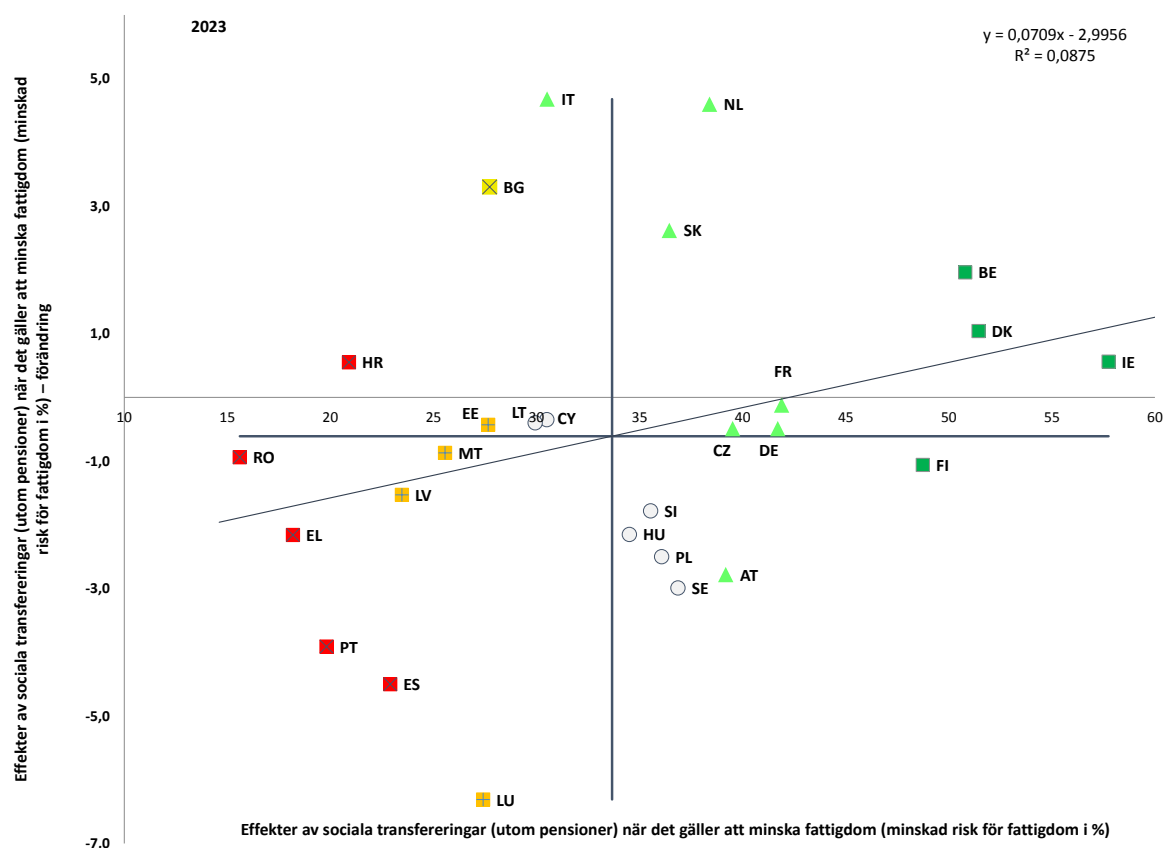
²⁴⁵ Förändringarna i reala termer beräknas genom att deflatera utgifterna i nominella termer i euro [[spr_exp_func](#)] med det harmoniserade konsumentprisindexet (HIKP) – se mer information [här](#).

²⁴⁶ Dessa är SK, PL, CY, BE, BG, LU och NL respektive EE, LV, IT och LT.

2023 (en rekordlåg nivå sedan 2008, det första året i tidsserien), jämfört med 4,1 % 2022, efter att ha sjunkit från den rekordhögsta nivån 2020 (7,4 %). Samtidigt minskade andelen av utgifterna för sociala förmåner från 2,6 % 2022 till 2,4 % 2023. Andelen utgifter för bostadsbidrag (1,4 %) ökade däremot något jämfört med 2022 (1,3 %). Andelen förmåner vid ålderdom och efterlevandeförmåner ökade jämfört med året innan i de flesta medlemsstater (16 av 26), medan andelen för kategorier som förmåner vid sjukdom och hälso- och sjukvård, arbetslöshet eller social utestängning minskade i de flesta av dem.

Figur 2.4.10: Effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom minskade något 2023, med vissa tecken på divergens

Effekter av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom, 2023 års nivåer och förändringar från föregående år (i %, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Avbrott i serien för HR.

Källa: Eurostat [tespm050], EU-Silc.

Effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom minskade något 2023, med vissa tecken på divergens mellan medlemsstaterna. Minskningen gäller både för EU i genomsnitt (–0,3 procentenheter, vilket fortfarande är högre än före covid-19-pandemin) och för de allra flesta medlemsstater (se figur 2.4.10). Skillnaderna mellan länderna är dock fortsatt stora. År 2023 (med avseende på 2022 års inkomster) noterades ”kritiska situationer” i Rumänien, Grekland, Portugal, Kroatien och Spanien, som alla hade mycket låga effekter av sociala transfereringar (mellan 15,6 % och 22,9 %), och alla utom Kroatien registrerade en minskning. Fyra medlemsstater bedömdes som ”bör bevakas”. Bland dessa hade Luxemburg den största minskningen av effekterna, medan Estland, Malta och Lettland hade mindre minskningar. Alla fyra länderna

låg under EU-genomsnittet. Irland, Danmark, Belgien och Finland var däremot de länder som hade ”bästa resultat” (med siffror på mellan 48,7 % och 57,7 %). Effekterna av sociala transfereringar på risken för inkomstfattigdom minskade något 2023 i genomsnitt i EU även för barn (–0,3 procentenheter²⁴⁷), vilket återspeglade minskningar i 20 medlemsstater (upp till –18,6 procentenheter i Ungern, –8,8 procentenheter i Luxemburg och –7,3 procentenheter i Sverige), som inte uppvägdes av öknings i en minoritet av medlemsstaterna (upp till +8,2 procentenheter i Italien, +3,2 procentenheter i Slovakien och +2,5 procentenheter i Kroatien). Skillnaderna i effekterna av sociala transfereringar när det gäller att minska fattigdom för befolkningen som helhet var också stora mellan olika EU-regioner, särskilt i Belgien, Tyskland, Italien, Ungern, Polen, Portugal och Spanien (se figur 9 i bilaga 5), inklusive de yttersta randområdena.

Trots förbättringar under senare år är minimiinkomststödet i praktiskt taget alla medlemsstater i allmänhet inte tillräckligt för att lyfta människor ur fattigdom. Miniminkomstsystem fungerar som ett sista skyddsnät²⁴⁸. Man kan bedöma om stödet är tillräckligt stort genom att jämföra den disponibla inkomsten för hushåll som enbart är beroende av minimiinkomst (och som inte har någon arbetsinkomst) med gränsen för fattigdomsrisk (se figur 2.4.11)²⁴⁹. För ett hushåll med en ensamstående vuxen är stödnivån mest generös i Nederländerna, där den nästan når gränsen för fattigdomsrisk (på 60 % av medianinkomsten), medan den ligger på minst 50 % av medianinkomsten i Irland, Belgien och Luxemburg, och mellan 30 % och 50 % av medianinkomsten i de flesta andra länder. Stödet är lägst för hushåll med en ensamstående vuxen i Rumänien, Ungern och Bulgarien, där det ligger runt eller under 10 % av medianinkomsten. Jämfört med 2022 har stödets tillräcklighet förbättrats i Estland (+4 procentenheter), Nederländerna och Luxemburg (+3 procentenheter), Irland, Belgien, Spanien, Litauen och Tjeckien (+2 procentenheter), medan det har försämrats i Italien, Österrike, Cypern, Polen (–3 procentenheter), Grekland och Ungern (–2 procentenheter). När situationen för ett hushåll bestående av två vuxna och två barn beaktas är stödets tillräcklighet i de flesta medlemsstater den samma eller större, främst på grund av familjeförmånernas ökade betydelse. Det är fortfarande bara i Litauen som nivån på stödet till denna typ av hushåll är tillräcklig för att lyfta hushållet ur fattigdom. Jämfört med 2022 förbättrades stödets tillräcklighet för denna typ av hushåll kraftigt (med mer än +5 procentenheter) i Estland, Spanien, Tjeckien och Slovakien, medan en kraftig minskning (–6 procentenheter) konstaterades i Polen. Slutligen är nettoinkomsten för en person som arbetar heltid till minimilön (eller motsvarande låg lön i de länder som inte har lagstadgade minimilöner) i alla medlemsstater systematiskt högre än det inkomststöd som erhålls genom socialbidrag när personen är arbetslös.

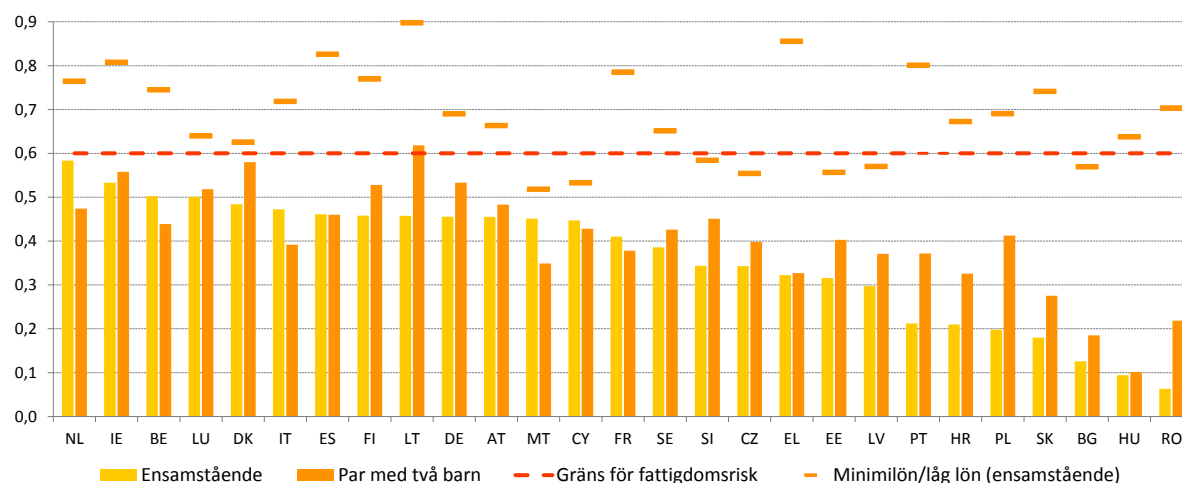
²⁴⁷ Detta baseras på [ramen för riktmärkning av barnomsorg och stöd till barn](#) som fastställts av undergruppen för indikatorer i kommittén för socialt skydd. Indikatoren kan beräknas utifrån andelen barn som löper risk för fattigdom efter och före transfereringar (utom pensioner). Sociala transfereringar in natura, bland annat gratis förskoleverksamhet och barnomsorg, utbildning och hälso- och sjukvård, beaktas inte i denna analys.

²⁴⁸ [Rådets rekommendation om tillräcklig minimiinkomst som säkerställer aktiv inkludering, 2023/C 41/01](#).

²⁴⁹ Utöver minimiinkomstförmåner kan hushållen ha rätt till bostadsbidrag och familjeförmåner.

Figur 2.4.11: Tillräckligheten vad gäller socialt bistånd till hushåll där ingen förvärvsarbetar är fortfarande relativt låg

Ekvivalerad disponibel nettointkomst för hushåll (ensamstående och två vuxna med två barn under 14 år) som får socialt bistånd, i procent av den ekvivalerade disponibla medianinkomsten, 2023 (i %)

Anmärkning: Vuxna hushållsmedlemmar som inte är anställda och inte får arbetslöshetsförmåner.

Nettointkomster inklusive socialt bistånd, familjeförmåner och bostadsbidrag, efter skatt och sociala avgifter.

Nettointkomst för en ensamstående person som arbetar heltid till lagstadgad minimilön (eller till 45 % av genomsnittslönen för de länder som inte har lagstadgad minimilön, dvs. Danmark, Italien, Österrike, Finland och Sverige).

Källa: Egna beräkningar baserade på utdata från [OECD:s skatteförmånsmodell](#), modellversion 2.6.3, och Eurostat, [ilc di03], EU-Silc.

Arbetslöshet är fortfarande en viktig orsak till risken för fattigdom, medan sociala förmåner i genomsnitt inte når alla behövande hushåll. I EU löpte 60,7 % av de hushåll där personerna i arbetsför ålder antingen var arbetslösa eller arbetade mycket lite (dvs. arbetade 20 % eller mindre av sin totala potentiella arbetstid) risk för fattigdom 2023²⁵⁰ (se figur 2.4.12). Denna andel är stabil jämfört med föregående år, men det finns stora skillnader mellan medlemsstaterna. Andelen hushåll med mycket låg arbetsintensitet som löper risk för fattigdom varierade från 80 % i Rumänien (–9 procentenheter jämfört med 2022) till mindre än 40 % i Irland (–6 procentenheter). Mycket kraftiga ökningar noterades i Österrike (+14 procentenheter), Cypern (+10 procentenheter) och Portugal (+9 procentenheter) – om än från mycket lägre utgångsnivåer – samt i Slovenien och Sverige (+7 procentenheter). Betydande minskningar noterades i Ungern (–14 procentenheter), Belgien (–9 procentenheter) och Danmark (–8 procentenheter). Samtidigt var andelen personer som löper risk för fattigdom och lever i hushåll med mycket låg arbetsintensitet som får sociala förmåner 83,5 % i EU 2023, jämfört med 81,1 % året innan (se figur 2.4.13)²⁵¹. Det finns stora skillnader mellan medlemsstaterna, där andelen varierar från (nästan) 100 % i Danmark, Österrike och Frankrike till mindre än 60 % i Kroatien. Andelen som omfattas antingen ökade eller var i stort sett stabil (med förändringar på mindre än 2 procentenheter) i de flesta medlemsstater mellan 2022 och 2023 (2021 respektive 2022 års inkomst). Betydande ökningar noterades i Österrike (+15,8 procentenheter), Ungern (+12,8 procentenheter), Italien (+12,2 procentenheter) och Lettland (+8,3 procentenheter), medan en betydande minskning

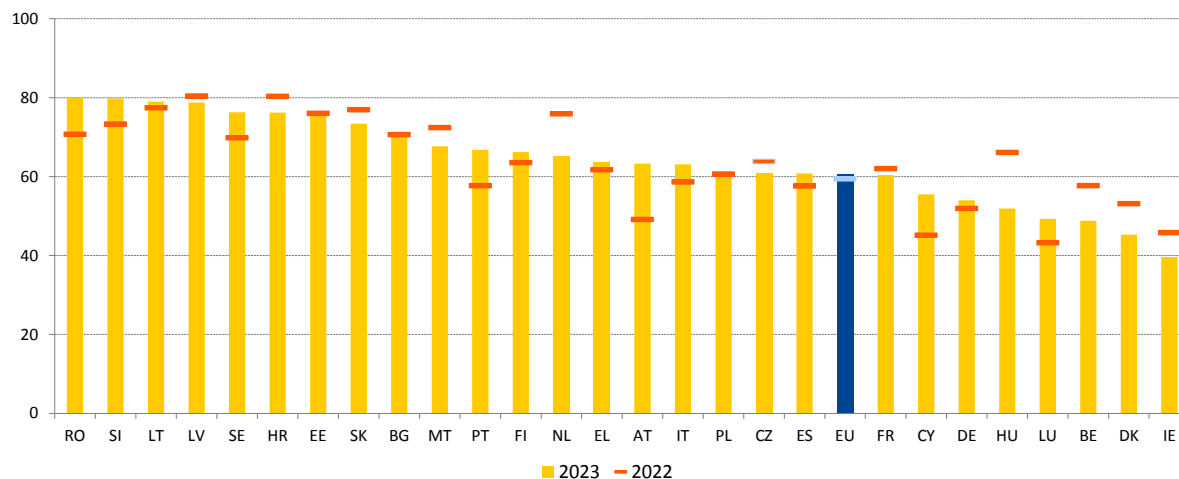
²⁵⁰ I genomsnitt i EU var också fattigdomsrisk för arbetslösa 47,5 % 2023, med en andel på över 50 % i åtta länder och omkring eller över 60 % i Litauen, Nederländerna och Rumänien. Fattigdomsrisk bland arbetslösa var högre i dag än under perioden före covid-19-pandemin (med avseende på 2019 års inkomster) i tolv medlemsstater.

²⁵¹ Detta inkluderar alla typer av sociala förmåner och inte bara minimiinkomstsystem.

noterades i Malta (–23,7 procentenheter). I omkring två tredjedelar av medlemsstaterna kan minimiinkomstförmåner (åtminstone delvis) kombineras med inkomst från arbete, vilket skapar positiva incitament för deltagande på arbetsmarknaden.

Figur 2.4.12: Fattigdomen är fortsatt hög bland hushåll med mycket låg arbetsintensitet

Andel som löper risk för fattigdom bland personer som lever i hushåll med mycket låg arbetsintensitet (i %)

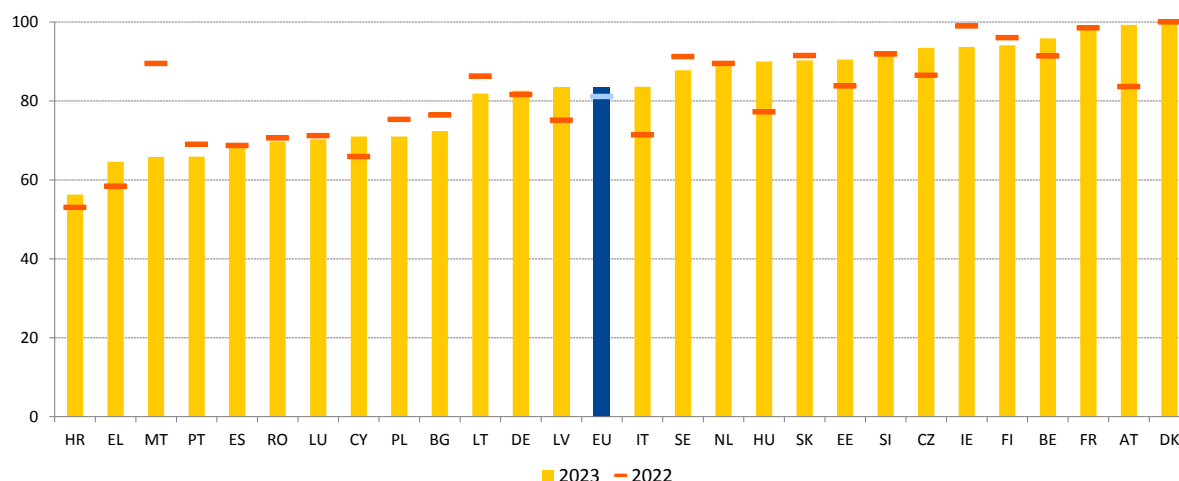

Anmärkning: Avbrott i serien 2023 för HR. Hushåll med mycket låg arbetsintensitet är hushåll där medlemmarna i arbetsför ålder arbetade en arbetstid som var högst 20 % av deras totala arbetstidspotential under föregående år.

Källa: Eurostat [[ilc li06](#)], EU-Silc.

Figur 2.4.13: Andelen personer som löper risk för fattigdom och som omfattas av sociala förmåner uppvisar stora skillnader mellan medlemsstaterna

Andel som mottar förmåner bland personer som löper risk för fattigdom i åldern 18–64 år och som lever i hushåll med mycket låg arbetsintensitet (i %)

Anmärkning: Avbrott i serien 2023 för FR.

Källa: Eurostat [[ilc li70](#)], EU-Silc.

Inkomstfattigdomen är fortfarande högre för personer med atypiska anställningar än för andra arbetstagare, även om sociala förmåner spelar en relativt sett viktigare roll för att minska deras risk för fattigdom. Även om effekterna av sociala transfereringar när det gäller att minska inkomstfattigdom 2023 (med avseende på 2022 års inkomster) i EU var betydligt högre för arbetstagare med atypiska anställningar, såsom visstidsanställda (22,2 %)

och deltidsanställda (24,2 %) samt egenföretagare (26,2 %), jämfört med den genomsnittliga arbetstagaren (12,0 %)²⁵², var inkomstfattigdomen större bland dessa grupper i de flesta medlemsstater. På EU-nivå var andelen som löpte risk för fattigdom 12,8 % bland arbetstagare med visstidsanställning (jämfört med 5,3 % bland arbetstagare med tillsvidareanställning), 14,3 % bland deltidsanställda (jämfört med 7,1 % bland heltidsanställda) och 20,7 % bland egenföretagare, jämfört med 6,4 % bland alla anställda i genomsnitt²⁵³. Inkomstfattigdomen för arbetstagare med visstidsanställning var högre än 15 % i åtta medlemsstater²⁵⁴, och till och med högre än 20 % i tre av dem (Bulgarien, Cypern och Sverige). Dessutom ökade den i tio medlemsstater jämfört med perioden före covid-19-pandemin (baserat på referensåret 2019). Bland egenföretagare var fattigdomsgraden högre än EU-genomsnittet i åtta medlemsstater²⁵⁵, nära 30 % i Polen och Estland och så hög som 68 % i Rumänien. Dessutom var fattigdomsgraden högre än 2019 i 16 medlemsstater.

Andelen personer som omfattas av sociala förmåner varierar stort mellan medlemsstaterna och för olika kategorier av arbetstagare, samt beroende på anställningsstatus. I genomsnitt i EU 2023 (med avseende på 2022 års inkomster) var andelen personer i arbetsför ålder (16–64 år) som löpte risk för fattigdom (före sociala transfereringar) och som fick sociala förmåner²⁵⁶ högre bland visstidsanställda (39,2 %) än bland tillsvidareanställda (27,3 %) och högre bland deltidsanställda (33,3 %) än bland heltidsanställda (25,7 %). I sex medlemsstater (Sverige, Slovenien, Estland, Bulgarien, Danmark och Cypern) var det dock mindre sannolikt att visstidsanställda fick förmåner än tillsvidareanställda, och i sex medlemsstater (Estland, Italien, Portugal, Lettland, Bulgarien och Slovenien) var det mindre sannolikt att deltidsanställda fick förmåner än heltidsanställda. Liksom 2022 fick mindre än 10 % av de anställda som löper risk för fattigdom (före sociala transfereringar) sociala förmåner 2023 i fem länder (Kroatien, Grekland, Luxemburg, Polen och Rumänien). Det var minst sannolikt att egenföretagare som löpte risk för fattigdom (före sociala transfereringar) fick sociala förmåner, med en andel på 12,7 % 2023 i EU-27, närmare nivån före covid-19-perioden (10,8 % 2019), en minskning från 29,0 % 2021, vilket återspeglar utfasningen av de exceptionella stödåtgärder som vidtagits till följd av covid-19-krisen. År 2023 låg denna andel kvar under 5 % i sju medlemsstater (Portugal, Slovakien, Luxemburg, Polen, Kroatien, Grekland och Rumänien). Bara något mer än hälften (52,4 %) av de arbetslösa som löper risk för fattigdom fick sociala förmåner i genomsnitt i EU 2023. Denna andel var mycket lägre, omkring 15 % eller lägre, i sex medlemsstater (Grekland, Rumänien, Polen, Kroatien, Slovakien och Nederländerna).

²⁵² Särskilt utdrag av Eurostat från EU-Silc baserat på de viktigaste uppdelningarna av nyckelindikatorn om tillräcklighet i övervakningsramen för tillgång till socialt skydd. Se [Tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare. \(Partiell\) uppdatering av övervakningsramen – 2023](#).

²⁵³ Det är dock svårt att bedöma inkomster för egenföretagare, och indikatorn för materiell och social fattigdom pekar snarare på en något lägre nivå för egenföretagare jämfört med anställda (8,0 % respektive 8,9 % i EU 2023).

²⁵⁴ Dessa är BG, CY, SE, LU, HU, PT, IT och AT.

²⁵⁵ Dessa är FR, SI, LV, PT, ES, PL, EE och RO.

²⁵⁶ Särskilt utdrag av Eurostat av indikatorn för andelen mottagare för ”faktisk tillgång” i övervakningsramen för tillgång till socialt skydd: [Tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare. \(Partiell\) uppdatering av övervakningsramen – 2023](#). Målgruppen är personer som löper risk för fattigdom före sociala transfereringar. De sociala förmåner som omfattas av indikatorn är de som erhålls på individnivå, exklusive ålders- och efterlevandepensioner.

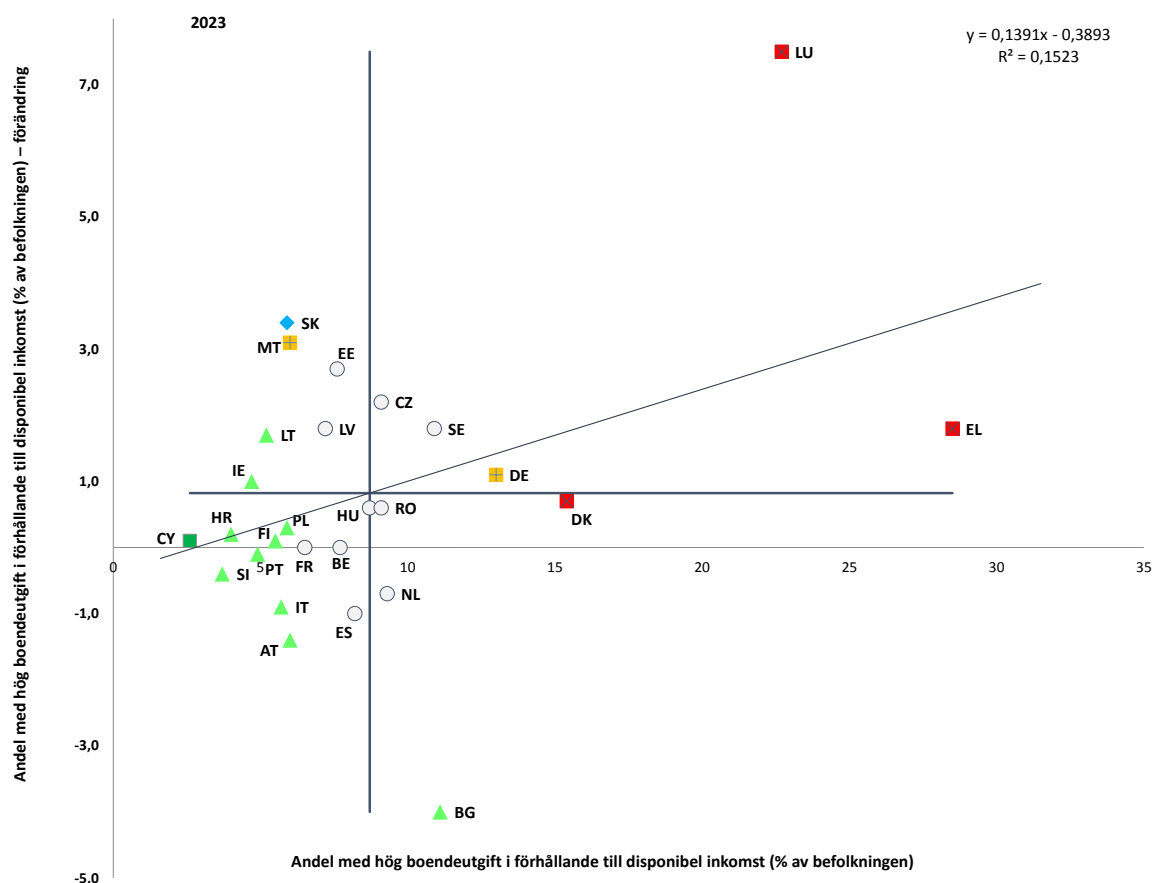
På det hela taget varierar tillgången till adekvat socialt skydd fortfarande mellan medlemsstaterna, trots vissa förbättringar under de senaste åren²⁵⁷. När det gäller formellt skydd²⁵⁸ fanns det våren 2023 fortfarande luckor i femton medlemsstater för minst en grupp av arbetstagare med atypisk anställning i minst en gren av det sociala skyddet, vilket oftast var arbetslöshetsförmåner, sjukpenning samt förmåner vid moderskap. I tretton medlemsstater var dessutom tillgången till minst en gren av det sociala skyddet frivillig för minst en grupp arbetstagare med atypisk anställning, oftast i fråga om förmåner vid ålderdom och arbetslöshetsförmåner, följt av förmåner vid invaliditet, sjukdom och moderskap. Egenföretagare hade formella brister i skyddet av en eller flera grenar av det sociala skyddet i 18 medlemsstater, oftast i fråga om arbetslöshetsförmåner och förmåner som täcker olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar. I 18 medlemsstater var egenföretagarnas skydd dessutom frivilligt, oftast i fråga om förmåner vid sjukdom, ålderdom och moderskap. Tillgängliga uppskattningar på nationell nivå pekar på att egenföretagarna i låg grad utnyttjar de flesta frivilliga system.

²⁵⁷ Se kommissionens rapport om genomförandet av rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare, [COM\(2023\) 43 final](#) och den [övervakningsram](#) som godkändes 2020 och den [uppdatering \(2023\)](#) som offentliggjordes i maj 2024.

²⁵⁸ Med formellt skydd avses en situation där personerna i en grupp inom en viss gren av det sociala skyddet (t.ex. ålderdom, sjukdom, arbetslöshet, moderskap) enligt befintlig lagstiftning eller kollektivavtal har rätt att delta i ett system för socialt skydd som omfattar en viss gren.

Figur 2.4.14: Andelen av befolkningen i hushåll med hög boendegift i förhållande till den disponibla inkomsten var i stort sett oförändrad på EU-nivå, med vissa tecken på divergens mellan medlemsstaterna

Andel av befolkningen i hushåll med hög boendegift i förhållande till den disponibla inkomsten, 2023 års nivåer och förändringar från föregående år (i %, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan.

Avbrott i serien för DE och MT.

Källa: Eurostat [[tespm140](#)], EU-Silc.

Tillgången på boende till rimlig kostnad är en växande utmaning i EU. År 2023 var andelen av EU:s befolkning i hushåll med hög boendegift i förhållande till den disponibla inkomsten i stort sett oförändrad (8,8 %, från 8,7 % 2021–2022), med tecken på divergens (se figur 2.4.14). År 2023 befann sig Grekland och Luxemburg i en ”kritisk situation”, tillsammans med Danmark. Grekland hade den högsta andelen bland medlemsstaterna (28,5 %), med en ökning på 1,8 procentenheter, medan Luxemburg hade den näst högsta, 22,7 %, med en ökning på 7,5 procentenheter. Danmark följde på 15,4 %, med en ökning på 0,7 procentenheter jämfört med 2022. Både Tyskland och Malta bedömdes som ”bör bevakas”, på grund av ett relativt högt indikatorvärde för Tyskland (13,0 %) och en hög ökning för Malta (med 3,1 procentenheter till 6,0 %). Cypern (2,6 %) var det enda land som hade ”bästa resultat” 2023. Bland personer som löper risk för fattigdom var andelen med hög boendegift i förhållande till den disponibla inkomsten betydligt högre än för resten av befolkningen i EU, med 33,5 % jämfört med 4,1 %. De högsta andelarna av befolkningen i hushåll med hög boendegift i förhållande till den disponibla inkomsten för personer som löper risk för fattigdom 2023 fanns i Grekland (86,3 %, en ökning med 1,8 procentenheter), Danmark (72,3 %, en ökning med 1,6 procentenheter) och Luxemburg (62,2 %, en ökning

med 26,5 procentenheter), medan den lägsta andelen (under 20 %) fanns i Cypern (8,9 %). Variationen mellan länderna kan bero på olika prisnivåer på bostäder, nationell politik för subventionerat boende och/eller offentliga subventioner och bidrag som ges av regeringar för bostäder (se avsnitt 2.4.2). Totalt sett i medlemsstaterna tenderade hyresgäster på den privata hyresmarknaden att vara mycket mer drabbade av höga boendeutgifter i förhållande till den disponibla inkomsten (20,3 %) än hyresgäster med reducerade eller kostnadsfria hyror (11,3 %) och ägare med utestående inteckningar eller lån (5,3 %).

Ruta 6: Tillgång till bostäder och subventionerat boende i EU – utmaningar och utveckling

Tillgång till subventionerat boende eller bostadsbidrag av god kvalitet för dem som behöver det är en viktig prioritering för EU, i enlighet med princip 19 i den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Tillgång till bostad är grundläggande för att skydda individer mot risker för fattigdom eller social utestängning och bidrar till en anständig livskvalitet. Det avgör tillgången till utbildning och arbetstillfällen och påverkar den arbetsrelaterade mobiliteten inom medlemsstaterna och på EU:s inre marknad. Mot denna bakgrund kan subventionerat boende fungera som en sista utväg för de behövande när tillgången till boende till rimlig kostnad på marknaden utgör en utmaning. I detta avseende efterlyste ministrarna i Liègeförklaringen en europeisk ny giv för subventionerat boende till rimlig kostnad²⁵⁹. Utarbetandet av den första EU-planen för boende till rimlig kostnad har aviserats som en del av de politiska riktlinjerna för den nya kommissionen²⁶⁰.

Boendekostnaderna tynger EU-hushållens budgetar, särskilt för dem som redan löper risk att hamna i fattigdom. Enligt de senast tillgängliga uppgifterna från Eurostat för 2023 anser 46,2 % respektive 31,8 % av de europeiska hushållen att de totala boendekostnaderna är en ekonomisk börda eller en tung ekonomisk börda²⁶¹. År 2023 bodde 8,8 % av befolkningen i EU i ett hushåll där de totala boendekostnaderna (exklusive bostadsbidrag) utgjorde mer än 40 % av hushållets totala disponibla inkomst. Denna andel av befolkningen i hushåll med hög boendeutgift i förhållande till den disponibla inkomsten var så hög som 33,5 % för personer som redan löpte risk att hamna i fattigdom. Totalt sett var de totala boendekostnadernas andel av hushållens disponibla inkomst i genomsnitt 19,7 %, men uppgick till 38,2 % för personer som löper risk för fattigdom (se figuren). Boendekostnadernas andel av den disponibla inkomsten varierade också kraftigt mellan medlemsstaterna och uppgick till mer än hälften av hushållsbudgeten i Grekland och Danmark till något mindre än en tredjedel i Italien, Portugal, Malta och Cypern. Våren 2022 räknade dessutom 28 % av EU:s befolkning och 33 % av hyresgästerna i offentligt subventionerade bostäder med att de sannolikt skulle få svårt att betala elräkningar, vilket i slutändan kan leda till avhysning. Hyres- och fastighetspriserna ökade snabbare än inkomsterna, vilket försämrade tillgången på boende till rimlig kostnad, särskilt i EU:s storstäder. Samtidigt kan köerna till subventionerat boende vara långa (mer än sju år i 25 % av kommunerna i Nederländerna och årtionden i Danmark)²⁶², och antalet personer som väntar kan vara stort (t.ex. 136 156 hushåll i Polen, 61 880 i Irland och 257 271 i Belgien). De som står på väntelistan är yngre och ofta migranter

²⁵⁹ Se [Liège Declaration: Towards affordable, decent, and sustainable housing for all](#).

²⁶⁰ Se [Europas val: Politiska riktlinjer för nästa Europeiska kommission](#).

²⁶¹ Se Eurostat [[ilc_mdcd04](#)].

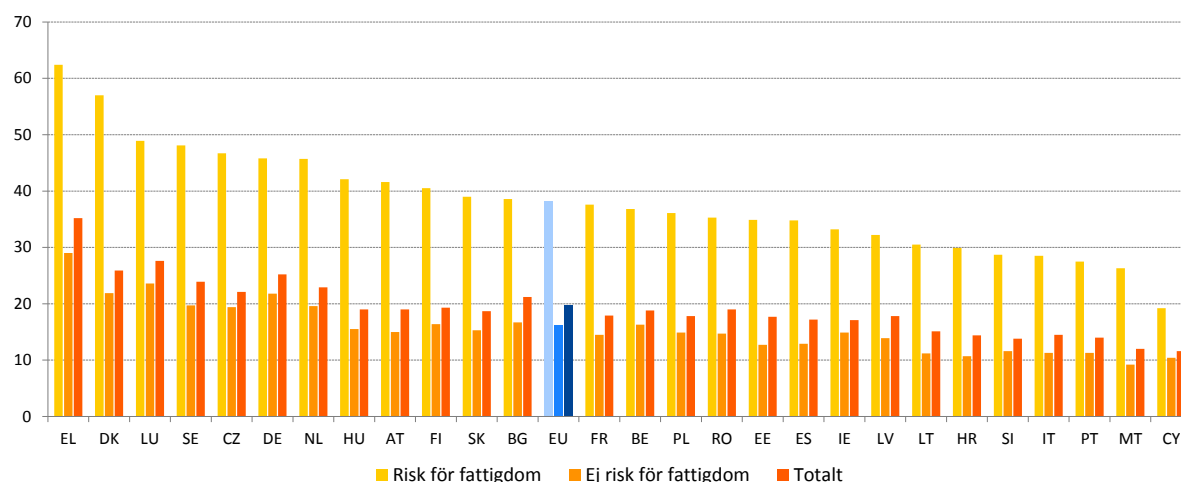
²⁶² Se Eurofound, [Unaffordable and inadequate housing in Europe](#). Europeiska unionens publikationsbyrå, 2023 (inte översatt till svenska). Siffrorna för väntelistor är svåra att jämföra över nationsgränserna och över tid, och måste därför tolkas med försiktighet.

från länder utanför EU (37 %). Ansökningarna kommer oftare från enpersonshushåll (50–65 % i t.ex. Finland och Malta).

Andelen subventionerat boende i EU av det totala bostadsbeståndet har minskat sedan 1990-talet. Endast 12 % av det totala bostadsbeståndet i EU är för närvarande avsett för sociala ändamål, och volymen på det subventionerade bostadsbeståndet varierar avsevärt mellan medlemsstaterna²⁶³. Andelen subventionerade boenden är störst i Österrike, Danmark och Nederländerna och riktar sig till låg- och medelinkomsthushåll²⁶⁴. I 2018 års rapport från högnivågruppen för investeringar i social infrastruktur i Europa uppskattades ett sammanlagt investeringsgap på minst 1,5 biljoner euro i social infrastruktur för perioden 2018–2030 och 57 miljarder euro i subventionerat boende till rimlig kostnad²⁶⁵. För att uppnå målen i den gröna given för 2030 behövs 275 miljarder euro för energieffektivitetsrenoveringar, varav merparten avser bostadshus, inklusive subventionerat boende till rimlig kostnad²⁶⁶. Att integrera åtgärder för energieffektivitet och hållbarhet i politiken för subventionerat boende kan bidra till att utsatta grupper kan dra nytta av möjligheterna med den gröna omställningen. De viktigaste hindren för investeringar i subventionerat boende är i) övergripande hinder inom byggsektorn, t.ex. tillgången till kvalificerad arbetskraft, ii) tillståndsförfaranden och markanvändning samt iii) budgetbegränsningar och tillgång till finansiering.

Omkring 40 % av den disponibla inkomsten för hushåll som löper risk för fattigdom går till boendekostnader, med stora variationer mellan medlemsstaterna

Andel av hushållens disponibla inkomst som utgörs av boendekostnader (i %, 2023)

Källa: Eurostat [[ilc_md01](#)], EU-Silc.

Medlemsstaterna har redan infört olika reformer och investeringsprogram, både lagstiftande och andra, för att öka det subventionerade bostadsbeståndet och göra det lättare att få tillgång till boende till rimlig kostnad. I Tjeckien har regeringen, som ett led i landets återhämtnings- och resiliensplan, föreslagit en ny lagstiftning om boende till rimlig kostnad samt program för subventionerad utlåning. **Irland** införde en skattelättnad för hypotekslån och en skatt på tomma bostäder. **Greklands** återhämtnings- och resiliensplan

²⁶³ Housing Europe, [The State of Housing in the EU](#), 2020. Housing Europe.

²⁶⁴ OECD, [Social housing: A key part of past and future housing policy](#) (inte översatt till svenska), Sysselsättning, 2020.

²⁶⁵ Fransen, L., del Bufalo, G. och Reviglio, E., *Boosting Investment in Social Infrastructure in Europe – Report of the High-Level Task Force on Investing in Social Infrastructure in Europe*, 2018.

²⁶⁶ Se [En renoveringsvåg för Europa – miljöanpassa våra byggnader, skapa jobb och förbättra liv, COM\(2020\) 662 final](#).

omfattar ett program för renovering av subventionerat boende för att stödja de mest utsatta grupperna som hotas av eller står inför hemlöshet. I **Spanien** inrättades en lånefacilitet för att stödja offentliga och privata företags tillhandahållande av 20 000 nya subventionerade bostäder till rimlig kostnad. I **Frankrike** granskas en ny rättslig ram av parlamentet för att stärka borgmästarnas roll i tilldelningen av subventionerat boende och för att effektivisera regleringsverktygen för korttidsuthyrning av bostäder. En ny lag antogs för att förenkla renovering och tillhandahållande av bostäder. **Lettland** tog fram en strategi för att främja tillgången till bostäder för hushåll med olika inkomstnivåer. **Luxemburg** antog en lag om boende till rimlig kostnad, inklusive för låginkomsthushåll. En rad skattemässiga och icke-skattemässiga åtgärder finns tillgängliga för att stödja tillgången till ägande och hyra till överkomliga kostnader. I Luxemburgs återhämtnings- och resiliensplan infördes dessutom reformen "Housing Pact 2.0" som innebär en ny referensram för statligt stöd till kommuner för att skapa nya bostadsprojekt, genom uppförande av nya byggnader eller renovering av det befintliga byggnadsbeståndet. **Portugal** har tagit fram en rad åtgärder för att främja subventionerat boende till överkomliga kostnader med sänkt moms och förenklade förfaranden för att stimulera byggandet och infört skatteincitament för unga. EU-medel kan utgöra ett viktigt stöd för genomförandet av dessa reformer och investeringar. Publikationen *Operational toolkit on the use of EU funds for investments in social housing and associated services* ger information om finansieringsmöjligheter och exempel på åtgärder som kan genomföras med bidrag och återbetalningspliktig finansiering²⁶⁷.

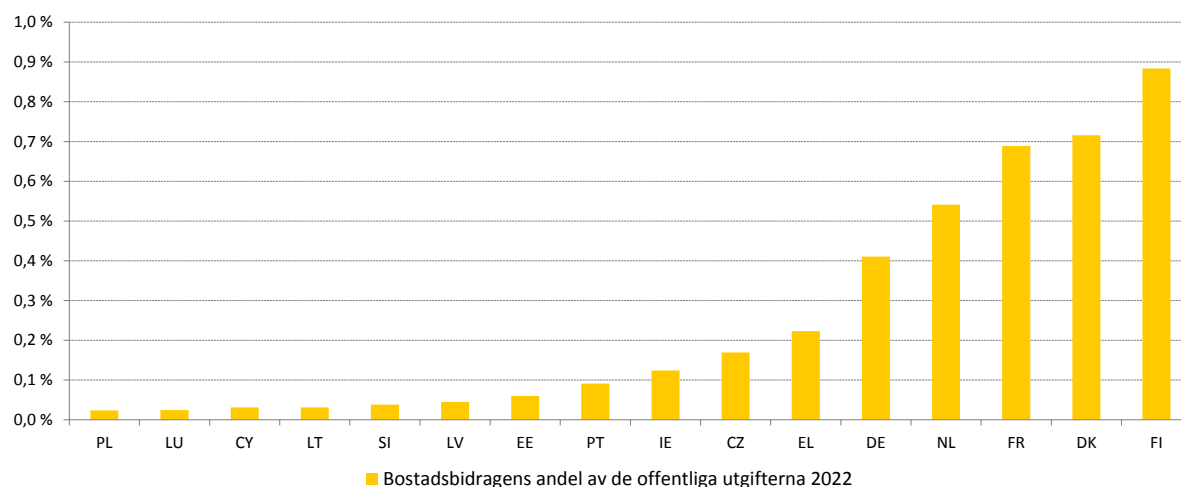
Dåliga boendeförhållanden och trångboddhet drabbar en betydande andel av hushållen i EU. År 2023 bodde 14,5 % av EU:s befolkning i bostäder med någon form av brist²⁶⁸ och rapporterade minst en brist, t.ex. läckande tak, avsaknad av badkar/dusch, avsaknad av toalett inomhus eller en bostad som ansågs vara för mörk. Ännu fler, 16,8 %, levde i ett trångbott hushåll, som inte hade det minsta antal rum som krävs för hushållets sammansättning. Bostäder med brister tenderar att vara kopplat till typ av hushåll, inkomst och upplåtelseform. År 2023 bodde 20,6 % av enpersonshushållen med ett underhållsberättigat barn och 19 % av hushållen som löper risk för fattigdom i bostäder med någon form av brist i EU, medan 29,6 % av de senare bodde i trångbodda bostäder.

²⁶⁷ Se [Social Housing and Beyond](#) (inte översatt till svenska).

²⁶⁸ Detta stycke bygger på Eurostats indikatorer [ilc_mddd04a], [ilc_lvho05a] och [ilc_mddd04a].

Figur 2.4.15: Stora variationer i användningen av bostadsbidragssystem för att hjälpa hushållen att klara boendekostnaderna i medlemsstaterna

Offentliga utgifter för bostadsbidrag i utvalda medlemsstater 2022 eller senast tillgängliga år (i % av BNP)

Anmärkning: Uppgifterna avser svaren på OECD:s frågeformulär 2023 om subventionerat boende till överkomliga kostnader, utom för Cypern, Danmark, Estland, Frankrike, Lettland, Litauen, Polen och Slovenien.
Källa: OECD:s databas över överkomliga bostäder [PH3.1]

Bostadsbidrag används ofta som ett instrument för stöd till boende och varierar kraftigt i utformning och storlek mellan medlemsstaterna. Bostadsbidrag är behovs- och/eller inkomstprövade transfereringar som i allmänhet ges till låginkomsthushåll som uppfyller de relevanta kriterierna för att hjälpa dem att klara hyreskostnader och andra boendekostnader, tillfälligt eller på lång sikt. Enligt uppgifter i OECD:s databas över överkomliga bostäder är de totala offentliga utgifterna för bostadsbidrag (uttryckt i procent av BNP), som riktar sig till både hyresgäster och bostadsägare, lägst i Polen och Luxemburg (0,2 %), medan de är högst i Finland (0,9 %), Danmark (0,7 %) och Frankrike (0,7 %) bland EU:s medlemsstater (se figur 2.4.15).

Boendesvårigheter och hemlöshet har förvärrats av de högre boende- och levnadskostnaderna. År 2023 samlades uppgifter in för EU för första gången inom ramen för EU-Silcs ad hoc-modul om boendesvårigheter²⁶⁹. Av den tillfrågade befolkningen uppgav 4,9 % att de hade upplevt boendesvårigheter i sitt liv och tvingats bo hos släktingar eller vänner (76,2 %), i nödbostäder (13 %), på en plats som inte var avsedd som permanent bostad (6,6 %) eller i offentliga utrymmen (4,2 %). Tillgängliga uppgifter tyder på att de främsta orsakerna till boendesvårigheter är familjära och personliga (30 %) och kopplade till ekonomiska resurser (25,9 %). De EU-länder som rapporterade de högsta siffrorna för tidigare upplevda boendesvårigheter bland personer som för närvarande löper risk för fattigdom eller social utestängning var Danmark (18,4 %), Finland (17,5 %) och Frankrike (17,1 %). De lägsta siffrorna noterades däremot i Polen (1,9 %), Italien (2,0 %) och Ungern (2,1 %). Detta mönster förändras också med åldern²⁷⁰. Av de personer som lever i fattigdom eller har drabbats av social utestängning uppgav 27,7 % i åldersgruppen 30–54 år, 24,0 % i åldersgruppen 55–64 år och 22,1 % i åldersgruppen 16–29 år att de hade haft svårigheter med att hyra under de senaste tolv månaderna. I åldersgruppen 65+ var det bara 12,9 % av de personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning som uppgav att de hade svårigheter med att hyra. Det är svårt att kvantifiera hemlöshet på EU-nivå, på grund av

²⁶⁹ Detta stycke bygger bland annat på Eurostats indikatorer [[ilc_lvhd02](#) och [ilc_lvhd01](#)].

²⁷⁰ Eurostat [[ilc_lvhd08](#)].

betydande skillnader i statistiska definitioner och mätmetoder som gör det svårt att ta fram tillförlitliga och jämförbara uppgifter mellan medlemsstaterna. Nya uppskattningar i 9th *Annual Overview on Homelessness and Housing Exclusion in the EU* från Feantsa och Abbé Pierre-stiftelsen pekar på att cirka 1,3 miljoner människor sover utomhus i EU, dvs. på natthärbärgen eller i tillfälliga boenden, varav 400 000 är barn²⁷¹. Enligt nyligen offentliggjorda uppgifter från OECD²⁷² uppskattas det totala antalet hemlösa i EU till omkring en miljon. Sedan 2022, efter covid-19-pandemin, har hemlösheten ökat i flera medlemsstater med tillgängliga uppgifter, bland annat Irland och Nederländerna²⁷³.

Andelen äldre (65+) som löper risk för fattigdom eller social utestängning minskade något på EU-nivå 2023. Minskningen (till 19,8 %) berodde på en förbättring av andelen kvinnor som löper risk för fattigdom eller social utestängning, även om den fortfarande var betydligt högre än för män i samma åldersgrupp (22,2 % respektive 16,7 %). Situationen såg också mycket olika ut i medlemsstaterna, med andelen äldre som löper risk för fattigdom eller social utestängning som varierade från 11 % i Luxemburg till 47 % i Estland. I absoluta tal fortsatte dock antalet äldre som löper risk för fattigdom eller social utestängning att öka, kopplat till den åldrande befolkningen, och närmade sig 18,6 miljoner. Samtidigt ökade inkomstskillnaderna något i åldersgruppen 65+ år 2023 (mätt som förhållandet mellan övre och undre inkomstkventil, S80/S20) och uppgick till 4,12, vilket kan jämföras med den minskande trenden för befolkningen i arbetsför ålder. Inkomstskillnaderna var dock fortfarande lägre än för den totala befolkningen (4,72), vilket också speglar pensions- och skattesystemens omfördelande effekt.

Inkomstfattigdomen bland äldre minskade i EU, medan andelen personer som lider allvarlig materiell eller social fattigdom var stabil. Fattigdomsrisk för personer över 65 år minskade till 16,8 % 2023 i EU (med avseende på 2022 års inkomster), vilket bekräftar tendensen att äldre personers relativa inkomst brukar stå sig väl i ett ogynnsamt ekonomiskt sammanhang. Trots detta var andelen äldre som löper risk för fattigdom fortfarande något högre än för den yngre befolkningen i genomsnitt i EU (16,8 % för personer över 65 år jämfört med 16,1 % för personer mellan 0 och 65 år). Situationen varierade mellan medlemsstaterna. Medan personer över 65 år i flera länder var mindre utsatta för inkomstfattigdom än de yngre kohorterna, var risken för fattigdom på äldre dagar i andra länder till och med tre gånger högre. Andelen äldre som levde i allvarlig materiell och social fattigdom uppgick till 5,5 % i EU 2023, efter att ha legat stilla sedan 2020, följt av ett årtionde av förbättringar. Andelen varierade från under 1 % till över 20 % i medlemsstaterna.

Den aggregerade kompensationsgraden för pensioner förblev stabil på EU-nivå. Detta mått, som jämför pensionsförmåner för personer i åldern 65–74 år med arbetsinkomsten för personer i åldern 50–59 år, var 0,58 år 2023. Kompensationsgraden varierade från 0,35 i Kroatien till 0,78 i Grekland²⁷⁴. Den var något lägre för kvinnor än för män, 0,57 respektive 0,60. Detta innebär att kvinnor, vars arbetsinkomster i genomsnitt är lägre i utgångsläget, får en ytterligare försämring av sin inkomstsituation jämfört med män när de går i pension (se även avsnitt 2.2.1). I genomsnitt kan människor i EU förvänta sig att tillbringa 21 år av sitt liv som pensionärer. Arbetslivet varar i genomsnitt 41,3 år och pensioneringen 21 år i EU, men

²⁷¹ 9th *Overview of Housing Exclusion in Europe*, Abbé Pierre-stiftelsen/Feantsa, 2024.

²⁷² Som en del av OECD:s databas över överkomliga bostäder.

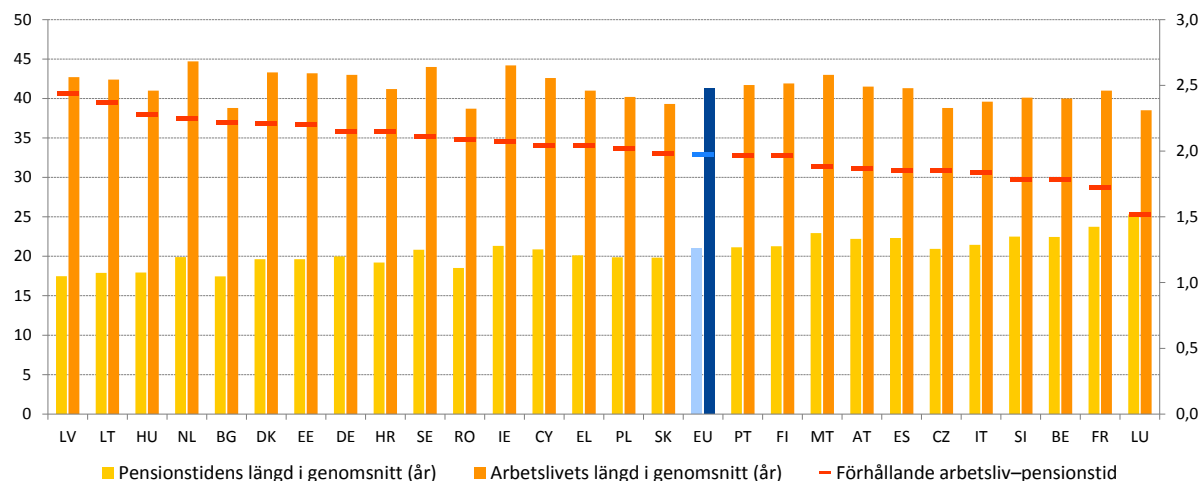
²⁷³ Indikator [HC3.1. Befolkning som är hemlös i](#) OECD:s databas över överkomliga bostäder.

²⁷⁴ Luxemburg hade den högsta aggregerade kompensationsgraden 2022 (0,97). Värdet för 2023 är ännu inte tillgängligt.

förhållandet mellan de två skiljer sig åt mellan medlemsstaterna (se figur 2.4.16)²⁷⁵. Den genomsnittliga tiden för pensionsutbetalningar, som kan skilja sig från tiden för pensionering, är också cirka 21 år, med en variation mellan 15 och 25 år i olika länder²⁷⁶.

Figur 2.4.16: Längden på pensionstiden jämfört med arbetslivet varierar kraftigt mellan medlemsstaterna

Genomsnittlig längd på pensionstid och arbetsliv, 2022 (år)

Anmärkningar: Arbetslivet räknas från första anställningen och slutar när den sista anställningen upphör.
Källa: Uppgifter från 2024 års rapport om pensionernas tillräcklighet.

Ruta 7: Integrerade politiska åtgärder som svar på befolkningens åldrande – säkerställa att pensioner och långvarig vård och omsorg är tillräckliga och finanspolitiskt hållbara

I takt med att livslängden ökar i EU är det avgörande för den europeiska befolkningens välbefinnande att levnadsstandarden upprätthålls under ålderdomen. Fram till 2070 väntas EU:s befolkning minska (med 4 %) samtidigt som andelen äldre kohorter kommer att öka betydligt, med minst 30 % för dem som är över 80 år²⁷⁷. I ett åldrande samhälle krävs en bred policymix för att säkerställa att pensioner och långvarig vård och omsorg är tillräckliga och finanspolitiskt hållbara. Detta innebär investeringar i ett aktivt och hälsosamt åldrande, ett förlängt arbetsliv och stöd till anpassade och flexibla arbetsformer, vid sidan av effektiva pensionssystem och system för långvarig vård och omsorg. Socioekonomisk ojämlikhet, liksom ökningen av atypiska arbetsformer, utgör också växande utmaningar i takt med att livslängden ökar och kan ha olika effekter på vissa demografiska grupper. Mot denna bakgrund uppmanas medlemsstaterna i rådets rekommendation om tillgång till långvarig vård och omsorg till överkomliga priser och av god kvalitet²⁷⁸ att säkerställa adekvat långvarig vård och omsorg samt sysselsättning av god kvalitet och rättvisa arbetsvillkor inom

²⁷⁵ Genomsnittlig pensionstid från slutet av den senaste anställningen, 2022. Beräkningar i [2024 års rapport om pensionernas tillräcklighet](#) baserade på antaganden från Eurostat ([demo_mlexpec](#)) och åldranderapporten.

²⁷⁶ Förväntad livslängd vid den genomsnittliga ålder då människor får sin första ålderspension, 2022. Beräkningar i [2024 års rapport om pensionernas tillräcklighet](#) baserade på uppgifter från Eurostat ([demo_mlexpec](#)) och nationella uppgifter om första pensionsutbetalning. Pensionsutbetalningarnas och pensionstidens längd kan variera eftersom vissa personer börjar få pension innan de helt har lämnat arbetsmarknaden, eller vice versa.

²⁷⁷ Se Europeiska kommissionen, [2024 Ageing Report – Economic and Budgetary Projections for the EU Member States \(2022–2070\)](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

²⁷⁸ Se rådets rekommendation av den 8 december 2022 om tillgång till långvarig vård och omsorg till överkomliga priser och av god kvalitet, 2022/C 476/01.

vårdsektorn, tillgodose arbetstagarnas kompetensbehov och samtidigt stödja informella vårdgivare. I rådets slutsatser från juni 2024 om tillräckliga pensioner²⁷⁹ bekräftas behovet av att fortsätta med ytterligare reformer, bland annat genom att förbättra deltagandet på arbetsmarknaden, tillgången och bidragen till sociala trygghetssystem för alla, och stärka hälso- och sjukvård samt långvarig vård och omsorg till överkomliga priser och av god kvalitet. Den europeiska strategin för vård och omsorg²⁸⁰ innehåller ett brett spektrum av åtgärder på EU-nivå för att stödja medlemsstaternas insatser.

I det åldrande samhället i EU förväntas kompensationsgraden för pensioner minska under de kommande fyra årtiondena, samtidigt som behoven av långvarig vård och omsorg redan är stora och ökar. Medan riskerna för fattigdom eller social utestängning för äldre i stort sett har varit stabila under de senaste åren²⁸¹, kommer kompensationsgraden för pensioner²⁸² för en 40-årig standardkarriär att minska för både kvinnor och män i de flesta EU-länder (med mer än 20 procentenheter i vissa fall). Jämfört med 2022 förväntas värdena för 2062 vara högre endast i sju länder (se figuren). Stora minskningar väntas i Nederländerna och Ungern (om än från höga nivåer), Polen, Sverige, Lettland och, i mindre utsträckning, Rumänien och Bulgarien. Måttliga ökningarna väntas i Danmark, Litauen, Malta och Grekland, och en starkare ökning i Estland (dock från en låg nivå). Detta innebär att tillräckliga pensioner i allt högre grad kommer att förutsätta längre arbetsliv²⁸³. Samtidigt skulle lägre pensioner också göra det svårare att täcka egenavgifterna för långvarig vård och omsorg. Som framgår av figuren kan egenavgifterna för långvarig vård och omsorg (i hemmet) vara mycket höga för personer med stora vårdbehov, och det finns stora variationer mellan EU-länderna. I elva medlemsstater (Kroatien, Tjeckien, Frankrike, Grekland, Italien, Lettland, Litauen, Portugal, Slovakien, Slovenien och Spanien) beräknas dessa egenavgifter motsvara mer än hälften av den disponibla medianinkomsten efter offentligt stöd. Uppgifter visar också att personer med låg inkomst och måttliga vårdbehov skulle behöva lägga mer än hälften av sin inkomst på vård och omsorg i hemmet i tio EU-länder. För personer med stora behov skulle de genomsnittliga egenavgifterna uppgå till omkring 80 % av deras disponibla inkomst²⁸⁴.

²⁷⁹ Se [rådets slutsatser om tillräckliga pensioner av den 20 juni 2024, 10550/24](#).

²⁸⁰ Se [den europeiska strategin för vård och omsorg](#), *Meddelande om en europeisk strategi för vård och omsorg*, SWD(2022) 440 final.

²⁸¹ Se kapitel 1 i 2024 års rapport om pensionernas tillräcklighet, Europeiska kommissionen, [The 2024 pension adequacy report – Current and future income adequacy in old age in the EU, volym 1](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

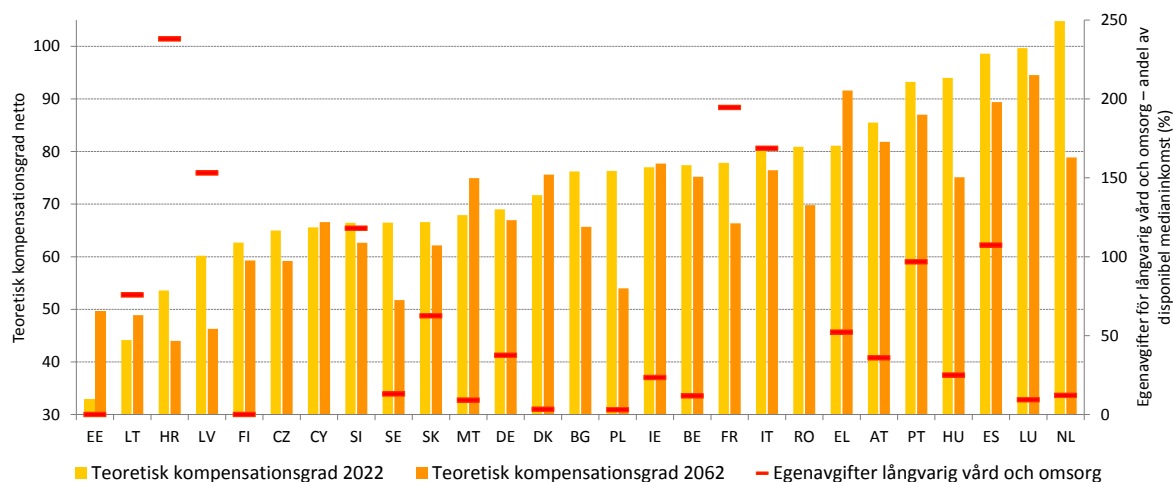
²⁸² Den teoretiska kompensationsgraden (simulerad) mäter en hypotetisk pensionärs pensionsinkomst under det första året efter pensioneringen jämfört med dennes inkomster omedelbart före pensioneringen.

²⁸³ Se avsnitt 3.1 i 2024 års rapport om pensionernas tillräcklighet, ”Theoretical replacement rates and pensions in the future”.

²⁸⁴ Se avsnitt 1.5 i 2024 års rapport om pensionernas tillräcklighet, ”Quality of life in the ‘fourth age’: the role of pensions and care services”.

Kompensationsgraden för pensioner förväntas minska samtidigt som kostnaderna för långvarig vård och omsorg utgör en betydande del av äldre människors inkomster och förväntas öka

Teoretisk nettokompensationsgrad för pensioner för medelinkomsttagare med en 40-årig karriär som slutar vid pensionsåldern, 2022 och 2062 (män, procentenheter, EU-27) och egenavgifter för långvarig vård och omsorg (i hemmet) för personer med stora vårdbehov som andel av disponibel medianinkomst efter offentlig stöd (båda könen, medlemsstater i EU-27 och OECD)

Anmärkning: Andelen är ett genomsnitt för alla svarande. Uppskattningarna har beräknats med hjälp av typfall som matchats med uppgifter från undersökningar. Stora vårdbehov motsvarar cirka 41,25 timmars vård per vecka. Värdena för egenavgifterna i CZ är mycket höga (477 %) jämfört med andra uppskattningar, och de visas därför inte för att underlätta jämförelsen med andra uppskattningar. Följande uppgifter avser regionala områden: BE (Flandern), EE (Tallinn), IT (Sydtyrolen) och AT (Wien). Uppgifter saknas för BG, CY och RO (ej medlemmar i OECD).

Källa: Kommissionens egna beräkningar, baserade på uppgifter från OECD och medlemsstaterna. 2024 års rapport om pensionernas tillräcklighet och OECD-analys baserad på OECD:s frågeformulär om socialt skydd för långvarig vård och omsorg, SHARE (omgång 8, 2019, utom PT, som avser omgång 6, 2015) och TILDA (omgång 3, 2015).

Medlemsstaterna fortsätter att vidta åtgärder för att säkerställa att pensionerna är tillräckliga och finanspolitiskt hållbara, samtidigt som de reformerar och investerar i långvarig vård och omsorg. Tjeckien och Slovakien begränsade möjligheterna till förtidspensionering och justerade pensionsnivåerna på ett sådant sätt att de ökade incitamenten för äldre att arbeta längre. **Irland** införde incitament för att skjuta upp pensioneringen. **Kroatien** ökade incitamenten för att teckna tjänstepensioner. För att stödja pensionärer med låga inkomster höjde **Spanien** den icke avgiftsfinansierade pensionen med 6,9 %, och **Portugal** höjde solidaritetstillägget för äldre med 23,0 %²⁸⁵. **Estlands** reform av långvarig vård och omsorg syftar till att minska egenavgifterna, förbättra vårdpersonalens villkor och förbättra vård- och omsorgstjänster i hemmet, med ytterligare ekonomiskt stöd till kommunerna baserat på deras äldre befolkning. **Sloveniens** reform av långvarig vård och omsorg införde ett omfattande utbud av tjänster, inklusive e-vård och tjänster som upprätthåller självständighet, för att säkerställa en balanserad blandning av vårdalternativ för äldre. **Grekland** håller på att ta fram en strategi för långvarig vård och omsorg, inklusive reformer för att säkerställa att tjänsterna är överkomliga, hållbara och tillgängliga. **Frankrikes** strategi "Åldras väl" omfattar åtgärder för att skjuta upp beroende, anpassa

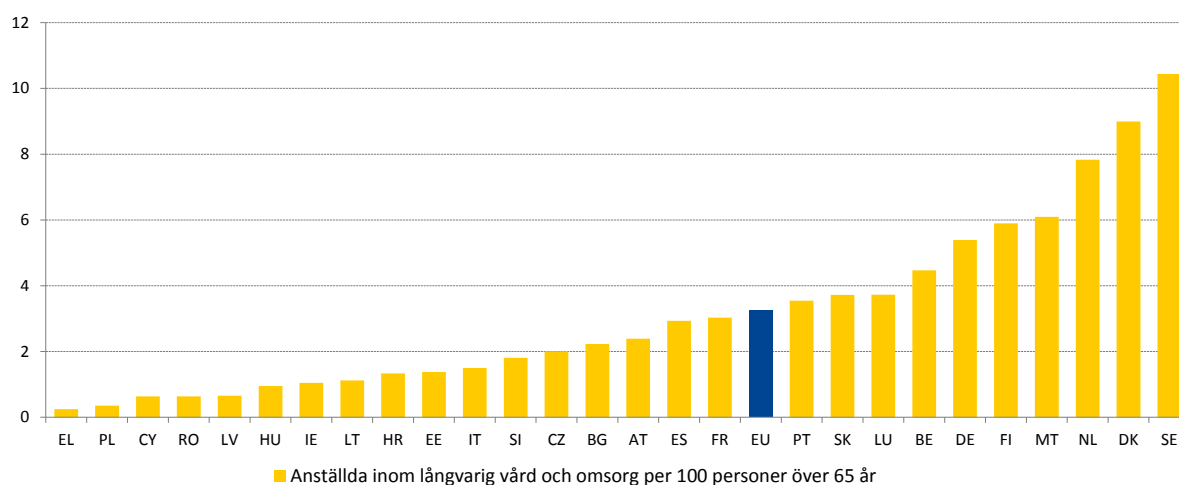
²⁸⁵ EU stöder de nationella insatserna för att säkerställa tillräckliga pensioner och inkomster vid ålderdom genom ömsesidigt lärande och analytisk vägledning i de treårsrapporter om tillräckliga pensioner som utarbetas av kommissionen och kommittén för socialt skydd.

subventionerat boende för äldre hyresgäster, stödjande personal som arbetar med vård och omsorg i hemmet och anställa fler personer för långvarig vård och omsorg vid vårdinrättningar för äldre. **Rumänien** har genomfört pensionsreformer för att öka hållbarheten och tillräckligheten i de offentliga finanserna. En ny pensionslag införde en ny beräkningsformel som tog bort snedvridningar som korrigeringsindex och ojämlika avgiftsperioder, samtidigt som den främjade ett längre arbetsliv genom att stimulera frivilliga höjningar av pensionsåldern och begränsa förtidspensionering.

De nuvarande strukturella utmaningarna när det gäller tillgänglighet, överkomlighet och kvalitet för långvarig vård och omsorg förväntas öka i takt med att befolkningen åldras. Antalet personer som potentiellt behöver långvarig vård och omsorg i EU förväntas öka från 31,2 miljoner 2022 till 33,2 miljoner 2030 och 37,8 miljoner 2050²⁸⁶. Enligt uppgifter från 2019 var 26,6 % av personer i åldersgruppen 65 år eller äldre som bor i privata hushåll i behov av långvarig vård och omsorg i EU, med tydliga skillnader mellan könen (32,1 % av kvinnorna jämfört med 19,2 % av männen)²⁸⁷. Personer i behov av långvarig vård och omsorg har ofta begränsad tillgång till formella tjänster, vilket leder till icke tillgodosedda vårdbehov eller en alltför stor börda för informella vårdgivare. Under 2019 rapporterade 46,6 % av personer i åldersgruppen 65 år eller äldre som hade allvarliga svårigheter med personlig vård eller hushållsaktiviteter i EU att deras behov inte hade tillgodosetts. Detta var betydligt mer uttalat för dem som tillhörde den lägsta inkomstkventilen (51,2 %) än för personer i den högsta inkomstkventilen (39,9 %).

Figur 2.4.17: Det finns stora variationer i tillgången på personal inom långvarig vård och omsorg mellan medlemsstaterna

Anställda inom långvarig vård och omsorg per 100 personer 65 år och äldre, 2023

Anmärkning: Anställda inom långvarig vård och omsorg väljs utifrån sektorsövergripande koder (Nace) 87.1, 87.3, 88.1 och yrkeskoder (ISCO) 2221, 2264, 2266, 2634, 2635, 3221, 3255, 5321, 5322.

Källa: Eurostat, särskilt utdrag ur EU:s arbetskraftsundersökning.

Utmaningarna när det gäller tillgång till långvarig vård och omsorg förvärras av brist på arbetskraft och kompetens. År 2023 var 3,1 miljoner arbetstagare anställda inom sektorn för långvarig vård och omsorg i EU, vilket motsvarar cirka 1,5 % av hela arbetskraften.

²⁸⁶ Enligt framskrivningarna i referensscenariot. Se Europeiska kommissionen, [2024 Ageing Report – Economic and Budgetary Projections for the EU Member States \(2022–2070\)](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024.

²⁸⁷ Eurostat [[hlth_ehis_tadle](#)], Europeiska hälsoenkäten. Detta enkätbaserade mått fångar bara upp människor i privata hushåll, inte personer i särskilt boende.

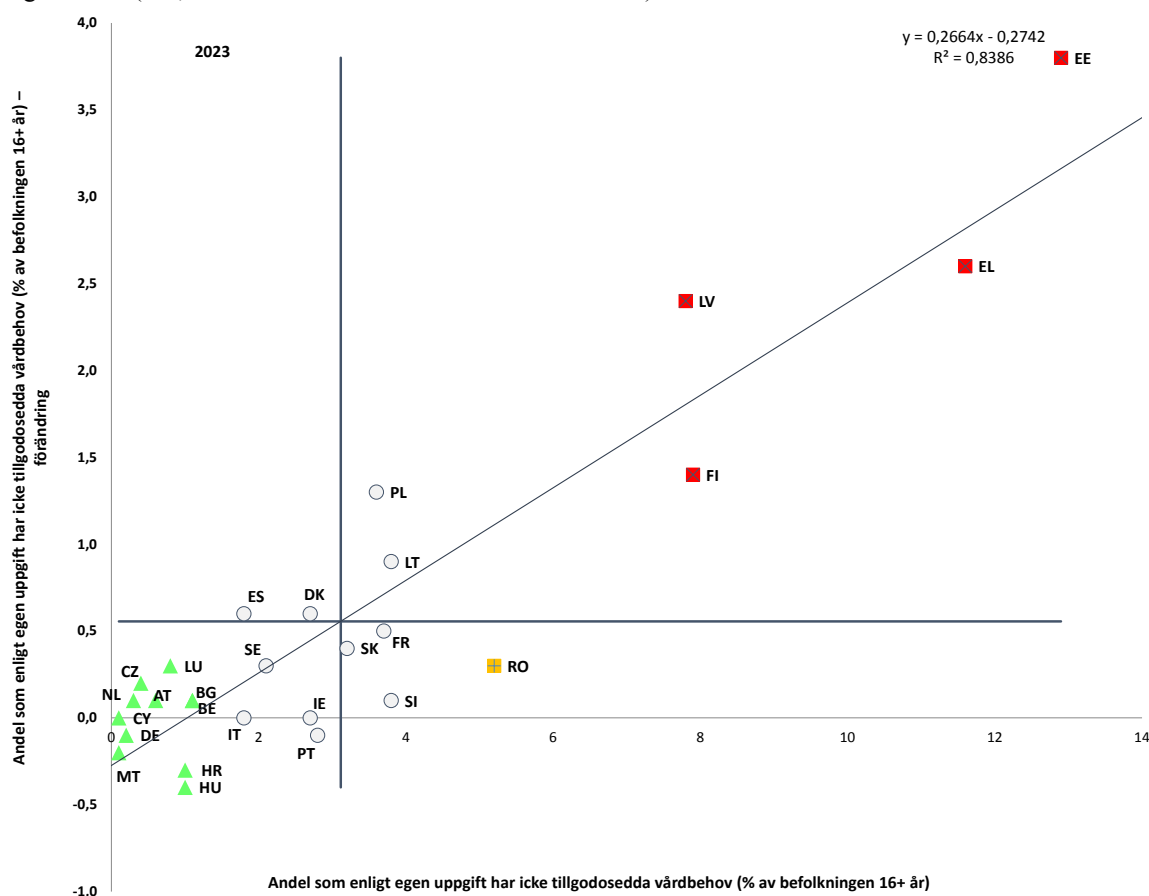
Sektorn för långvarig vård och omsorg kan i praktiken vara större, eftersom siffrorna ovan inte fullt ut återspeglar hushållsarbetare som är verksamma inom långvarig vård och omsorg och sektorn också har en betydande förekomst av odeklarerat arbete. Befolkningen över 65 år kommer att öka med 23 % fram till 2035, men den beräknade sysselsättningstillväxten inom vårdsektorn är endast 7 %. Betydande brist på vårdpersonal, vårdassistenter och personal inom personlig vård kan därför förväntas²⁸⁸. Enligt de senaste uppgifterna i arbetskraftsundersökningen fanns det i EU i genomsnitt 3,2 anställda inom långvarig vård och omsorg per 100 personer i åldern 65 år och äldre 2023. Variationen mellan medlemsstaterna var dock stor, från 0,2 i Grekland till 10,4 i Sverige (se figur 2.4.17). Sektorn lider av låg attraktionskraft, vilket beror på svåra arbetsvillkor och relativt låga löner, samt en högre andel visstidsanställningar (16,6 % jämfört med 13,5 % för alla arbetstagare)²⁸⁹. Den höga andelen ofrivilligt deltidarbete bidrar också till den relativt låga attraktionskraften i flera medlemsstater, t.ex. i Kroatien (55,8 % för arbetstagare inom långvarig vård och omsorg jämfört med 22,6 % för alla) och i Bulgarien (52,4 % för arbetstagare inom långvarig vård och omsorg jämfört med 38,0 % för alla). Hushållsanställda och inneboende omsorgsgivare, som ofta är mobila arbetstagare från EU eller tredjeländer, kan ha särskilt svåra arbetsvillkor och svårare att få tillgång till socialt skydd. Detta gäller särskilt för dem som utför odeklarerat vårdarbete.

²⁸⁸ Cedefop, [*Handling change with care: skills for the EU care sector*](#) (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, 2023.

²⁸⁹ Eurostat, EU:s arbetskraftsundersökning 2023.

Figur 2.4.18: Andelen med icke tillgodosedda vårdbehov ökade måttligt för de flesta medlemsstater och i stor utsträckning för ett fåtal medlemsstater

Personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov, 2023 års nivåer och förändringar från föregående år (i %, huvudindikator i den sociala resultattavlan)

Anmärkning: Axlarnas skärningspunkt motsvarar det oviktade EU-genomsnittet. En förklaring finns i bilagan. Avbrott i serien för HR. Uppskattat värde för DE.

Källa: Eurostat [[tespm110](#)], EU-Silc.

Andelen personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov ökade något i genomsnitt, främst till följd av betydande ökning i några medlemsstater. År 2023 var andelen personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov 2,4 % i EU, vilket är 0,2 procentenheter mer än 2022. En ökning noterades i de flesta medlemsstater, men den totala förändringen berodde på ett fåtal länder som hade de största andelarna och kraftiga ökning (Estland, Grekland, Lettland och Finland) (se figur 2.4.18). Med ökning på mellan 1,4 procentenheter och 3,8 procentenheter och nivåer på mellan 7,8 % och 12,9 % befann sig alla dessa fyra länder i en ”kritisk situation” på grund av höga kostnader i Grekland och långa väntelistor i de andra tre länderna. Rumänien hade en ökning som låg under EU-genomsnittet, men noterade också en relativt hög andel på 5,2 % (främst av ekonomiska skäl), i en situation som bedömdes som ”bör bevakas” 2023. De lägsta siffrorna noterades i Cypern, Malta, Tyskland, Nederländerna och Tjeckien, som alla låg under 0,5 %. De icke tillgodosedda vårdbehoven tenderade att vara dubbelt så stora bland den fattigaste femtedelen av befolkningen som bland befolkningen i stort i vissa länder (t.ex. 23,0 % jämfört med 11,6 % i Grekland, 13,9 % jämfört med 7,8 % i Lettland och 9,3 % jämfört med 5,2 % i Rumänien). Det fanns också regionala skillnader inom medlemsstaterna, med de största skillnaderna i Italien, Rumänien och Tyskland (se figur 10 i bilaga 5).

2.4.2 Åtgärder som vidtagits av medlemsstaterna

Flera medlemsstater vidtog åtgärder för att förbättra minimiinkomststödets tillräcklighet. I de flesta länder uppdateras minimiinkomstförmånerna varje år för att återspegla utvecklingen av levnadskostnaderna, men så är inte fallet i vissa medlemsstater, där höjningarna fortfarande är diskretionära. **Grekland** höjde t.ex. 2024 nivån på sin garanterade minimiinkomstförmån (med 8 %) för första gången sedan systemet infördes i november 2018. Efter en större reform 2023 kommer **Lettland** att höja nivån på sin garanterade minimiinkomstförmån ytterligare för att följa ett beslut från författningsdomstolen som ansåg att de tidigare beloppen inte var tillräckliga för att säkerställa ett värdigt liv.

Vissa medlemsstater antog bredare reformer av sina minimiinkomstsystem. Inom ramen för sin återhämtnings- och resiliensplan ersatte **Rumänien** 2024 sin minimiinkomstförmån med ett system (*Venitul Minim de Incluziune*) med förbättrad tillräcklighet, regelbunden indexering av förmånerna och ökat stöd till förmånstagare för att (åter) komma in på arbetsmarknaden. **Italien** ersatte också från och med 2024 sitt befintliga system för minimiinkomst (*Reddito di Cittadinanza*, som infördes 2019) med ett mer restriktivt system (*Assegno di Inclusione*) som utesluter personer i arbetsför ålder som anses vara anställbara. Dessa har nu tillgång till ett nytt separat system (*Supporto per la Formazione e il Lavoro*) som ger tillfälligt inkomststöd (tolv månader, ej förnybart) i kombination med stöd för utbildning och sysselsättning. **Frankrike** har också stärkt incitamenten för återintegrering på arbetsmarknaden genom att i sin lag om full sysselsättning föreskriva att mottagare av minimiinkomst (*Revenu de solidarité active*) automatiskt ska vara inskrivna vid den offentliga arbetsförmedlingen (*France Travail*) senast den 1 januari 2025.

Medlemsstaterna fortsatte sina insatser för att förbättra tillgången till och kvaliteten på sociala tjänster. I augusti 2024 antog **Bulgarien** som ett led i sin återhämtnings- och resiliensplan den nationella kartan över sociala tjänster för att identifiera luckor i tillhandahållandet och fastställa investeringsbehov. I **Lettland** väntar man på att anta ändringar av lagen om sociala tjänster och socialt skydd för att fastställa en miniminivå av sociala tjänster som ska tillhandahållas på lokal nivå. **Rumänien** antog i april 2024 en ny lag om reformering av socialtjänstsystemet för att förbättra kvalitetsstandarderna för vård och stärka inspektörernas roll. **Slovakien** införde en tillfällig åtgärd, som gäller fram till den 1 december 2025, för att öka det ekonomiska bidraget för tillhandahållande av sociala tjänster för att förbättra tillgången till dem och lönevillkoren inom sektorn.

Medlemsstaterna antog åtgärder för att stödja tillgången till energi, och förlängde i många fall befintliga tillfälliga åtgärder. **Luxemburg** införde t.ex. i juli 2023 ett åtgärds paket som bl.a. syftade till att stabilisera privathushållens elräkningar med ett statligt bidrag för perioden januari–december 2023, som senare förlängdes till 2024. Andra lagar antogs för att bidra till att minska hushållens beroende av fossila bränslen och främja deras övergång till förnybar energi. **Spanien** förlängde åtgärderna för att reglera energimarknaderna och gastarifferna samt garantin för energi- och vattenförsörjning för utsatta eller socialt utslagna konsumenter till 2024. **Malta** förlängde sitt paket med stödåtgärder och subventioner på energiområdet (som antogs 2022) till 2026. **Rumänien** förlängde till våren 2024 giltigheten för sin energikupong som ges till utsatta personer för att kompensera för energipriserna. Vissa medlemsstater införde också strukturella åtgärder för att ta itu med energifattigdomen. I november 2023 antog till exempel **Bulgarien** en rättslig definition av energifattigdom och energisårbarhet och införde ett förbud mot att stänga av elförsörjningen för energisårbara personer. I januari 2024 antog **Portugal** sin nationella långsiktiga strategi för bekämpning av energifattigdom 2023–2050, samt åtgärder för att ta

itu med den digitala klyftan och territoriella ojämlikheter i tillgången till digital kommunikation, t.ex. genom att främja planer för en fullständig täckning av fiberoptiska nätverk. **Italien** håller på att utforma ett finansiellt instrument för att förbättra energieffektiviteten i offentliga byggnader, som en del av REPowerEU-kapitlet i sin återhämtnings- och resiliensplan.

Under 2023–2024 vidtog vissa medlemsstater åtgärder för att stärka tillgången till socialt skydd, särskilt arbetslöshetsförmåner, för särskilda grupper som egenföretagare. Italien permanentade från och med 2024 systemet för att skydda frilansande yrkesutövare mot stora minskningar av arbetsinkomsten ISCRO (*Indennità straordinaria di continuità reddituale ed operative*), som hade införts tillfälligt under 2021–2023. **Polen** förlängde undantaget från socialförsäkringsavgifter för egenföretagare som inleder sin verksamhet med tolv månader (från och med augusti 2023). Detta minskar visserligen egenföretagarnas ekonomiska börda, men begränsar också deras framtida rätt till socialförsäkringsförmåner vid ålderdom och invaliditet. I **Grekland** utvidgades det extra moderskapsskyddet till att omfatta kvinnor som är egenföretagare, frilansare och jordbrukare som föder barn efter september 2023. Dessutom höjdes de behovsprövade arbetslöshetsförmånerna för egenföretagare och frilansare. **Litauen** lade under 2023 fram ett förslag om att ändra lagen om arbetslöshetsförsäkring för att minska längden på de minimiavgifter som krävs (från tolv till nio månader under de senaste 30 månaderna) samt för att utvidga försäkringen till att omfatta alla grupper av egenföretagare. I **Cypern** omfattar återhämtnings- och resiliensplanen en reviderad socialförsäkringslag som lagts fram för parlamentet och som syftar till att utvidga den sociala tryggheten till att omfatta egenföretagare, särskilt när det gäller arbetsolyckor och arbetssjukdomar samt föräldraledighet. I **Estland** har en lag föreslagits för att ersätta det nuvarande tvådelade systemet med arbetslöshetsersättning och arbetslöshetsförsäkring med ett enda system för arbetslöshetsförsäkring från 2026 och göra det senare tillgängligt för arbetstagare med begränsad arbetslivserfarenhet. Estland avser också att senast i maj 2025 föreslå alternativ för att utvidga arbetslöshetsförsäkringen till att omfatta egenföretagare.

Även personer med atypiska anställningar omfattades av politiska åtgärder för att stärka deras tillgång till socialt skydd. I Rumänien trädde lagen om formalisering av anställningen av hushållsarbetare och om tillgång till pensioner och sjukförsäkring i kraft i januari 2024, vilket innebär att hushållsarbetare får ersättning i form av kuponger, betalar sociala avgifter och omfattas av sjukförsäkring (dvs. fri tillgång till ett grundläggande paket med hälso- och sjukvårdstjänster). I maj 2024 förenklade och förbättrade **Spanien** arbetslöshetsstödet för att göra det tillgängligt för dem som har förbrukat sina bidragsgrundande förmåner eller inte har bidragit tillräckligt länge för att kvalificera sig, och det utvidgades också till att omfatta jordbruksarbetare. Landet stärkte också incitamenten för att ingå anställningsavtal och förbättra det sociala skyddet för konstnärer, och från och med januari 2024 reglerades den sociala tryggheten för praktikanter, både för betalda och obetalda sådana. Slutligen vidtog Spanien åtgärder i mars 2023 för att garantera nivån på de sociala avgifterna för hushållsanställda. I **Slovenien** innebar 2023 års ändringar av lagen om hälso- och sjukvård och om hälso- och sjukvårdsförsäkringar (1992), som en del av en reform av det regionala reformprogrammet, att den frivilliga sjukförsäkringen avskaffades för alla kategorier av försäkrade och att den lagstadgade sjukförsäkringsavgiften höjdes (även för egenföretagare) från och med 2024. **Tjeckien** ändrade lagstiftningen för ”avtal om att utföra arbete” genom att kräva att de registreras från och med juli 2024 och genom att utvidga socialförsäkringsskyddet till att omfatta denna typ av avtal från och med 2025, på samma villkor som för vanliga anställda. I **Cypern** antogs en lag 2023 för att förbättra arbetstagarnas rättigheter, inklusive för arbetstagare med atypiska anställningar och behovsanställda.

Barn- och familjebidragen höjdes i flera medlemsstater, särskilt för ensamstående föräldrar. I Bulgarien ökade bidraget till ensamstående mödrar med barn under tre år med 83 % per månad. Samtidigt höjdes inkomstgränserna för allmänna barnbidrag, och hushåll som fick barnbidrag mellan december 2023 och februari 2024 fick en engångsutbetalning för att täcka transportkostnader. I **Portugal** höjdes barnbidraget för de flesta bidragsmottagare, men i högre grad för familjer med ensamstående föräldrar. Från och med 2024 uppgår det portugisiska familjebidraget till 100 euro per månad, med en extra "barndomsgaranti" som riktas till barn i extrem fattigdom och uppgår till 122 euro per månad. I **Rumänien** höjdes barnbidraget i takt med föregående års inflation från och med den 1 januari 2024. Samtidigt höjdes barnbidraget för föräldrar till tvillingar, trillingar och fler än tre barn med 50 %. Två av de nationella engångsbidragen vid barnafödande höjdes också. I **Bulgarien** höjdes familjebidragen med så mycket som 50 %. Även **Grekland** höjde bidraget beroende på antalet barn med retroaktiv verkan från 2023.

Stödet till förskoleverksamhet och barnomsorg ökade i vissa medlemsstater, samtidigt som flera andra åtgärder vidtogs för att hantera fattigdomsriskerna för barn. I Irland höjdes bidraget för att skjuta upp barnomsorgskostnader med 51 %, medan det i **Italien** höjdes till 3 600 euro per år för barn födda den 1 januari 2024 eller senare, under vissa förutsättningar. Inom ramen för sin återhämtnings- och resiliensplan ökar **Italien** också antalet tillgängliga platser inom förskoleverksamheten och barnomsorgen och förväntas skapa mer än 150 000 platser för barn i åldern 0–6 år fram till mitten av 2026. Även i **Bulgarien** kommer förskoleverksamheten och barnomsorgen att dra nytta av ytterligare investeringar (ESF+ och nationell budget) som syftar till att göra den mer inkluderande. **Kroatien** antog, inom ramen för sin återhämtnings- och resiliensplan, en ny modell för finansiering av förskoleverksamhet och barnomsorg, i syfte att öka tillgängligheten och göra den mer överkomlig. **Spanien** planerar att inrätta minst 1 000 stödenheter för utsatta elever i skoldistriktet inom ramen för sin återhämtnings- och resiliensplan, samt ett program för att erbjuda mat och andra basvaror till familjer med minderåriga barn. **Malta** utökade programmet för gratis it-utrustning till elever. **Rumänien** levererar en daglig måltid till cirka 650 000 mindre gynnade barn i 2 200 skolor.

Vissa länder fokuserade på att förbättra den övergripande politiken för personer med funktionsnedsättning, medan andra stärkte sina förmåner för personer med funktionsnedsättning. Grekland uppdaterade t.ex. den nationella strategin för rättigheter för personer med funktionsnedsättning med fokus på åren 2024–2030. Landet slutförde också ett pilotprogram för personlig assistans och en process för bedömning av funktionsnedsättning som ska införas under 2025. **Bulgarien** såg till att månadsbidraget för barn med funktionsnedsättning blev mer adekvat. **Malta** höjde bidraget till föräldrar som tar hand om barn med svåra funktionsnedsättningar. Inom ramen för återhämtnings- och resiliensplanen genomfördes i **Italien** 2024 en reform för att stödja självständighet för personer med funktionsnedsättning, vilket förbättrade bedömningen av och tillgången till personliga stödtjänster. I linje med reformen stöder en investering i återhämtnings- och resiliensplanen individanpassade projekt som ger personer med funktionsnedsättning bostäder och IKT-lösningar.

Medlemsstaterna införde reglerande och icke-reglerande åtgärder som erbjuder eller utökar hyresstöd för att stärka tillgången till boende till rimlig kostnad, för låginkomsthushåll och utsatta grupper som ungdomar. I augusti 2023 införde Luxemburg lagändringar om ramverket för bostadsbidrag för att prioritera stöd till mindre välbeställda hushåll, efter att redan ha infört en ökning av hyresbidraget för hushåll med barn och en hyresbonus för unga anställda i maj 2023. Under 2024 reformerade **Malta** sitt system för bostadsbidrag för privatuthyrning för att införa ett maximalt belopp på 6 000 euro per år,

samtidigt som man införde en integrerad åtgärdsplan för hyresgäster med betydande hyresskulder. I maj 2024 godkände **Portugal** bostadspaketet *Construir Portugal*, som innehåller bostadsincitament för unga, t.ex. utökad tillgång till hyresbidrag.

Mot bakgrund av de höga levnadskostnaderna fortsatte medlemsstaterna att vidta åtgärder för att stödja pensionärernas levnadsstandard, särskilt de som har minimipensioner eller låga pensioner. I **Bulgarien** fattades ett beslut om att höja alla pensioner, inklusive den sociala pensionen, med 11 % i juli 2024 för att ta hänsyn till den höga inflationen. I **Slovakien** beslutades på liknande sätt om en exceptionell omvärdering av pensionsförmånerna. I **Portugal** höjdes referensvärdet för solidaritetstillägget för äldre med 23 %, och i **Malta** höjdes bidraget till äldre medborgare som fyllt 80 år från 50 till 450 euro per år. I **Rumänien** infördes genom pensionslagen från december 2023 en mekanism för indexering av sociala förmåner för personer med låg ålderspension. I **Spanien** höjdes de avgiftsfinansierade pensionerna med 3,8 % med ett tak på 3 175 euro, medan de icke avgiftsfinansierade pensionerna och minimiinkomsterna höjdes med 6,9 %.

För att stärka pensionssystemens tillräcklighet och finanspolitiska hållbarhet fortsatte medlemsstaterna att vidta åtgärder för att öka äldre människors deltagande på arbetsmarknaden och ändrade också vissa parametrar i pensionssystemet. **Irland** införde åtgärder som ger enskilda personer möjlighet att välja att fortsätta arbeta fram till och efter den statliga pensionsåldern. Villkoren för förtidspensionering skärptes i **Slovakien** genom ändringar i beräkningen av den arbetstid som krävs och av den procentuella minskningen av pensionsbeloppet. Även i **Tjeckien** begränsades förtidspensioneringen. I **Finland** genomfördes en skattereform i januari 2024 som ger större incitament att arbeta för pensionärer över 65 år som har pension. Från och med 2024 höjde **Italien** ålderskravet för att få tillgång till socialpensionsförskottet (*APE Sociale*) från 63 år till 63 år och 5 månader, och även ålderskravet för "Option Women"-systemet från 60 år till 61 år. I **Tyskland** infördes genom "Pensionspaket II" en ny komponent i finansieringen av den lagstadgade pensionsförsäkringen – det så kallade generationskapitalet – som består av en kapitalstock som byggts upp med hjälp av lån från den federala budgeten och överföring av egna medel från förbundsregeringen. Den relaterade avkastningen används för att stabilisera pensionsförsäkringsavgifterna, som därmed förväntas ligga stabilt på 18,6 % fram till 2027 för att sedan öka till 22,3 % 2035. Vissa länder vidtog åtgärder för att underlätta flexibla pensionsmöjligheter. **Spanien** har t.ex. tillfälligt utökat möjligheten till delpension med ett avlastningsavtal (*contrato de relevo*) inom tillverkningsindustrin, vilket gör att människor kan få tillgång till en del av sin pension vid 61 års ålder och minska arbetstiden med upp till 80 %. Även **Tjeckien** planerar omfattande reformer av sin återhämtnings- och resiliensplan för att säkerställa tillräckliga pensioner och hållbara offentliga finanser.

Vissa länder vidtog åtgärder för att öka utnyttjandet av tilläggspensioner. **Kroatien** införde nya regler som ger företag som förvaltar obligatoriska och frivilliga pensionsfonder och pensionsförsäkringsbolag den flexibilitet som krävs för att bevara det verkliga värdet av den försäkrades tillgångar. En engångsutbetalning på upp till 20 % av de totala kapitaliserade medlen i tjänstepensionsfonderna är nu möjlig. I **Irland** har ett lagförslag om ett pensionssparande med automatisk registrering lagts fram, med möjlighet att välja bort systemet efter sex månader.

Medlemsstaterna införde olika åtgärder för att förbättra tillgången till hälso- och sjukvårdstjänster och vårdkvaliteten. **Irland** utvidgade möjligheten att få ett behovsprövat kort för besök hos allmänläkare, vilket innebär att ytterligare en halv miljon människor får tillgång till gratis allmänläkarvård 2023 (Irland är fortfarande den enda medlemsstat som inte har allmän tillgång till primärvård). Inom ramen för sin återhämtnings- och resiliensplan

investerar **Italien** i nya vårdinrättningar (t.ex. gemenskapssjukhus och lokala hälso- och sjukvårdsinrättningar) och i telemedicin, i syfte att föra vården närmare patienterna. Från och med 2023 stöder återhämtnings- och resiliensplanen även apotek i små kommuner för att stärka tillgången till hälso- och sjukvård på landsbygden och i avlägsna områden. Dessutom antog Italien lag 107 från juli 2024, som inför ett övervaknings- och kontrollsystem för att minska väntelistorna inom den nationella hälso- och sjukvården. Varje region kommer att utse en regional ansvarig för sjukvårdsstöd för att ta itu med identifierade problem. I april 2024 antog **Bulgariens** nationalförsamling den nationella hälsostrategin 2030 som en reform i återhämtnings- och resiliensplanen, vilken förväntas förbättra tillgången till hälso- och sjukvårdstjänster i hela landet.

Åtgärder har också vidtagits för att stärka patientcentrerad primärvård, integrerad vård och digital hälso- och sjukvård. Litauen har t.ex. lanserat en ny transporttjänst för patienter som av hälsomässiga, sociala eller ekonomiska skäl inte kan använda individuella eller allmänna transportmedel, för att stärka patientcentreringen och öka tillgången till hälso- och sjukvårdstjänster. För att driva på digitaliseringen av hälso- och sjukvårdssystemet har **Tyskland** antagit ”Digital Act”, som trädde i kraft i mars 2024. Genom åtgärder i den nationella återhämtnings- och resiliensplanen antog **Portugal** också rättsakter under 2023 som reviderar primärvårdens organisation och funktion för att stärka dess roll i det nationella hälso- och sjukvårdssystemet. I augusti 2023 godkände **Lettland** en strategi för digital hälsa som syftar till att förbättra datatillgängligheten, driftskompatibiliteten och de digitala tjänsterna. I **Österrike** omfattar hälso- och sjukvårdsreformen 2024–2028 åtgärder för att stärka primärvården och utöka de digitala hälso- och sjukvårdstjänsterna.

Medlemsstaterna har också vidtagit åtgärder för att komma till rätta med bristen på vårdpersonal och för att få personalen att stanna kvar. I Sverige trädde i juli 2023 en lagstiftning i kraft som reglerar yrkestiteln för vårdbiträden och som ingår i återhämtnings- och resiliensplanen. Från och med september 2023 måste allmänläkarstudenter i **Frankrike** genomföra ytterligare ett års forskarutbildning i öppenvård, företrädesvis i eftersatta områden. I december 2023, som ett led i sina återhämtnings- och resiliensplaner, ändrade **Estland** lagstiftningen för att uppmuntra sjuksköterskor att arbeta i avlägsna områden, medan **Litauen** införde ändringar i rättsakter som syftar till att förbättra karriärutvecklingen för hälso- och sjukvårdspersonal. I januari 2024 antog **Danmark** en ny lag om att flytta flera specifika arbetsuppgifter från läkare till sjuksköterskor. I mars 2024 godkände **Belgien** två lagar som definierar rollen för sjuksköterskor med avancerad praktik och specificerar deras arbetsuppgifter och arbetsvillkor. Ny lagstiftning i **Grekland** i maj 2024 gör det möjligt för privatläkare att samarbeta med offentliga sjukhus, utföra medicinska ingrepp och delta i öppenvårdskliniker och operationer utanför ordinarie arbetstid. I **Italien** stöder återhämtnings- och resiliensplanen under 2021–2026 utdelningen av ytterligare 2 700 stipendier inom allmänmedicin för att bidra till tillgången på medicinsk personal.

Åtgärder vidtogs för att förbättra folkhälsan genom att betona sjukdomsförebyggande och hälsofrämjande åtgärder, i synnerhet för psykisk hälsa. I **Luxemburg** publicerades den nya nationella planen för psykisk hälsa 2024–2028 i juli 2023. I **Portugal** antogs en ny lag om psykisk hälsa, som ett led i landets återhämtnings- och resiliensplan, som reglerar rättigheterna för personer med psykisk sjukdom och även omfattar tvångsintagning eller tvångsbehandling på sjukhus. **Estland** håller på att ta fram en plan för att förebygga självmord, som väntas vara klar i slutet av 2024. I augusti 2023 inrättade **Rumänien** ett nationellt cancerregister som administreras av det nationella folkhälsoinstitutet. **Rumänien** antog också den nationella vaccinationsstrategin 2023–2030 i oktober 2023. I **Spanien** godkände det interterritoriella rådet planen för förebyggande och kontroll av rökning 2024–2027 i april 2024.

Ett antal medlemsstater hade som mål att förbättra överkomligheten, tillgängligheten och kvaliteten för långvarig vård och omsorg och att ta itu med de utmaningar som formella och informella vårdgivare står inför. I december 2023 antog **Slovenien** en ny lag om långvarig vård och omsorg som fastställer källor och metoder för en stabil offentlig finansiering av långvarig vård och omsorg, inklusive en ny obligatorisk socialförsäkringsavgift för långvarig vård och omsorg från och med den 1 januari 2025. I lagen fastställs också villkor för tillhandahållande av högkvalitativa och säkra tjänster för långvarig vård och omsorg. I **Estland** trädde vårdreformen i kraft den 1 juli 2023 och definierar hur tjänster för långvarig vård och omsorg ska finansieras, minskar egenavgifterna och säkerställer att vårdtagare med låg inkomst får hjälp att täcka sina vårdkostnader. Landet antog också mer detaljerade minimikvalitetskrav för allmän vård och hemtjänst och ändrade, som ett led i sin återhämtnings- och resiliensplan, i februari 2024 sin handlingsplan för en integrerad vårdmodell, där de inblandade aktörernas roller och ansvar fastställs och den framtida finansieringen av systemet definieras. Sedan 2023 har **Finland** använt bedömningsverktyget RAI (*Resident Assessment Instrument*) för att bedöma äldre personers servicebehov och funktionsförmåga. Dessutom kräver finsk lag att socialarbetare ska bedöma brådskande hjälpbehov omedelbart, inom sju arbetsdagar efter kontakt från klienten eller dennes företrädare. **Italien** har, inom ramen för sin återhämtnings- och resiliensplan, fullt ut genomfört en reform för att förbättra levnadsvillkoren för äldre som inte är självförsörjande genom att förenkla tillgången till hälso- och sjukvård och sociala tjänster, tillhandahålla en flerdimensionell bedömning och fastställa individanpassade projekt som främjar avinstitutionalisering. I mars 2024 antog **Bulgarien** en strategi för utveckling av personalresurser inom det sociala området (fram till 2030) för att förbättra arbetsvillkoren inom den sociala sektorn, färdigheter och kompetenser, attrahera fler arbetstagare, bättre anpassa utbildningsvägar och ge mer motivation och stöd. **Sverige** införde en skyddad yrkestitel för vårdbiträden i juli 2023 för att säkerställa kvalitet och säkerhet i vård och omsorg och har hittills utfärdat 73 196 certifikat. Från och med april 2024 införde **Frankrike** flera åtgärder för personer som arbetar med vård och omsorg i hemmet, bland annat ett yrkeskort, ett årligt stöd för mobilitet och en schablonersättning för restid. Under 2023 ändrade **Portugal** sin arbetslagstiftning för att bättre skydda hushållsarbetare och under 2023 och 2024 sin lagstiftning om informella vårdgivare, inklusive ekonomiskt stöd och kontakter med formella vårdgivare, samt fastställande av villkor för vårdgivares vila. Sedan 2024 har **Malta** utökat sitt program för vårdare i hemmet, som ger ekonomiskt stöd till äldre medborgare med lågt beroende som anställer en vårdare med erkända kvalifikationer för att hjälpa dem med deras dagliga behov. **Frankrike** har genomfört strategin ”Åldras väl” sedan 2023, som omfattar 50 åtgärder för att skjuta upp beroendet, anpassa subventionerade boenden för äldre hyresgäster, anställa 50 000 yrkesverksamma inom äldreomsorgen och förhindra social isolering av äldre samt främja solidaritet mellan generationerna. **Grekland** håller på att ta fram en strategi för långvarig vård och omsorg för att säkerställa hållbara vårdstrukturer, ett mer sammanhållet regelverk och standardiserade operativa processer.

KAPITEL 3. FÖRSTA STEGET AV LANDSANALYSEN

I detta kapitel presenteras en översikt för varje land som en del av det första steget av landsanalysen, baserad på principerna i ramen för social konvergens, som beskrivs i huvudbudskapen från sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd och den underliggande rapporten från den gemensamma arbetsgruppen för sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd²⁹⁰ och som också stöder de viktigaste övergripande resultaten som presenteras i avsnitt 1.4 i kapitel 1. Även om alla lägesrapporter bygger på den sociala resultattavlan och kategoriseringarna i den gemensamma sysselsättningsrapporten, som beskrivs i rutan i avsnitt 1.4 och i bilaga 6, beror deras struktur på den landspecifika situationen: ordningen mellan de tre politikområden som omfattas av lägesrapporterna (Sysselsättning, Utbildning och kompetens, Socialt skydd och social inkludering) styrs av utvecklingen i det berörda landet, vilket framgår av tabellerna i den sociala resultattavlan i bilaga 9. På samma sätt illustrerar diagrammet för varje land den mest aktuella frågan eller en viktig utveckling för landet i fråga.

Det första steget av landsanalysen bygger på den sociala resultattavlans samtliga huvudindikatorer. Var och en av indikatorerna²⁹¹ granskas på grundval av trafikljusmetoden i den gemensamma sysselsättningsrapporten, som fastställer medlemsstaternas relativa situation. Denna relativa situation uttrycks som standardavvikelser från medelvärdet för både den absoluta nivån på indikatorvärdet och dess förändring jämfört med året innan (se bilaga 6 för fler tekniska uppgifter). Resultaten sammanfattas i en av sju möjliga kategorier för varje indikator för landet i fråga ("bästa resultat", "bättre än genomsnittet", "bra men bör övervakas", "genomsnittlig", "svag men förbättras", "bör bevakas" och "kritisk situation"). Detta motsvarar färgskalan från grönt till rött. En kort översikt över indikatorerna och deras betyg för varje medlemsstat finns i tabellerna i bilaga 9.

Varje huvudindikator i den sociala resultattavlan bedöms med den metod som beskrivs ovan, för att fastställa om ytterligare analys behövs i ett andra steg. Med "kritisk situation" avses medlemsstater som får mycket sämre resultat än EU-genomsnittet för en specifik indikator och där situationen försämras eller inte förbättras tillräckligt jämfört med året innan. En situation markeras som "bör bevakas" i två fall: a) När medlemsstaten får sämre resultat än EU-genomsnittet för en specifik indikator och situationen i landet försämras eller inte förbättras tillräckligt snabbt, och b) när resultatet i fråga om nivåer ligger i linje med EU-genomsnittet men situationen försämras mycket snabbare än EU-genomsnittet eller inte förbättras (nästan lika snabbt) medan EU-genomsnittet gör det.

Ytterligare analys i ett andra steg anses vara motiverad för medlemsstater för vilka sex eller fler huvudindikatorer i den sociala resultattavlan är rödmarkerade ("kritisk situation") eller orangemarkerade ("bör bevakas"). Ett ytterligare skäl att anse att situationen kräver ytterligare analys i ett andra steg är när en indikator som markerats som

²⁹⁰ En särskild gemensam arbetsgrupp för sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd inrättades för att diskutera initiativet och utförde arbete från oktober 2022 till maj 2023. Detta gav underlag till sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd som förberedde diskussionen vid ministermötet i rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) i juni 2023. Arbetet och dess resultat finns dokumenterat i [huvudbudskapen från sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd om införande av en ram för social konvergens i den europeiska planeringsterminen](#) huvudbudskapen från sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd om införande av en ram för social konvergens i den europeiska planeringsterminen [och den tillhörande rapporten från den gemensamma arbetsgruppen för sysselsättningskommittén och kommittén för socialt skydd](#).

²⁹¹ För tekniska detaljer om resultattavlans huvudindikatorer, inklusive skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning på grundval av GALI-konceptet, se bilaga 2.

röd eller orange uppvisar två på varandra följande försämringar i kategoriseringen i den gemensamma sysselsättningsrapporten. Ett exempel är en förändring från ”genomsnittlig” till ”svag men förbättras” i 2024 års upplaga av den gemensamma sysselsättningsrapporten, följt av en ytterligare försämring till ”kritisk situation” i 2025 års upplaga. Detta skulle räknas som ytterligare en ”markering” mot minimitröskelvärdet på sex markeringar totalt. Om till exempel ett land under ett visst år n har fem huvudindikatorer i den sociala resultattavlan som markerats som röda eller orange, och en av dem uppvisar två på varandra följande år av försämringar under åren n och $n-1$, anses landet ha totalt sex markeringar under det året n (fem röda/orange signaler från indikatorerna under det givna året + en av dem med två på varandra följande försämringar). Som en följd av detta skulle det också krävas ytterligare analys. Eventuella avbrott i serien och frågor som rör uppgifternas kvalitet och tolkning beaktas vid utvärderingen av det totala antalet markeringar mot tröskelvärdet.

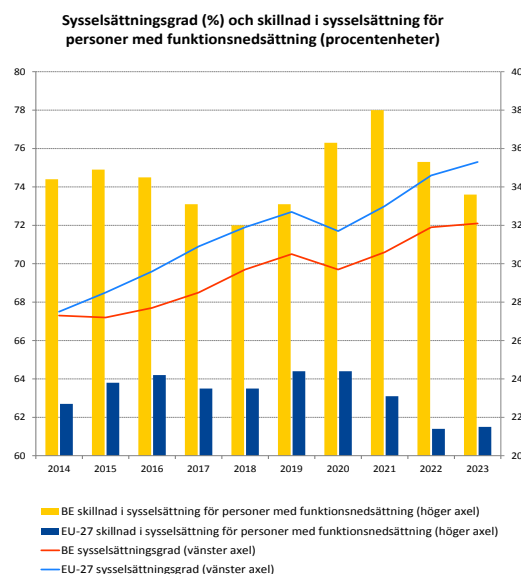
Belgien

Under 2023 fortsatte arbetsmarknaden, med stöd av ekonomisk tillväxt, sin uppåtgående trend i ett läge med betydande brist på arbetskraft. Trots förbättringar under det senaste årtiondet ligger sysselsättningsgraden på 72,1 % 2023 fortfarande efter EU-genomsnittet i nivå och förändring och uppvisar en "kritisk situation" med stora regionala skillnader. Vissa grupper som lågutbildade, personer födda utanför EU och äldre släpar efter ytterligare. Detta beror till stor del på att Belgiens arbetskraftsdeltagande är lägre än EU-genomsnittet. Arbetslösheten och

långtidsarbetslösheten är "genomsnittliga" och ligger på 5,5 % respektive 2,2 %, vilket också är fallet för skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män (7,6 procentenheter). Skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning ökade stadigt mellan 2018 och 2021 (från 32 till 38 procentenheter) och fortsätter, trots att den minskat till 33,6 procentenheter 2023, att vara bland de högsta i EU (jämfört med ett EU-genomsnitt på 21,5 procentenheter) och i en "kritisk situation" tre år i rad. Trots reallöneökningen 2023 har hushållens disponibla bruttointkomst per capita fortfarande inte kommit i kapp EU-genomsnittet och bedöms fortsatt som "bör bevakas".

Belgien klarar sig bättre än genomsnittet när det gäller utbildning och kompetens. Andelen vuxna som deltar i utbildning är "genomsnittlig" med 34,9 % (jämfört med 39,5 % i EU), liksom andelen unga som varken arbetar eller studerar, som ligger på 9,6 %. Med 56,3 % av alla barn under tre år i formell barnomsorg och en andel unga med högst grundskoleutbildning på 6,2 % presterar Belgien "bättre än genomsnittet" (även om det finns stora regionala variationer). Detta gäller även andelen av den vuxna befolkningen som har åtminstone grundläggande digitala färdigheter (59,4 %), vilket kan bidra till att stödja den gröna och den digitala omställningen. Samtidigt har kunskaperna i läsförståelse, matematik och naturvetenskap minskat under de senaste åren och det finns betydande skillnader beroende på socioekonomisk bakgrund och invandrarbakgrund.

Socialpolitiken är i allmänhet effektiv när det gäller att förebygga och mildra riskerna för fattigdom och social utestängning samt inkomstskillnader. I fråga om effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdomen, som ligger långt över EU-genomsnittet (50,8 % jämfört med 34,7 % 2023), och inkomstskillnaderna, mätt som förhållandet mellan övre och undre inkomstkventil (3,4 jämfört med 4,7 på EU-nivå), är Belgien ett av de länder som har "bästa resultat". Även om den totala andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning (18,6 % jämfört med 21,3 % i EU) 2023 fortfarande är "genomsnittlig" har andelen av den totala befolkningen och andelen barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning minskat sedan 2017 och förbättrats till "bättre än genomsnittet" för barn (19,0 % jämfört med 24,8 % i EU). Andelen personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov, på endast 1,1 % 2023, är "bättre än genomsnittet", medan andelen av befolkningen i hushåll med hög boendekostnad i förhållande

Anmärkning: Avbrott i den belgiska tidsserien 2017.

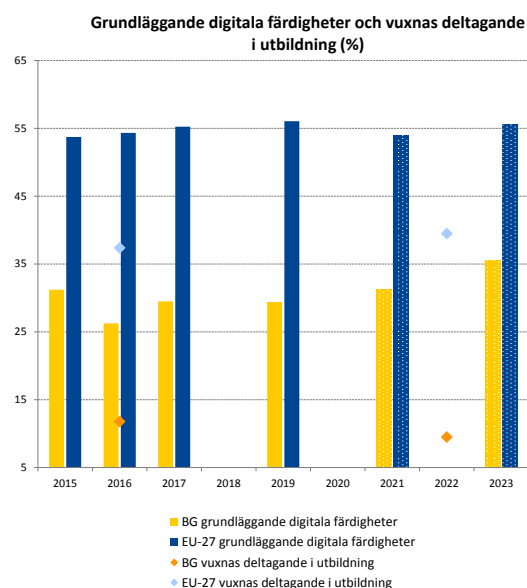
Källa: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], EU:s arbetskraftsundersökning och [[tepsr_sp200](#)], EU-Silc.

till den disponibla inkomsten, som drabbar 7,7 % av befolkningen, noteras som ”genomsnittlig” (8,8 % på EU-nivå).

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de tre indikatorer som markerats som ”kritiska” eller ”bör bevakas”, **förefaller Belgien inte stå inför potentiella risker för en uppåtgående social konvergens och kommer därför inte att kräva ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

Bulgarien

Bulgarien står inför utmaningar när det gäller kompetensutveckling, vilket påverkar vissa grupperns anställbarhet och hindrar produktivitetstillväxt och konkurrenskraft. Vuxnas deltagande deltar i utbildning minskade mellan 2016 och 2022 och med en andel på 9,5 % under 2022 (jämfört med 39,5 % i EU) är den bland de lägsta i EU, vilket innebär en ”kritisk situation”. Det kommer att krävas betydande ytterligare insatser för att få bukt med denna fråga. Trots en förbättring på senare tid är andelen av den vuxna befolkningen som har åtminstone grundläggande digitala färdigheter fortfarande bland de lägsta i EU, med 35,5 % jämfört med 55,6 % på EU-nivå 2023, vilket också är en ”kritisk situation”. Att stärka vuxnas kompetensutveckling, även på det digitala området, är avgörande för att stödja den gröna och den digitala omställningen. Andelen barn under tre år i formell barnomsorg är fortfarande låg (17,4 % jämfört med 37,5 % i EU 2023). Detta ”bör bevakas”, eftersom det kan påverka de långsiktiga utsikterna för barn i utbildning. Nivån på grundläggande och digitala färdigheter bland unga är låg och det finns stora ojämlikheter i utbildningsresultat.

Anmärkning: Definitionen av indikatorn för digitala färdigheter ändrades från 2021 men omfattar i stort sett samma fenomen som tidigare år. *Källa:* Eurostat, [\[särskilt utdrag från undersökningen om vuxenutbildning\]](#), [\[tepsr_sp410\]](#) och [\[isoc_sk_dskl_i\]](#), ESS ICT Survey.

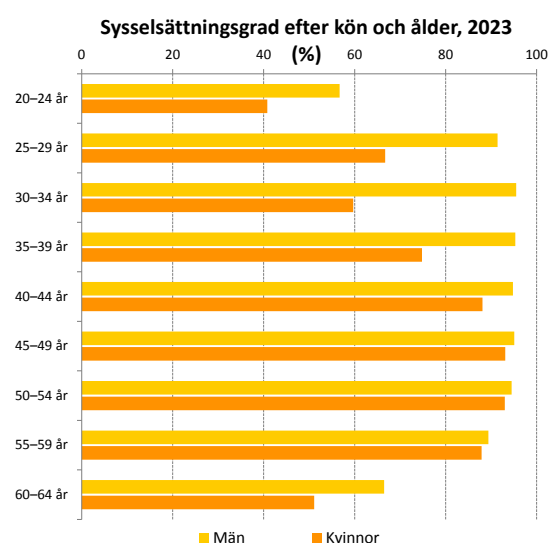
Bulgarien har gjort framsteg när det gäller social inkludering och skydd, men stora utmaningar kvarstår. Även om andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning minskade med 2,2 procentenheter 2023, samtidigt som arbetsmarknaden utvecklades positivt och löner och pensioner ökade, är den fortfarande bland de högsta i EU (30,0 % jämfört med 21,3 %, dvs. ”svag men förbättras”). Dessutom noterades en betydande minskning av det totala antalet barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning, med 34 000 (eller 8,3 %), jämfört med 2022. Med 33,9 % 2023 är andelen dock fortfarande bland de högsta i EU (24,8 %), och situationen är ”kritisk”. Trots förbättringar var utsatta grupper som romer (81 %), personer med funktionsnedsättning (42,4 %) och personer som bor på landsbygden (39,3 %) mer utsatta för risker för fattigdom eller social utestängning än andra. På det hela taget förbättrades både effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom och inkomstskillnader 2023 (från 24,4 % till 27,7 % respektive från 7,3 till 6,6, som båda bedöms som ”svag men förbättras”).

Bulgariens arbetsmarknad fortsatte att prestera starkt mot bakgrund av en krympande befolkning, dock med betydande regionala skillnader. Landet har visserligen nått en historiskt hög sysselsättningsgrad (76,2 % 2023), vilket är ”genomsnittligt” jämfört med EU (75,3 %), men skillnaderna mellan regionerna sträcker sig från 85,5 % för den bäst presterande regionen till 67,2 % för den sämst presterande. Det finns också betydande skillnader mellan olika befolkningsgrupper. Skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning var fortfarande betydligt högre än EU-genomsnittet 2023 (39,5 mot 21,5 procentenheter), efter att ha ökat med 10,0 procentenheter jämfört med 2022. Skillnaden ökade under två år i rad och nådde en ”kritisk situation”. Även om andelen unga som varken arbetar eller studerar har minskat under de senaste åren låg den med 13,8 % 2023 fortfarande över EU-genomsnittet (11,2 %), vilket nu bedöms som ”bör bevakas”.

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de sex indikatorer som markerats som ”kritiska” eller ”bör bevakas”, däribland en som försämrats över tid, **konstateras att Bulgarien står inför potentiella risker för uppåtgående social konvergens som kräver ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

Tjeckien

Överlag positiva arbetsmarknadsresultat kombineras med brist på arbetskraft och relativt sett svårare villkor för vissa befolkningsgrupper. År 2023 var Tjeckien ett av de länder i EU som hade ”bästa resultat” när det gäller hög sysselsättning och låg arbetslöshet (81,7 % respektive 2,6 %), trots en något negativ ekonomisk tillväxt. Den låga långtidsarbetslösheten (0,8 % 2023) var också ”bra men bör övervakas”, efter en ökning med 0,2 procentenheter jämfört med 2022. Skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män uppgick dock till 13,9 procentenheter 2023, vilket är bland de största i EU och visar på en ”kritisk situation”. Andelen barn under tre år i formell barnomsorg (4,5 % 2023) minskade dessutom med 2,3 procentenheter jämfört med 2022 och ligger fortfarande långt under EU-genomsnittet (37,5 %), vilket också är en ”kritisk situation”. Detta, i kombination med utmaningar när det gäller kvaliteten på barnomsorgen, kan påverka barns långsiktiga inlärningsmöjligheter och kvinnors deltagande på arbetsmarknaden. Andelen unga som varken arbetar eller studerar minskade med 1,3 procentenheter till 10,1 % 2023 och är, liksom skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning (22,2 procentenheter 2023), ”genomsnittlig”. Att stärka deltagandet på arbetsmarknaden för kvinnor, ungdomar och mindre gynnade grupper, t.ex. ukrainska medborgare med tillfälligt skydd och romer, kan bidra till att minska bristen på arbetskraft.

Källa: Eurostat [[lfsa_organ](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

Tjeckiens resultat när det gäller kompetens förbättras, men vuxnas deltagande i utbildning står inför utmaningar. Det senare var bland de lägsta i medlemsstaterna (21,2 % 2022 jämfört med 39,5 % i EU), vilket tyder på en ”kritisk situation”. Samtidigt ökade andelen vuxna med åtminstone grundläggande digitala färdigheter mellan 2021 och 2023 från 59,7 % till 69,1 %, vilket nu är ”bättre än genomsnittet”. Att ytterligare främja vuxnas utbildning och kompetensutveckling kan bidra till att stärka innovationsförmågan och underlätta den gröna och den digitala omställningen.

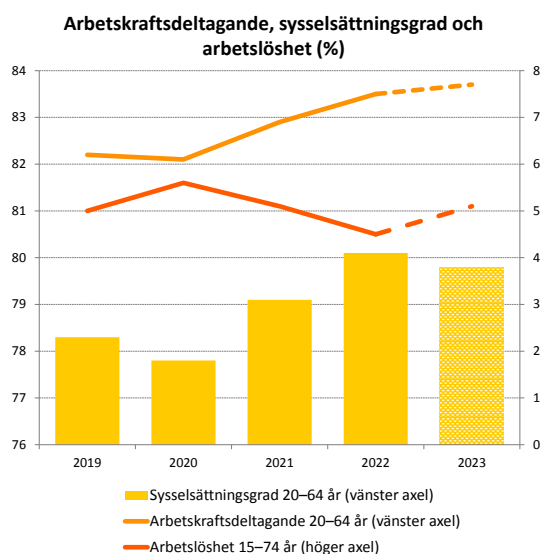
Tjeckien har ett välfungerande socialt trygghetssystem men står inför utmaningar när det gäller subventionerat boende. Andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning var 12,0 % totalt och 15,0 % bland barn 2023, vilket gör Tjeckien till ett av de länder som uppvisar ”bästa resultat” (jämfört med EU-genomsnittet på 21,3 % respektive 24,8 %). Båda indikatorerna ökade något från 2022 mot bakgrund av en inflation som låg över EU-genomsnittet. Hushållens reala disponibla bruttoinkomst per capita minskade från 123,9 år 2022 till 121,6 år 2023 och ”bör bevakas”. Bostadspriserna i tjeckiska städer kräver noggrann övervakning med en betydligt högre andel av befolkningen i hushåll med hög boendeutgift i förhållande till den disponibla inkomsten 2023 (13,2 %) jämfört med landsbygdsområdena (6,0 %) (9,1 % totalt, vilket är ”genomsnittligt”). Tjeckien är fortfarande ”bättre än genomsnittet” när det gäller andelen personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov.

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de fyra indikatorer som markerats som ”kritiska” eller ”bör bevakas”, **förefaller Tjeckien inte stå**

inför potentiella risker för en uppåtgående social konvergens och kommer därför inte att kräva ytterligare analys i ett andra steg (se rutan i avsnitt 1.4).

Danmark

De senaste årens stramhet på arbetsmarknaden har lättat något, samtidigt som arbetslösheten har ökat. Efter flera år med rekordhög sysselsättningstillväxt minskade sysselsättningsgraden marginellt 2023 till 79,8 % (−0,3 procentenheter jämfört med 2022), vilket ledde till en förskjutning från ”bättre än genomsnittet” till ”bra men bör övervakas”²⁹². Eftersom den ekonomiska tillväxten var mindre sysselsättningsskapande än under perioden efter pandemin ökade arbetslösheten med 0,6 procentenheter till 5,1 % redan 2023, vilket resulterade i en situation som ”bör bevakas”. Även om trycket på arbetsmarknaden lättar²⁹³ fortsätter landet att lida brist på arbetskraft inom vissa

Källa: Eurostat [[lfsi emp a](#)], [[une rt a](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

sektorer, särskilt de som är relaterade till den gröna och den digitala omställningen. Det finns också regionala skillnader när det gäller svårigheterna att rekrytera nya arbetstagare²⁹⁴. Situationen för unga som varken arbetar eller studerar är fortfarande ”bättre än genomsnittet”, trots en ökning med 0,7 procentenheter till 8,6 % 2023. Danmark presterar också ”bättre än genomsnittet” när det gäller skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män, som nu ligger på 5,6 procentenheter jämfört med EU-genomsnittet på 10,2 procentenheter.

Andelen unga med högst grundskoleutbildning har ökat sedan 2020. Indikatorn ökade från 10,0 % 2022 till 10,4 % 2023 (0,9 procentenheter över EU-genomsnittet) och ”bör bevakas”. Detta förtjänar uppmärksamhet också mot bakgrund av den allmänna bristen på kvalificerade arbetstagare i landet. Andelen vuxna som deltar i utbildning på 47,1 % 2022 är ”bättre än genomsnittet” (39,5 % i EU), även efter en liten minskning från 2016, och andelen vuxna som har åtminstone grundläggande digitala färdigheter är också ”bättre än genomsnittet” (69,6 % 2023). Danmark är ett av de länder som har högst andel barn under tre år i formell barnomsorg (69,9 % 2023, ”bra men bör övervakas” efter en minskning med 4,8 procentenheter från 2022).

Det sociala trygghetssystemet fungerar mycket bra, men bostadskostnaderna fortsätter att tynga utsatta grupper. Situationen när det gäller risken för fattigdom eller social utestängning är överlag ”bättre än genomsnittet”, och Danmark är ett av de länder som uppvisar ”bästa resultat” i fråga om barnfattigdom och effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom. Andelen hushåll med alltför höga boendekostnader är dock fortfarande stor med 15,4 %. För tredje året i rad betraktas situationen som ”kritisk”, vilket återspeglar det begränsade utbudet av boende till rimlig kostnad i större städer.

²⁹² Det finns ett avbrott i tidsserien för 2023 års värde för sysselsättning, arbetslöshet, långtidsarbetslöshet, arbetskraftsdeltagande och unga som varken arbetar eller studerar samt skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män, vilket framgår av figuren.

²⁹³ Europeiska kommissionens ekonomiska höstprognos 2024.

²⁹⁴ [Den danska myndigheten för arbetsmarknad och rekrytering \(mars 2024\), Recruitment Survey Report.](#)

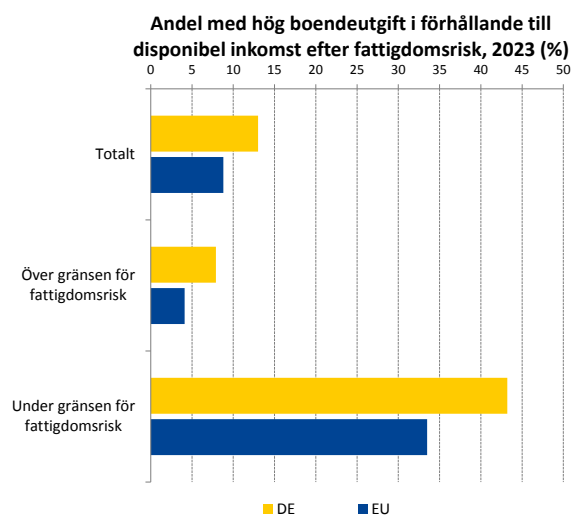
Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de tre indikatorer som markerats som ”kritiska” eller ”bör bevakas”, **förefaller Danmark inte stå inför potentiella risker för en uppåtgående social konvergens och kommer därför inte att kräva ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

Tyskland

När det gäller utbildning och kompetens är situationen för unga med högst grundskoleutbildning en utmaning, medan Tyskland presterar väl inom vuxenutbildning. Andelen unga med högst grundskoleutbildning är hög och har ökat till 12,8 % 2023 (jämfört med 9,5 % i EU), vilket tyder på en ”kritisk situation”. Samtidigt har andelen 15-åringar som saknar grundläggande färdigheter i matematik och naturvetenskap (29,5 % respektive 22,9 % 2022) nästan fördubblats sedan 2012 (Pisaundersökning, 2022), vilket ytterligare ökar den socioekonomiska effekten på utbildningsresultaten. Detta kräver uppmärksamhet även mot bakgrund av den kompetens som behövs på arbetsmarknaden och den gröna och den digitala omställningen. Å andra sidan ökade andelen av den vuxna befolkningen med åtminstone grundläggande digitala färdigheter med 3,3 procentenheter till 52,2 % 2023 (jämfört med 55,6 % i EU) och är nu ”genomsnittlig”, medan vuxnas deltagande i utbildning totalt sett, 53,7 % 2022, gör Tyskland till ett av de länder i EU som har ”bästa resultat”.

Den tyska arbetsmarknaden fungerar överlag väl, men det finns ihållande brist på arbetskraft och kompetens, och kvinnor är inte tillräckligt integrerade på arbetsmarknaden. Trots den ekonomiska avmattningen är sysselsättningsgraden hög och ökade till 81,1 % 2023 (”bättre än genomsnittet”), medan arbetslösheten och långtidsarbetslösheten låg kvar på mycket låga nivåer (3,1 % (”bästa resultat”) respektive 1,0 % (”bättre än genomsnittet”) i ett läge med brist på arbetskraft. Medan skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män är ”genomsnittlig” med 7,7 procentenheter 2023, är skillnaden i deltidsarbete mellan kvinnor och män fortfarande en av de största i EU (36,9 procentenheter jämfört med 20,2 procentenheter i EU). Det nuvarande systemet för skatteuppsdelning mellan makar beräknas hålla upp till 185 000 heltidsekvivalenter borta från arbetsmarknaden. Andelen barn under tre år i formell barnomsorg (23,3 % 2023 jämfört med 37,5 % i EU) ”bör bevakas”.

På den sociala sidan fortsätter tillgången till bostäder att utgöra en stor utmaning på grund av det begränsade utbudet. Andelen av befolkningen i hushåll med hög boendeutgift i förhållande till den disponibla inkomsten har ökat i betydligt snabbare takt i Tyskland jämfört med EU (1,1 procentenheter jämfört med 0,1 procentenheter) och når 13,0 % 2023, vilket är högre än genomsnittet, och kvarstår därmed som ”bör bevakas”²⁹⁵. Även om pågående och planerade politiska initiativ syftar till att stödja boende till rimlig kostnad är situationen särskilt svår för personer som löper risk för fattigdom, för vilka denna siffra steg till 43,2 % (jämfört med 33,6 % i EU). I en situation med hög inflation under 2022 och 2023 minskade hushållens köpkraft, och andelen av befolkningen och barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning, 21,3 %

Källa: Eurostat [[tessi163](#)], EU-Silc.

²⁹⁵ Det finns ett avbrott i tidsserien för indikatorn 2023.

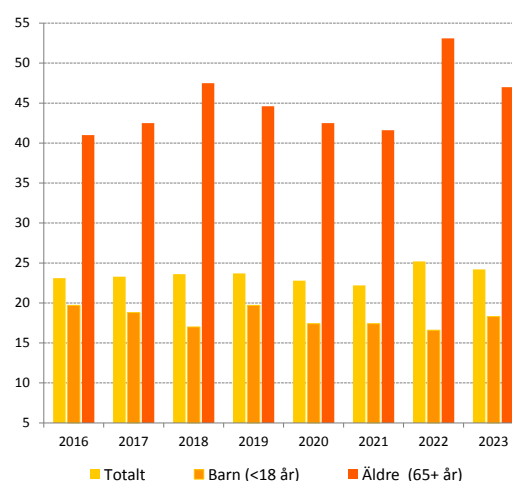
respektive 23,9 % 2023, har ökat sedan 2020 (+0,9 procentenheter respektive +1,6 procentenheter), vilket är ”genomsnittligt”.

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de tre indikatorer som markerats som ”kritiska” eller ”bör bevakas”, **förefaller Tyskland inte stå inför potentiella risker för en uppåtgående social konvergens och kommer därför inte att kräva ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

Estland

Estland står inför utmaningar när det gäller socialt skydd och social inkludering. Andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning minskade med 1,0 procentenheter till 24,2 %. Den ligger dock fortfarande över EU-genomsnittet på 21,3 % och ”bör bevakas” 2023. Risken för fattigdom eller social utestängning bland barn är ”bättre än genomsnittet”, även om den ökat med 1,7 procentenheter. För äldre och personer med funktionsnedsättning är riskerna fortfarande bland de högsta i EU (47 % och 41 % jämfört med 19,8 % respektive 28,8 % i EU). I detta sammanhang är det värt att notera att effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom minskade från 28,1 % under 2022 till 27,7 % under 2023, vilket fortfarande ligger under EU-genomsnittet på 34,7 % och därför ”bör bevakas”. Ojämligheten, mätt som förhållandet mellan övre och undre inkomstkventil, ökade från 5,0 år 2021 till 5,4 år 2023 (också ”bör bevakas”) jämfört med ett EU-genomsnitt på 4,7 år 2023. Estland har en av de högsta andelarna av personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov i EU (12,9 % jämfört med 2,4 % år 2023), vilket är en ”kritisk situation”. Tillgången till hälso- och sjukvård är fortfarande en utmaning i ett läge med ökande brist på vårdpersonal, höga egenavgifter och en snabbt åldrande befolkning.

Risk för fattigdom eller social utestängning (%)

Källa: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], EU-Silc.

Sysselsättningen fortsatte att öka under 2023, med förbättringar framför allt när det gäller skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning. Sysselsättningsgraden uppgick till 82,1 %, vilket är ett av de ”bästa resultaten” i EU, medan långtidsarbetslösheten på 1,3 % låg kvar på en nivå ”bättre än genomsnittet”. I samband med en minskning av BNP i fasta priser under 2023 ökade dock arbetslösheten från 5,6 % 2022 till 6,4 % 2023, vilket innebär att den ”bör bevakas”. De regionala skillnaderna i arbetslöshet är betydande, med mycket högre siffror i nordöstra Estland (10,1 % 2023)²⁹⁶, som kännetecknas av att industrisektorn dominerar. Estland har en av de minsta skillnaderna i sysselsättning mellan kvinnor och män i EU och har varit bland de länder som uppvisar ”bästa resultat” under de senaste tre åren. Samtidigt minskade skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning betydligt (med 6,0 procentenheter) jämfört med 2022 (20,2 % jämfört med 21,5 % i EU), och är nu ”bättre än genomsnittet”. Hushållens disponibla bruttointkomst minskade för andra året i rad (från 130,5 år 2022 till 125,9 år 2023), vilket nu bedöms som ”bör bevakas”.

På området utbildning och kompetens noterade Estland en positiv utveckling. Landet gjorde betydande framsteg när det gäller deltagandet i vuxenutbildning, som ökade från 33,9 % 2016 till 41,8 % 2022 (”bättre än genomsnittet”, jämfört med EU-genomsnittet på 39,5 % 2022). Dessutom förbättrades andelen av befolkningen som har åtminstone grundläggande digitala färdigheter 2023 och är nu också ”bättre än genomsnittet”, liksom

²⁹⁶ Estlands statistikbyrå: [Arbetslöshet](#) | [Statistikaamet](#).

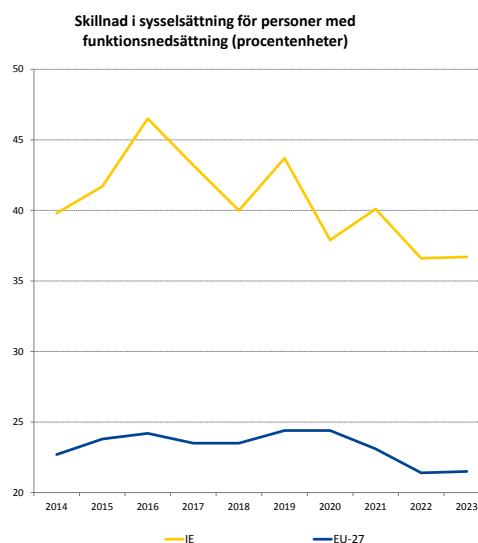
andelen unga med högst grundskoleutbildning, efter en av de största förbättringarna från ”bör bevakas” tidigare.

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de sex indikatorer som markerats som ”kritiska” eller ”bör bevakas”, däribland en som försämrats över tid, **konstateras att Estland står inför potentiella risker för uppåtgående social konvergens som kräver ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

Irland

Sysselsättningen ökade ytterligare under 2023, även om mindre gynnade grupper fortfarande möter betydande hinder för att få tillgång till sysselsättning. Trots en kraftigt avtagande ekonomisk tillväxt nådde sysselsättningsgraden på 79,1 % år 2023 ännu en rekordhög nivå ("genomsnittlig") tack vare både migration och ett högre deltagande i arbetskraften. Arbetslösheten på historiskt låga 4,3 % ("bättre än genomsnittet") visar på en fortsatt stram arbetsmarknad. Skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män minskade betydligt, från 11,4 procentenheter 2022 till 9,9 procentenheter 2023, och är nu "bättre än genomsnittet", vilket beror på mer flexibla

arbetsmöjligheter och ökade barnomsorgssubventioner. Samtidigt är skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning, trots en viss förbättring under de senaste åren, fortfarande mycket större än EU-genomsnittet, 36,7 procentenheter jämfört med 21,5 procentenheter, och det råder fortfarande en "kritisk situation". Genom att stärka anställbarheten för underrepresenterade och mindre gynnade grupper, t.ex. personer med funktionsnedsättning, ensamstående föräldrar, lågutbildade, romer och *travellers*, kan man motverka befintliga och framtida brister på arbetskraft och kompetens. Nya åtgärder för uppsökande verksamhet och för ett ökat deltagande i arbetslivet, som också stöds av ESF+, syftar till att minska denna klyfta. Slutligen hade Irland en tillväxt i hushållens disponibla bruttoinkomst per capita 2023 som var "genomsnittlig".

Anmärkning: Avbrott i tidsserien för IE under 2019.

Källa: Eurostat [[tepsr_sp200](#)], EU-Silc.

Irland presterar bra när det gäller utbildning och kompetens. Landet är fortfarande bland de länder som uppvisar "bästa resultat" när det gäller andelen unga med högst grundskoleutbildning, med 4,0 % under 2023, trots en ökning (från 3,7 % under 2022). Det är också mer sannolikt att vuxna irländare deltar i utbildning än EU-genomsnittet, 48,3 % jämfört med 39,5 % i EU 2022 ("bättre än genomsnittet"). Andelen vuxna med åtminstone grundläggande digitala färdigheter är dessutom en av de högsta i EU, med 72,9 % under 2023 jämfört med 55,6 % i EU, vilket återigen placerar landet bland de som har "bästa resultat".

Irlands sociala trygghetssystemet minskar effektivt fattigdom, även om vissa grupper fortfarande löper större risk och det fortfarande rapporteras om utmaningar inom förskoleverksamhet och barnomsorg. Riskerna för fattigdom eller social utestängning, både totalt sett och bland barn, är "genomsnittliga". Ensamstående föräldrar, *travellers* och personer med funktionsnedsättning löper betydligt större risk. I fråga om effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom är Irland fortfarande ett av de länder som uppvisar "bästa resultat" (57,8 % jämfört med 34,7 % i EU). Även om andelen barn under tre år i formell barnomsorg ökade från 18,3 % 2022 till 22,1 % 2023, kvarstår den som "bör bevakas" eftersom den fortfarande ligger långt under EU-genomsnittet på 37,5 %. Trots förbättringar kvarstår vissa ekonomiska och icke-ekonomiska hinder (tillgänglighet, systemets komplexitet). Tillgången till bostäder försämrades, med långa väntelistor för subventionerat boende och rekordhög hemlöshet, delvis på grund av svaga hyresgästrättigheter. Hemlösheten ökade mest bland barn och familjer med ensamstående föräldrar.

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de två indikatorer som markerats som ”kritiska” eller ”bör bevakas”, **förefaller Irland inte stå inför potentiella risker för en uppåtgående social konvergens och kommer därför inte att kräva ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

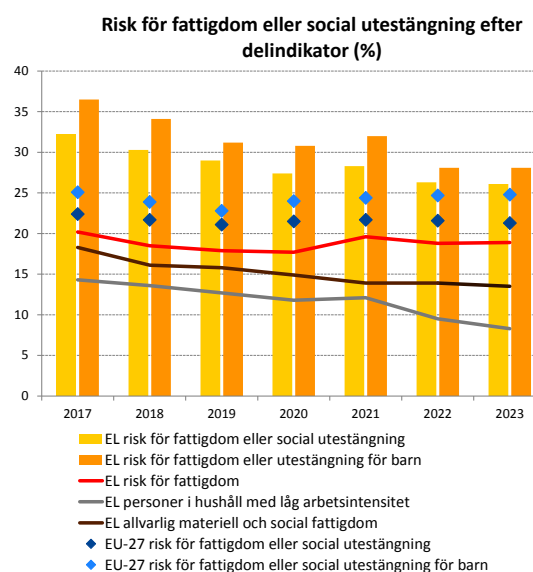
Grekland

I ett läge med hög inflation och minskade sociala utgifter i förhållande till BNP står Grekland inför betydande utmaningar när det gäller socialt skydd och social inkludering, och de flesta indikatorer pekar på en ”kritisk situation”. Fattigdomsbekämpningen genom sociala transfereringar (utom pensioner) minskade med 2,1 procentenheter till endast 18,2 %, vilket är 16,5 procentenheter lägre än EU-genomsnittet. Även om andelen personer som löper risk för fattigdom eller social uteslängning låg kvar relativt stabilt på 26,1 %, efter en långsam förbättring under de senaste sex åren, ligger den fortfarande långt över EU-genomsnittet på

21,3 %. Andelen hushåll med alltför höga boendekostnader steg dessutom till 28,5 % 2023, vilket är en av de högsta nivåerna i EU (8,8 % i genomsnitt). Samtidigt ökade andelen personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov ytterligare och nådde en av de högsta nivåerna (11,6 % 2023, från 9,0 % 2022, jämfört med 2,4 % i EU). Andelen barn som löper risk för fattigdom eller social uteslängning låg kvar på 28,1 %, men fortsätter att ligga över EU-genomsnittet på 24,8 %, vilket tyder på en situation som ”bör bevakas”. Ojämligheten, mätt som förhållandet mellan övre och undre inkomstkvintil, har ökat marginellt till 5,3 (jämfört med 4,7 i EU) och bedöms också som ”bör bevakas” på grund av sin höga nivå.

Den grekiska arbetsmarknaden innebär betydande utmaningar, särskilt för kvinnor och ungdomar. År 2023 steg sysselsättningsgraden med 1,1 procentenheter tack vare en fortsatt stabil ekonomisk tillväxt. Endast 67,4 % av befolkningen i arbetsför ålder var dock sysselsatt, vilket är betydligt lägre än EU-genomsnittet på 75,3 %. Sysselsättningsgraden befinner sig i en ”kritisk situation”, särskilt bland kvinnor och ungdomar. Trots en begränsad ökning med 1,7 procentenheter till 57,6 % 2023 är sysselsättningsgraden för kvinnor en av de lägsta i EU och leder till en av de största skillnaderna i sysselsättning mellan kvinnor och män (19,8 procentenheter). Andelen unga som varken arbetar eller studerar ökade med 0,6 procentenheter till 15,9 % 2023, vilket är betydligt högre än EU-genomsnittet på 11,2 %. Vidare är hushållens disponibla bruttoinkomst per capita på 81,6 % 2023 fortfarande bland de lägsta, trots en ökning från 2022 (jämfört med ett EU-genomsnitt på 111,1 %), och går från en ”kritisk situation” till ”svag men förbättras”. Å andra sidan är skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning i Grekland ”genomsnittlig”.

Kompetensutveckling är en prioritet för Grekland med tanke på den digitala och den gröna omställningen och mot bakgrund av ökad brist på arbetskraft inom viktiga sektorer. Andelen vuxna som deltagit i utbildning under de senaste tolv månaderna minskade från 16,0 % 2016 till 15,1 % 2022, vilket är en av de lägsta nivåerna i EU och utgör en ”kritisk situation”. Samtidigt hade 52,4 % av de vuxna (jämfört med 55,6 % i EU) år 2023 åtminstone grundläggande digitala färdigheter, vilket är ”genomsnittligt”. De grundläggande färdigheterna är bland de lägsta i EU, vilket också är en av de kraftigaste nedgångarna. Å andra sidan minskade andelen unga med högst grundskoleutbildning med 0,4 procentenheter

Källa: Eurostat [[ilc_pecs01n](#)], [[tepsr_lm430](#)], [[ilc_li02](#)] och [[tespm030](#)], EU-Silc.

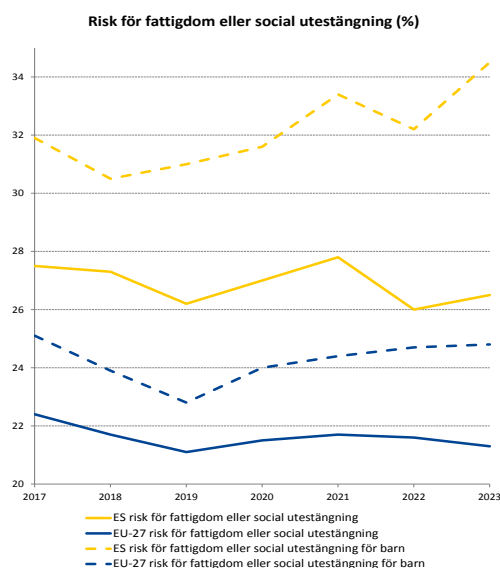
mellan 2022 och 2023 och låg kvar långt under EU-genomsnittet (3,7 % jämfört med 9,5 % i EU), vilket placerar Grekland bland de länder som uppvisar ”bästa resultat”.

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående inledande analys, och särskilt de nio indikatorer som markerats som ”kritiska” eller ”bör bevakas”, **konstateras att Grekland står inför potentiella risker för uppåtgående social konvergens som kräver ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

Spanien

Spanien står inför utmaningar när det gäller socialt skydd och social inkludering. År 2023 hade andelen av befolkningen som löper risk för fattigdom eller social utestängning totalt sett och bland barn ökat till 26,5 % respektive 34,5 %, vilket är betydligt högre än EU-genomsnittet (21,3 % respektive 24,8 %) och utgör en ”kritisk situation”. Detta kan delvis förklaras av att det sociala trygghetssystemet inte är tillräckligt omfattande och heltäckande, regionala skillnader i tillgången till offentliga tjänster och fortsatt hög fattigdom bland förvärvsarbetande. Trots vissa förbättringar är inkomstskillnaderna, mätt som förhållandet mellan övre och undre inkomstkvintil, fortfarande höga 2023 (5,5 jämfört med 4,7 i EU) och ”bör bevakas”.

Effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom minskade till 22,9 % 2023 (jämfört med 34,7 % i EU). Effekterna försämrades under två år i rad och övergick till en ”kritisk situation”. De sociala transfereringarna är särskilt ineffektiva när det gäller att minska risken för barnfattigdom (17,0 % jämfört med 41,4 % i EU). Å andra sidan är andelen barn under tre år i formell barnomsorg ”bättre än genomsnittet” i Spanien.

Källa: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], EU-Silc.

Den spanska arbetsmarknaden har förbättrats avsevärt, men står fortfarande inför utmaningar. Sysselsättningsgraden ökade kraftigt till 70,5 % 2023 (jämfört med 75,3 % i EU) och gick från en ”kritisk situation” till ”svag men förbättras”²⁹⁷. Detta berodde på en stark ekonomisk tillväxt, en kraftig ökning av sysselsättningen bland personer födda utanför EU, en ökning av sysselsättningen inom handel, teknik och vetenskap samt nya arbetstillfällen i den offentliga sektorn. Arbetslösheten (12,2 %) och långtidsarbetslösheten (4,3 %) är också ”svag men förbättras” mot bakgrund av fortsatt mycket höga nivåer trots stora minskningar, särskilt för äldre arbetstagare och på Kanarieöarna. Andelen unga som varken arbetar eller studerar fortsatte att minska (till 12,3 % 2023), men är fortfarande hög och ”bör bevakas”. Skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning, som är bland de lägsta i EU och minskar, placerar Spanien bland de länder som uppvisar ”bästa resultat”. Hushållens reala disponibla bruttolöns per capita var ”svag men förbättras” 2023 till följd av en kraftig ökning.

Spanien står inför utmaningar när det gäller unga som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning, samtidigt som landet presterar bra när det gäller digitala färdigheter. Andelen unga med högst grundskoleutbildning minskade något 2023, till 13,7 % (jämfört med 9,5 % i EU), men är fortfarande hög och befinner sig i en ”kritisk situation”. De relaterade regionala skillnaderna är fortfarande betydande, även om de minskar 2023, med särskilt höga nivåer i söder och öster och försämrade trender i söder och på Kanarieöarna. Totalt sett var vuxnas deltagande i utbildning ”genomsnittligt” 2022, med 34,1 % (jämfört med 39,5 % i EU), efter en ökning med 3,7 procentenheter jämfört med 2016. Å andra sidan

²⁹⁷ Definitionen av Spaniens arbetsmarknadsindikatorer skiljer sig från de vanliga under 2022 och 2023 (se [Eurostats metadata](#)).

är Spaniens resultat ”bättre än genomsnittet” när det gäller digitala färdigheter ett bra stöd för den gröna och den digitala omställningen.

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de sex indikatorer som markerats som ”kritiska” eller ”bör bevakas”, däribland en som försämrats över tid, **konstateras att Spanien står inför potentiella risker för uppåtgående social konvergens som kräver ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

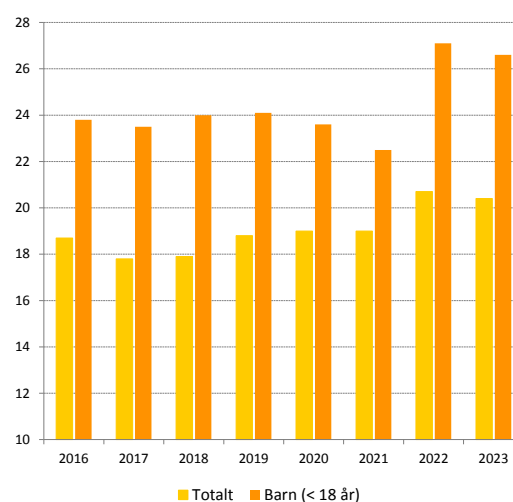
Frankrike

Arbetsmarknaden var fortsatt dynamisk under 2023 trots den ekonomiska avmattningen under andra halvåret och ökande flaskhalsar i utbudet. År 2023 steg sysselsättningsgraden till 74,4 %, medan arbetslösheten låg kvar på 7,3 %, den lägsta nivån sedan 2008, med betydligt sämre resultat för de yttersta randområdena. Båda indikatorerna ”bör bevakas”, eftersom det relativa resultatet har försämrats något²⁹⁸. Ungdomsarbetslösheten sjönk något (–0,1 procentenheter till 17,2 %), men andelen unga som varken arbetar eller studerar ökade till 12,3 % och är nu också en indikator som ”bör bevakas”. Integrationen på arbetsmarknaden för vissa utsatta grupper fortsätter att vara en utmaning, särskilt för personer födda utanför EU och personer med låg utbildningsnivå. Skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män är ”bättre än genomsnittet” (5,5 procentenheter 2023 jämfört med 10,2 procentenheter i EU) och minskar ytterligare. Skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning har minskat sedan 2020 och uppgick till 19,9 procentenheter 2023 (jämfört med 21,5 procentenheter i EU), och är nu också ”bättre än genomsnittet”.

Trots jämförelsevis höga investeringar i socialt skydd har riskerna för fattigdom ökat under de senaste åren, mot bakgrund av växande ojämlikhet. Frankrike ligger överlag ”bättre än genomsnittet” i fråga om effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom (41,9 % 2023 jämfört med 34,7 % i EU). Efter en betydande ökning 2022 minskade andelen av befolkningen som löper risk för fattigdom eller social utestängning 2023 med 0,3 procentenheter till 20,4 %, vilket är under EU-genomsnittet på 21,3 % (”genomsnittligt”)²⁹⁹. Andelen barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning minskade också (med 0,5 procentenheter) till 26,6 % 2023, men ligger fortfarande över EU-genomsnittet på 24,8 % och kvarstår som ”bör bevakas”. Tillväxten i hushållens bruttonationalinkomst per capita låg kvar under EU-genomsnittet 2023 och ”bör bevakas”. Ojämlikheten, mätt som förhållandet mellan övre och undre inkomstkventil, är ”genomsnittlig”, även om den har ökat sedan 2018. De yttersta randområdena presterar betydligt sämre än den europeiska delen av Frankrike på alla områden i den sociala resultattavlan.

Frankrike presterar överlag bra när det gäller indikatorer för lika möjligheter. Andelen vuxna med åtminstone grundläggande digitala färdigheter och andelen unga med högst grundskoleutbildning är ”genomsnittlig” (59,7 % respektive 7,6 % 2023). Frankrike uppvisar ”bästa resultat” när det gäller andelen barn under tre år i formell barnomsorg. Utbildningssystemet präglas dock av en betydande andel lågpresterande elever och stor ojämlikhet, vilket också återspeglas i resultaten från Pisaundersökningen 2022. Bristen på

Risk för fattigdom eller social utestängning (%)

Källa: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], EU-Silc.

²⁹⁸ Definitionen av Frankrikes arbetsmarknadsindikatorer skiljer sig från de vanliga under 2022 och 2023 (se [Eurostats metadata](#)).

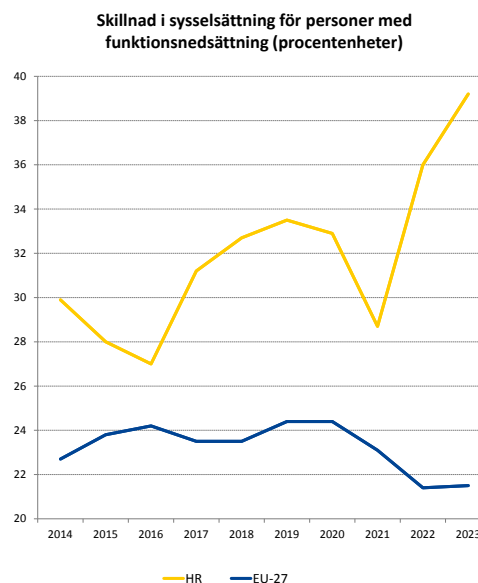
²⁹⁹ Det finns ett avbrott i tidsserierna 2020 och 2022: I FR-Silc-undersökningen ingår 2022 för första gången fyra utomeuropeiska departement (Franska Guyana, Réunion, Martinique och Guadeloupe).

kvalificerade arbetstagare är ett av de största hindren för rekrytering och kan hämma den gröna och den digitala omställningen.

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de fem indikatorer som markerats som ”bör bevakas”, **förefaller Frankrike inte stå inför potentiella risker för en uppåtgående social konvergens och kommer därför inte att kräva ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

Kroatien

Arbetsmarknaden fortsätter sin uppåtgående trend, men utsatta grupper står inför stora utmaningar. Trots en kontinuerlig förbättring sedan 2021 är sysselsättningsgraden fortfarande betydligt lägre än EU-genomsnittet (70,8 % jämfört med 75,3 % 2023) och befinner sig i en "kritisk situation" för tredje året i rad. Under 2023, med stöd av en fortsatt relativt stark ekonomisk tillväxt, minskade arbetslösheten och långtidsarbetslösheten och uppgick till 6,1 % respektive 2,1 % ("bättre än genomsnittet" respektive "genomsnittligt"). Efter en betydande förbättring var hushållens reala disponibla bruttoinkomst per capita "bättre än genomsnittet" på 130,6 (111,1 i EU). Vissa utsatta grupper, t.ex. äldre och lågutbildade arbetstagare, har dock fortfarande svårt att hitta bra jobb. Skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning tyder på en "kritisk situation" 2023 (39,2 procentenheter jämfört med 21,5 procentenheter i EU), efter att ha ökat för andra gången. Skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män var å andra sidan "bättre än genomsnittet" med 7,7 procentenheter (10,2 procentenheter i EU). Andelen unga som varken arbetar eller studerar förbättrades och var "genomsnittlig" 2023 (11,8 % jämfört med 11,2 % i EU), även om mer än står utanför arbetsmarknaden.

Anmärkning: Avbrott i tidsserien för HR under 2023.

Källa: Eurostat [[tesp_sp200](#)], EU-Silc.

Kroatien står inför vissa utmaningar när det gäller livslångt lärande och kompetensutveckling. Landet är fortfarande bland de länder som uppvisar "bästa resultat" när det gäller andelen unga med högst grundskoleutbildning, som uppgick till 2,0 % 2023, jämfört med ett EU-genomsnitt på 9,5 %. Samtidigt ökade andelen barn under tre år i formell barnomsorg till 29,6 % 2023 (från 27,5 % 2022) och är nu "genomsnittlig", även om den fortfarande ligger 7,9 procentenheter under EU-genomsnittet. Trots ett ihållande kompetensglapp på arbetsmarknaden deltog endast 23,3 % av de vuxna kroaterna i utbildning under de senaste 12 månaderna 2022, jämfört med 39,5 % i EU och efter en minskning från 26,9 % 2016. Detta äventyrar potentialen att öka den framtida konkurrenskraften, inklusive den gröna och den digitala omställningen, och är något som "bör bevakas". Även om andelen vuxna med åtminstone grundläggande digitala färdigheter uppgick till 59,0 % 2023 (55,6 % i EU), bedöms den också som "bör bevakas" på grund av den betydande försämringen (med 4,4 procentenheter) sedan 2021.

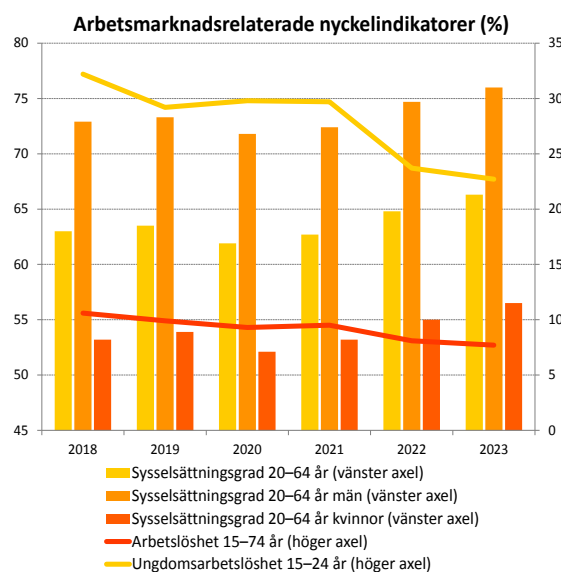
Kroatien står inför vissa utmaningar när det gäller socialt skydd och social inkludering. Andelen som löper risk för fattigdom eller social utestängning är fortfarande "genomsnittlig" för den totala befolkningen (20,7 % jämfört med 21,3 % i EU) och "bättre än genomsnittet" för barn (17,3 % jämfört med 24,8 % i EU), men högre än EU-genomsnittet för personer med funktionsnedsättning (37,5 % jämfört med 28,8 %). Effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom har varit "kritiska" sedan 2020 och var betydligt lägre än EU-genomsnittet 2023 (20,9 % jämfört med 34,7 %). Detta kräver noggrann övervakning, även med tanke på de höga levnadskostnaderna. Ojämligheten (mätt som förhållandet mellan övre och undre inkomstkvintil) nådde dessutom sin högsta nivå sedan 2018 på 4,91 år 2023 (jämfört med 4,7 i EU) och bedöms nu som "bör bevakas". Situationen vad gäller andelen av befolkningen i hushåll med hög boendeutgift i förhållande

till den disponibla inkomsten och andelen personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov är ”bättre än genomsnittet”.

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de sex indikatorer som markerats som ”kritiska” eller ”bör bevakas”, **konstateras att Kroatien står inför potentiella risker för uppåtgående social konvergens som kräver ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

Italien

Trots en ihållande återhämtning i sysselsättningen står Italien inför stora utmaningar på arbetsmarknaden. Även om sysselsättningsgraden nådde rekordhöga 66,3 % 2023, trots en avmattning i den ekonomiska tillväxten, ligger den fortfarande 9,0 procentenheter under EU-genomsnittet och är ”svag men förbättras”. Sysselsättningsgraden släpar särskilt efter i söder (52,5 %) och på öarna (51,5 %). Även om arbetslösheten (7,7 %) och långtidsarbetslösheten (4,2 %) minskade under 2023 är de fortfarande bland de högsta i EU och befinner sig i en situation som ”bör bevakas” respektive är ”kritisk”. Även skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män befinner sig i en ”kritisk situation”, med 19,5 procentenheter 2023, vilket är mer än dubbelt så mycket som EU-genomsnittet, och utan några betydande förbättringar under det senaste årtiondet. Det låga deltagandet på arbetsmarknaden, särskilt bland kvinnor och ungdomar, är fortfarande en utmaning mot bakgrund av den akuta demografiska utmaningen. Å andra sidan är Italien fortfarande bland de länder som uppvisar ”bästa resultat” när det gäller skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning. Slutligen minskade hushållens disponibla bruttointkomst per capita ytterligare till 94,0 % i Italien 2023 jämfört med 2008 (jämfört med ett EU-genomsnitt på 111,1 %), vilket tyder på en ”kritisk situation”.

Anmärkning: Avbrott i tidsserien 2018.

Källa: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

Situationen för ungdomar visar tecken på förbättring, men Italien står inför utmaningar när det gäller vuxenutbildning. Andelen vuxna som deltar i utbildning på 29,0 % 2022 (jämfört med 39,5 % i EU och 33,9 % 2016) bedömdes som ”bör bevakas”³⁰⁰. År 2023 hade dessutom endast 45,8 % av de vuxna italienarna åtminstone grundläggande digitala färdigheter, vilket också innebär att situationen ”bör bevakas”, särskilt mot bakgrund av den gröna och den digitala omställningen. Situationen för unga som med högst grundskoleutbildning och för unga som varken arbetar eller studerar förbättrades däremot, med en minskning på 1,0 procentenheter respektive 2,9 procentenheter, och är nu ”svag men förbättras”. Andelen unga med högst grundskoleutbildning är dock betydligt högre bland tredjelandsmedborgare (29,5 %) än bland landets egna medborgare (9,0 %). I Italien uppgår andelen unga som varken arbetar eller studerar till 16,1 %, vilket fortfarande är en av de högsta i EU (11,2 %) (”svag men förbättras”), och elevernas svaga grundläggande färdigheter är fortfarande en utmaning.

På det sociala området har framsteg gjorts, men det finns utrymme för ytterligare förbättringar. År 2023 minskade andelen av både befolkningen i stort och barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning med 1,6 procentenheter respektive 1,4 procentenheter (”bättre än genomsnittet” respektive ”svag men förbättras”), tack vare en minskning av personer som löper risk för inkomstfattigdom och av personer som lever i

³⁰⁰ Det finns ett avbrott i tidsserien för indikatorn 2023.

hushåll med mycket låg arbetsintensitet. Med 22,8 respektive 27,1 % ligger båda andelarna fortfarande över EU-genomsnittet. Andra sociala transfereringar än pensioner, t.ex. det allmänna barnbidraget, minskade inkomstfattigdomen med 30,5 % ("bättre än genomsnittet"). De regionala skillnaderna är dock stora och andelen personer som drabbats av allvarlig materiell och social fattigdom ökade, i linje med den höga och stagnerande andelen personer som lever i absolut fattigdom, som uppgick till 9,8 % 2023 (före pandemin: 7,6 %).

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de sex indikatorer som markerats som "kritiska" eller "bör bevakas", **konstateras att Italien står inför potentiella risker för uppåtgående social konvergens som kräver ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

Cypern

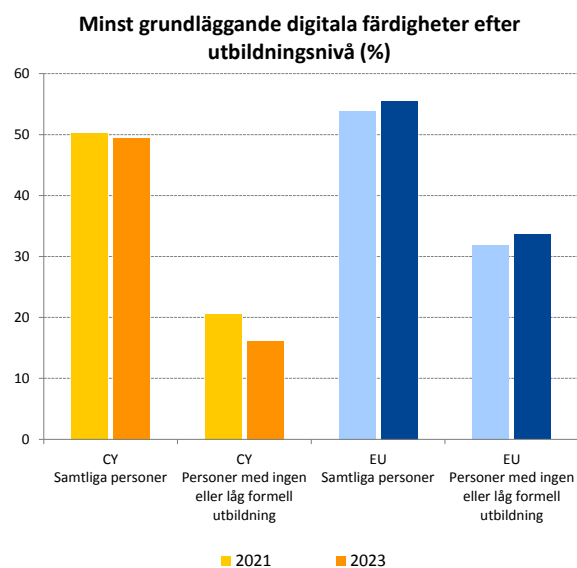
Kompetensutvecklingen visar på försämringar, och nya utmaningar uppstår.

Andelen unga med högst grundskoleutbildning ökade kraftigt, från 8,1 % 2022 till 10,4 % 2023, vilket nu ”bör bevakas”. Samtidigt är kompetensglappet stort: 2022 var 31,8 % av de anställda överkvalificerade för sitt jobb, dvs. 9,6 procentenheter mer än EU-genomsnittet. Den digitala kompetensen har minskat och är särskilt låg, med endast 49,5 % av de vuxna som har åtminstone grundläggande digitala färdigheter 2023 (jämfört med 55,6 % i EU), och situationen kvarstår som ”bör bevakas”. Dessutom saknar mer än hälften av alla studenter grundläggande färdigheter i matematik (53,2 %) och läsförståelse (60,6 %), vilket är bland de högsta andelarna i

EU. Endast 11,2 % av alla utexaminerade 2021 var STEM-studenter, vilket är en av de lägsta andelarna i EU (genomsnittet är 25,4 %), samtidigt som efterfrågan på arbetstagare inom STEM-sektorn väntas vara 50 % högre 2032 än utbudet 2021. Andelen vuxna som deltagit i utbildning under de senaste tolv månaderna är låg, 28,3 % under 2022 (jämfört med 39,5 % i EU), efter en kraftig nedgång från 44,8 % under 2016, vilket är en situation som ”bör bevakas”. Å andra sidan var andelen barn under tre år i formell barnomsorg 36,9 % i Cypern 2023 (jämfört med 37,5 % i EU), efter en betydande ökning från föregående år, vilket är ett övergripande resultat som är ”bättre än genomsnittet”.

Cyperns arbetsmarknad utvecklas överlag bra, men vissa befolkningsgrupper står fortfarande inför utmaningar. Mot bakgrund av en fortsatt relativt stabil ekonomisk tillväxt 2023 ökade sysselsättningsgraden ytterligare till 79,5 % 2023 (jämfört med 75,3 % i EU), och arbetslösheten och långtidsarbetslösheten sjönk till 5,8 % respektive 1,8 % (”bättre än genomsnittet”, ”bättre än genomsnittet” respektive ”genomsnittligt”). Skillnaderna i sysselsättning mellan kvinnor och män och för personer med funktionsnedsättning är ”bättre än genomsnittet” respektive ”genomsnittligt”. Samtidigt är andelen unga som varken arbetar eller studerar fortfarande hög med 13,9 % jämfört med 11,2 % i EU, även efter en minskning med 0,8 procentenheter, vilket innebär en ”kritisk situation”. Slutligen är hushållens disponibla bruttoinkomst per capita fortfarande låg, även om den ligger över 2008 års nivå, efter en liten försämring från 2021, vilket är ”genomsnittligt”.

Det sociala trygghetssystemet förefaller effektivt när det gäller att stödja goda sociala resultat i Cypern. Risken för fattigdom eller social utestängning, både totalt sett och bland barn, låg på 16,7 % 2023 (jämfört med 21,3 % totalt sett och 24,8 % för barn i EU), och landet presterar ”bättre än genomsnittet” för båda indikatorerna. Detta hänger nära samman med en stabil nivå och fördelning av realinkomsterna 2022, vilket också återspeglar att prisökningarna inledningsvis var dämpade 2022. Det återspeglar också bland annat effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom, som är ”genomsnittliga” (30,5 % jämfört med 34,7 % i EU) och den låga andelen av befolkningen i hushåll med hög boendekostnad i förhållande till den disponibla inkomsten, där Cypern är ett av de länder som uppvisar ”bästa resultat”. Andelen personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov är med 0,1 % bland de lägsta i EU och ”bättre än genomsnittet”.

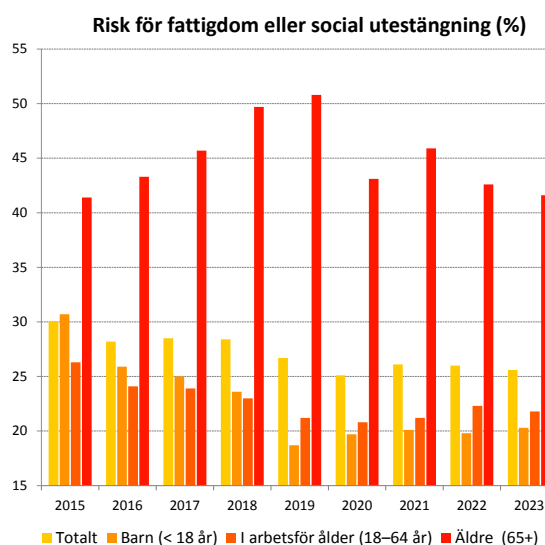
Källa: Eurostat [[isoc_dskl_i2l](#)], ESS ICT Survey.

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de fyra indikatorer som markerats som ”kritiska” eller ”bör bevakas”, **förefaller Cypern inte stå inför potentiella risker för en uppåtgående social konvergens och kommer därför inte att kräva ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

Lettland

Utmaningarna på det sociala området är betydande, särskilt för äldre människor.

Mot bakgrund av en krympande ekonomi var andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning fortfarande i en "kritisk situation" 2023 med 25,6 % (jämfört med ett EU-genomsnitt på 21,3 %), trots en minskning med 0,4 procentenheter från 2022. Bland barn ökade andelen till 20,3 %, från 19,8 % 2022, och var därmed "genomsnittlig". Å andra sidan var andelen särskilt hög för äldre med 41,6 %, vilket är mer än dubbelt så mycket som EU-genomsnittet (19,8 %). Samtidigt minskade effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom från 25,0 % år 2022 till 23,5 % år 2023 (jämfört med 34,7 % i EU) och "bör bevakas". Inkomstskillnaderna, mätt som förhållandet mellan övre och undre inkomstkventil, har varit fortsatt "kritiska" under de senaste tre åren, med ett av de högsta värdena på 6,2 år 2023 jämfört med 4,7 i EU. Den nyligen genomförda reformen av minimiinkomsten och höjningen av minimilönen till 700 euro under 2024 syftar till att ta itu med utmaningarna med höga risker för fattigdom och ojämlikhet, men resultaten är ännu inte märkbara. Slutligen fortsätter andelen personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov att tyda på en "kritisk situation". Denna andel uppgick till 7,8 % av befolkningen 2023 (jämfört med 2,4 % i EU) och har nästan fördubblats sedan 2021.

Källa: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], EU-Silc.

Resultatet för utbildning och kompetens är fortfarande "genomsnittligt", men med försämringar. Vuxnas deltagande i utbildning (under de senaste tolv månaderna) minskade 2022 (34,1 % jämfört med 39,5 % i EU), liksom andelen vuxna med åtminstone grundläggande digitala färdigheter, från 50,8 % under 2021 till 45,3 % under 2023 (jämfört med 55,6 % i EU). Det senare bedöms nu som "bör bevakas", vilket kan ha en negativ inverkan på den digitala omställningen i Lettland. Andelen unga med högst grundskoleutbildning ökade något 2023 till 7,7 % (jämfört med 9,5 % i EU), trots förbättringar under tidigare år. De senaste åtgärdernas inverkan på yrkesutbildningsreformen på detta område övervakas.

Arbetsmarknaden stabiliserades efter återhämtningen efter pandemin. År 2023 steg sysselsättningsgraden ytterligare till 77,5 % (från 77,0 % 2022) och var därmed "genomsnittlig" för andra året i rad. Lettland ligger kvar bland de länder som uppvisar "bästa resultat" när det gäller skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män och är "genomsnittligt" i fråga om andelen unga som varken arbetar eller studerar. Landet presterar "bättre än genomsnittet" i fråga om skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning, efter en förbättring till 18,5 procentenheter 2023 (jämfört med 21,5 procentenheter i EU), från 20,8 procentenheter 2022.

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de fem indikatorer som markerats som "kritiska" eller "bör bevakas", **förefaller Lettland inte stå inför potentiella risker för en uppåtgående social konvergens och kommer därför inte att kräva ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

Litauen

Situationen på arbetsmarknaden i Litauen har försämrats något under 2023, i kölvattnet av den ekonomiska avmattningen.

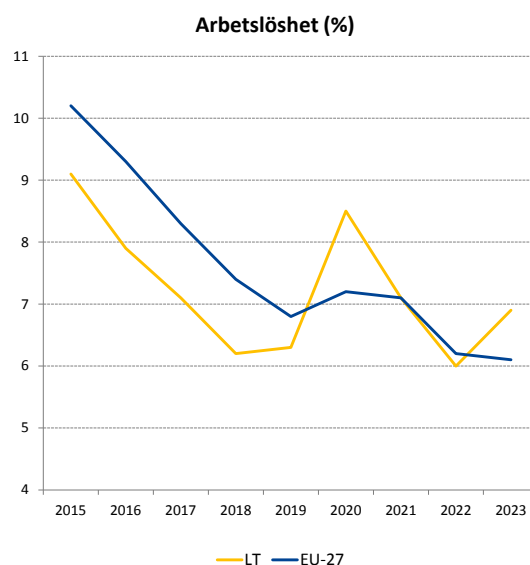
Arbetslösheten ökade med 0,9 procentenheter till 6,9 procent 2023 och ligger nu över EU-genomsnittet på 6,1 %, vilket innebär en försämring i relativa termer två år i rad (från ”bättre än genomsnittet” 2021 till ”genomsnittligt” 2022 och ”bör bevakas” 2023). Samtidigt påverkas ökningen också av inflödet av människor som flyr kriget i Ukraina, för vilka sysselsättningsdynamiken skiljer sig åt. Detta kan påverka arbetsmarknadssiffrorna tillfälligt. Trots detta förblev långtidsarbetslösheten ”genomsnittlig”.

Situationen ”bör bevakas” när det gäller sysselsättningsgraden. Medan den ökade i de flesta medlemsstater minskade den till 78,5 % i

Litauen 2023 (från 79,0 % 2022), även om den fortfarande ligger långt över EU-genomsnittet (75,3 % 2023). Andelen unga som varken arbetar eller studerar ökade dessutom med 2,8 procentenheter till 13,5 % 2023 (jämfört med 11,2 % i EU) och bedöms också som ”bör bevakas”. Sysselsättningssituationen för personer med funktionsnedsättning har förbättrats, vilket framgår av att skillnaden har minskat från 35,0 procentenheter 2022 till 32,4 procentenheter 2023 (jämfört med 21,5 procentenheter i EU). Skillnaden är dock fortfarande ”kritisk” i relativa termer enligt den sociala resultattavlans huvudindikator om skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning.

Den rekordhög inflationen 2022 avtog under 2023, men Litauen står fortfarande inför utmaningar när det gäller social inkludering och socialt skydd. Även om effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom är ”genomsnittliga”, är de sociala förmånerna och pensionerna fortfarande inte tillräckligt omfattande och heltäckande. Andelen personer som riskerar fattigdom eller social utestängning minskade med endast 0,3 procentenheter till 24,3 % 2023 (över EU-genomsnittet på 21,3 %) och kvarstår som ”bör bevakas”. Andelen är bland de högsta i EU för personer med funktionsnedsättning med 42,7 %. Ojämligheten, mätt som förhållandet mellan övre och undre inkomstkvintil, är bland de högsta i EU (6,3 mot 4,7), vilket tyder på en fortsatt ”kritisk situation” för tredje året i rad. Å andra sidan är andelen av befolkningen i hushåll med hög boendegift i förhållande till den disponibla inkomsten ”bättre än genomsnittet” och andelen barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning ”genomsnittlig”.

Mot bakgrund av den snabba gröna och digitala omställningen kvarstår utmaningarna när det gäller kompetensutveckling. Vuxnas deltagande i utbildning under de senaste tolv månaderna var betydligt lägre än EU-genomsnittet 2022, 27,4 % jämfört med 39,5 %, och bedöms därför som ”bör bevakas”. Å andra sidan ökade andelen vuxna med åtminstone grundläggande digitala färdigheter till 52,9 % 2023 (från 48,8 % 2022) jämfört med 55,6 % i EU (nu ”genomsnittlig”). Andelen barn under tre år i formell barnomsorg minskade till 19,9 % 2023 (från 22,8 % 2022), vilket innebär att den positiva trend som observerades 2021–2022 bröts och att andelen ligger kvar på ”bör bevakas”. Trots en ökning med 1,6

Källa: Eurostat [une_rt_a], EU:s arbetskraftsundersökning.

procentenheter låg samtidigt andelen unga med högst grundskoleutbildning, 6,4 % 2023, fortfarande under EU-genomsnittet på 9,5 % och var därmed ”bra men bör övervakas”.

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de åtta indikatorer som markerats som ”kritiska” eller ”bör bevakas”, däribland en som försämrats över tid, **konstateras att Litauen står inför potentiella risker för uppåtgående social konvergens som kräver ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

Luxemburg

Den sociala situationen i Luxemburg försämrades under 2023 och utmaningarna relaterade till boendekostnader kvarstår.

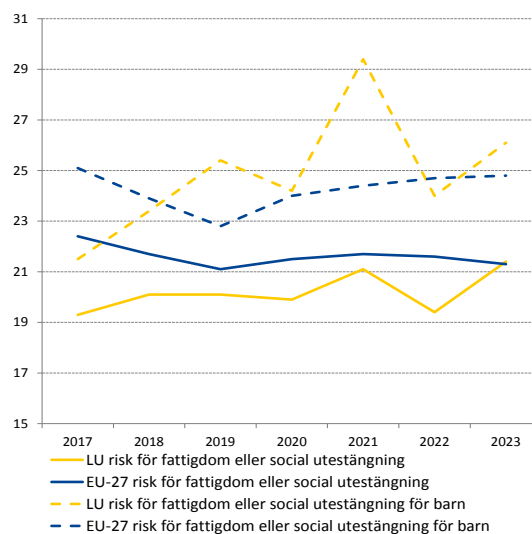
Andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning totalt sett (21,4 % jämfört med 21,3 % i EU) och särskilt för barn (26,1 % jämfört med 24,8 % i EU) försämrades kraftigt under 2023, både i absoluta och relativa tal. Detta kan hänföras till ökad inflation som har en negativ inverkan på allvarlig materiell eller social fattigdom samt ihållande hög fattigdom bland förvärvsarbetande. Effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom minskade också med mer än 6 procentenheter till 27,4 % (jämfört med 34,7 % i EU). Alla tre indikatorerna ”bör övervakas”. Boendekostnaderna fortsätter att

tynga hushållens budgetar: Den höga och ökande andelen hushåll med alltför höga boendekostnader indikerar en ”kritisk situation” för andra året efter en av de största ökningarna, på 22,7 % jämfört med 8,8 % för EU. Detta beror främst på befolkningstillväxten, trots det begränsade utbudet av bostäder, och på de stora inkomstskillnaderna i Luxemburg som påverkar tillgången. Å andra sidan har Luxemburg en av de högsta andelarna barn under tre år i formell barnomsorg, med en ökning från 54,7 % 2022 till 60,0 % 2023 (jämfört med 37,5 % i EU). Dessutom är andelen personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov ”bättre än genomsnittet”.

Den senaste tidens utveckling pekar på en avmattning på arbetsmarknaden. I en situation med ekonomisk avmattning och fortsatt brist på arbetskraft stagnerade sysselsättningsgraden 2023 på 74,8 %, vilket är något under EU-genomsnittet. Arbetslösheten ökade till 5,2 % och bedöms nu som ”bör bevakas”, efter att ha försämrats i relativa termer under två år i rad (från ”bättre än genomsnittet” och ”genomsnittlig” under de två föregående åren). Långtidsarbetslösheten ökade dessutom betydligt med 0,4 procentenheter till 1,7 % 2023, efter att tidigare ha återhämtat sig till den låga nivå som rådde före pandemin. Den bedöms nu också som ”bör bevakas”, liksom skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning (23,7 procentenheter jämfört med 21,5 procentenheter i EU) efter en ökning med 15,2 procentenheter 2023. Andelen unga som varken arbetar eller studerar ökade till 8,5 % 2023 och blir därmed ”bra men bör övervakas”.

Luxemburg presterar överlag bra när det gäller utbildning och kompetens, men står inför utmaningar när det gäller digitala färdigheter, som är avgörande för den dubbla omställningen. Landet ligger oftast ”bättre än genomsnittet” inom detta politikområde. Framför allt minskade andelen unga med högst grundskoleutbildning igen 2023 (till 6,8 % jämfört med ett EU-genomsnitt på 9,5 %), och andelen vuxna som deltagit i utbildning under de senaste tolv månaderna uppgick till 45,2 % år 2022 (jämfört med 39,5 % i EU). Under 2023 försämrades dock andelen vuxna med åtminstone grundläggande digitala färdigheter (60,1 %) kraftigt, medan de flesta medlemsstater uppvisade öknings. Även om denna siffra fortfarande ligger långt över EU-genomsnittet på 55,6 % innebär det att indikatorn nu ”bör bevakas”.

Risk för fattigdom eller social utestängning (%)

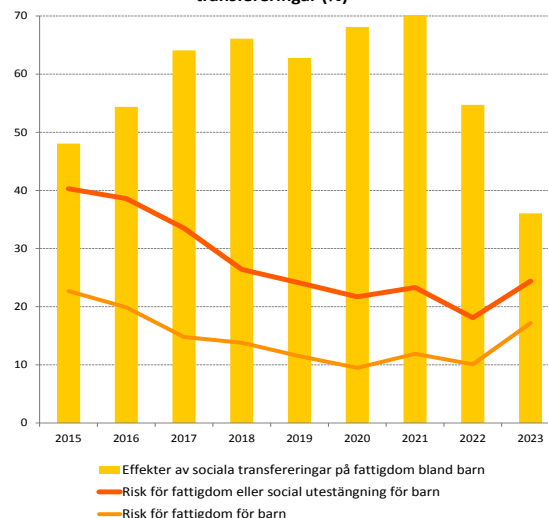
Anmärkning: Avbrott i tidsserierna 2020, 2021 och 2022.

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de åtta indikatorer som markerats som ”kritiska” eller ”bör bevakas”, däribland en som försämrats över tid, **konstateras att Luxemburg står inför potentiella risker för uppåtgående social konvergens som kräver ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

Ungern

Fattigdomen och den sociala utestängningen ökade, särskilt bland barn. År 2023 hade båda procentenheter försämrats, även om de fortfarande låg nära EU-genomsnittet (med 1,3 procentenheter till 19,7 % respektive 6,3 procentenheter till 24,4 %), från ”genomsnittlig” totalt sett respektive från ”bättre än genomsnittet” för barn till ”bör bevakas”. Risken för fattigdom bland barn ökade kraftigt och den allvarliga materiella och sociala fattigdomen var bland de högsta i EU (10,4 % totalt, 15,1 % för barn och 17,9 % för personer med funktionsnedsättning, jämfört med 6,8 %, 8,4 % och 11,0 % i EU). Efter en ökning med 12 % 2023 bedöms inkomstskillnaderna också som ”bör bevakas”, även om de fortfarande ligger något under EU-genomsnittet (4,5 mot 4,7). Effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom förbättrades från ”bör bevakas” till ”genomsnittligt” 2023 (34,5 %), vilket visar på en mycket lägre minskningstakt totalt sett men med en stor minskning för barn. De sociala transfereringarnas minskande genomslagskraft återspeglar det faktum att sociala förmåner som minimiinkomst och familjeförmåner har varit nominellt oförändrade medan priser och nominella löner har ökat snabbt under de senaste åren.

Risk för fattigdom bland barn, risk för fattigdom eller social utestängning för barn samt effekter av sociala transfereringar (%)

Anmärkning: De sociala transfereringarnas effekter när det gäller att minska barnfattigdomen beräknas med hjälp av andelen barn som löper risk för fattigdom före och efter transfereringarna. Avbrott i tidsserien 2022. Källa: Eurostat [[ilc_peps01n](#)], [[ilc_li10](#)] och [[ilc_li02](#)], EU-Silc.

Ungern står inför utmaningar inom de flesta utbildningssektorer, men presterar över genomsnittet när det gäller vuxenutbildning. Andelen unga med högst grundskoleutbildning är fortsatt hög och befinner sig i en ”kritisk situation”, trots en minskning från 12,4 % 2022 till 11,6 % 2023. För romer var denna siffra sex gånger högre till följd av systemrelaterade problem, vilket tyder på betydande utmaningar med att ge romerna tillgång till lämplig utbildning och kompetens för arbetsmarknaden. Elevernas grundläggande färdigheter är fortfarande låga och den socioekonomiska bakgrunden har en betydande inverkan. Efter de senaste årens insatser för att öka kapaciteten inom barnomsorgen ökade å andra sidan andelen barn under tre år i formell barnomsorg från 12,9 % 2022 till 20,3 % 2023 och är nu ”svag men förbättras”. Ungern presterade ”bättre än genomsnittet” i fråga om digitala färdigheter och hade ”bästa resultat” i fråga om vuxenutbildning 2023 (58,9 % respektive 62,2 %, jämfört med 55,6 % och 39,5 % i EU). Andelen bland lågutbildade, arbetslösa och personer över 55 år är dock lägre än för den totala befolkningen.

Den ungerska arbetsmarknaden fortsätter att prestera bra överlag, men långtidsarbetslösheten har ökat och resultaten för vissa utsatta grupper släpar fortfarande efter. Sysselsättningen och arbetslösheten fortsatte att vara ”bättre än genomsnittet” 2023, och Ungern är fortfarande bland de länder som uppvisar ”bästa resultat” när det gäller hushållens disponibla bruttoinkomst per capita. Långtidsarbetslösheten är fortfarande lägre än EU-genomsnittet, men ökade något 2023, trots en nedåtgående trend i EU, vilket ”bör bevakas”. Utsatta grupper fortsätter att möta betydande hinder på arbetsmarknaden. Skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning minskade med 2,8 procentenheter 2023 och bedöms nu som ”bör bevakas” på grund av sin

fortsatt höga nivå (29,6 procentenheter jämfört med 21,5 procentenheter i EU). Sysselsättningsgraden (15–64 år) för lågutbildade (38,7 %) och romer (47,3 %) låg 2022 långt under det ungerska genomsnittet (74,4 %).

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de sex indikatorer som markerats som ”kritiska” eller ”bör bevakas”, **konstateras att Ungern står inför potentiella risker för uppåtgående social konvergens som kräver ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

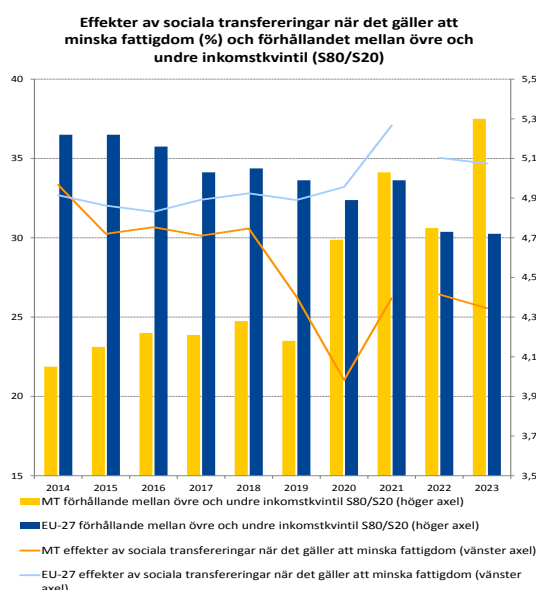
Malta

Den sociala situationen i Malta präglas av allt större utmaningar. Mot bakgrund av en solid ekonomisk tillväxt är risken för fattigdom eller social utestängning, både totalt sett och bland barn, ”genomsnittlig” (19,8 % respektive 25,2 %, jämfört med 21,3 % och 24,8 % i EU). Trots detta markeras tre sociala indikatorer som ”bör bevakas”. Inkomstskillnaderna, mätt som förhållandet mellan övre och undre inkomstkventil, ökade från 4,8 år 2022 till 5,3 år 2023 (jämfört med 4,7 i EU). Effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom är fortsatt låga, 25,6 % 2023, vilket är långt under EU-genomsnittet på 34,7 %, och minskar med åren. Andelen av befolkningen i hushåll med hög boendeutgift i förhållande till den disponibla inkomsten ökade kraftigt, till 6,0 % 2023 från 2,9 % 2022, men ligger fortfarande under EU-genomsnittet. Å andra sidan var det bara 0,1 % av befolkningen som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov (jämfört med 2,4 % i EU), vilket tyder på ett resultat som är ”bättre än genomsnittet”.

Andelen unga som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning är fortfarande en utmaning, men vuxnas deltagande i livslångt lärande har ökat. Trots en ytterligare liten minskning bedöms andelen unga med högst grundskoleutbildning, 10,2 % 2023 jämfört med 9,5 % i EU, fortfarande som ”bör bevakas”. Ungefär en tredjedel av de maltesiska eleverna saknar grundläggande kunskaper i matematik (32,6 %) och läsförståelse (36,3 %), vilket är långt över EU-genomsnittet. Andelen unga som varken arbetar eller studerar på 7,6 % var dock låg 2023 (11,2 % i EU). Andelen barn under tre år i formell barnomsorg var relativt hög med 51,0 % 2023 (37,5 % i EU). Även vuxnas deltagande i utbildning under de senaste tolv månaderna ökade från 32,8 % 2016 till 39,9 % 2022. I alla dessa tre avseenden presterar Malta ”bättre än genomsnittet”. Bland vuxna hade 63,0 % åtminstone grundläggande digitala färdigheter (jämfört med 55,6 % i EU, ”genomsnittligt”), även om det fortfarande finns stora skillnader mellan olika kompetensnivåer.

Arbetsmarknaden presterar överlag starkt, men det finns fortfarande utmaningar när det gäller skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män. Sysselsättningsgraden i Malta var bland de högsta i EU 2023 med 81,3 %, och arbetslösheten låg på en historiskt låg nivå på 3,5 % (”bättre än genomsnittet” respektive ”bästa resultat”). Skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning minskade också från 30,1 procentenheter 2022 till 25,8 procentenheter 2023 (jämfört med 21,5 procentenheter i EU) och är nu ”bättre än genomsnittet”. Sysselsättningsgraden ökade för både kvinnor och män, men skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män ökade till 14,1 procentenheter 2023, vilket tyder på en ”kritisk situation”. Detta är betydligt högre än EU-genomsnittet (10,2 procentenheter) och en av de största försämringarna sedan 2022.

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de fem indikatorer som markerats som ”kritiska” eller ”bör bevakas”, **förefaller Malta inte stå inför**

Anmärkning: Avbrott i tidsserien för effekterna av sociala transfereringar 2022 (ej sammanhängande linjer).

Källa: Eurostat [[tespm050](#)] och [[tessi180](#)], EU-Silc.

potentiella risker för en uppåtgående social konvergens och kommer därför inte att kräva ytterligare analys i ett andra steg (se rutan i avsnitt 1.4).

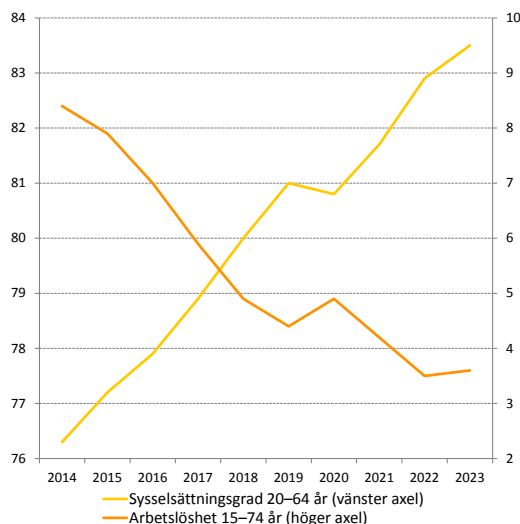
Nederländerna

Nederländernas ekonomi fortsätter att prestera relativt väl på alla indikatorer i den sociala resultattavlan som rör arbetsmarknaden. Trots en markant ekonomisk avmattning under 2023 var arbetsmarknaden fortsatt stram. Sysselsättningsgraden i Nederländerna steg till 83,5 % 2023 ("bästa resultat"), långt över EU-genomsnittet (75,3 %), och arbetslösheten är fortsatt låg trots en liten ökning 2023 (till 3,6 %, "bättre än genomsnittet"). Andelen unga som varken arbetar eller studerar är fortfarande bland de lägsta i EU, trots att den har ökat ytterligare 2023 (med 0,5 procentenheter till 4,7 %), vilket gör landet till ett av de länder som uppvisar "bästa resultat". Risker för en starkt segmenterad arbetsmarknad är dock alltså en av de största strukturella utmaningarna i Nederländerna. Medan skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män är "genomsnittlig" (7,8 procentenheter jämfört med 10,2 procentenheter i EU 2023) är deltidsanställningar utbredda, särskilt för kvinnor. Detta resulterar i en av de största skillnaderna mellan kvinnor och män i fråga om deltidsarbete i EU (41,8 procentenheter jämfört med ett EU-genomsnitt på 20,2 procentenheter 2023) och en betydande pensionsklyfta mellan kvinnor och män (39,9 % jämfört med 25,3 % i EU 2023). Slutligen har tillväxten av hushållens disponibla bruttoinkomst per capita inte hållit jämna steg med EU-genomsnittet (109,4 respektive 111,1) och bedöms fortfarande som "bör bevakas".

Nederländerna fortsätter att överlag uppvisa en stark utveckling när det gäller kompetensutveckling. Trots en liten ökning jämfört med föregående år (0,6 procentenheter) är andelen unga med högst grundskoleutbildning fortfarande "bättre än genomsnittet" (6,2 % 2023). År 2023 hade 82,7 % av den vuxna befolkningen åtminstone grundläggande digitala färdigheter, vilket är bland de högsta andelarna i EU ("bästa resultat"). Enligt resultaten från Pisaundersökningen 2022 har dock elevernas allmänna grundläggande färdigheter försämrats, vilket utgör en risk för kompetensutvecklingen och konkurrenskraften. Medan andelen lågpresterande elever 2012 låg långt under EU-genomsnittet på alla områden, hade den 2022 nästan fördubblats i matematik och naturvetenskap, och var 2,5 gånger högre i läsförståelse. Sedan 2018 har andelen lågpresterande elever ökat, särskilt bland mindre gynnade elever. Det är fortfarande viktigt med effektiva uppsökande åtgärder för kompetenshöjning och omskolning av personer med en ogynnsam situation på arbetsmarknaden (t.ex. lågutbildade, personer med flexibla anställningar eller visstidsanställningar, personer med invandrarbakgrund och personer med funktionsnedsättning). Det decentraliserade genomförandet av programmet kan leda till att utsatta grupper inte alltid får lika mycket eller tillräckligt stöd.

Andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning i Nederländerna är fortfarande relativt stabil och ligger långt under EU-genomsnittet. Utmaningar kvarstår för vissa grupper, t.ex. personer med funktionsnedsättning eller personer med invandrarbakgrund, särskilt barn. Andelen av befolkningen i hushåll med hög boendegift i förhållande till den disponibla inkomsten ökade från 8,3 % 2020 till 9,3 % 2023 (jämfört med 8,8 % i EU, "genomsnittlig"). Personer som löper risk för fattigdom är

Sysselsättningsgrad och arbetslöshet (%)

Källa: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

särskilt drabbade, med en andel med hög boendegift i förhållande till den disponibla inkomsten på 34,5 % (jämfört med 33,5 % i EU).

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt en indikator som markerats som ”bör bevakas”, **förefaller Nederländerna inte stå inför potentiella risker för en uppåtgående social konvergens och kommer därför inte att kräva ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

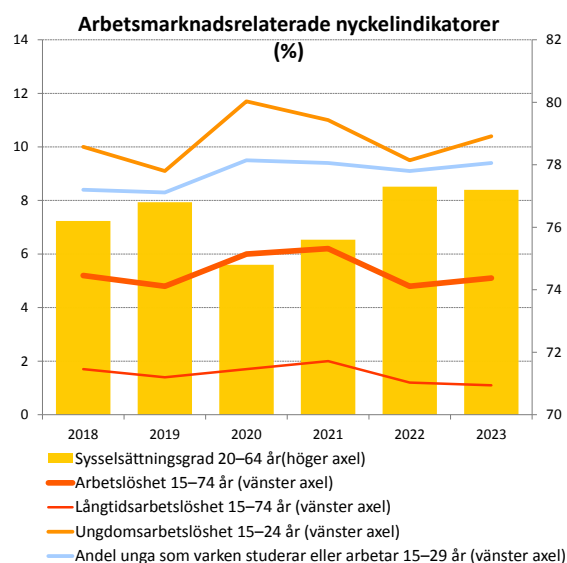
Österrike

Under 2023 visade återhämtningen på arbetsmarknaden vissa tecken på avmattning. Efter en betydande ökning föregående år minskade sysselsättningsgraden något till 77,2 % 2023, mot bakgrund av en krympande ekonomi med utbredd brist på arbetskraft och kompetensglapp, vilket nu bedöms som ”bör bevakas”. Arbetslösheten ökade måttligt till 5,1 % 2023 och är nu ”genomsnittlig” (från ”bättre än genomsnittet” föregående år). Långtidsarbetslösheten sjönk däremot ytterligare och är fortfarande ”bättre än genomsnittet”. Även om skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män låg kvar på ”genomsnittlig” nivå (7,8 procentenheter 2023) hade Österrike en av de högsta andelarna deltidsarbetande kvinnor (61,4 %) och den största skillnaden mellan könen (38,6 procentenheter) i detta avseende. Om man ser till heltidsekvivalenter leder detta

till en betydligt större skillnad i sysselsättning mellan kvinnor och män på 19 procentenheter. Andelen barn under tre år i formell barnomsorg förbättrades endast något, med 1,1 procentenheter på ett år, till en fortsatt låg nivå på 24,1 % 2023 (jämfört med 37,5 % i EU) kvarstår därför som ”bör bevakas”. Denna låga andel och det begränsade utbudet av barnomsorg till överkomliga priser och av god kvalitet bidrar i hög grad till den höga andelen deltidsarbetande kvinnor. Hushållens reala disponibla bruttoinkomst per capita låg under 2008 års nivå (på 98,5 % 2023), trots att den stadigt återhämtat sig sedan covid-19-krisen, och utgör en ”kritisk situation”.

När det gäller färdigheter fortsätter Österrike att uppvisa goda resultat, men vissa utmaningar kvarstår. Andelen vuxna med åtminstone grundläggande digitala färdigheter är hög (64,7 % 2023) och ”bättre än genomsnittet”. Andelen personer som deltar i utbildning har visserligen minskat med 3,1 procentenheter sedan 2016, men låg 2022 klart över EU-genomsnittet (52,2 % jämfört med 39,5 %, ”bättre än genomsnittet”). Att stärka vuxnas kompetensutveckling, även inom det digitala och det gröna området, förefaller viktigt för att stödja den gröna och den digitala omställningen och åtgärda relaterade brister. Andelen unga med högst grundskoleutbildning var ”genomsnittlig” med 8,6 % år 2023. Samtidigt hade endast 30,5 % av de arbetslösa (15–64 år) högst grundskoleutbildning, vilket gör dem särskilt sårbara. Genom att förbättra de grundläggande färdigheterna för alla kan man frigöra deras potential och förbättra sysselsättningsresultaten.

Österrike presterar relativt väl på området socialt skydd och social inkludering. Andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning är ”bättre än genomsnittet” med 17,7 % år 2023, medan andelen barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning har ökat till 22,7 % (”genomsnittlig”). Framför allt ökade den allvarliga materiella och sociala fattigdomen (med 1,2 procentenheter) 2023, även om den fortfarande ligger långt under EU-genomsnittet. Andelen av befolkningen i hushåll med hög boendeutgift i förhållande till den disponibla inkomsten minskade i sin tur och är nu ”bättre än genomsnittet”. Även de stora effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom (39,2 % 2023 jämfört med 34,7 % i EU) och den låga andelen

Anmärkning: Avbrott i tidsserien för andelen unga som varken arbetar eller studerar 2021.

Källa: Eurostat [[fsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], [[une_ltu_a](#)] och [[edat_ifse_20](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

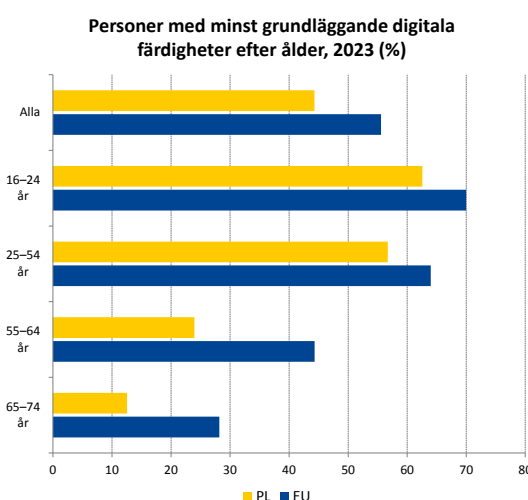
personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov visar fortfarande på en situation som är ”bättre än genomsnittet”.

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de tre indikatorer som markerats som ”kritiska” eller ”bör bevakas”, **förefaller Österrike inte stå inför potentiella risker för en uppåtgående social konvergens och kommer därför inte att kräva ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

Polen

Arbetsmarknaden är stabil, men kvinnor och personer med funktionsnedsättning står fortfarande inför betydande utmaningar. År 2023 var sysselsättningsgraden den högsta på tre årtionden (77,9 % jämfört med 75,3 % i EU, ”bättre än genomsnittet”). Polen har dessutom en av de lägsta arbetslöshetsnivåerna på 2,8 % och är bland de länder som har ”bästa resultat” i EU. Bristen på arbetskraft är dock fortfarande påtaglig, bl.a. på grund av minskningen av befolkningen i arbetsför ålder och lägre arbetskraftsdeltagande bland vissa befolkningsgrupper. År 2023 hade skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män minskat mer än genomsnittet, men kvarstår som ”bör bevakas” med 11,8 procentenheter jämfört med 10,2 procentenheter i EU. Arbetskraftsdeltagandet är relativt lågt eftersom kvinnor tenderar att ha ett större omsorgsansvar för barn och personer i behov av långvarig vård och omsorg. Andelen barn under tre år i formell barnomsorg försämrades avsevärt under 2023, till 12,6 % (från 15,9 % 2022), och ligger fortfarande långt under EU-genomsnittet (37,5 %), vilket innebär en ”kritisk situation”. Denna låga siffra i kombination med kvalitetsproblem kan påverka barns långsiktiga inlärningsmöjligheter och kvinnors deltagande på arbetsmarknaden. Med en ökning på 2,6 procentenheter till 33,9 procentenheter 2023 var skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning bland de största i EU (21,5 procentenheter i EU) och tyder på en ”kritisk situation”³⁰¹.

Polen uppvisar en viss positiv utveckling när det gäller ungdomar, men nivåerna på grundläggande färdigheter, digitala färdigheter och vuxnas deltagande i utbildning är fortfarande mycket låga. Andelen vuxna som deltog i utbildning (under de senaste tolv månaderna) var 20,3 % år 2022, långt under EU-genomsnittet på 39,5 %, vilket innebär en ”kritisk situation”. Detta beror främst på ett lågt deltagande i icke-formell utbildning. Trots en ökning med 1,4 procentenheter låg dessutom andelen personer med åtminstone grundläggande digitala färdigheter (44,3 %) fortfarande betydligt under EU-genomsnittet 2023 (55,6 %) och utgör också en ”kritisk situation”. Att stärka förvärvet

Källa: Eurostat [[eq_dsk107](#)], ESS ICT Survey.

av digitala färdigheter kan främja den gröna och den digitala omställningen. I OECD:s Pisaundersökning från 2022 ökade andelen 15-åriga elever som inte nådde upp till miniminivåerna i grundläggande färdigheter till 23 % i matematik, 22,2 % i läsförståelse och 18,6 % i naturvetenskap, vilket är bland de högsta ökningarna i EU jämfört med 2018. Å andra sidan är Polen ett av de länder som har ”bästa resultat” när det gäller andelen unga med högst grundskoleutbildning (3,7 % jämfört med 9,5 % i EU 2023).

Den sociala situationen är relativt stabil i Polen. År 2023 var andelen som löper risk för fattigdom eller social utestängning (16,3 % totalt och 16,9 % för barn) och inkomstskillnaderna (förhållande mellan övre och undre inkomstkventil på 4,1) fortfarande ”bättre än genomsnittet” (jämfört med 21,3 %, 24,8 % respektive 4,7 i EU). Framför allt är

³⁰¹ Låg tillförlitlighet anges för indikatorn för skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning 2023.

andelen barn som lever i hushåll med mycket låg arbetsintensitet betydligt lägre än EU-genomsnittet (3,1 % jämfört med 7,5 %).

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående inledande analys, och särskilt de fem indikatorer som markerats som ”kritiska” eller ”bör bevakas”, **förefaller Polen inte stå inför potentiella risker för en uppåtgående social konvergens och kommer därför inte att kräva ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

Portugal

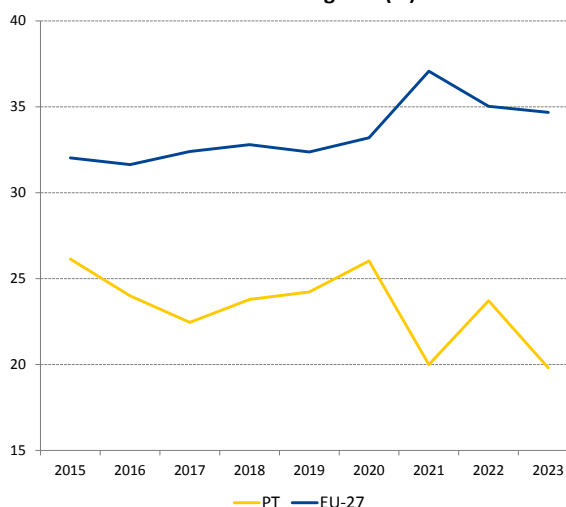
Portugals sociala trygghetssystem har blivit mindre effektivt när det gäller att minska risken för fattigdom och inkomstskillnaderna. År 2023 har effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom minskat med 3,9 procentenheter och ligger på 19,8 % (jämfört med 34,7 % i EU), vilket tyder på en "kritisk situation". Att de sociala förmånerna blir allt mindre effektiva beror på att priserna och de nominella lönerna har ökat snabbt under de senaste åren, medan de sociala förmånerna inte har ökat i samma takt. Ojämligheten, mätt som förhållandet mellan övre och undre inkomstkventil, försämrades också 2023 till 5,6 (jämfört med 4,7 i EU, vilket "bör bevakas"). Samtidigt låg andelen personer

som löper risk för fattigdom eller social utestängning kvar på 20,1 % 2023, vilket är "genomsnittligt". Andelen barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning ökade dock med 1,9 procentenheter (till 22,6 %) från 2022 ("genomsnittligt"), vilket är en av de allvarligaste försämringarna i EU. Andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning är också särskilt hög i de yttersta randområdena Azorerna och Madeira (31,4 % respektive 28,1 %). Indikatorvärdena försämrades i Lissabons storstadsområde och på Azorerna (med 3,8 procentenheter respektive 1,1 procentenheter), vilket tyder på fortsatta utmaningar när det gäller den regionala sammanhållningen.

Även om Portugal presterar genomsnittligt på kompetensområdet innebär ökningen av andelen unga som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning en utmaning. Andelen unga med högst grundskoleutbildning ökade från 6,3 % 2022 till 8,1 % 2023, och bedöms nu som "bör bevakas". Efter att ha försämrats från "bättre än genomsnittet" under de två föregående åren innebär utvecklingen en tillbakagång från tidigare förbättringar. Dessutom finns det betydande regionala skillnader, med mycket högre siffror för till exempel Algarveregionen (16 %) och i synnerhet den autonoma regionen Azorerna (21,7 %). Elevernas grundläggande färdigheter har försämrats avsevärt sedan 2018. Landet presterar "genomsnittligt" för andelen vuxna med åtminstone grundläggande digitala färdigheter och andelen vuxna som deltar i utbildning (under de senaste tolv månaderna). Den senare andelen minskade dock från 38,0 % 2016 till 33,4 % 2022, trots att det finns ett behov av kompetenshöjning och omskolning, även mot bakgrund av den digitala och den gröna omställningen.

Portugals arbetsmarknad är fortsatt motståndskraftig. I ett läge med en ekonomisk tillväxt över EU-genomsnittet förbättrades sysselsättningsgraden från 77,1 % 2022 till 78,0 % 2023 med stöd av nettomigration och ligger kvar på en "genomsnittlig" nivå. Arbetslösheten ökade däremot med 0,3 procentenheter 2023 till 6,5 % ("genomsnittligt"). Långtidsarbetslösheten har förbättrats sedan 2021, men ligger fortfarande över EU-genomsnittet 2023 (2,5 % jämfört med 2,1 %). Portugal fortsätter också att prestera "bättre än genomsnittet" när det gäller andelen unga som varken arbetar eller studerar (utom på Azorerna) och skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män, och är bland de länder som uppvisar "bästa resultat" i fråga om skillnaden i sysselsättning för personer med

Effekter av sociala transfereringar när det gäller att minska fattigdom (%)

Anmärkning: Avbrott i tidsserien 2022.

Källa: Eurostat [[tespm050](#)], EU-Silc.

funktionsnedsättning. Å andra sidan kvarstår segmenteringen av arbetsmarknaden, vilket återspeglas i en hög andel unga med visstidsanställning (42,9 % jämfört med 34,3 % i EU 2023).

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de tre indikatorer som markerats som "kritiska" eller "bör bevakas", **förefaller Portugal inte stå inför potentiella risker för en uppåtgående social konvergens och kommer därför inte att kräva ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

Rumänien

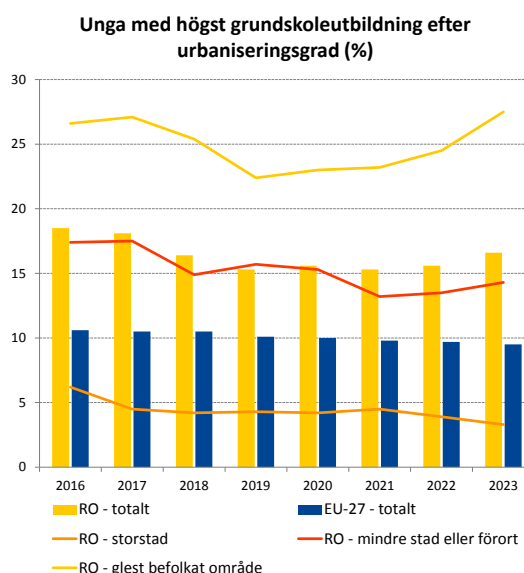
Trots vissa framsteg är fattigdomsriskerna i Rumänien fortfarande höga, särskilt för utsatta grupper och på landsbygden. Andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning har minskat stadigt sedan 2016, från 46,0 % till 34,4 % 2022 och 32,0 % 2023 (jämfört med 21,3 % i EU), vilket är ett tecken på att landet kommer i kapp, trots att inflationen har varit fortsatt hög de senaste åren. Andelen barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning, som låg på 39,0 %, minskade också under 2023 (från 41,5 % 2022), men var fortfarande en av de högsta (24,8 % i EU). Detta tyder på en situation som är ”svag men förbättras” för båda indikatorerna i år, jämfört med en ”kritisk situation” förra året. Det sociala trygghetssystemet fortsätter att visa låg effektivitet när det gäller att minska fattigdom, eftersom sociala transfereringar (utom pensioner) endast minskar fattigdomen med 15,6 % (jämfört med 34,7 % i EU), vilket är ”kritiskt”. Även om inkomstskillnaderna (mätt som förhållandet mellan övre och undre inkomstkventil) minskade något under 2023 (från 6,0 till 5,8) är de fortfarande bland de högsta i EU och utgör också en ”kritisk situation”. Andelen personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov ökade (5,2 % 2023 jämfört med 4,9 % 2022) i linje med den trend som observerats i EU och kvarstår som ”bör bevakas”. Utsatta grupper, människor som bor på landsbygden och marginaliserade grupper som romer har svårare att få tillgång till väsentliga och sociala tjänster.

Arbetsmarknaden förbättras, men står fortfarande inför stora utmaningar. År 2023 låg sysselsättningsgraden fortfarande långt under EU-genomsnittet (68,7 % jämfört med 75,3 %) och har endast förbättrats marginellt sedan 2022 (68,5 %), trots en ekonomisk tillväxt som ligger över EU-genomsnittet. Detta är en ”kritisk situation”, som delvis beror på att vissa befolkningsgrupper, däribland kvinnor och romer, är underrepresenterade. Långtidsarbetslösheten var stabil (”genomsnittlig” på 2,2 %), vilket går emot en förbättrad trend i EU. Samtidigt ökade skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män med 0,5 procentenheter till 19,1 procentenheter 2023, vilket är en av de största skillnaderna i EU, och som därmed befinner sig i

en ”kritisk situation”. Detta var också fallet för andelen unga som varken arbetar eller studerar, som minskade med 0,5 procentenheter till 19,3 % 2023, men som fortfarande är en av de högsta i EU.

Skillnaden i sysselsättning för personer med funktionsnedsättning minskade med 2,8 procentenheter 2023, men är fortfarande stor och ”bör bevakas”.

De kvarstående utmaningarna inom utbildning och kompetensutveckling äventyrar en hållbar socioekonomisk konvergens. Vuxnas deltagande i utbildning är ”svagt men förbättras” (19,1 % jämfört med 39,5 % i EU 2022). Andra områden inom kompetensutveckling uppvisar dock ihållande ”kritiska situationer”. Detta gäller andelen vuxna med åtminstone grundläggande digitala färdigheter (27,7 % 2023 jämfört med 55,6 % i EU). Andelen unga med högst grundskoleutbildning är också en av de högsta (16,6 % jämfört med 9,5 % i EU 2023), och har förvärrats ytterligare jämfört med en nedåtgående trend i EU. Andelen befinner sig därmed i en ”kritisk situation”, liksom andelen barn under tre år i

Anmärkning: Avbrott i tidsserien för RO 2021.

Källa: Eurostat [[edat_lfse_30](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

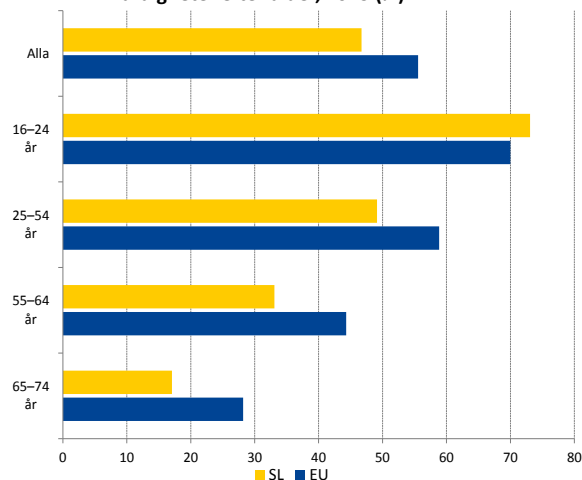
formell barnomsorg, som fortfarande är mycket låg (12,3 % jämfört med 37,5 % i EU). Dessa tendenser, tillsammans med de låga nivåerna av grundläggande färdigheter enligt resultaten från Pisaundersökningen 2022, understryker att det finns utrymme för att stärka utbildningen när det gäller kvalitet, tillgänglighet och relevans för arbetsmarknaden.

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de tio indikatorer som markerats som ”kritiska” eller ”bör bevakas”, **konstateras att Rumänien står inför potentiella risker för uppåtgående social konvergens som kräver ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

Slovenien

Slovenien har svårigheter med sitt utbildningssystem. År 2022 deltog endast 26,5 % av alla vuxna i utbildning. Detta är betydligt lägre än EU-genomsnittet på 39,5 % och motsvarar en minskning med 13,8 procentenheter jämfört med 2016, och bedöms därför som ”bör bevakas”. Dessutom hade endast 46,7 % av de vuxna minst grundläggande digitala färdigheter 2023, vilket är långt under EU-genomsnittet (55,6 %) och motsvarar en minskning med 3,0 procentenheter jämfört med 2021. Denna situation ”bör bevakas”, särskilt mot bakgrund av den gröna och den digitala omställningen. Andelen unga med högst grundskoleutbildning ökade ytterligare med 1,4 procentenheter till 5,4 % 2023 och är fortfarande ”bra men bör övervakas”, även om Slovenien fortfarande har en av de lägsta andelarna i EU³⁰². Andelen unga som varken arbetar eller studerar minskade i sin tur med 0,6 procentenheter till 7,8 % 2023, vilket är ”bättre än genomsnittet”.

Personer med minst grundläggande digitala färdigheter efter ålder, 2023 (%)

Källa: Eurostat [[isoc_sk_dskl_i21](#)], ESS ICT Survey.

Sloveniens arbetsmarknad fungerar överlag bra i ett läge med fortsatt ekonomisk tillväxt, även om sysselsättningsgraden sjönk 2023. Arbetslösheten och långtidsarbetslösheten fortsatte att minska under 2023 och låg på 3,7 % (”bättre än genomsnittet”) respektive 1,4 % (”genomsnittligt”). Sysselsättningsgraden på 77,5 % ligger över EU-genomsnittet på 75,3 %, men noterade en liten nedgång (0,4 procentenheter) trots att den totala sysselsättningen samtidigt ökade med 1,6 %. Mot bakgrund av att sysselsättningsgraden ökar i de flesta medlemsstater tyder detta på en situation som ”bör bevakas”. Strukturella faktorer som en snabbt åldrande befolkning och kompetensglapp riskerar dock att förvärra den befintliga bristen på arbetskraft.

Slovenien har överlag ett välfungerande socialt trygghetssystem. Liksom under tidigare år var andelen av befolkningen och i synnerhet andelen barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning en av de lägsta 2023, med 13,7 % respektive 10,7 % (båda ”bästa resultat”), även tack vare välriktade stödåtgärder som hjälper utsatta hushåll att lindra effekterna av energiprisinflationen. Vissa utsatta grupper, däribland lågutbildade, arbetslösa och äldre kvinnor, löper dock fortfarande mycket större risk att drabbas av fattigdom, vilket motiverar ytterligare politiska insatser riktade till dessa grupper. Effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom är nu ”genomsnittliga” med 35,5 %, men fortfarande mindre effektiva för äldre (över 65 år). Inkomstskillnaderna på 3,3, mätt som förhållandet mellan övre och undre inkomstkventil, är fortfarande en av de lägsta i EU 2023 (”bästa resultat”).

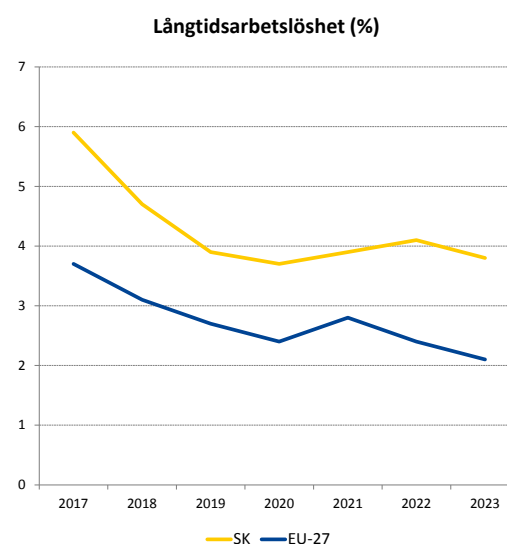
Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de tre indikatorer som markerats som ”bör bevakas”, **förefaller Slovenien inte stå inför potentiella risker för en uppåtgående social konvergens och kommer därför inte att kräva ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

³⁰² Det finns ett avbrott i tidsserien 2023 för indikatorn Andel unga med högst grundskoleutbildning.

Slovakien

Deltagandet i förskoleverksamhet och barnomsorg är mycket lågt och en försämring kan noteras när det gäller digitala färdigheter, medan landet överlag presterar bra när det gäller vuxenutbildning. År 2023 hade Slovakien en av de lägsta andelarna barn under tre år som deltog i formell barnomsorg (1,0 %, och en klyfta i förhållande till EU:s andel på 37,5 %), och befinner sig därför fortfarande i en ”kritisk situation”. Deltagandet i förskoleverksamhet och barnomsorg bland barn över tre år är fortfarande också ett av de lägsta (78,6 % jämfört med 93,1 % i EU 2022), med en andel på endast 33 % av de romska barnen 2021 (även om det är en förbättring från 27 % 2016). En tredjedel av 15-åringarna saknar dessutom grundläggande färdigheter i matematik och läsförståelse. Andelen vuxna med åtminstone grundläggande digitala färdigheter sjönk från 55,2 % under 2021 till 51,3 % under 2023 och ”bör bevakas”. Andelen unga som lämnar skolan med högst grundskoleutbildning och andelen vuxna som deltar i utbildning (under de senaste tolv månaderna) i Slovakien är dock ”bättre än genomsnittet”.

Slovariens arbetsmarknad fungerar i allmänhet väl, men långtidsarbetslöshet är en ihållande utmaning. År 2023 nådde sysselsättningsgraden rekordhöga 77,5 % och arbetslösheten rekordlåga 5,8 % (EU-genomsnittet är 75,3 % respektive 6,1 %). Andelen unga som varken arbetar eller studerar förbättrades också ytterligare och sjönk från 12,3 % 2022 till 11,2 % 2023 (”genomsnittlig”). Långtidsarbetslösheten befinner sig dock fortfarande i en ”kritisk situation”, eftersom endast en liten förbättring skedde 2023, till 3,8 % från 4,1 % 2022, och den fortsätter att vara bland de högsta i EU. De regionala skillnaderna är också fortsatt stora. Hushållens disponibla bruttoinkomst sjönk från 126,4 år 2022 till 123,2 år 2023 och bedöms nu som ”bör bevakas”.

Källa: Eurostat [[une ltu a](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

Slovakien har låga övergripande risker för fattigdom, men det finns fortfarande utmaningar för vissa regioner och befolkningsgrupper. Andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning är ”bra men bör övervakas” på 17,6 % (jämfört med 21,3 % i EU), efter att ha ökat med 1,1 procentenheter 2023, vilket kan jämföras med en minskning i många andra medlemsstater. Inkomstskillnaderna, mätt som förhållandet mellan övre och undre inkomstkvintil, är också ”bra men bör övervakas”. Andelen barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning ökade till 25,3 % 2023 (från 24,7 % 2022), vilket är ”genomsnittligt”. Samtidigt förbättrades effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdom avsevärt, från 33,8 % 2022 till 36,4 % 2023, och är nu ”bättre än genomsnittet”. Slovakien står dock inför stora regionala skillnader, där den östra delen av landet upplever allvarligare former av fattigdom och social utestängning. Landet har också en av de största romska befolkningarna i EU, med tusentals människor som bor i isolerade områden utan tillgång till väsentliga tjänster. Efter en betydande ökning från 2,5 % till 5,9 % 2023 är andelen hushåll med alltför höga boendekostnader nu ”bra men bör övervakas”.

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de fyra indikatorer som markerats som ”kritiska” eller ”bör bevakas”, **förefaller Slovakien inte stå inför potentiella risker för en uppåtgående social konvergens och kommer därför inte att kräva ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

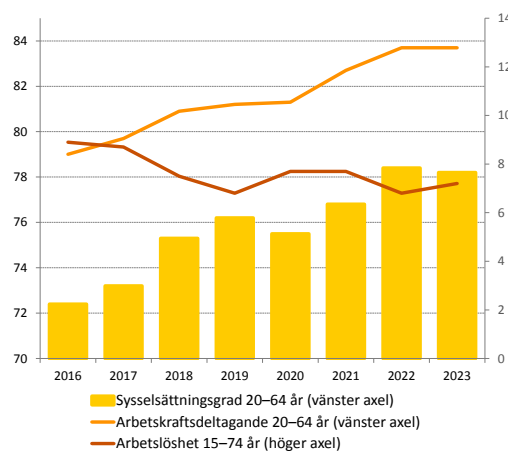
Finland

Finlands arbetsmarknad fungerar överlag väl, även om en viss försämring noterades 2023. Sysselsättningsgraden sjönk något 2023, men ligger fortfarande klart över EU-genomsnittet (78,2 % jämfört med 75,3 %). Situationen bedöms dock som ”bör bevakas” jämfört med de förbättrade tendenserna i andra medlemsstater, och mot bakgrund av den ekonomiska recessionen och den ihållande bristen på arbetskraft. Arbetslösheten bedöms också som ”bör bevakas”, efter att ha försämrats från 6,8 % till 7,2 %, vilket är högre än EU-genomsnittet på 6,1 %. Även tillväxten i hushållens reala disponibla bruttoinkomst per capita bedöms som ”bör bevakas” med 107,9 år 2023, vilket är under EU-genomsnittet på 111,1. Långtidsarbetslösheten och situationen för unga som varken arbetar eller studerar är däremot ”genomsnittlig”. När det gäller skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män är Finland fortfarande ett av de länder som har ”bästa resultat” 2023, efter en ytterligare förbättring från 1,2 procentenheter till endast 0,2 procentenheter 2023 (jämfört med ett EU-genomsnitt på 10,2 procentenheter). Detta beror bl.a. på att kvinnodominerade sektorer har påverkats mindre av konjunkturcykler. Kvinnor är dock mer benägna att ha visstidsarbete eller deltidsarbete, vilket inte återspeglas i deras totala sysselsättningsgrad.

Finland fortsätter att prestera bra när det gäller kompetens, även om andelen unga med högst grundskoleutbildning har ökat. År 2023 hade 82,0 % av den vuxna befolkningen åtminstone grundläggande digitala färdigheter, vilket placerar Finland bland de länder som har ”bästa resultat”. Vuxnas deltagande i utbildning under de senaste tolv månaderna var också ”bättre än genomsnittet” och uppgick till 51,8 % år 2022. Andelen unga med högst grundskoleutbildning ökade dock avsevärt 2023 (med 1,2 procentenheter) till 9,6 % (jämfört med 9,5 % i EU) och bedöms därför nu som ”bör bevakas”, medan andelen elever som inte uppnår målen i grundläggande färdigheter stadigt har ökat under det senaste årtiondet. Genom att förhindra att unga lämnar skolan med högst grundskoleutbildning och främja kompetensutveckling, särskilt för ungdomar, kan man bidra till att hantera utmaningarna med en åldrande befolkning och brist på kvalificerad arbetskraft.

På det hela taget har Finland ett effektivt och inkluderande socialt skyddssystem som är tillräckligt omfattande, men som också står inför vissa utmaningar. Framför allt fortsätter utmaningarna med icke tillgodosedda vårdbehov att vara ”kritiska”, och andelen personer som uppger att de har sådana behov har ökat ytterligare (med 1,4 procentenheter) till 7,9 % 2023. Detta är nu mer än tre gånger högre än EU-genomsnittet (2,4 %) och kan, mot bakgrund av de ytterligare besparingsåtgärder som aviserats, komma att öka ytterligare. Långa väntetider för primärvård och specialistvård rapporteras på grund av bristen på vårdpersonal och medicinsk personal. Å andra sidan minskade andelen personer som löper risk för fattigdom eller social utestängning 2023 till 15,8 %, och 13,8 % bland barn, och ligger långt under respektive EU-genomsnitt (21,4 % och 24,8 %), vilket gör landet till ett av de länder som har ”bästa resultat” för båda. Detta gäller även effekterna av sociala transfereringar (utom pensioner) när det gäller att minska fattigdomen, som fortfarande är hög (48,7 % jämfört med 34,7 % i EU).

Arbetskraftsdeltagande, sysselsättningsgrad och arbetslöshet (%)

Källa: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], [[une_rt_a](#)], EU:s arbetskraftsundersökning.

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de fem indikatorer som markerats som ”kritiska” eller ”bör bevakas”, **förefaller Finland inte stå inför potentiella risker för en uppåtgående social konvergens och kommer därför inte att kräva ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).

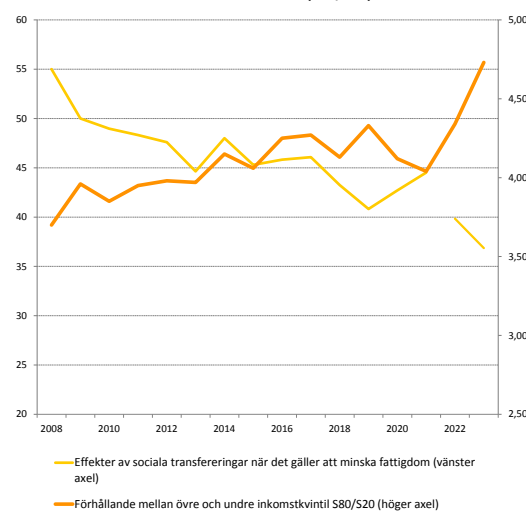
Sverige

Arbetskraften väntas börja öka i samband med en återhämtning 2025 och 2026, trots att det fortfarande finns brister och vissa grupper fortfarande möter hinder för integration på arbetsmarknaden. Sverige hör till de länder som uppvisar ”bästa resultat” när det gäller sysselsättningsgraden, som nådde ett nytt rekord på 82,6 % 2023, och andelen unga som varken arbetar eller studerar, som låg kvar på 5,7 %. Kvinnor är väl integrerade på arbetsmarknaden: Skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män var ”bättre än genomsnittet” 2023 (4,7 procentenheter), bl.a. tack vare den höga andelen barn under tre år i formell barnomsorg (56,9 % jämfört med 37,5 % i EU, ”bästa resultat”). Arbetslösheten på 7,7 % 2023 (jämfört med 6,1 % i EU) bedöms dock fortfarande som ”bör bevakas” och döljer stora skillnader mellan olika befolkningsgrupper beroende på födelseland. Medan arbetslösheten för inrikes födda låg på 5,1 % hade personer födda utanför EU en arbetslöshet på 17,8 %, tillsammans med en skillnad i sysselsättning mellan kvinnor och män på 13,8 procentenheter (jämfört med totalt 4,7 procentenheter). Slutligen sjönk hushållens disponibla bruttointkomst per capita från 121,2 år 2022 till 119,5 år 2023 och bedöms nu som ”bör bevakas”.

De flesta sociala indikatorer presterar ”genomsnittligt”, även om det skett en viss försämring. År 2023 uppvisade inkomstskillnaderna en av de största årliga ökningarna bland medlemsstaterna (med 0,4 till 4,7) och bedöms nu som ”bör bevakas”. Under 2023 ökade andelen personer som lider allvarlig materiell och social fattigdom med 0,2 procentenheter, vilket återspeglar en markant minskning av reallönerna. De 20 % av befolkningen som hade de högsta inkomsterna tjänade 4,7 gånger så mycket som de 20 % av befolkningen som hade de lägsta inkomsterna (en ökning från 4,0 2021 och den högsta nivån sedan 2008). Dessutom minskade sociala transfereringar (utom pensioner) risken för fattigdom med 36,9 %, en minskning från 39,9 % 2022, och är nu ”genomsnittlig” jämfört med ”bättre än genomsnittlig” förra året. Andra sociala indikatorer visar också på en viss negativ utveckling, samtidigt som de är ”genomsnittliga”. I synnerhet ökade andelen barn som löper risk för fattigdom eller social utestängning till 21,6 % (fortfarande under EU-genomsnittet på 24,8 %), medan andelen bland personer födda utanför EU ökade till 38,3 % (jämfört med 12,8 % bland inrikes födda). Andelen av befolkningen i hushåll med hög boendekostnad i förhållande till den disponibla inkomsten ökade till 10,9 % (jämfört med 8,8 % i EU), och andelen personer som enligt egen uppgift har icke tillgodosedda vårdbehov till 2,1 % (jämfört med 2,4 % i EU).

Sverige presterar väl när det gäller kompetens, men ojämlikheter i utbildningssystemet kvarstår. Landet har ”bästa resultat” när det gäller vuxnas deltagande i utbildning, som ökade kraftigt mellan 2016 och 2022, från 58,8 % till 66,5 %. Andelen vuxna med åtminstone grundläggande digitala färdigheter har konsekvent varit ”bättre än genomsnittet”, vilket stöder den gröna och den digitala omställningen. Andelen unga med högst grundskoleutbildning minskade också markant 2023, till 7,4 % (även det ”bättre än genomsnittet”). Denna andel är dock nästan dubbelt så hög (12,2 %) bland personer födda

Effekter av sociala transfereringar när det gäller att minska fattigdom (%) och förhållande mellan övre och undre inkomstkventil (S80/S20)

Anmärkning: Avbrott i tidsserien för indikatorn Effekterna av sociala transfereringar 2022.

Källa: Eurostat [[tespm050](#)] och [[tessi180](#)], EU-Silc.

utanför EU jämfört med inrikes födda (6,4 %), och landet hade en av de största nedgångarna i grundläggande färdigheter bland 15-åringar.

Mot bakgrund av resultaten från ovanstående förstastegsanalys, och särskilt de tre indikatorer som markerats som ”bör bevakas”, **förefaller Sverige inte stå inför potentiella risker för en uppåtgående social konvergens och kommer därför inte att kräva ytterligare analys i ett andra steg** (se rutan i avsnitt 1.4).